

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

MUHAMMET CİHAT BASATOĞRUL

**COLM TOIBIN'İN *BROOKLYN* ADLI ROMANINDA
KİMLİK VE GÖÇ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ İSMAİL AVCU

ERZURUM-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	IV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SOSYAL KİMLİK KURAMI

1.1. KİMLİK.....	5
1.1.1. Kimlik Kavramı ve Etimolojisi	7
1.1.2. Kimliğin Oluşumu.....	14
1.1.3. Kimlik Türleri	21
1.1.4. Benlik	28
1.2. SOSYAL KİMLİK.....	31
1.2.1. Sosyal Kimlik Kuramı.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

İRLANDA TARİHİ VE AMERİKA BAĞLAMI

2.1. İRLANDA TARİHİ, KİMLİĞİ VE KÜLTÜRÜ	40
2.1.1. İngiltere - İrlanda Arasındaki Tarihsel Süreç, İrlanda Kimliği ve Din	40
2.1.2. İrlanda - Amerika İlişkileri	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESER ANALİZİ

2.3. <i>BROOKLYN</i> ESERİNDE KİMLİK VE GÖÇ	577
2.3.1. Colm Toibin'in Hayatı ve Eserleri.....	57
2.3.2. <i>Brooklyn</i> Romanı	60
2.3.3. <i>Booklyn</i> 'de Kimlik Kavramının Yansıması	64
2.3.3.1. Cinsel Kimlik.....	65
2.3.3.2. Bireysel, Dini ve Milli Kimlik	71
2.3.4. <i>Brooklyn</i> 'de Göçün Yansıması	89
SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA	120
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

COLM TOIBIN'İN *BROOKLYN* ADLI ROMANINDA
KİMLİK VE GÖÇ

Muhammet Cihat BASATOĞRUL

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi İsmail AVCU

2022, 130 sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi İsmail AVCU (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Deniz ARAS

Dr. Öğr. Üyesi Ali YİĞİT

Bu tezin amacı, günümüzün en dikkat çekici ve derinlemesine araştırılması gereken kavramlarından olan kimlik ve göç meselelerini, İrlandalı yazar Colm Toibin'in *Brooklyn* (2009) adlı eserinde Sosyal Kimlik Kuramı'nı temel alarak incelemektir. Özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren kimlik kavramı farklı bakış açılarından ve farklı kapsamlarda değerlendirilir. Roger Brubaker ve Frederick Cooper'ın deyimiyle kavramın aşırı kullanımı ve dolayısıyla anlam erozyonunun meydana gelmesi kavramın içini boşaltır. Kimlik hem birçok şeyi ifade eden bir kavram gibi görünmekte hem de anlam karmaşasına sebep olmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın birinci bölümünde kimliğin etimolojisinden bahsedilmiş ve kavram üzerine önemli düşünürlerin tanımlamalarına yer verilmiştir. Daha sonra kimliğin oluşumundan, kimlik türlerinden, kimlikte önemli bir yere sahip olan benlik ve sosyal kimlik kavramlarından ve üzerine yapılan değerlendirmelerden ve son olarak genel hatlarıyla Sosyal Kimlik Kuramı, öncülleri ve içeriğinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise İrlanda tarihi, kimliği, kültürü ve İngiltere ile yaşadığı tarihsel gerilimler genel hatlarıyla incelenmiş, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki İrlandalılarından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise romandaki ana karakterler ve olaylar üzerinden kimlik krizine, kimliğin eserdeki türlerine ve göç meselesine vurgu yapılmıştır. Britanya'daki dönemin atmosferi ve Toibin'in anlatımıyla İrlanda'dan göçe zorlanan/maruz bırakılan insanların çaresizce Amerika'ya yeni hayat uğruna sürüklenişleri, sonrasında yaşadıkları kimlik bunalımları, göç edilen toplumdaki konumları, ait oldukları gruplardaki zorunlulukları dile getirilmiştir. İrlandalılar, Amerika'ya gerçekleştirdikleri zorunlu göçlerde (ya da sürgünlerde) ötekileşme, toplum tarafından dışlanma, arada kalmışlık, azınlık psikolojisine maruz kalma, aidiyet duygusunun yok olması gibi zorlayıcı unsurların yer aldığı süreçleri deneyimlemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kimlik Krizi, Sosyal Kimlik Kuramı, Göç Meselesi, Colm Toibin, *Brooklyn*.

ABSTRACT**MASTER THESIS****IDENTITY AND MIGRATION IN COLM TOIBIN'S *BROOKLYN*****Muhammet Cihat BASATOGRUL****Supervisor: Assist. Prof. Dr. Ismail AVCU****2022, Pages: 130****Jury: Assist. Prof. Dr. Ismail AVCU (Supervisor)****Assist. Prof. Dr. Deniz ARAS****Assist. Prof. Dr. Ali YIGIT**

The main purpose of this thesis is to scrutinize identity and migration, which are among the most striking and in-depth concepts of today, based on the Social Identity Theory in the novel *Brooklyn* (2009) by Colm Toibin, one of the most important Irish figures in the literature. The concept of identity has been evaluated from different perspectives and in different scopes especially since the mid-20th century. Identity, one of the most important subjects of almost every discipline, is a concept that we think we know much about itself, but we fall into error. As Roger Brubaker and Frederick Cooper express, the excessive use of identity and its content being ambiguous deprive it of its real meaning. Identity seems to be a concept that expresses many things, and it also causes confusion of meanings. In parallel with the purpose mentioned above, the etymology of identity has been mentioned and the definitions of important theorists and thinkers on the concept have also been given in the first chapter of this study. Then, the formation of identity, the concepts of self and social identity -playing important roles in identity-, the reviews made on them, and finally, Social Identity Theory, its premises and its content have been mentioned respectively.

In the second chapter, Irish history, identity, culture and historical tensions between England and Ireland have been laid out in general terms, and the Irish in the USA have been mentioned as well. The third chapter tackles with the identity crises and migration issues drawing on the main characters and the events of *Brooklyn*. In the story, Irish characters are desperately dragged to America for the sake of a new life, which brings together several social and cultural problems like identity crises. Their new position in the immigrant society, and the new obligations in their social milieu have been explained in detail. In their forced migration (exile) to America, the Irish have experienced processes involving compelling factors such as marginalization, exclusion by the society, being in-between, exposure to ethnic minority psychology, and loss of sense of belonging.

Key Words: Identity, Identity Crisis, Social Identity Theory, Migration, Colm Toibin, *Brooklyn*.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunu, 1950’li yıllarda dönemin ve İngiltere İrlanda arasındaki tarihsel sürecin getirdiği trajik sonuçlardan dolayı ülkelerini terk edip Amerika’ya göç etmek durumunda kalan İrlandalıların göç meseleleri ve sonucunda yaşadıkları kimlik sorunları oluşturur. Bu bağlamda, İrlandalı yazar Colm Toibin’in *Brooklyn* adlı eserinde kimlik ve göç unsurları dönemin şartları bağlamında incelenmiş ve esere konu olan karakterlerin yaşamlarından kesitler sunularak İrlandalı göçmenlerin yaşadıkları kimlik sorunlarına ve göçün yarattığı yıpratıcı atmosfere ışık tutulmuştur. Özellikle 20. yüzyıl İrlanda’sında göçün ve dolayısıyla kimliklerin nasıl algılandığı ifade edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmama bilgi ve tecrübeleri ışığında değerli katkılarda bulunan ve özellikle her koşulda son derece özen, sabır ve fedakârlık gösteren, olumlu tavrıyla beni cesaretlendiren, bilgi birikimiyle çalışmama farklı açıdan bakmamı sağlayan ve bu yolda olgunlaşmama katkısı olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İsmail AVCU’ya, çalışmamda desteklerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Deniz ARAS ve Dr. Öğr. Üyesi Ali YİĞİT hocalarıma, bölüm hocalarımıza ve sadece bu çalışmamda değil hayatımın her alanında beni cesaretlendiren ve moral veren değerli eşim Hicret’e ve yaşam kaynağım, varlığıyla hayatımızı neşelendiren biricik kızım Sare’ye en içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Erzurum-2022

Muhammet Cihat BASATOĞRUL

GİRİŞ

Yazmak tıpkı bir seyahat gibidir; edebiyatın, sanatın, bilimin veya mevcudiyetin ana hatlarına nüfuz eden faktörlerin çıkış kaynağına yolculuk etmektir. Yazmak, gerçeği temsil etmek (kelime – düşünce bağlantısı), ötekiyi yorumlamak, değerlendirmek ve kendi ile kimliği arasına mesafe koymaktır. Yazmak, Ian Chambers’ın ifadesiyle; “...tıpkı seyahatin müphemliğinde olduğu gibi, bilinen malzemelerden-bir dilden, bir sözlükten, bir söylemden, bir dizi arşivden- yola çıkar ama öngörülmemiş ve bilinmez bir olanağın kapısını açacağı umuduyla hareketinin sınırlarından, geçiş deneyiminden bir artı değer, bir fazlalık çekip çıkarmaya uğraşır” (1995, s. 24). Böylesi bir serüvende yazı genellikle artı bir değer ortaya çıkarır.

Seyahate çıkarken arayışında olduğumuz kimlik ve göç meselelerinin varış noktasındaki hedefi ihlal edip etmeyeceği endişesi, yazma noktasında konunun güvenliğini sorgulamamıza neden olabilir. Bu noktada eleştirmen, yazar, sanatçı grubunun 21. yüzyılda bakış açılarının değişmesi önemli bir etkidir. Ekseriyetle soyut ve genel olandan ziyade değişime açık, geçici ve değişken olana vurgu yapılarak konuların belirli bir bağlama oturtulması, tarihselleştirilmesi mümkün hale gelmiştir. Farklılık politikasında olduğu gibi mevcut olana karşı gelme düşüncesinden ziyade, öteki (mevcut sistemin dışında kalan) ile birliktelik oluşturup kolektif dirence sahip bir yapı oluşturmak amacı mevcut olmuştur (West, 1990). Çünkü ötekinin varlığı, bir durumun değerini ortaya çıkarmak için önemli bir unsurdur.

Sosyal hayatın hemen hemen büyük bir bölümünde ve birçok çalışma alanında başvuru ve tanımlamakta oldukça güçlük çekilen bir kavram olarak günümüze kadar gelen kimlik, farklı tanımlamaları ve krizleri beraberinde getirir. Mukadder Erkan, “bireyleri tarihsel süreklilikleri, ayniyet, aidiyet ve tabiiyetleriyle tanımlayan modernitenin bütünlüklü kimlikler kurma arayışı”ndan hareketle kimlik krizinin 20. yüzyılda sosyal bilimsel tartışmaların merkezine oturtulduğunu ifade eder (2010, s. 44). Genel anlamda kimlik kavramı bir bireyin veya bir grubun özelliklerini ya da kişiliğine dair özelliklerini ifade etmek amacıyla kullanılır. Dolayısıyla bireylerin; kadın, ebeveyn, erkek, eş gibi kendilerini kim olduklarıyla özdeşleştirerek ifade edebilmeleri mümkündür. Kavramın gelişimi bir bütün olarak henüz açıklığa kavuşturulamamıştır. Buna rağmen, kimlikle ilgili dağınık bir yazın mevcut olsa da sosyal bilimler alanına baktığımızda

kavramın popülarlığını 1950’li yıllarda kazanmaya başladığını görebiliriz (Gleason, 1983). Kimi zaman kriz veya problem olarak değerlendirilen bu kavram Damla Katlan’ın da ifade ettiği gibi; “...gerek çatışan kültürlerin arasında kalan gerekse kendini belirsiz, yetersiz, iradesiz hissederek benliğini bulmaya, başka bir deyişle, bir kalıba sokmaya çalışan ve nihayetinde, kimlik çatışması ile karşı karşıya kalan insanoğlu için kimlik krizinin bir çeşit problem olduğunu söylemek kaçınılmaz olur” (2019, s. 1).

Kimlik, bireyin somut olarak mevcudiyetine bağlıdır. Bununla birlikte, bireyin kimlik olarak farkındalığı karşılaştırma yoluyla gerçekleşirken, yine bu farkındalık, içerisinde kendisine benzemeyeni barındırır. Akif Pamuk (2019) kimliği, bireyin ancak ötekiyle karşılaştığı anda varlığından haberdar olduğu ve özünde bireyin bilinç dışında aktif olan ve fakat farkında olmadığı bir olgu olarak tanımlar. Bu durum Freud tarafından “benlik, her şeyden önce bedensel bir benliktir” (1989, s. 26) ifadesiyle açıkça ifade edilmiştir. Bu ifadeden hareketle, kimliğin bir yönünü bedensel mevcudiyetle açıklayabiliriz. Ayrıca kimliğin şekillenmesinde ötekilerle (birey/toplum kurumları) tanınma mücadelesi ve kaygısının önemli bir etken olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü birey kendisini tanımlarken her zaman bir gruba dâhil olmayı ve grup dışındakileri de öteki olarak kategorize etmeyi amaçlar. Başka bir ifadeyle, birey kendisini ve kimliğini toplumda yer alan ötekilerle etkileşimi ve iletişimi yardımıyla tanımlar (Weir, 2009).

Krizi de barındırdığı iddia edilen kimlik, kişinin kendisini yaşam boyunca algılayış yöntemi olarak tanımlanabilir. Bu sebepten ötürü, bireyin hayatındaki süreçlerin temel özelliklerinden birisi de kimlik arayışıdır. Esasında kimlik süreç içerisinde bilinçli çaba ve gayret sonucu ulaştığımız, öznel bütün ve tutarlı olma duygusudur. Bu ifadelerden hareketle, çalışmamızın birinci bölümünde öncelikli olarak kimliği tanımlama, anlamlandırma, üzerine düşünme ve Sosyal Kimlik Kuramı’nı açıkladık ve daha sonra kimlik ve göç üzerindeki etkisini sunduk. Bununla birlikte kimliği, toplumu anlamak üzere araç olarak kullanılan ve zihnimizde oluşan soyut bir kavram olarak değerlendirdik. Kimlik kavramına yüklenen anlamlardan ve etimolojisine yönelik açıklamalardan sonra kimliğin oluşumu, kimliğin türleri, benlik, sosyal kimlik ve Sosyal Kimlik Kuramı gibi önemli değerlerden bahsedilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, tarihsel art alanda bulunan İrlanda kültürü ve kimliği, dinin toplumdaki yeri ve Amerika’daki¹ İrlandalıların

¹ Tezin içerisinde bu ve bundan sonraki ‘Amerika’ ifadeleri Amerika Birleşik Devletleri’ni kast etmektedir.

toplumsal süreci açıklanmaya çalışılmıştır. İrlandalıların, 12. yüzyılda başlayan ve 6 Aralık 1921 tarihinde İrlanda Cumhuriyeti kuruluncaya kadar yaklaşık olarak 8 yüzyıl İngiltere'nin sömürgesi altında olmaları, toprak sahipleri olarak ülkelerinde geri planda kalmaları, Katolik ağırlıklı bir nüfusa sahip olmaları (bu önemli bir etkidir, çünkü İngilizler Protestandır ve resmi din olarak Protestanlık kabul edilir) ve politik anlamda da İngiltere ile çatışmalar yaşamaları, İrlanda kimliğinin kültür, tarih, politika ve din ekseninde derinden etkilendiğini gösterir. İrlanda'nın yüzyıllar boyu İngiliz sömürüsü altında yaşadığı kimlik sorunları, Katolik-Protestan mezhep çatışmaları, siyasi anlaşmazlıklar günümüzde de bitmiş değildir. Çünkü kimlik, sömürü altında olan toplumların derinden etkilenen bir parçasıdır. Yoğun olarak 18. ve 19. yüzyıllarda yaşanan mezhep çatışmaları ve ekonomik buhran İrlandalıları Amerika'ya göç etmeye zorlamıştır. İrlandalıların göç noktasında Amerika'yla böylesi derin bir tarihe sahip olması, onların diaspora topluluğu olarak Amerika'da güçlü olmalarına ve kendi kültürlerini bu diasporalarda devam ettirmelerine imkan sağlamıştır. Katoliklik de bu bağlamda kimliklerinin güçlü kalmasını sağlamıştır. Fakat şu da bir gerçek ki asimile olarak mezhebinin değiştiğini ve Protestan olan İrlandalıları da olmuştur. Zaman içerisinde İrlandalı Amerikalılar, toplumda önemli konumlara gelmiştir. Örneğin, Amerika'nın eski başkanı John F. Kennedy'nin ailesi İrlanda kökenlidir ve kendisi Amerika'nın Katolik kökenli ilk başkanıdır. Nitekim bu durum diğer etnik ve dini gruplara ve onların görüşlerine karşı toplumun hoşgörü düzeyini yükseltmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, İrlandalı ünlü yazar ve düşünür Colm Toibin'in *Brooklyn* adlı eserinde kimlik ve göçün izini sürdüğümüz için, kimlikte İrlanda'nın geçirdiği süreçlerin izleri aranarak ve göçün toplumdaki etkileri incelenerek gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır. İrlanda'da göç 19. yüzyılın ortalarında popülerlik kazanmaya başladı ve 1970'lere kadar etkisini devam ettirdi. Bu dönemde evini, ailesini ve kendisini geçindirmek zorunda olan insanlar İngiltere ve Amerika gibi ülkelere göç etti. Bu büyük göçmen akını, İrlandalıların kendi ülkelerinde karşılaştıkları ekonomik zorluklara karşılık bulmalarını sağladı. Bununla birlikte, İrlandalı göçmenler, Amerika'ya vardıklarında bir dizi sosyal sınıflandırmalarla karşı karşıya kaldı. Söz gelimi, İrlandalıları hem kimlikleri hem de Katolik olmaları sebebiyle sistematik olarak ayrımcılığa uğradı ve haksız muamelelere katlanmak zorunda kaldı.

İrlanda topluluğu etnik temelde birbirine sıkı sıkıya bağlı olmasına rağmen, yaşanan göçün elbette kimlik üzerinde önemli etkileri ortaya çıkmıştır. Bu analiz sürecinde odak noktamız romanın başkahramanı Eilis ve anlatıya dâhil olan diğer karakterler olmuştur. Eilis, hem Amerika'ya hem de tekrar İrlanda'ya gerçekleştirdiği göç hareketinde arada kalmışlığı ve dolayısıyla kimlik bunalımını, parçalanmışlığı, azınlık psikolojisini, aidiyet duygusunun yok olması gibi süreçleri yaşamıştır. Çünkü Eilis nereye giderse gitsin göç eylemi, onu öteki konumundaki insanlara, varlıklara ve duygulara yabancılaştırmıştır. Bundan ötürü Eilis'in kimliği de İrlanda'da aile sorumluluklarıyla çevrelenmiş sessiz bir Katolik İrlandalı ve Amerika'da İrlanda diasporasının sınırları içerisinde ahlaki değerleri bir rüya olarak gören biri şeklinde parçalanmıştır. Aidiyet ve bağlanma duygusu, kim ve nereye ait olduğunun ayırdına varamayan Eilis için çözülememiştir. İrlanda'dan okyanus ötesine göç başlamadan önce, İngiliz istilası adaya toprak mülkiyeti, dini bir kurum ve sömürgeci bir nüfus dayatmıştı ve hepsi de Gael toplumu ve kültürüne yabancıydı. Bu da özellikle 17. yüzyılda ve 18. yüzyılın başlarında Katolik İrlandalıları 'Erin, Eire (İrlanda)'de 'yabancı'ya dönüştürmüştür (Miller, 1980). İrlanda'nın yerel dilinde kökeni 'eile' olan ve 'öteki' anlamına gelen kavramdan hareketle Toibin'in başkahramanın ismini 'Eilis' seçmesi de Eilis'i hem Amerika'da İrlandalı olarak hem de İrlanda'da orta alt sınıf Katolik bir ailenin üyesi olarak 'öteki' yapmıştır. Nitekim romanın, Eilis'in annesine Amerikan hayatını itirafıyla birlikte geleceği belirsiz şekilde son bulması, onun aidiyet duygusundan yoksun olduğunu göstermiştir. Eilis'in kimliği üzerinde yerinden/yurdundan uzakta ve evde olmanın etkisi, kendisini ikincil konumda hissetmesinden ibarettir. Çünkü Eilis, İrlanda kimliği, Katolikliği ve diaspora topluluğunun bireyi olarak Amerika'da ailesini geçindirmek için çalışmak durumunda olan orta sınıf bireyi temsil eder. Eilis'in yerliler tarafından tıpkı İtalyanlar, Yahudiler gibi öteki olarak nitelendirilmesi de bunun somut bir örneğidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL KİMLİK KURAMI

1.1. KİMLİK

Günümüzde kimlik, kimlik krizi, etnisite, göç gibi bağlamlarda incelenen ve bundan ötürü sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi pek çok disiplin tarafından sorunsallaştırılan ve öncelikli hale getirilen bir kavram olmuştur. Bu durum nihayetinde kimi olumsuzlukları da beraberinde getirir. Fırat Mollaer'in ifadesiyle “bir terime ne kadar fazla anlam yüklenirse belli bir düzeyden sonra açıklayıcılığını yitirmeye başlar” (2014, s. 11). Bir kavramın yoğun ve farklı kullanımları belirsizliklere yol açarak içinin boşaltılmasına neden olur. Başka bir ifadeyle, gereğinden fazla anlam yüklenen kavram veya terimler anlam erozyonuna uğrayarak içten çökmeye maruz kalır (Brubaker & Cooper, 2000). Bu tarz terimler, popülerliğin bedelini belirsizlikle ödemek zorunda kalır. Günümüzde kimliğin sadece sosyal bilimlerin araştırma alanıyla sınırlı kalmayıp günlük yaşamda sıklıkla kullanılan bir terim olması ve birçok disiplinde merkezi konulardan biri haline gelmesi, terimin sıradanlaşmasına ve çekiciliğini yitirmesine sebep olmuştur.

Kimlik kavramı, ‘kendini tanı’ sloganıyla bilinen Sokrates’ten Freud’a kadar birçok düşünürün irdelediği en temel sorunlarından biridir. Esasında Sigmund Freud kimlik kavramını açık şekilde kullanmamıştır. Fakat kimliğin kavramsallaştırılması noktasında onun teorisi değerlidir. Freud, özellikle kişiliğin gelişimini ve özdeşleşme süreçlerini irdeleyerek kimlik konusuna katkı sunar. Özellikle Freud’un Gelişim Kuramı’nda kişisel gelişimin oral, anal ve fallik dönemlerinden bahsedilerek çocuğun özdeşleşme sürecine vurgu yapılır. Bu süreç içerisinde çocuk, anne ve baba arasında üçlü bir süreç ilişkisi vardır. Çocuk süreç içerisinde ebeveynlerinden biriyle özdeşleşme çabasına girer ve genellikle hemcins ebeveynini kendine rakip olarak görmeye başlar. Bu durum, Freud tarafından erkek çocuklar için ‘Oedipus Kompleksi’ ve Carl Gustav Jung tarafından da kız çocukları için ‘Elektra Kompleksi’ olarak tanımlanır.

Modern kimlik kavramının önemli düşünürlerinden olan Charles Taylor’a göre kimlik kişinin köklerinden, geldiği yerden ayrı tutulamaz. Bu kavram, inanç temellidir ve bir kimlik düşünden vazgeçilmesi durumunda anlamsız bir yaşamın derinliklerinde yalnız

kalınacağını ifade eder (1989). Ona göre insanlar, birilerinin veya toplumların kurbanları olma riski altındadır. Bireyler, kendi kimliklerinin oluşum sürecinde yalnızca birer katılımcıdır. Dolayısıyla kendileri ve ötekilerle olan etkileşimleri sayesinde ilişkilerini anlamlandırır ve tanımlanma sürecine girerler. Taylor, bireyin kimliğini keşfetme sürecinin, toplumsal dayatma olmaksızın gelişebileceğini ve anlam kazanabileceğini belirtir. Bununla birlikte, bireyin benzersizliğinin tanınmaması da bir baskı biçimidir. Michel Foucault ise sınırların ve takıntıların aşılması durumunda kimliğin elde edilebileceğini belirtir. Aslında Foucault'ya göre kimlikler sabit sınırlar çerçevesinde dayatma sonucu oluşur. Allison Weir'e göre ise kimlikler, "daha önceden üzerimizde ve dışımızda kalan, şimdi ise ruhlarımıza demir atan hâkimiyetin derinleşmesi ve güçlenmesinin sonuçlarıdır" (2009, s. 536). Bununla birlikte, kimlik baştan sona tarihin tüm iniş çıkışları içerisinde değişmeden ortaya çıkan istikrarlı bir benlik çekirdeği terimiyle de kavramsallaştırılmamalıdır (Lentin, 2000). Daha ziyade kimlik, değişen bir şey, mevcut olmaktan çok bir olma süreci olarak, verili olmaktan çok söylemsel bir pratik olarak düşünülmelidir.

Küreselleşme etkilerinin yoğun şekilde görüldüğü günümüz toplumlarında kimlik yeniden sorunsallaştırılmış, dini, etnik, cinsel olmak üzere yeni kimlikler ve oluşan bu farklı kimliklerin bir arada yaşama serüvenleri, tartışmaların temeline oturtulmuştur. Kimlik farklı dönemlerde farklı anlam ve görevde kullanılmıştır. Saim Dalbay'ın ifadesiyle;

Kimlik bütününde, 'toplumsal, kültürel ya da kolektif kimlik' kavramları, kimi zaman (modernizm) Batı'nın Doğu'yu mütekebbir bakışıyla sınıflayarak biçimlendirmek istediği bir şablon aracına kimi zaman da (postmodernizm) sınırsız/sahte özgürlük vadeden tılsımlı sözcüklere dönüşüyor. Çoğu zaman ise (hem modern hem de postmodern zamanlar) ulus devletlerin sürekliliğini sağlayacak vatandaş formasyon araçları olarak araçsallaştırılıyor. (2018, s. 174)

Kimliğin oluşum aşamasında, bireylerin kim olduklarını, yine bireylerin sosyal rollerine yer vererek açıklamayı hedefleyen kimlik kuramı ile Henri Tajfel ve John Turner'ın öncüsü olduğu sosyal kimlik kuramı önemli bir noktadadır. Kimlik kuramında birey yer aldığı ve farklı rollere sahip olduğu ilişkilerin sayısı değerinde kimliğe sahiptir ve bu kimliklerin her birinin farklı karşılıkları vardır. Bu roller de toplumdaki ilişkilerin pozisyonuyla bağlantılıdır. Dolayısıyla hangi rolün seçileceği ise kimliğin görevidir (Morva, 2014).

1.1.1. Kimlik Kavramı ve Etimolojisi

Kimlik kavramı, bir bireyin ya da grubun kendi kökenini, değerlerini ve özelliklerini bilinçli olarak kavraması şeklinde tanımlanabilir (Şimşek, 2002). Bu kavram, belirsizlik yüklü olan ‘kim’ zamir soru kökünden ortaya çıkar. Halının altında biriken tozlar misali, kimlik kavramında yıllarca kümelenmiş anlamlar keşfedilmeyi beklemiştir. Hüseyin Aydoğdu, kimlik kavramını tanımlarken şu ifadelerle yer verir; “kimlik terimi, aynılığı ve sürekliliği içeren Latince ‘idem’ kökünden türetilmiştir. Türkçe’ de ise kimlik, ‘kim’ soru kökünden türetilmiş olup aynı şekilde zorunlu bir mensubiyeti (aidiyet), aynı olmayı, tek olmayı, hangi kişi olmayı ifade eder” (2004, s. 117).

İngilizce’de ‘identity’ kelimesine karşılık gelen kimlik, bireyin ya da bir grubun farklı aidiyetlerini anlatan ve bireyin dış gruplar tarafından tanınmasını sağlayan bir kavramdır. Erol Göka ve Murat Beyazyüz, kimliği bir bireyin tüm özelliklerini içerisinde barındıran bir terim olarak değerlendirir ve yine hem bireyin kendisini nasıl gördüğü hem de toplum tarafından bireyin nasıl görüldüğü gibi durumların bu terimle alakalı olduğunu ifade eder. Onlara göre kimlik şu şekilde tanımlanır;

Kişinin yaşamda kendine biçtiği-uygun gördüğü rol veya kendisini algılayış biçimi şeklinde tanımlanabilir. Bu nedenle insan yaşamında gelişimin temel özelliklerinden en önemlisi ‘kimlik arayışı’dır. Kimlik uzun çabalar sonucu ulaşılabilen öznel bir süreklilik, bütünlük ve tutarlılık duygusudur. Yine ve belki sadece, kişinin ‘kim olduğu’ ile ilgili kendi kendine sorduğu sorunun cevabıdır. Bu soruya verilen cevap; bedensel yapı özellikleri, yaşananlar, cinsiyet, etnisite, yaş, statü, toplumsal konum, meslek gibi insanın hem kendini algılayışı, hem de başkaları tarafından algılanışı çerçevesinde şekillenmektedir. (2005, s. 17-18)

Madan Sarup (Aktaran: Dalbay, 2018, s.163) kimliğin tanımlanması noktasında, kimliği verili, statik olarak oluşan sınıf, ırk, cinsiyet bağlamında tutarlı, tamamlayıcı bir yapının varlığı olarak değerlendirir. Bununla birlikte, kimliğin inşa edilen bir yapı gibi olduğunu da kabul eder. Çok yönlü bir kavram olarak karşımıza çıkan kimlik, sosyal bilimlerde farklı yönlerden incelenmeye çalışılmıştır. Psikolojide kişilik ve benliğin temel alındığı kimlik, felsefede özdeşlik temelli kimlik, sosyolojide ise cinsiyet ve sınıf farklılıklarını temel alan kimlik incelenir (Tamer, 2014). Kimlik bireyin kendine özgü niteliklerini içerir; bu noktada bireyin kendisini nasıl gözlemlediği, içinde yer aldığı toplumda nasıl görüldüğü, kimlik kavramıyla alakalı konulardır. Bireyler sahip oldukları kimlikler vasıtasıyla yaşadıkları toplumlara uyum sağlar (Aşkın, 2007). Kimlikler de geçmişin anlatılarında kendimizi konumlandığımız farklı yollara verdiğimiz

isimlerdir. Kimliğin çeşitli anlamları mevcuttur. Bu yüzden gönderim yaptığı noktalar metinden ve parçadan yola çıkarak değişiklik gösterebilir. Amin Maalouf, kimliğin farklı aidiyetlerin birleşimi olduğunu ve bu aidiyetlerin temelinde yer alan bireyin farklı kimliklerinin birbirine nedensiz bir şekilde bağlanamayacağını; “bir insanın kimliği başına buyruk aidiyetlerin birbirine eklenmeleri demek değildir; kimlik bir ‘yamalı bohça’ değildir, gergin bir tuval üzerine çizilen bir desendir; tek bir aidiyete dokunulmaya görsün, sarsılan bütün bir kişilik olacaktır” (2006, s. 27) sözleriyle dile getirmiştir.

Judith Butler kimliği tanımlarken bunun psişik bir gereklilik olduğunu ve toplumsal yönüyle hem tanınma hem de var olmayı karşıladığını ifade eder. Tanınma için azınlık grupların yaptığı mücadeleleri desteklemesine rağmen kimlikten bağımsız olan bir siyasetin de arayışındadır (Oralgül, 2016). Kimlik bireyin kendisiyle aynılığını sağlayan, özgü niteliklerini belirtir. Ona göre tikel kimlikler özdeşliğe atıfta bulunur ve kendisinden olmayanı (diğer kimlikleri) dışlar. Dahası, bir kimliğin göndermede bulunduğu kişi veya grup fark etmeksizin tam anlamıyla özdeş olmasını bekleyemeyiz. Butler, kimlik bağlamında toplumsal cinsiyeti de kategori olarak değerlendirir (Aktaran: Orgül, 2016, s. 50). Toplumsal cinsiyet kimlik tartışmalarından ayrılamaz, çünkü bireyin toplumda kişi olarak değerlendirilebilmesi için toplumsal cinsiyet normlarına uygun olması beklenir. Biyolojik olan cinsiyet ile toplumsal olan cinsiyet aynıdır. Toplumsal cinsiyet toplumda içselleştirilirken, kimlik kategorileri de öznenin üzerine yüklenir (Orgül, 2016).

Dolayısıyla kimliğin geniş bir anlam yelpazesine sahip olduğunu düşünebiliriz. Kimlik, aynılık, süreklilik gibi anlamları içerisinde barındırır. Nitekim bu da bireyin kim olduğunu, onu diğerlerinden ayıran özelliklerini belirgin hale getirmesini sağlar. En temel ifadesiyle kimlik, herhangi bir bireyin veya grubun ötekilerden ayırt edildiği özelliklerin ya da niteliklerin bütünüdür (Katlan, 2019). Sheldon Stryker ve Peter J. Burke’e (2000) göre kimliğin üç tane belirgin kullanımı vardır. Kimileri kimliği belirli bir toplumda yer alan insan grubuna atıfta bulunmak, kimileri sosyal kategori ile bütünleşmeye vurgu yapmak, kimileri de bireylerin farklılaşan gruplarda rutin şekilde yerine getirdikleri birçok role yüklenen anlamlardan doğan bir benlik parçasına atıfta bulunmak için kullanır. Kimlik, hem toplumsal hem de politik eylem şekillerini ön plana çıkarıp kavramsallaştırmak amacıyla çıkar kavramının karşısına yerleştirilir. Ayrıca kimlik kolektif bir olgu olarak da değerlendirilir. Bu yönüyle kimlik belirli bir grubun üyeleri

arasında benzerliğe gönderim yapar. Dolayısıyla kimlik toplumsal cinsiyet, ırk, etnisite, milliyetçilik gibi alanlarda da karşımıza çıkar.

Benliğin temeli olarak değerlendirilen kimlik, derinlere işlemiş temel şeylere işaret etmek için de kullanılabilir. Toplumsal veya siyasi faaliyetlerin bir sonucu olan kimlik ise kolektif bir benlik anlayışının ve bir grup/bütün olma halinin gelişim sürecine gönderim yapar. Kimlik, hem siyasi hem de toplumsal eylemin olumlu bir sonucu olarak değerlendirilir. Kavramlar dünyasında bir kavrama ne kadar çok fazla ve farklı anlamlar atfedilirse belirli bir noktadan sonra o kavram açıklayıcılık özelliğini kaybeder.

Sosyal bilimlerde kimlik kavramı 1950'li yıllarda yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Buradaki amaç, bireyler ve toplumlar arasındaki ilişkileri irdelemektir. Dolayısıyla bireyin kim ve nereye ait olduğu gibi sorular kavramın temelinde yer alır (Gleason, 1983). Zygmunt Bauman' a göre kimlik ise şu şekilde tanımlanmıştır:

Kişi, ne zaman kendisinin nereye ait olduğundan kuşku duyarsa, kimlik üzerine o zaman düşünüyor. Yani ortada, görünen davranış biçimleri ve kalıpları arasında kendisinin nerede durduğundan ve etrafındaki insanların kendisinin bu duruşunu/yerini doğru ve uygun nasıl kabul edeceklerinden nasıl emin olacağından emin olmadığı zaman. 'Kimlik', işte bu belirsizlikten kaçış arayışına verilen addır. Dolayısıyla da bir ad gibi görünen 'kimlik' bir yüklem gibi davranır: yalnızca gelecek zamanda görülür. Çoğu zaman maddi bir varlığın bir sıfatı olarak görülse de aslında kimlik bir proje ve bir koyutun ontolojik statüsüne sahiptir. Kimlik, istenen ve/veya aranan şeyin 'olan' şey üzerine yansıtılmasıdır; fakat bir şartla: 'aranan/istenen'e karşı, kendi gayretiyle direnmek, 'olan'a kalmıştır; ya da daha doğrusu, kimlik, 'olan'ın yetersizliği ve natamamlığının dolaylı bir biçimde onaylanmasıdır. (2001, s. 112)

Sosyal kimlik kuramına geldiğimizde ise durum biraz farklıdır. Bu kuram, Henri Tajfel ve John Turner tarafından bireylerin üyesi oldukları grupları, ait olduğu gruplardaki süreçlerini ve gruplar arası ilişkileri anlamlandırmak için 1970'li yıllarda geliştirilmiş bir kuramdır. Bu kuramın ortaya attığı temel düşüncede ise, farklı gruplarda yer alan bireyler yüzleştikleri durumlarda, olumlu sosyal kimlik edinme çabası içerisine girer. Başka bir ifadeyle, bireyler yer aldıkları belirli gruplar ile özdeşleşir. Bu özdeşleşme sürecinde bireyler toplumdaki değerleri içselleştirmeye başlar. Fatih Bal'ın bu noktadaki tespiti oldukça ilginçtir;

İnsanlar doğdukları andan itibaren içinde yaşadıkları toplumun özelliklerini benimsemeye başlarlar. Yani milli, dini, siyasi ve ekonomik değer yargılarını kendi kimliklerinin bir parçası haline dönüştürürler. Aynı zamanda, birey birden çok grubun özelliklerini bünyesinde barındırabilir. Örneğin, bir birey hem Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı, hem kadın, hem de bir çalışan kadın kategorisinde olabilir. (2018, s. 441)

Bu sayede bireyler grupların saygınlığı vasıtasıyla kendi benlik saygılarını da yükseltmiş olur. Kimlik, günümüzde sınıf kavramına karşılık gelecek şekilde kullanılır. Dolayısıyla bu yönüyle sınıf tarzı kalıpların olduğu düşünülebilir. Dahası, bir bireyin hem toplumdaki davranış rolleri hem de kendisine yönelik anlayış biçimleri bu sınıf yapısının etkisi altındadır. Bu düşünceden hareketle kimliği, bireyin hem bireyselliğinin hem de politik ve sosyal yönünün tanımlanma çabası olarak değerlendirilebilir. Taylor'a göre (Aktaran: Weir, 2009) 'ben kimim?' sorusu sosyal kategoriden ziyade 'neye ve kime bağlıyım?' şeklinde yorumlanmalıdır. Çünkü bu soru kimliğe dayalı değil, bir topluluk ile özdeşleşme sorusudur. Bu soru, bireyin temelde doğruladığı değerleri, sahip oldukları ve taahhütleri ile alakalıdır. Başka bir deyişle, birey kendisini bir aile lideri, işe sahip, sorumlu biri olarak tanımlama imkânına sahip olabilir. Göçmenlerin yaşadığı çoklu kimlik sorunları da kimliğin tanımlanmasında önemlidir. Çünkü göçmenler nereye ait olduklarını kavrayamama sorununu yaşadıkları için, kendilerini ne oldukları memleketlerine ne de göç ettikleri yere ait hisseder (Krzyzanowski & Wodak, 2008). Bir göçmen nereye giderse gitsin, henüz oraya ait değildir, ne aidiyet ne de özdeşleşme duygusu edinebilir. Sözgelimi kendisine gittiği ülkede vatandaşlık verilse de arada kalmışlığı hisseder. Çünkü göç hareketi sürekli istikrarsızlığı, sürekli değişen ötekine ait olmak için genellikle sonu gelmeyen bir arayışı, aynı zamanda toplumsal kabul görmek için sürekli değişen yasal gereksinimleri ve tanınma için mücadeleyi göze almak anlamına gelir (Krzyzanowski & Wodak, 2008). Bu bağlamda göç edenlerin kimlikleri sadece ulusal azınlıklar veya öteki gruplar şeklinde nitelendirilemez. Dolayısıyla kimliklerine yönelik diaspora, göçmen grupları, etnik azınlıklar gibi tanımlamalar yapılsa da göç eylemi tekil ve öznel bir harekettir.

Kolektif kimlikler, belirli bir grup veya sosyal kategori ile özdeşleşen ve onlar adına hareket eden bireyler aracılığıyla sürekli bir müzakere, olumlama veya değişim sürecinde olduğu için, birey belirli bir gruba, kültüre veya topluluğa ait olduğunun tanınmasını istediğinde, zamanla daha fazlasını talep eder (Krzyzanowski & Wodak, 2008). Böylece henüz ulaşmadığı kendi kimliğini edinme amacındadır. Burada ait olma duygusu, tanımlamanın iki yönünde rol oynar. Aidiyet söylemleri, bir topluluğun olağan üyeleri veya istenmeyen yabancılar olarak tanımlanma ya da hedef topluluklarla veya geride bırakılan topluluklarla tanımlanma süreçlerini gösterir (Krzyzanowski & Wodak, 2008).

Paul Ricoeur (2010), kimliği özne sorunu noktasından değerlendirmiş ve ‘ben kimim?’ sorusuna bireyin sadece birinci tekil kişi açısından bakmasının doğru olmayacağını ve böylece kendini anlama noktasına erişemeyeceğini belirtir. Öteki’den ayrı düşünülmesi mümkün olmayan ‘kendi’nin, kendisine dair bilgisi öteki yordamıyla gerçekleşebilir. Bu durumda, bireyin kim olduğunun ayırdına varabilmesi için sadece birinci tekil bakış açısı yetersiz kalır. Kendi’nin ve kişisel kimliğin insanın varoluşundan günümüze kadar zamansal yönüyle değerlendirilmesi gerektiğini savunan Ricoeur, bu düşüncesini desteklemek için anlatı ve yaşam arasında bir ilişkinin varlığından bahseder. Bu ilişkinin sonucunda insan zamanı olarak değerlendirilen anlatısal bir zaman ortaya çıkar. Buradaki eylemlerin anlaşılmasını kolaylaştıran yine zamanın belirleyicisi anlatıdır. Bu anlatı, insanın anlaşılmasında da önemli rol oynar. Bu yüzden anlatısal kimlik, bireyin süreç içerisinde nereden nereye doğru evirildiğini ve ‘kendi’ ifadesine yönelik anlam birliğinin oluşumunu gösterir. Ricoeur’ün belirttiği anlatısal kimlik kavramı, bireyin kimliğini kendi içinde kaybolmadan anlamayı hedefleyen bir kavramdır.

Ricoeur kimliğin idem ve ipse olmak üzere iki türünden bahseder. Aynılık bağlamında değerlendirilen idem ‘şey’e ait kimliğe, bu kimliğin niteliklerinin süreç içerisindeki devamlılığına gönderim yaparken, ‘kendi’ bağlamında kimlik veya ipse ise kendi’ye dair bir kimliği, kendi’nin süreç içerisindeki devamlılığını ifade eder. Ricoeur bireyin bir şeye ve bir kimliğe sahip olduğunu belirtir. Burada bireyin bedenlen bir şey olduğu ve eylemleri noktasında da bir kendiliği olduğu açıktır. Ricoeur, idem ve ipse arasında kavram ve zaman bakımından bütünlüğün anlatı ile olabileceğini savunur. Ricoeur, “zamanla ilgisi bağlamında söylemin kendisini söylemi dile getirenle, eylemi ise eyleyenle bir arada yakalayabilme olanağı sağlayan tek araç, anlatıdır” (1996, s. 451) düşüncesiyle anlatının zamanı biçimlendirdiğini dile getirir.

Birey topluma doğduğunda veya o topluma ait olduğunda öncelikle grup üyeleri tarafından isimlendirilir. Genellikle buradaki isim hem kişiye hem de toplumun anlam bütünlüğüne özgüdür. Dolayısıyla birey olarak, isimler aracılığıyla hem kişisel hem de sosyal bir kimliğe sahip olmanın başlangıcını gerçekleştiririz. Bu isimlerle birlikte sosyal ilişkiler ağında yer alır ve sosyal ilişkiler vasıtasıyla kimlik imkânına sahip oluruz. Kimlik bireye içsel olarak öznel aynılık deneyimi verir (Akhtar, 2018). Bu deneyimi elde eden bireyler farklı sosyal olaylarda kendileri gibi davranır ve kendileri gibi hisseder. Farklı gruplardan kişilerle iletişim kurarken bu içsel aynılığı kaybetmeden davranışlarını

düzenleme eğiliminde olur. Bu durum kültürden kültüre değişiklik gösterebilir. Dolayısıyla kimlik, sınıflara kıyasla daha değişken, çok boyutlu ve onlar kadar belirleyici bir güce sahip kavram olarak değerlendirilir.

Sağlıklı ve tutarlı davranışlar sergileyen bireyler sağlam bir kimlik geliştirebilir ve aynı doğrultuda bu kişilerin politik görüşleri, beğenileri, yiyecek ve müzik zevkleri gibi davranışları da tutarlı olur. Aynı zamanda bu tutarlılığa sahip olan bireyler, tıpkı Stern'ün 'kendilik geçmişi'nde (Stern, 1985) ifade ettiği gibi hem zaman hem de değişim karşısında kişisel devamlılıklarını koruyabilir. Kendilik geçmişinde bireyler geçmişleriyle sağlam bağ kurabilir, güncel yaşantıda kendilerini kolaylıkla konumlandırır, geleceği zihinlerinde canlandırabilir ve yaşayabilir. Böylesi bireyler, geçmişte tanıdıkları insanlarla teması sürdürür, çeşitli olayların anılarını saklar, geçmişteki ve günümüzdeki olaylarla alakalı sentezler yapabilir. Dolayısıyla kimlik kavramının özüne indiğimizde, bu ifadenin net bir karşılığının olmadığını, içerisinde birçok çıkmazı ve çelişkiyi barındırdığını ve daha ziyade kavramın bireyler tarafından ne şekilde anlamlandırıldığı, özellikle nasıl yaşandığı ile bağlantılı olduğunu altını çizerek ifade etmemiz gerekir.

Herhangi bir toplumda yaşayan bir birey, sosyal konumu da dâhil olmak üzere birçok yönden toplumda kendisine atfedilen değerleri edinir. Alisson Weir (2009) bireyin kimlik kategorileri bağlamında sabit olmasının, o bireyin toplumda ırk, sınıf, cinsiyet gibi konumlarda belirlenmiş olduğu anlamı taşıdığını belirtir. Bireyin farklı kimlik kategorileri bağlamında belirlenmiş olması ya da sınıflandırılması kimliğini doğrudan etkiler. Başka bir deyişle bireyin kimliği, yine o bireyin sosyal çevrede sınıflandırılması ve sosyal konumunun esas alınması sonucu ortaya çıkar (Weir, 2009). Kimliğe duyulan ilgi bireyin kim olduğunu belirleyip, kendisini ötekilerin anlamlandıracağı biçimde bu kimlikle hayata devam etmesi oldukça zorlu bir hal alır. Dahası bireyin benliği ve benliğe dair bilgisi tam da bu noktada ötekiler tarafından tanınma şeklinden ayrı değerlendirilemez. Kimliğin tanımlanması veya edinilmesi noktasında yaşanan zorluklar, ötekiler tarafından kimliğin tanınma ihtimaline etki etmez. Bu durum, her ne kadar modern çağda görülme de, toplumsal kategorilerin bir noktada sorgulanmadan kabul edildiğini gözler önüne serer (Calhoun, 1998).

İnsanları baskılayan toplumsal sorunlara yönelik farklı anlayışlar geliştirmek kimliklerin kuruluşuyla doğrudan ilgilidir. Bu husus göz önüne alındığında, kimlikler bireyin yararına olan şeyleri belirler. Aynı şekilde bireyin yararına olduğunu düşündüğü şeyler de kimliğini şekillendirir. Her ikisi de gündelik hayatın seyri içerisinde üretilebilir ve değişime uğrayabilir. Böylece hem kimliğin hem de çıkarların sabit olmadığı ortaya çıkar.

Teknik bir kavram olarak kimlik ve buna karşılık gelen aynı kökenli farklı ifadeler, batı medeniyetinde eski yunan toplumundan günümüze kadar uzun bir serüvene sahiptir (Brubaker & Cooper, 2000). ‘Id, idem, ident’ gibi kelimelerden türetilen kimlik kavramı ilk olarak 1570’li yılların Fransızcasında yer almıştır (Online Etymology Dictionary, 2020). Kimliğin tanımlanması ilk önce John Locke tarafından yapılmıştır. Ona göre kimlik, hatırlama, şuur ve idrak halidir. Bu tanımlamadan itibaren kimlik daha çok ‘self’ (benlik) kavramı temelinde ele alınmıştır. John Locke ile birlikte kimlik, ezeli zihin-beden sorunuyla ilişkili olagelmıştır. Oxford English Dictionary’de verilen kimliğin gündelik anlamı, bu bağlamdaki anlamıyla benzerlik gösterir. Kavramın sözlük anlamı ise şu şekildedir; “bir kişi ya da şeyin bütün zamanlardaki ya da koşullardaki aynılığı; bir kişi ya da şeyin başka bir şey değil de kendisi olduğu gerçeği ya da durumu; ferdiyet, kişilik”.

Ancak 20. yüzyıl ile birlikte ‘identity’ kavramı ön plana çıkmış ve hâkim kavram olmuştur. Kelime kökenine baktığımızda Latince’de ‘aynı’ ve ‘aynılık’ anlamları göze çarpan ‘identity’, ‘idem’ kelimesinden türetilmiştir. Önceleri insanları ve soylarını tanımlamada kullanılan önemli kavramların zaman içerisinde içleri boşaltılmış ve dolayısıyla bir zamanlar kimliği tanımlamada kullanılan kavramlar zamanla anlam değerini yitirmiştir. Değişime maruz kalan görüşler yeni fikirleri beraberinde getirmiş ve bunun sonucunda kimliklerin sınırları genişlemiştir. Celalettin Vatandaş, kimliğin esasında tanımlama olduğunu ve bireylerin ötekilerle benzerlikleri noktasında bu tanımlamanın kullanılabileceğini şu cümlelerle dile getirir; “kimlik bir tanımlamadır ve tanıma konu olan şeyin ve elbette ki özellikle insanın veya insan topluluğunun başkalarıyla olan aynılıklarını/benzerliklerini ifade eder” (2003, s. 242).

Bir toplumda bireyin varlığını pekiştiren veya somutlaştıran kimlik niteliklerini geleneksel şekilde tanıyabilmenin mümkün olmaması sonucunda soyut bir kimlik

tanımlaması ortaya çıkar. Bunun sonucunda insanlar kimlik tanımlamalarını yaparken oldukça güçlük çeker. Güncel olarak bakıldığında kendini yeniden tanımlaması elzem olan kimliğin, birçok yazar tarafından kapasitesinin üstüne çıkılmış, doymuş bir kavram olarak değerlendirildiğini görebiliriz. Dolayısıyla kimlik tanımlanması zor ve fakat kapsamı oldukça geniş bir kavramdır. Bunun yanında yüklenen birçok tanım ve özellik, kavramın içerisinde anlam erozyonuna sebep olur.

1.1.2. Kimliğin Oluşumu

Daha önceki bölümlerde ifade ettiğimiz gibi, farklı disiplinlerde çeşitli anlamlar kazanan kimlik kavramı için çok fazla değerlendirme ve tespit vardır ve bu açıklamaların sonu henüz gelmiş değildir. Dolayısıyla tanımlamalar farklı olsa da, kimlik birçok çalışma alanının ortak kavramı olarak karşımıza çıkar. Tarafsız olarak incelenmesi zor bir terimdir. Her ne kadar kimlik kavramı tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahip olsa da ancak 20. yüzyılla birlikte yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Freud'a baktığımızda kimlik, kişinin farklı bireyleri veya varlıkları içselleştirmesiyle başlayan bir bütünleşme süreciyle ortaya çıkar (Aktaran: Aşkın, 2007). Yine Freud için kimlik oluşumunda tercihlerin hayati bir önemi vardır. Dolayısıyla bireyin hayatındaki tercihleri, kimliğinin oluşumunda belirleyicidir. Benzer şekilde, bireyin kimlik özelliklerinin tanınması, sadece ötekiler vasıtasıyla tanınması sonucu değil, aynı zamanda toplumdaki kurumlar aracılığıyla tanınmasıyla oluşur (Douzinas, 2002). Bireyin toplumda kimlik edinimi hem ötekinin hem de toplumsal kurumların o kimliği tanınması ile gerçekleşebilir. Dolayısıyla bireylerin sahip oldukları kimlikler, içinde yaşadıkları toplumların etkisiyle değişim sürecine girer. Bununla birlikte, Douzinas'ın kimlik noktasında yapmış olduğu önemli bir tespit olan "benim kimliğim bir başkasının özelliklerini tanımasının sonucudur" (2002, s. 394) ifadesi kimliğin öteki ile mevcut olduğunu vurgular.

Sosyal bilimler alanında kimliğin milli, etnik, dini, cinsiyet, kültür ve buna benzer çeşitleri vardır. Bundan ötürü kimliği hem toplumsal hem de kişisel olmak üzere iki farklı boyuttan değerlendirmek gerekir. Bununla birlikte bireyde, kimlik duygusunu zedeleyecek yanlış tanınma riski de ortaya çıkabilir. Ötekinin bu noktada önemli bir rolü olduğu yadsınamaz. Costas'ın ifadesiyle "...tanınma bir sosyalleşme biçimidir. Fakat

ötekinin kimliğini tanıması, aynı zamanda benim kendi özgünlüğümü ve bütün ötekilerden farkımı fark etmemi sağlar ve böylece bireyleşmeme de yardımcı olur.” (2002, s. 383). Çünkü birey içinde yaşadığı toplumun temel öğeleri arasında yer alan siyasi, dini, ekonomik, kültürel değerlerin etkisine devamlı şekilde maruz kalır. Bu yönüyle kimliğe hem bireysel hem de toplumsal bir olgu gözüyle bakmak mümkündür. Dolayısıyla kimliği hem bireysel hem de kolektif kimlik arasındaki bağlantıdan irdelemek yararlı olacaktır.

Parekh, bir varlığın kimliğinden hareketle, o kimliği ‘şu veya bu’ (2009, s. 268) şeklinde nitelendirirken o kimliğe ait özelliklerin toplamını vurgulamış ve böylece diğer kimliklerden ayrıldığını belirtmiştir. Dolayısıyla kimlik kavramı bireyi diğerlerinden ayıran ve onu farklı kılan olguları ifade eder, ayrıca bu kavramın kişisel ve toplumsal olmak üzere birbiriyle ilişkili iki farklı niteliği vardır. Bir bireyin kimliği iki boyutlu ve birbirine bağlı, aynı zamanda birbirinden farklı, iki unsurdan oluşur. İnsanların özgün bireyler olmaları, belli bir öznelliğe sahip olmaları ve kendilerine özgü bir iç dünyalarının olmaları kişisel kimlik olarak değerlendirilir (Parekh, 2009). Kişisel kimliğin temelinde, bir bireyin hangi koşullar ve durumlar dâhilinde bir ‘kişi’ sayılabileceği, kişi kimliğine sahip olabileceği düşüncesi yer alır. İnsanlar toplumsal olarak belirli gruplara (farklı etnik, milli, dini, kültürel vb. toplulukların üyeleri olmaları) bağımlıdır ve bu da toplumsal kimlik olarak nitelendirilir (Parekh, 2009). Bu süreç içerisinde bireyler diğer insanları kendilerine benzer veya farklı olarak gruplara ayırır. Bu ayırım sonucu benzer özelliği taşıyan diğer insanlarla birlikte oluşturulan grup bir toplumsal kimliği içerisinde barındırırken, farklı özellik taşıyan insanların oluşturduğu başka bir grup da benzer şekilde farklı bir toplumsal kimliği barındırır. Bir bireye özgü düşünce, yaşam tarzı, tercih, fiziksel özellikler, kariyer gibi değerler kişilikte yer alır ve bu değerler bireyi ötekilerden farklı kılar. Dahası kişisel kimliği de bu özellikler çerçevesinde oluşur.

Erik H. Erikson’a göre (1994) insanlar hayatları boyunca büyüyüp geliştikçe bir dizi süreçlerden geçer. Bu sürecin her bir aşamasında insanlar, o aşamanın temel faydasını başarılı bir şekilde geliştirebilmek için çözülmesi gereken bir gelişimsel çatışmayla karşı karşıya kalır. Dolayısıyla Erikson, sosyal etkileşim ve ilişkilerin, gelişim ve büyüme süreçlerine nasıl etki ettiğine yoğunlaşır. Madan Sarup ise kimliği şu şekilde tanımlamıştır;

Bir kişinin kimliği ele alınırken, sınıf, ulus, ırk, etnisite, cinsiyet ve din gibi sosyal dinamiklerin etkisinin mutlaka bir seçim, vurgu ve değerlendirme süreci vardır. Sanırım hepimiz bu dinamikleri birbirine bağlayıp bir anlatı içinde düzenliyoruz: Birine kimliğini sorarsanız hemen bir hikâye ortaya çıkar. (1996, s. 95)

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasında, gençlerin özellikle kendileri ve yaşadıkları topluma uyum sağlama konusunda kafaları karışabilir veya kendilerini güvensiz hissetmeye başlayabilir. Benlik duygusu gelişmeye başlayan gençler zamanla çeşitli roller ve davranışlar deneyimleyebilir. Erikson bunun, bireyin sağlıklı ve tutarlı bir kimlik oluşumu sürecinde önemli olduğunu belirtir. Kimlik kavramını kimlik krizi bağlamında popüler hale getiren Erikson'un psikososyal gelişim kuramının ana unsurlarından biri ego kimliğinin gelişimidir. Ego kimliği, bireyin başkalarıyla günlük etkileşimlerinde edindiği yeni deneyimler ve bilgiler nedeniyle sürekli değişen, yine bireyin sosyal etkileşim yoluyla geliştirdiği bilinçli benlik duygusudur. Erikson (1994) kimliği yaşam boyu sürekli gelişen temel bir düzenleyici ilke olarak tanımlar. Bahsedilen kimlik bireyin benzersizliğinin devamlı ayırıcılığı olması ve aidiyet duygusunu benimsemesidir. Bu yüzden kimlik, bireyin kendisine özgü benlik duygusunun özünde yer alan inanç, değer, ilişki ağı, anı ve buna benzer nitelikleri içerir. Bu nitelikler de bireye yönelik sabit bir benlik algısının oluşmasına neden olur. Linda Martin Alcoff “kimlikler sadece kültürel konumları içerisinde değil, aynı zamanda tarihsel çağla ilişkili olarak da analiz edilmelidir” (2003, s. 3) cümlesiyle kimliğin değerlendirilmesi sürecinde tarihi olayların göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgular. Dolayısıyla bir ulusun tarihinde yaşanan olaylar, elbette, o ulusun kimliğini etkiler ve bu olaylar kimlikle ilgili önemli konulardır.

Kişisel kimlik bireyin kendisini tanımlama ve ilerleyen süreçte nasıl biri olabileceğine imkân tanır. Bu noktada tercihlerin insan hayatında önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü birey kendi sosyal çevresi tarafından belirlenmez, bu yüzden çevresine belirli bir mesafe koyarak sınırlarını kendi belirleyebilir. Bunun dışında kalan kimi durumlar da oluşabilir. Örneğin; eşcinsellik bireyin kendi tercihi dâhilinde olan bir kimlik değildir (Parekh, 2009). Kişisel kimlik, kişilerin tercihlerinde ve eylemlerinde hem tutarlı hem de devamlı olmalarını sağlar. Bireyin hayatını planlamasına, hayatına yön vermesine imkân sağlar ve ötekilerinin belirleyici olduğu veya beklentilerin temelinde oluşan bir kimliğe engel olmaya çalışır. Dolayısıyla, bireye ait olan kimlik, onun niteliklerini belirleyen, tanımlayan, toplumda görülebilir olmasını sağlayan değerlerin

bütünüdür. Bu değerler de bireyin kısa ve uzun dönem hedefleriyle doğrudan bağlantılıdır.

Bireyin ait olduğu grup üyelerinin kolektif kimliğe olumlu veya olumsuz katkıları olabilir ve bunun sonucunda bireysel kimliğin; ırk, cinsiyet, etnisite gibi kolektif kimliklerden ne derece etkilendiği karmaşık bir hal alır. Kolektif kimliklerin tek tipleşme olarak değerlendirilmesi durumu, bu kimliklerin politik kimlik şeklinde algılanmasına neden olur (Pamuk, 2019). Çünkü kolektif kimlik, grup üyelerinin kendilik bilinci ve duygularıyla doğrudan bağlantılıdır. Herhangi bir gruba yönelik hem farkındalığın oluşması hem de bireyin o gruba kendisini adanması, duygusal bağlılığın oluşmasına neden olur. Bu kimlik bireye ait olduğu grupta devamlı olma imkânı sağlamakla birlikte, grubun sınırlarının doğal çevresine göre oluşmasında belirleyici rol üstlenir. Başka bir ifadeyle, kolektif kimlik bireylerin grup üyeliklerinin şartlarını belirler ve üyelikleri karara bağlar. Dolayısıyla grup üyeleri ve grup üyesi olmayan (öteki) şeklinde iki grup ortaya çıkar. Pamuk kolektif kimliği “sosyal kimliğin topluluk bağlamında ortaya çıkması” (2019, s. 44) şeklinde yorumlamış ve belirlenmiş bir alanda belirli bir grup tarafından taşınan kimlik şeklinde sınırlandırmıştır. Kimlik tanımlaması üzerinde çeşitli faktörlerin etkisi vardır. Örneğin, toplumsal yapı, tarih, din, dil gibi olguların niteliklerinin yoğun hissedildiği kimlik oluşum aşaması bireyin ilişkilerini, iletişimini, alışkanlıklarını ve yaşamını tanımlayan önemli bir unsurdur.

Bu sebepten ulusal, dini veya etnik kimlikler kolektif kimliğin farklı varyasyonlarıdır. Kolektif kimlikler, tıpkı bireysel kimliklerin diğer bireysel kimliklerle yaşadığı süreçte olduğu gibi, diğer kolektif kimliklerle etkileşimin sonucunda ortaya çıkar. Çünkü kimlikleri belirli bir bağlamdan bağımsız düşünmek, zaman üstü görmek veya tek başına değerlendirmek imkânsızdır. Kolektif kimliği, ‘öteki’yi inşa ederek meşru hale getirebiliriz ve yine bu kimlik ‘öteki’yi, iç ve dış grup vasıtasıyla gözler önüne serer (Pamuk, 2019). İç grup en iyiyi ve ideal olanı sunarken, dış grup ise olumsuzlukların kaynağı, bir düşman olarak görülür. Fakat olumsuz değerlendirmelerin yapıldığı dış grubun da farklı bir kolektif veya toplumsal kimlik olduğunu altını çizerek ifade etmek gerekir. Ayrıca iç grup üyelerinin farklılıkları belirgin olmasına rağmen, dış grup üyeleri devamlı olarak birbirlerinin aynısı şeklinde yorumlanır.

Ötekiye karşı duyulan ön yargı, onu her zaman öteki pozisyonunda bırakacaktır. Grup içine baktığımızda ise bireysel ve kolektif kimlik birbiriyle her zaman tam uyumlu halde çalışmayabilir. Toplum içinde kimlikler sürekli bir değişim ve yenilenme halinde olur (Parekh, 2009). Bu durum bireyi kimi zaman kolektif kimliğe yakınlaştırırken kimi zaman da bu kimlikten uzaklaştırır. Fakat birey ait olduğu grupta ya da toplumda kural dışı davranışlar sergilemekten sakınır. Çünkü toplumun değerleriyle ters olan davranışlar edinmeyi benimsemek istemez. Bu isteksizliğin temelinde toplumdan dışlanma korkusu yatar. Dolayısıyla kolektif kimlik, bireysel kimliğe kıyasla muhafazakâr bir tutum sergiler.

Kimlik ile kültür arasında derin bir ilişki olduğunu da ifade etmek yerinde olacaktır. Çünkü bireylerin içinde doğduğu ve büyüdüğü kültür, kimliklerini şekillendirmelerine yardımcı olur. Dolayısıyla kimlik ve kültür değişime yakın ve birbiriyle uyumlu birer ögedir. Bu ikisi arasındaki olası sorunlar veya uyumsuzluklar kişilikteki sorunları da beraberinde getirir. İnsanların çoğul kimliklere sahip olması onların dünyayı daha geniş bir açıdan gözlemlmelerine imkân sağlar. Bireyin tek bir kimliğe saplantılı olmasını engeller ve böylece bakış açısını berrak hale getirir. Tek bir kimliğin hâkim olması durumunda ise bireyler toplumu ve dış dünyayı dar bir pencereden gözlemler ve kendi bakış açılarını da olumsuz şekilde kullanır. Tek kimlikli ve saplantılı bireyler, kimliğin boyunduruğu altında yani kimliğin esiri haline gelir (Parekh, 2009).

En sade haliyle kimlik, "...kişinin yahut bir sosyal grubun çeşitli mensubiyetlerini açıklayan, onun tanınmasını sağlayan ve dış gözlemle kavranabilen özellikleridir" (2011, s. 7). Bunun yanında, toplum içinde sahip olduğumuz rolleri kimlik kavramı içerisinde değerlendirebiliriz. Bireyin benliğini sarmalayan, aynı anda birbiriyle çatışan veya uyumlu farklı kimliklere sahip olması benliğin gelişiminde ve sosyal süreçte kimlikler arasında çatışma veya gerilim yaşanmasına sebep olur (Şimşek, 2002). Bireyler toplum içindeki ilişkilerini, kimlikleri ve onların belirlediği roller çerçevesinde oluşturur. Dâhil olunan her ilişkinin gerektirdiği bir kimlik şekli mevcuttur. Örneğin; alışveriş merkezine giderken müşteri, okula giderken öğretmen ya da öğrenci, eve giderken anne, baba, evlat gibi niteliklerimiz veya kimliklerimiz ve bunlara karşılık gelen, her biri farklı olan, sorumluluklarımız ve rollerimiz vardır.

Kimliğin oluşumu hususuna baktığımızda öznelci ve nesnelci olmak üzere iki yaklaşım karşımıza çıkar. Öznelci yaklaşım tutarlılığın olduğunu ve doğal olarak yaşam boyunca tutarlı kalabilen ben'i vurgular. Başka bir deyişle, bireyin kendisi dışındakileri ihmal eder. Bu yüzden kimliğin oluşumu noktasında soru işaretleri barındırır. Nesnelci yaklaşımda ise kimlik, öznelci yaklaşımın savunduğu düşünceye ek olarak, bireyin içyapısının yanında dış çevresiyle etkileşimi sonucu oluşan bir bütünlük olarak karşımıza çıkar (Aşkın, 2007).

Kimliğin ortaya çıkışında, öncelikle birey sosyal bir varlık olduğu için, kendi içyapısının yanında sosyal çevresi ve yaşamı da önemlidir. George Herbert Mead'e göre (2017) 'ben' bağlamında birey kendisinin bilincindedir ve kendisini diğerlerinin varlığıyla daha belirgin hale getirir. Bireyler, üyesi oldukları gruplarından dolayı hem olumlu hem de olumsuz bir sosyal kimliğe sahip olabilir. Çoğunlukla birey, olumlu kimlik edinim eğilimindedir. Psikodinamik bağlamda düşünüldüğünde Freud'un anlayışına göre, kimlik bireyin yabancı kişileri/ötekileri ya da nesneleri özümsemesiyle ya da içselleştirmesiyle başlayan özdeşleşme süreci sonucu meydana gelir (Aktaran: Aşkın, 2007).

Bireysel ve sosyal faktörler kimliğin oluşumunda önemli rol oynamakla birlikte, bu oluşumda etkisi olan bir diğer faktör de öteki olarak belirtilen kavramdır. Kişi, başkalarının aynasında kendisini fark eder. Bu yüzden öteki olmaksızın kimlik oluşması mümkün değildir. Bu durum birey ve toplum için oldukça işlevseldir. Kişiler ve toplum kendi kapasitelerini ve durumlarını başkalarını irdeleyerek algılayabilir (Kaya, 2007). Popüler anlayışta kimlik bir tür veri görevindedir. Bununla birlikte bir madde gibi öze sahip olduğu düşünülse de etnik ve cinsel gibi kimlik türlerinin öz bir gerçekliği yoktur. Başka bir ifadeyle, tüm kimlikler sonradan oluşturulmuş ve içleri doldurulmuş kalıplardır.

Bilgin'e göre (2007) kimlikler kişiler veya gruplar arası ilişkilerde üretilir. Sosyal olarak inşa edildiği için bireye bir kurgu gözüyle bakmak mümkündür. Bireyselliğin inşasında içsellik, tekillik, özerklik gibi belirli özellikler ön plana çıkarılır. Birey kendisini tek ve farklı görür ve bundan dolayı bağımsız olduğuna inanır. Bireyin kendine yeterli olma düşüncesi baskın olduğu için olayların gerekçelerini de kendi içinde arar. Bu da demek oluyor ki, birey kendinden sorumludur ve kendi sorumluluğu geçerlidir. Nitekim birey dünyanın anlamının kendisiyle mümkün olduğuna inandığı için dünyayı

bu ekseninde inşa etme amacında olur. Çünkü bireyin kendisi de sonradan oluşturulan bir varlıktır (Bilgin, 2007).

Bir birey kendisine yönelik sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için duygularını, düşüncelerini, becerilerini, fikirlerini, görüşlerini, yargılarını, değerlerini süzgeçten geçirir. Nitekim bunu yaparken de karşılaştırma ihtiyacı ortaya çıkar. Ötekilerin/Diğerlerinin varlığıyla bu karşılaştırma ihtiyacı giderilir. Karşılaştırma yapılırken kişi kendisine yakın olarak gördüğü kişileri tercih eder. Çünkü evrensel bir ölçüt olmadığı için birey etrafındakileri ve özellikle kendisine benzeyenleri seçerek karşılaştırma yapar (Bilgin, 2007).

Kimliğin oluşumu psikolojik bir süreçtir ve ergenlik dönemiyle beraber belirgin şekilde başlar. Kimliğin ergenlik döneminde gelişmesi ve sonraki süreçte sağlıklı ilerlemesi kişiliğin oturmasını sağlar. Başka bir deyişle, ergenlik döneminde kimlik bunalımı yaşayan birey diğer evrelerde de aynı durumla karşılaşabilir. Çünkü Erikson yaşamın geçmiş evrelerinin/dönemlerinin etkisinin daha sonraki süreçlerin devamında görülebileceğini belirtir (Erikson, 1968). Ergenlik döneminin sonlarında tutarlı bir kimlik gelişimi, bireysel gelişimi sağlar ve olgunluk döneminde birey kişilik olarak bir bütünlük elde eder.

Erikson (1968), bireyin kimliğinin temelinde yer alan, insan psikolojisini de etkileyen, dört husustan bahseder. Bunlar; ekonomik, politik, sosyo-kültürel, ruhsal hususlardır. Herhangi bir sınıfın/kimliğin üyesi olan birey için kimlik özelliklerinden bir tanesinin bile eksikliği, sorunlara neden olur. Birey içerisinde bulunduğu grubun nitelikli üyesi konumuna ulaşamaz. Bu bağlamda düşünecek olursak, bireyin toplumda kendine has bir kimlikle gelişmesi ve potansiyelini yansıtabilmesi beklenir.

Brubaker ve Cooper'ın (2000) da ifade ettiği gibi kuvvetli ve zayıf kimlik anlayışları beraberinde bazı problemleri getirir. Kuvvetli kimlik, herkes tarafından bilinen sıradan anlama vurgu yapar ve bireyler arasında süre gelen benzerliği belirginleştirir. Bu yönüyle kimlik politikalarındaki kullanımını da içinde barındırır. Dolayısıyla kimlik herkesin sahip olduğu, bütün grupların etnik, ırksal veya milli sahip olması gerektiği, insanların ve grupların bilinçsiz şekilde sahip olabileceği bir şey olarak görülür. Öte yandan zayıf kimlik ise kavramın anlamını gündelik anlamından tamamen koparır. Bu konuda çalışma yapan kuramcılar, vazgeçilmez anlamlardan rahatsızlık duyup kavramın

sıradan anlamının içini boşaltmışlardır. Bu durum beraberinde bazı sorunlar getirir. Zayıf kimlik ile kimliğin anlamında istikrarsız, değişken, parçalı, sonradan inşa edilmiş gibi sıfatlar yer almaya başlar. Zayıf kimlik görüşlerinin neden bir kimlik görüşü olduğu ise henüz bilinmemektedir. Bu açıdan baktığımızda zayıf kimlik görüşleri hiçbir iş yapamayacak kadar zayıf kalır. Kimlik gelişim süreçleri hem bireysel hem de toplumsal değerleri içerisinde barındırır. Kimlik gelişiminde birey hem kişisel hem de toplumsal boyutuyla kendini anlama (tanımlama), inşa etme ve kendi ile mücadele süreçlerini yaşar. Dolayısıyla birey toplumda ait olduğu yeri, içerisinde yer aldığı grubu, dışlandığı/yabancılaştığı grubu, hangi durumda ötekileştiğini elde ettiği kimlik yardımıyla belirleyebilir.

Toplumun soyut olması ve onu birbirinden bağımsız kişilerin oluşturduğu dikkate alındığında, bireysel kimliğin önemi ortaya çıkar. Fakat hem bireyin varlığını toplumda algılayabilmesi hem de kendini tamamlayabilmesi yalnızca toplum içinde mümkün olduğu için toplumsal kimlik kavramı da göz ardı edilmemelidir. Toplumsal anlamda bireye bir kimlik verilir ve bu kimlik üzerinde tanımlama, sınırlandırma yapılır. Toplum ve kültür etkisiyle verili kimlik, bireysel kimliğe dönüşür. Dolayısıyla hem bireysel hem de toplumsal kimlikler birbirine bağlı varlığını sürdüren kimliklerdir.

1.1.3. Kimlik Türleri

Kimliğin değerlendirilmesinde üç hususa dikkat edilmesi gerekir. Bunların ilki kişinin kendisini algılaması, ikincisi toplumun kişiye bakış açısı yani onu görüş şekli, üçüncüsü ise sosyal bilimcilerin kişiyi değerlendirme şeklidir. Bunlar içerisinde kişinin kendisini algılama biçimi en karmaşık olanıdır. Bunun sebebi ise kişinin bulunduğu koşullara göre kendisini tanımlama şeklinin değişebilmesidir. Başka bir ifadeyle, kişi kimi zaman bir avukat iken sonrasında evlat, bir vakit taraftar iken başka bir vakit baba olabilir. Dolayısıyla bunlara benzer kimlikler koşullara ve durumlara göre değişiklik gösterebilir. Kimlik, bireyin ait olduğu ulus, din, ırk, cinsiyet ve benzeri niteliklerle edindiği ve yine o bireyi ötekilerden farklı kılan bir tanımlamadır. Katlan, bu konuda şu ifadelerle yer vermiştir;

İsmi ve dünyaya geldiği ortamı tercih edemeyen birey, artık ismiyle edindiği o kimliği mensup olduğu aile, din, kültür, dil ve ırkın çerçevesinde geliştirmeye başlamış demektir. Belli bir aidiyet grubu içerisinde büyümeye başlayan birey, o

aidiyet grubunun getirdiği normlar ile yaşam şartları doğrultusunda, zamanla varlığını, kim olduğunu, nereden geldiğini yahut bundan sonra nereye gideceğini, hayatına nasıl devam edeceğini sorgulamaya başlar ve tüm bu sorgulamaların nihayetinde ise, birey kendisine özgü olan kimliğini inşa eder. (2019, s. 28)

Kimlik etnisite, cinsiyet, ulus, ırk ve kültür gibi kavramlar bağlamında tartışılır (Fearon, 1999). Bu yüzden kimliğin türlerinde bu kavramlar birer tür olarak karşımıza çıkar. Kimlik kelimesinden ortaya çıkan anlam geçmişe göre büyük oranda değişmiştir (Gleason, 1983). Sözlüğe bakıldığında kimliğin mevcut tanımının günümüzde geçerliliğini yitirdiğini söyleyebiliriz. Bu noktada kavramın eski tanımı ile karşılaşıldığı, artık kimlik kavramının günümüzde daha karmaşık bir hal aldığı açıkça görülür (Gleason, 1983).

İrksal kimlik karmaşık olduğu için genellikle yanlış yorumlanan bir kavramdır. Tanımlama sürecinde anlamının biyolojik veya sosyal boyuta atıfta bulunarak elde edildiğini söyleyebiliriz. Biyolojik olarak ırk bireyin fiziksel özelliklerinden, karakter özelliklerinden ve gen havuzundan türetilir. Bu özellikleri ayırt edici olarak kullanan Avrupalılar, insanları hiyerarşik olarak fiziksel yetenek ve ahlaki kaliteye göre gruplandırmış; zirveye Kafkasyalıları, ardından Asyalıları ve Yerli Amerikalıları ve son sıraya da Afrikalıları koymuşlardır (Chávez & Guido-DiBrito, 1999). Günümüzde irksal kimlik biyolojik kavramlarla değil, daha çok kişinin belirli bir irksal grupla ortak bir mirası paylaştığı algısına dayalı bir grup veya kolektif kimlik duygusuna atıfta bulunan sosyal bir yapı olarak tartışılır (Chávez & Guido-DiBrito, 1999). İrksal kimlikte bireyler birbirilerini ten renklerine göre sınıflandırır. Bu sınıflandırmada ten renginin kullanılması, bireylerin ve grupların kendilerinden farklı olduğunu düşündükleri kişilerle aralarına mesafe koymalarına neden olur.

Etnik kimlik de sosyal bir yapı olarak kabul edilir. Etnik kimlik bireyin, üyelerinin ortak bir kökene sahip olduğu ve ortak bir kültürün parçalarını paylaştığı düşünülen ve ortak köken ve kültürün önemli bileşenler olduğu ortak faaliyetlere katılan daha geniş bir toplumun bir kesimi ile özdeşleşmesi olarak görülür (Chávez & Guido-DiBrito, 1999). Dolayısıyla etnik kimliği bireylerin benzer gelenek, davranış, değer ve inanç nedeniyle ortak bir bağ hissettikleri kişilerle bilinçli veya bilinçsiz olarak özdeşleştikleri bir çerçeve olarak görebiliriz. Nitekim etnik kimlik, fiziksel yakınlığın yanı sıra güçlü sadakat ve akrabalık ile birbirine bağlanan bireylerin ortak kültürü, dini, coğrafyası ve dillerinden geliştirilir. Dolayısıyla etnisite kimlik tartışmalarının temel öğelerinden bir tanesidir.

Etnisite, sömürgeciliği ve dönemin önyargılarını anımsatan bir kavram olmakla birlikte tamamen yapaydır ve etnik kavramı da azınlığın siyaseti olarak değerlendirilir (Pieterse, 2004). Başka bir deyişle, çoğunluk grupların politikası siyaset iken, azınlık gruplarınki ise etnik olarak karşımıza çıkar. Günümüz dünyasında var olan etnik çatışmaları, uluslaşma, sömürgecilik sonrası kimlik oluşturma süreci ve sömürgecilik ile açıklamak mümkündür. Sömürge anlayışı, parçala yönet stratejileri ile bugünün etnik çatışmalarının kaynağını oluşturur. Etnik gruplar ilk defa ortaya çıkarmamıştır ancak özellikle mezhep ve din sınırlarını belirginleştirerek etnik çatışmanın temelini atmıştır. Nitekim bunun sonucunda çoğunluk gruplar, azınlıkları ötekilerle(dış güçlerle) işbirliği halinde görmüştür. Bu sebeple sömürgeci politikaların etnik kimliği güçlendirdiği söylenebilir. Ayrıca doğu kültürünü inceleyen Oryantalizm terimi diğer kültürlerle yönelik küçümseyen bir batı tutumunu tanımlar. Esasında bu kavram 19. yüzyılın başlarında Fransız sanatçıların resim tarzlarını ifade etmek için ortaya çıkmış, sonraları batıda ötekiyi konu edinen uygulamalarla alanını genişletmiştir (Coşkun, 2019). Devamında ise doğuyu kolonileştirmek isteyen batının emelleri doğrultusunda siyasi, kültürel, tarihi ve düşünsel yapıya dönüşmüştür. Çünkü Oryantalizm temel olarak Avrupa ile Asya arasındaki hem kültürel hem de tarihsel ilişkiyi, Doğu olarak adlandırılan yer hakkındaki Batı'nın ideolojik yaklaşımlarını, varsayımlarını ve 19. yüzyılın ortalarından itibaren Doğu kültür ve geleneklerini incelemek amacıyla Batı'da uzmanlık alanı haline gelen bir disiplini ifade eder (Atasever, 2009). Kudüs'te azınlık durumunda olan Hristiyan bir ailenin bireyi olarak Edward Said, sömürgeci Batı'nın Doğu'ya yönelik söyleminin ve bilgi aktarımının Doğu'yu bir gücün altına sokma amacından ibaret olduğunu oryantalist bir söylemle ifade eder (Eren, 2011). Said, *Orientalism (Oryantalizm)* adlı eserinde kavramın tanımlamasını yaparken üç farklı pencereden bakarak şu ifadeleri kullanır;

Şarkiyatçılık için en kolay kabul gören unvan (etiket), akademik bir unvandır (etikettir) ve gerçekten de bu etiket hâlâ bir takım akademik kurumlara hizmet etmektedir. Şark'ı öğreten, yazan veya araştıran herkes -bu kişi ister antropolog, ister sosyolog, ister tarihçi veya filolog olsun, Şarkiyatçıdır ve yaptığı şey Şarkiyatçılıktır. ...Şarkiyat, 'Şark' ile (çoğu zaman) 'Garp' arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayanan bir düşünme biçimidir. Aralarında ozanların, romancıların, felsefecilerin, siyaset kuramcılarının, iktisatçıların, imparatorluk yöneticilerinin de bulunduğu kalabalık bir yazar topluluğu, Şark'a, Şark'ın insanına, törelerine, 'aklına', yazgısına vb. ilişkin kuramları, destanları, romanları, toplum betimlemelerini, siyasal kayıtları işleyip inceltirken, Doğu ile Batı arasındaki temel ayrımı başlangıç noktası saymıştır. ...Şimdi Şarkiyatçılığın, diğer ikisine göre daha tarihsel; daha somut bir tanımı olan üçüncü bir anlamına geliyorum. Kabaca belirlenmiş bir başlangıç noktası olarak

18. yüzyıl sonu alınırsa, Şarkiyatçılık, Şark'la-Şark hakkında saptamalar yaparak, ona ilişkin görüşleri meşrulaştırarak, onu betimleyerek, öğreterek, oraya yerleşerek, onu yöneterek- uğraşan ortak kurum olarak, kısacası Şark'a egemen olmakta, Şark'ı yeniden yapılandırmakta, Şark üzerinde yetki kurmakta kullanılan bir Batı biçemi olarak incelenebilir, çözümlenebilir. (1979, s. 2-3)

Said, Oryantalizm temelinde Batı'nın Doğu hakkındaki görüşünün kendi ekseninden ibaret olduğunu ve bu potada oluşturulduğunu belirtir. Said, Filistin'de azınlık içerisinde yetiştiği için sahip olduğu iki kimlik arasında sıkışarak bir kimlik bunalımı yaşar. Çünkü Hristiyan azınlık Filistin'de bulunduğu yerin geleneklerine göre yaşıyor ama aynı zamanda İngiliz sömürü anlayışının tavırlarını benimsemeye çalışıyordu. Kimliklerin çatışmasında kendisini yersiz, yurtsuz olarak değerlendiren Said, iktidar düşüncesine muhalifti ve kapitalist düzende kültürlerin köklerinin yok edildiğini düşünüyordu. İsminin bir kısmının İngilizce, diğer kısmın Arapça olması da onun yaşamış olduğu ikiliklerin bir yansımasıydı. İngiliz bir isme sahip olmasına rağmen Kudüs'te doğduğu için sahip olduğu Arap kimliği onun öteki olarak nitelendirilmesine yetiyordu. Nitekim her ayrılma eylemini de sürgün olarak değerlendiriyordu.

Etnisite, sömürgecilik dönemi önyargılarını anımsatmakla birlikte son derece yapay bir durumdur. Derya Çakır Demirhan etnisitenin, kimliği anlamada önemli bir unsur olduğunu, ulus kavramı gibi sonradan oluşturulduğunu ve bu kimlik algısının da sömürgecilik döneminden kaldığını şu sözlerle dile getirir;

Etnisite kavramının bugünün kimlik algısında önemli bir yer teşkil ettiği görülmektedir. Günümüzde temel savaş ve çatışma gerekçelerinin öne çıkanlarından birisini oluşturduğu da açıktır. Diğer taraftan etnisite, tıpkı ulus kavramı gibi toplumsal olarak inşa edilmiş, doğal referansı olmayan bir kavramdır. Bugün için etnisite kaynaklı ve etnisite merkezli bir kimlik algısının varlığı ve bu kimlik algısının büyük ölçüde kolonyal dönemde inşa edilmiş olduğu tespitinde bulunmak mümkündür. Bu tespitin ötesinde etnik çatışmalar günümüzde kitlesel göçlerin nedenlerinden birisi durumundadır. Bu nedenle etnisite, göç ve kimlik kavramlarının birbirlerini açıklamak konusundaki vazgeçilemezlikleri anlamlı hale gelmektedir. (2019, s. 101-102)

Etnik kimlik, bireylerin veya grupların ortak bir dil, kültür, coğrafya bağlamında oluşturduğu bir kavramdır. Etnik kimlikte birey, hem örf ve adetleriyle hem de bayram ve kutlamalarıyla diğer kimliklerden ayrılan bir gruba ait olur (Dadak & Demir, 2020). Dolayısıyla etnik kimlik kavramı, doğumla birlikte bireylerin soyları itibarıyla ortak örf, adet, dil, tarihi miras çerçevesinde bilinçli veya bilinçsiz olarak bir grup içerisinde yer alma niyetleri sonucu ortaya çıkan bir kimlik türüdür.

Etnik temelde bir araya gelen bireylerin oluşturduğu gruplar kendilerini kimlik boyutunda tanımlama gayreti içindedir. Kimliklerinin inşasında temel dayanakları ortak geçmişleridir (Barth, 2001). Bir noktada etnik kimlik karşımıza kolektif kimliğin farklı bir biçimi olarak çıkar. Çünkü ait olunan grubun sosyal ilişkileri ve etkileşimleri bireyin kimliğine doğrudan etki eder. Bu sosyal ilişki ve etkileşimler sonucunda kolektif bir kimliği ortaya çıkar. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde etnik kimliğin, kolektif kimliğin farklı bir boyutu olduğunu düşünebiliriz (Assmann, 2001). Etnik kimlik tanımlaması yapılırken, bireyin kendisini grubun (etnik grup) bireyi olarak değerlendirebilmesi odak noktadır. Burada temel husus etnik köken değil, etnik bilinçtir. Etnik kimliğin dışında farklı kimliklerden de bahsetmemiz mümkündür.

Öznenin kimlik tarafından hapsedildiği ve bu bağlamda tüm kimlikler gibi kadın kimliğinin de yapı söküne uğradığı belirtilir (Butler, 1993). Bu yaklaşım, kadını yok saymak yerine, onu sade ve basit bir terim ile tanımlama hedefindedir. Butler, hem cinsiyetin hem de toplumsal cinsiyetin toplumsal olarak inşa edildiğini/üretildiğini ifade eder. Diğer kimliklerde olduğu gibi bunların da yapı söküne uğramaları gerekir. Cinsiyet kavramı ise erkek veya kadın olmak gibi biyolojik boyuta karşılık gelir. Kadın veya erkek olmanın biyolojik özellikleri de tanımlamada kullanılır. Dolayısıyla cinsiyet, kişilerin biyolojik özelliklerine bağlı olarak bir kategorileştirme biçimidir. Bu cinsiyet odaklı kategorileştirme biçiminde bireyler iç grup yanlılığını yoğun olarak oluşturur. Çünkü birey, kadın veya erkek olsun, her koşulda hemcinsine karşı- karşı cinse kıyasla- daha pozitif bakış açısına sahiptir.

Kültürel kimlik ise tarihin inişli çıkışlı evrelerinde bile topluma ‘bir halk’ olarak istikrarlı, sürekli referans ve anlam çerçeveleri sağlayan ortak tarihsel deneyimleri ve ortak kültürel kodları yansıtır (Hall, 1989). Kültürel kimlikler bir yerden gelir, yani tarihleri vardır. Ama tarihsel olan her şey gibi onlar da sürekli bir dönüşüme, değişime uğrar. Bir geçmişe ebediyen sabitlenmek şöyle dursun, tarihin, kültürün ve gücün sürekli oyununa maruz kalır. Dolayısıyla kültürel kimlik, tarihin ve kültürün dışında değişmeden sabit kalabilen bir öz değildir. Kültürel kimlikler tarih ve kültür söylemleri bağlamında sabit olmayan özdeşleşim noktalarıdır (Hall, 1989).

Disiplinin doğası, dinlerin, dini deneyimlerin ve dini kökenlerin çeşitliliği dikkate alındığında genel kabul görmüş bir din tanımı yoktur (Oppong, 2013). Din, inananların

yaşam tarzı üzerinde nihai manevi etkiye sahip sembollerle ilgilidir. Dinin sağlam bir tanımının, hayatın bütününe dâhil edilmesi; her türden insana açık olması; sorunları doğal olarak çok farklı etkinliklerle ele alması; çok farklı inançlardaki sorunları ele alması; hem özel hem de sosyal ortamlarda mevcut ve uygulanabilir olması; doğruluğu veya başka türlü inançlar konusunda çeşitli görüşlere açık olması; birey ve gruplar için zararlı veya faydalı olarak algılanan yansımalarının olması belirli gereklilikleri karşılaması gerekir (Oppong, 2013). Din ve etnik köken arasında bir ilişki vardır. Bir kişinin etnik grubunun özelliği olan bir dine katılımı veya mensubiyeti, çoğunlukla kişinin etnik kimliğinin derecesi ile ilişkilidir. Etnisite ile din arasındaki ilişki gerçektir, ancak din, etnik kimlik oluşum sürecinde ciddi bir rol oynamaz. Din ve etnisite kimlik oluşumunun önemli belirleyicileri olabilirken, bu iki bileşenin kimlik oluşumundaki etkisinin günümüzde eskiye kıyasla daha az etkili olduğunu söyleyebiliriz. Din özellikle gençlerin kimlik oluşum sürecinde önemli rol oynar. Bundan dolayı din, kimlik oluşumuyla ilgili psikolojik krizin başarılı bir şekilde sona ermesiyle ortaya çıkan bir ideolojiye bağlılığın ve sadakatin gelişmesi için uygun ortamı yaratan en eski ve uzun süreli kurumdur ve öyle olmaya devam eder (Oppong, 2013). Dini inançlar, değerler ve ahlak, gençlerin dünyayı ve dünyadaki benzersiz yerlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Din yoluyla üretilen ideolojilerin, kişinin olaylara ve deneyimlere ilişkin anlayışını derinleştirmesine ve bu olaylar ve/veya deneyimlerle anlamlar ilişkilendirmesine yardımcı olması daha olasıdır. Gençliğin sürekli dalgalanan bir sosyal ve politik ortamla karşı karşıya kaldığı bir kültürde dinin kimlik oluşumunda önemli bir rol oynaması daha olasıdır (Oppong, 2013). Din, kişinin son derece dindar olduğu veya dinine önemli ölçüde bağlı olduğu varsayıldığında, bireysel kimlik üzerinde güçlü bir etki olarak hizmet edebilir. Din, bireyler ve gruplar için en güçlü kimlik türünü sağlamakla sınırlı kalmaz; onunla dini normlar ve değerler, metinler ve uygulamalar aracılığıyla iletilir ve aşkın olana hitap etmeleri nedeniyle insanlar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Dini kimlik, bireyler ve onların sosyal bağlamı aracılığıyla inşa edilse de, bu kimlik, yerleşik dini geleneklerden, temsil sistemlerinden ve tanınma biçimlerinden yararlanan, onları destekleyen veya karşı çıkan bireyler tarafından oluşturulur (Moulin, 2013). Dinin kimlik oluşumu üzerindeki etkisi, ebeveyn etkisi yoluyla da işleyebilir. Ebeveynleri önemli ölçüde dindar olan çocukların kendilerinin de önemli ölçüde dindar olma olasılığı daha yüksektir. Dine bağlılık ve bunun sonucunda kimlik oluşumu üzerindeki etki, bu özel durumda ebeveyn

etkisi aracılığıyla işler. Dinin kimlik oluşumu üzerindeki etkisi, topluluk etkisinden de kaynaklanabilir (Oppong, 2013). Belirli bir topluluğun üyelerinin çoğunlukla dindar olduğunu varsayarsak çoğu birey topluluğun normlarına bağlı kalacaktır. Bununla birlikte tek bir kimliğe sahip veya saplantılı olma durumu yaygın olarak dinsel kimliklerde görülür (Parekh, 2009). Çünkü inançlı insanlara göre yaratıcının isteklerine uymak temel bir sorumluluktur ve davranışlarını hatta kimliklerini de buna göre şekillendirmeleri gerektiğine inanırlar. İnançlı bir kişi ya tam dindardır ya da değildir. Din, inançlı kişilerde yaşamın merkezinde yer aldığı için, dini kimlik diğer kimliklere egemen gelir. Bhikhu Parekh'in ifadesiyle “dindar kişi, iyi bir öğretmen, arkadaş, koca, komşu veya vatandaş olmayı amaçlar ve her durumda ‘iyi’ kelimesini dini prensiplere göre tanımlar” (2014, s. 69).

Bir başka kimlik olan milli kimlik ise, özünde vatandaşlık olan ve genel boyutuyla bir ulus devlete aidiyet ve bağlılık hislerini barındıran bir kimlik türü olarak algılanır (Meeus, Duriez, Vanbeselaere, & Boen, 2010). Dünya üzerinde yaşayan insanların milletlere ayrılması ve bunun sonucunda oluşan farklı milletlerin kendilerini ötekilerden ayırt edici özelliklere sahip olması ve kendi kültür dokularını, tarihlerini, milliyetçilik duygularını koruma çabaları ulusal kimliğin temelinde mevcut olan önemli unsurlardır. Bu kimliğin temelinde farklılık yer alır. Sözelimi, bir Türk’ü Fransız’dan, İrlandalıyı İngiliz’den, Portekizliyi İspanyol’dan, Amerikalıyı Yunanlıdan farklı kılan özelliklerin belirli bir kısmı milli kimliğin niteliklerini oluştururken, geri kalan kısmı da bu ülkelerin millet özelliklerini belirler.

Görüldüğü üzere kimliğin özünde birçok farklı unsur yer alır. Bu unsurlar arasında mutlaka bir ilişki bulunur ve uyum halinde olurlar. Farklı birçok kimliğin bir arada bulunamaması bir kimlik krizidir. Zeynep Türkkkan’ın “bir kişi dinini ya da cinsiyetini değiştirirse, bütün diğer öğeler bu durumdan etkilenecektir. Ayrıca bu öğeleri her ne kadar ‘etiket’ olarak ifade etsek de, onlar sadece insanın dış yüzünde ‘görüntü’ olarak kalmaz, insanın duygu dünyasını da derinden etkiler” (2011, s. 12) ifadesi, bireydeki kimliklerin birbiriyle doğrudan bağlantılı olduğunu ve bir tanesindeki değişimin ötekileri de kaçınılmaz şekilde etkileyeceğini vurgular.

1.1.4. Benlik

Benlik, bireylerin zihninde oluşan ve bir bireyin kendi varlığı veya kimliği hakkındaki bilincini karakterize eden şey olarak karşımıza çıkar (J.Burke & Stets, 2009). Benlik, bireyin kendisine yönelik düşünce, değerlendirme ve görüşlerini, kısaca kendini tanıma ve tanımlama süreçlerini içine alan bir kavram olarak değerlendirilir. Başka bir deyişle, benlik bireyin kişiliğine en uygun özelliklerini içine alan ve kendisini tanımlayacak en uygun kavramdır (Hortaçsu, 2012). Bireyin olumlu bir benlik kavramı edinme çabası, gruplar arası ayrımcılığı ve kişinin iç grubunun olumlu ayırt ediciliğini desteklemek için diğer süreçleri etkiler. Her ne kadar benlik, kişinin kendisine yönelik düşünce ve görüşlerini içine alsın da, kişinin tek başına olmaktan ziyade toplumsal yapı içinde oluşturduğu bir imgedir (Kavut, 2018). Bu düşünceden hareketle, benliğin hem bireyin kendisi hem de onun yer aldığı toplumun etkisiyle meydana gelebileceğini söyleyebiliriz.

Kimliğe dair yaşanan sorunlar ve güçlükler aynı şekilde benlik için de geçerlidir. Farklı disiplinlerin ve kuramcılarının kavramı özel ve farklı anlam içerikleri ile doldurmaları benliği belirsizleştirir. Benlik değerlendirmesinde iki hususa dikkat çekmemiz gerekir. Birincisi, benlikle ilgili bir tanımda kişiliğin yer almasıdır. İkincisi ise dikkatin ötekilere, sosyalleşmeye kaymasıdır. Etkileşim ve benlik ilişkisi bağlamında George Herbert Mead ve Erving Goffman gibi etkileşimci yazarların görüşleri ön plana çıkar.

Sosyal etkileşimde farklı bağlamlarda bireyler toplumda farklı konumları işgal ettikleri için benlik kavramına ‘çoklu benlik’ olarak gönderme yapılır (J.Burke & Stets, 2009). Genel benliklerin içinde yer alan küçük benliklere ‘kimlik’ demek haksızlık olmaz. Bu bağlamda benlik olarak annelik, öğrencilik, arkadaşlık gibi kavramlar birer kimlik olarak karşımıza çıkar. Her biri farklı bir kimliği temsil ettiği için farklı rollerde farklı davranışları teşvik ederler.

Goffman, *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu* (1959) adlı önemli eserinde kişiler arası iletişimde umulan benliği yansıtmak için bireylerin sergiledikleri performansları, hem sahne önünde hem de sahne arkasındaki davranışları kıyaslayarak tiyatro ile gözler önüne serer. Bu süreçte, insanlar veya katılımcılar aktör olarak varsayılır. Bu aktörler, kişiliği ile uyuşmayan tüm gerçekleri saklama veya daha önemsiz gösterme eğilimindedir

(Goffman, 2014). Bu bağlamda bireyler, ötekilerinde/diğer insanlarda belirlenmiş bir imge oluşturmaya hedefler. Kendilerine ait, kendileri tarafından oluşturulan bir imgeyi yansıtmaya eğiliminde olurlar. Goffman'ın benlik sunumunda performans ve vitrin önemli kavramlardır. Performans, bireyin belirli bir toplum önünde sürekli yer aldığı sınırlı bir süre zarfında gerçekleştirdiği ve izleyicilerde etkisi bulunan tüm faaliyetler olarak tanımlanır (Goffman, 2014). Vitrin ise bireylerin performansları sergilerken bilinçli veya bilinçsiz şekilde kullandığı yapılaşmış söylem yöntemleri olarak açıklanır. Goffman benliğin sunumunda vitrin, performans ve set gibi ifadeleri kullanarak dramaturjik bir ortam oluşturmuş ve benliğin sunumunu bu kavramlar üzerinden yapmıştır. Goffman bu kuramda hayatı bir tiyatro oyununa benzeterek oyunda yer alan bireylerin izleyiciler nazarında farklı roller oynadıklarını ifade eder. Goffman'ın buradaki amacı insanların, sosyal kimliklerine göre farklı rolleri hayata geçiren aktörler olarak görünmesini sağlamaktır. Goffman kişilerin etrafındakilerde olumlu intiba bırakma niyetleri olduğunu, dolayısıyla da çeşitli roller üstlendiklerini, aldıkları dönütlerle de istenilen bir kimlik oluşturmaya hedeflediklerini belirtir. Goffman (2014) kişilerin, sahne arkasında kendilerine biçtikleri rolü sahnede en uygun şekilde oynamaya çalıştıklarını da söyler.

Kimlik kuramı köklerinin dayandığı Mead'in 'benlik toplumu yansıtır' düşüncesi, benliğin çok yönlü bir kavram olduğunu, hem birbirine bağlı hem de birbirinden bağımsız, karşılıklı olarak birbirini güçlendiren ve birbiriyle çelişen kısımlardan oluştuğunu gözler önüne serer. Birçok kuramcı grup temelli benliğe gönderim yapmak için, kişilerin konumlarını, sahip oldukları çeşitli rolleri kullanır. Bu kullanım bir bireyin kimliğinin toplumdaki ilişkileri nispetinde çeşitli olduğunu gösterir.

Benlik, öncelikle bireyin başkalarıyla etkileşim ve iletişimi sonucu ortaya çıkan bir görüngüdür (Stryker & Burke, 2000). Sosyal hayat ile bağlantılı olarak benliğin gelişim süreci, bireyin hayatı süresince devam eder. Bu noktadan baktığımızda, benliğin, sosyal etmenlerin devamlı şekilde kaydedildiği ve sonunda bireyin kendine özgü davranış şekillerinin meydana geldiği bir zemin olduğu ifade edilebilir. Benliğin kavranması ise yansıma şeklinde gerçekleşir. Başka bir deyişle, kişi kendi benliğini etrafındaki insanların penceresinden değerlendirmeye çalışır, onların verdiği tepkilerden çıkarımlarda bulunur ve bu doğrultuda bir kimlik açığa çıkar. Bireyin kendisini varlık olarak anlamlandırmasının, kendisine etiket ya da isim atfetmesinin topluma ait değerlerle alakalı olduğunu ifade etmek mümkündür.

F. Nietzsche, M. Weber, M. Foucault gibi düşünür ve kuramcılar benliğin tarihine yönelik çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Hemen hemen hepsi benlik ile öz-kontrolü özdeşleştirir. Onlara göre, özne duygularını, arzularını kontrol altına alabilmeyi öğrenen kişidir. Mead (2017) benliği sosyal yapı olarak belirtmiş ve benliğin bu yapının içindeki deneyimlerle meydana gelebileceğini vurgulamıştır. Benlik diğerlerine (bireyler) rağmen veya diğerleri yardımıyla ortaya çıkar. Dolayısıyla diğerlerinin sosyal konumu benliğin tanımlanmasında referans alınabilir. Örneğin Mead'ın benlik tanımlamasında diğerlerinin varlığı ön plana çıkar. Çünkü kişi bu şekilde önce kendisini anlamlı hissedebilir.

Benliğin bir başka özelliği onun durağan olmadığı anlaşıncaya ortaya çıkar. Benlik, statik bir yapı değildir. Bireyin sosyal bir varlık olması ve dolayısıyla etrafındakilerle gerçekleştirdiği iletişim benliğini sürekli olarak etkiler. Bu düşünceden hareketle, benlik, bireyin sosyal çevresinden her zaman etkilenir ve sosyal çevreyle ilişkiler bağlamında var olur. Dolayısıyla benlik kendi başına bir bütün değildir, ilişkilerin boyutu onu özgün yapar. Başka bir deyişle, benlik için ilişkilerinin bir toplamı demek mümkündür. Tebrike Kaya benliğin beş bileşeni olduğundan bahsederek, bu bileşenlerin detaylarını şu ifadelerle açıklar;

İlk bileşen, maddesel benliktir. Kişinin sadece fiziksel bedenini değil sahip olduğu ve derinden ilgilendiği maddesel nesneleri de içerir. Kişinin fiziksel benliğine ilişkin algısı objektif gerçeklikle uygun olduğunda, fiziksel beden doğru olarak yansıtılır. İkinci bileşen, gerçekleştirilmiş ya da psikolojik benliktir. Gerçekleştirilmiş benlik, herhangi bir dönemde kişinin kim olduğuna ilişkin verdiği kararı içeren öznel bir görüştür. Bu görüş zaman içinde ya da yaşanan olaylar neticesinde değişikliğe uğrayabilir. Üçüncü bileşen, algı, düşünme ve imgeleme süreçlerine vurgu yapan duygusal benliktir. Dördüncü bileşen olan sosyal benlik, kişinin toplumdaki diğer insanlar tarafından gözlenen yönüdür. Kişi, sosyal benlik özelliklerine göre diğer insanlar tarafından onaylanır ya da dışlanır. Beşinci bileşen, ideal benlik ya da olmak istenen benliktir. Kişinin tatmin edici bir sosyal ilişki ağı içinde bulunması, benliğin bu beş bileşeninin bütünleşmesine yardım eder. (2017, s. 74)

Görüldüğü üzere benliğin bileşenleri; fiziki (maddi), psikolojik, duygusal, sosyal ve arzu edilen benliktir. Bu bileşenlerin birbiriyle uyumu, bireyin yer aldığı grupta kabul görmesiyle yakından ilişkilidir. Çünkü benliğin çevredekiler tarafından algılanış biçimi benliğin gelişim sürecini etkiler. Herhangi bir zaman diliminde bireyin kim olduğuna dair tespiti de oldukça önemlidir. Bu tespitin temelinde elbette şahsi olduğu için öznel kararlar mevcuttur. Ayrıca bireyin toplumda algılanan çehresi onun sosyal benliğini belirler. Böylece birey sosyal rol ve görevi nispetinde sosyal benliğini şekillendirir. Fakat ideal

benlikte kişi kendisini idealize edilmiş imge olarak gördüğü için etrafından sürekli olarak onay ihtiyacı hisseder. Dolayısıyla bireyin kendi kimliği ile arzuladığı kimlik arasında çatışma yaşama ihtimali vardır.

1.2. SOSYAL KİMLİK

Sosyal kimlik, bireylerin sosyal durumlarını açıklayan bir kavramdır. Bu kimlik; cinsiyet, din, ırk gibi sosyal sınıf kategorilerinin oluşumunda kullanılır. Sosyal kimlik, bireysel ve kolektif kimlikte olduğu gibi, birçok farklı kimliğin karmaşık bir toplumsal yapı içerisinde etkileşimi sonucunda oluşur (Şimşek, 2002). Tajfel'e göre sosyal kimlik, "bireyin benlik algısının, bir sosyal gruba ya da gruplara üyeliğine ilişkin bilgisinden ve bu üyeliğe yüklediği değerden ve duygusal anlamlılıktan kaynaklanan parçasıdır" (1982, s. 2). Bu noktada sosyal kimlik hem aidiyet hem de mensup olma kavramlarıyla beraber değerlendirilmelidir. Dolayısıyla sosyal kimliğin oluşum süreci bu iki terimi temel alarak gerçekleşir. Bu değerlendirme neticesinde, artık bireysel kimlikten ziyade kolektif bir kimlik çerçevesinde sosyal kimliğe gönderim yapılır.

Sosyal kimlik kavramı, günümüz sosyal psikolojisinde önemli bir noktada yer alır. Sosyal bilimlerde kimlik terimi ve kapsamına yönelik çalışmalar psikolojiyi, psikanalizi, sosyolojiyi, tarihi kapsar. En genel anlamıyla bu kimlik, bireyin tüm niteliklerini ve becerilerini içine almanın yanı sıra bireyin kendisini nasıl gördüğü ve bunun yanında toplumun onu nasıl gördüğü ile doğrudan alakalıdır.

Goffman sosyal kimliği, bireyin içerisinde yer aldığı veya üyesi olduğu kapsamlı gruplar olarak belirtir. Bu gruplar cinsiyet, din, ulus temelli olabilir. Bir diğer kimlik olan kişisel kimlik ise öznel ve bireyi ötekilerden belirgin şekilde ayıran ya da farklı kılan başta fiziksel özellikler olmak üzere duygu, düşünce, sahip olunan ad, yaşam serüveni gibi özelliklerin bir bütünüdür. Goffman'a göre kimlik, diğerlerinin varlığıyla ve onlarla sağlanan dinamik bir iletişim yoluyla gelişim ve değişim halinde olur. Kimlik konusunun yaygınlaşmasının arkasındaki temel etkenler bireyselliğin bir değer olarak yaygınlaşması, siyahlar, kadınlar, eşcinseller gibi kimi bütüncül hak taleplerinin çoğalması ve bu bağlamda kimliğe sorun gözüyle bakılması olarak düşünülebilir.

Kimlik bireysel boyutta benlik kavramına gönderim yapar (Dadak & Demir, 2020). Benlik kavramı ise kişiye özgü olarak değerlendirilen psikolojik veya bedensel

özellikleri, ilgi alanları veya yetenekleri içeren bireysel kimlikten ve grup sınıflandırmasını içine alan sosyal kimlikten oluşur. Sosyal kimlik ise belirli bir gruba aidiyet veya o grup ile bütünleşme olarak değerlendirilebilir (Ashforth & Mael, 1989).

Birey durağan bir varlık olmaktan ziyade kendi benliğini devamlı keşfeden, geliştiren ve karşılaştığı durumları sınıflandırmaya çalışan ve kimlik mücadelesi veren bir varlıktır. Bu niyetlerin temelinde hayatı ve kendini anlamlandırma, karşılaştığı durum ve bireyleri sınıflandırma düşüncesi yatar. Çünkü birey toplum bağlamında gruplara bölünme ve bu doğrultuda kendisini belirli bir gruba ait hissetme niyeti olan bir varlıktır. 1970'li yılların sonlarına doğru Tajfel ve Turner öncülüğünde başlangıç olarak geliştirilen sosyal kimlik kuramına göre birey kendisi ile birlikte çevresinde bulunan diğer bireyleri cinsiyet, yaş, herhangi bir gruba üyelik, dini bağlılık ve buna benzer çeşitli sosyal sınıflara ayırma eğilimindedir (1985). Dolayısıyla, insanların çeşitli kategorilere sınıflandırılması ve her bireyin kendine özgü şekilde soyut veya somut sosyal sınıf şemaları oluşturması mümkündür (Ashforth & Mael, 1989). Bu sosyal sınıflandırma niyetinin temelinde farklı amaçlar yatar. Öncelikle sosyal çevreyi zihinde sınıflandırma imkânı sağlar. Bununla birlikte, bireyin etrafındakileri tanımlayabilmesi için ona sistematik bir yol açar. Ayrıca, sosyal sınıflandırma yoluyla birey, kendisini sosyal çevrede belirli bir konuma veya gruba yerleştirir. Böylelikle gruba aidiyet duygusunu da edinmiş olur. Örneğin, bir bireyin dini kimliğinin öne çıkması, dini faaliyetlerde harcanan zamanla bağlantılıdır ve dini kimliğin öne çıkma süreci ise, din temelli rol ilişkilerine bağlılık ile tahmin edilir (Stryker & Serpe, 1982).

Benlik veya bireysel kimlik teriminin karşısında, kimlik tanımlaması olarak, sosyal kimlik kavramı gruplar arası boyutta yer alır. Sosyal kimlikler, bireylerin sosyal gruplara ait oldukları düşüncesini onlara iletir. Tajfel'e göre (1978) bu gruplara karşı aidiyet, gruplara karşı hissedilen duygu ve düşünceleri kapsar. Sosyal kimlik, bireylerin iletişim ve etkileşim esnasında baskın sosyal kategorilerini ön plana koyup sosyal statülerine uygun bir çerçeve oluşturma niyetlerinin özetidir. Gruplar arası karşılaştırmalarda, bireylerin sahip oldukları sosyal kimlikleri olumlu bir görev üstlenir (Verkuyten, 2007).

Bireyler, kendilerini diğer sınıflardaki veya gruplardaki bireylerle kıyaslayarak tanımlar. Genç bireylerin yer aldığı bir grup, karşısında yaşlıların grubu olduğu sürece anlam ve değer kazanır (Ashforth & Mael, 1989). Birey, sosyal veya grup

sınıflandırmasında, ait olduğu grubun deneyimlerini yaşar ve bunları içselleştirir. Dolayısıyla bireyler gruplarıyla özdeşleşirken, sahip oldukları özdeşleşme düzeyleri diğer gruplar karşısında kendi gruplarını tercih etme kararlarını etkiler (Brown, 2000). Grubun başarısı veya başarısızlığı söz konusu olduğunda, birey herhangi bir çelişkiye düşmeden durumu kabullenir.

Bireyin kendisini bir grup ile özdeşleştirmesi veya kendisini gruba ait hissetmesi, bir bireyle özdeşleşmesine veya onunla sahip olabileceği karşılıklı bir rol ilişkisine benzeyebilir. Buna bir film yıldızı veya futbolda yıldız bir oyuncuyla kendisini özdeşleştirmesini ya da öğretmen-öğrenci ilişkisini örnek verebiliriz. Erving Goffman sosyal kimliği, bireyin ait olduğu cinsiyet, sınıf, kuşak gibi kitlesel sosyal sınıflar olarak açıklar. Benzer şekilde, Ashforth ve Mael sosyal kimliklerin bulunulan çevredeki gruplardan ve o grupların üyelerinin etkisiyle meydana gelebileceğini, “bireyin sosyal kimliği sadece organizasyondan değil, aynı zamanda çalışma grubundan, departmanından, sendikasından, öğle yemeği grubundan, yaş grubundan, hızlı takip grubundan ve benzerlerinden de türetilir” (1989, s. 22) sözleriyle ifade eder.

Sosyal kimlik kuramına göre bireyler kimliklerinin baskın yönlerine odaklanır ve bunu en belirgin şekilde sunan gruplara üye olmak ister. Bireylerin doğasında gruplara ayrılma ve içinde yer aldığı grubu üstün görme çabası vardır (Demirtaş, 2003). Bu da kişinin gruba desteğini ve aidiyetini pekiştirir. Kişinin kendisini bir grup veya örgüt ile özdeşleştirmesi yine o gruba olan bağlılık ve sadakatine dayanır. Bununla birlikte, birey bunu gerçekleştirirken grubun üyelerini göz önünde bulundurmaz. Bir bireyin aynı anda birden fazla gruba üye olabilme ihtimali, kimi durumlarda o kişide tutarsız talepler oluşturabilir ve dolayısıyla kimlik karmaşası yaşayabilir. Dahası birey kimlikleri bölümlere ayırma teşebbüsünde bulunduğu çeşitli kimliklerin özünde yer alan değerleri bütünleştirmekte başarılı olamayabilir.

1.2.1. Sosyal Kimlik Kuramı

İlk olarak Henri Tajfel (1978) ve daha sonra Henri Tajfel ve John Turner (1979) tarafından sunulan ve sosyo-psikolojik bir kuram olan Sosyal Kimlik Kuramı, grup süreçleri bağlamında bilişsel ve davranışsal noktaları açıklamaya çalışır. Bu kuram, bireylerin kendilerini ve ait oldukları grupları ötekilerden farklı görerek olumlu bir benlik

imgesi edinmek istedikleri temel varsayımından yola çıkar ve böylelikle grubun etki ve rolünü vurgular. Sabine Trepte (2006), bu kuramın bireydeki gruba odaklandığını ve benlik kavramının bir kısmının da sosyal gruplara aidiyetle tanımlanabileceğini varsayar. İç grup ilişkileri, grup süreci grup üyeliğine kendi kavram rolünün psikolojik analizine Sosyal Kimlik Kuramı denir. Tajfel ve Turner'a göre (1979) bireyler kendilerini ve etrafındaki diğer insanları farklı sosyal gruplara ait/üye olma yönüyle sınıflandırır ve bu sınıflandırma yoluyla değerlendirme eğiliminde olur. Bu üyelik ise sosyal kimlik olarak tanımlanır (Trepte, 2006). Bu kuram, grup üyeliklerini yapısal ve standart bir terim olarak değerlendirmekten ziyade, aidiyeti, birlikteliği kapsayan psikolojik bir kavram olarak ele alır ve grup üyeliklerinin hem bilişsel hem de algısal yönleri üzerinde yoğunlaşır.

Jack Harwood'a göre (2020) Sosyal Kimlik Kuramı, bireyin bir gruba ait olma duygusu ve bu üyelikle ilişkili olumlu veya olumsuz duygularla ilgili olan sosyal kimliği ilgilendiren psikolojik süreçleri kullanarak büyük sosyal gruplar arasındaki ilişkileri açıklamaya çalışır. Abrams ve Hogg (1988) ise bu kuramın varsayımlarından biri olarak şunu ifade eder; bireyler sosyal kimlik süreçlerinin bir parçası olarak, olumlu benlik geliştirme ve olumlu benlik saygısı edinme hedefiyle, grup içi dayanışma ve grup dışı ayrımcılık gibi her türlü iç grup davranışlarını sergiler. Birey, toplum içerisinde yer aldığı sosyal grubu göz önünde bulundurarak kendisini tanımlama ve değerlendirme gayreti içerisinde. Bir grupta yer almak hem kendimiz oluşumuza hem de diğer grupların bireylerinin bizi görme biçimlerine etki eder. Henri Tajfel (1979) 'minimal grup paradigması'nı sunmuş ve ona göre sadece bir gruba göre sınıflandırmanın, insanların belirlenen dış gruba karşı ayrımcılık yapmalarına ve kendi iç gruplarını tercih etmelerine neden olduğunu ifade eder. Bu kuramda, sosyal dünyamızı sınıflandırma, çevremizi basit bir şekilde anlamlandırmak için gerekli bir insan içgüdüdür. Çünkü birey insanları sosyal gruplara ayırarak ve kendisini de bu gruplardan bazılarına ait hissederek sosyal bir özdeşleşme gerçekleştirir. Birey özellikle kendisini bir gruba ait hissettiğinde, bu iç grup üyeliğinden olumlu hisler kazanma gayreti içindedir. Harwood (2020) bu noktada iç gruba, diğer gruplardan, yani dış gruplardan, daha olumlu bakmanın, olumlu duygulara ulaşmanın bir yolu olduğunu belirtir. Bir grup içerisinde üyeler arası etkileşim gerçekleşebilir, ancak bu durum hiçbir şekilde üyelerinin aynı gruba ait olarak algılanması için bir gerekçe değildir. Örneğin bir futbol kulübü sosyal bir grup olabilir, benzer şekilde bir organizasyondaki tüm kadınlardan oluşan bir grup da sosyal grup

olarak değerlendirilebilir (Trepte, 2006). Dolayısıyla bireyin kendi iç grubunu olumlu yönde ayırt etme çabası, çevresindeki dış gruplara yönelik olumsuz düşünce, davranış ve önyargılarının bir gerekçesidir. Bu ifadelerden hareketle, kuramın bireyi dikkate alan varsayımlarla değil, daha çok bir sosyal gruba atıfta bulunan varsayımlarla başladığını belirtmemiz doğru bir tespit olacaktır.

Benzer şekilde, yaptıklarımız, tutum ve davranışlarımız, dışarıdakileri görme ve onlara tepki verme yöntemlerimiz de ait olduğumuz grup ve diğer grupların üyelerinin grubumuzla olan ilişkileri tarafından belirlenir. Bir gruba üye olmak, bir kimliğe sahip olmak demektir. Sosyal Kimlik Kuramı'na göre birey kendisini göze çarpan grup üyelikleri bakımından tanımlar. Birey, benlik duygusunu artırmak için, çoğunlukla içinde olduğu grupları statüsüne bakmaksızın öteki gruplardan daha üstün görme eğilimine girer. Ancak hedeflenen olumlu benlik duygusu ihtiyacı karşılanamadığında, bireyin kendi benliğine olan güveni zedelenir ve bunu onarabilmek için ait olduğu grubun kazanımları ile özdeşleşme eğilimine girer (Bal, 2018).

Bireyin bir gruba bütünlük kurabilmesi için o grubu benimsemesi gerekir. Kişinin kendisini grup ile bir bütün olarak görmesi veya kendisini o gruba ait hissetmesi grubun doğrudan yaşadığı başarıları ve hüsrancı kabullenmesiyle mümkündür (Ashforth & Mael, 1989). Bununla birlikte, bireyler sosyal hareketliliği kullanarak, daha değerli bir grup için kendi iç gruplarını terk edebilir. Bu tür davranışlar genellikle bireyin kendisini grup ile çok az özdeşleştirdiği, gruplar arası sınırların geçirgen olduğu durumlarda meydana gelebilir. Öte yandan, bireyler ait oldukları iç grupların sosyal hiyerarşi içindeki konumunu yükseltmek için toplu olarak hareket etme çabası içinde de olabilir (Harwood, 2020). Böylece gruplarını terk etmekten ziyade, onun sosyal statüsünü daha iyi bir konuma getirmek için mücadele ederler.

Sosyal Kimlik Kuramı farklı gruplar arasında oluşan çatışmaların iç grup yanlılığını tetiklediğini belirtmesine rağmen, gruplar arasında oluşan ayrımcılığın ya da ön yargıların yaşanması için gruplar arasında düşmanlık bulunmasının zorunlu olmadığını ifade eder. Kurama göre, birbirini hiç tanımayan insanlar, tamamen keyfi olarak yaratılan gruplara rastlantısal olarak yerleştirildiklerinde de iç grup kayırmacılığı ortaya çıkar (Bal, 2018). Her ne kadar grup veya örgüt ile tanımlanmadan bahsedilse de özdeşleşme kavramı ihmal

edilmiştir. Sosyal Kimlik Kuramı da bu kavramı yeniden oluşturarak, ‘bir grup ile algılanan birlik’ (Ashforth & Mael, 1989) olarak nitelemiştir.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi birey, ait olduğu grup ile dış grup(lar) arasında sürekli bir karşılaştırma atmosferindedir. Sosyal çevrede mevcut olan bu dış gruplar, bireyin kendi grubunu değerlendirmesinde önemli rol oynar. Başka bir deyişle, ait olunan grubun konumu dış gruplarla yapılacak iç-grup/dış grup karşılaştırması yoluyla tespit edilir (Dadak & Demir, 2020). Kuramın belirttiği gruplar arası karşılaştırma kimi durumlarda çatışmaları beraberinde getirir. Her ne kadar çatışmalar olumsuz gibi değerlendirilse de meşru olarak değerlendirilir. Bu kapsamda Blake E. Asforth ve Fred Mael’in ifadeleri konuya ışık tutar;

Sosyal Kimlik Kuramı, güçlü bir örgütsel kimliğin yokluğunda, gruplar arası olumlu karşılaştırmalara duyulan arzunun, farklılaştırılmış ve açıkça sınırlandırılmış alt birimler arasında çok fazla çatışma yarattığını ileri sürer. Bu, özellikle bir grubun durumu düşük veya güvensizse geçerlidir. Bununla birlikte, bu çatışma, grupların kendilerini farklı boyutlarda karşılaştırmaları veya karşılaştırmaların sonuçlarını meşru veya kurumsallaşmış olarak görmeleri ölçüsünde hafifletilebilir. (1989, s. 33)

Bu noktada, sosyal psikoloji kuramı olarak değerlendirilen Sosyal Kimlik Kuramı’nın gruplar arası ilişkileri, grup üyeliğini ve grup süreçlerini ele aldığını söyleyebiliriz. Sosyal Kimlik Kuramı, esasında kategori süreçlerini temel alan grup durumlarıyla ilgilidir. Dolayısıyla kuramı grup üyeliklerine oturtabiliriz. Dahası bu kuram, insanların pozitif bir sosyal kimliğe sahip olmak istediği fikrini destekler ve bu pozitif kimlik, kişinin kendi iç grubunu diğer gruplarla karşılaştırması sonucunda elde edilebilir (Brown, 2000). Bu karşılaştırmalar yoluyla insanlar hem olumlu kimlik edinmek hem de benliklerine olan saygılarını yükseltmek ister. Kendi gruplarını üstün ve diğerlerini/ötekilerini hor görmeleri ve küçümsemeleri iç grup kayırmacılığı olarak karşımıza çıkar (Dadak & Demir, 2020).

Bireylerin yer aldıkları gruplar ya da sınıflar hakkındaki bilgilerinin, sosyal kimlik olarak tanımlandığı Sosyal Kimlik Kuramı’nda iki önemli süreçten bahsetmek mümkündür; bunların ilki sosyal sınıflandırma ve diğeri ise sosyal karşılaştırmadır (Hogg & Abrams, 1998). Sosyal sınıflandırmayla birey kendisi ile içinde yer aldığı grup arasındaki benzerlikleri ve yine kendi ve öteki/dış grup üyeleri arasındaki farklılıkları vurgular. Bu sosyal sınıflandırma, sosyal kimlik oluşumunda önemli bir paya sahip olan iç grupla özdeşleşmeye de sebep olur. Birey kendisini bir grubun üyesi olarak

nitelendirdiği zaman, o grup ile alakalı olarak sosyal bir kimlik oluşturur (Bal, 2018). Dolayısıyla bir gruba ait olmak, birey için başlı başına bir sosyal kimlik edinmek anlamına gelir. Fatih Bal, bireylerin sosyal sınıflandırma eyleminde iç grup ve dış grup olmak üzere nitelendirdikleri sosyal şemalar için şunları ifade eder;

İnsanları, kategorilere ayırmanın en yaygın yolu, dünyayı bizden olanlar ve olmayanlar şeklinde algılamaktır; benim tuttuğum futbol takımından olanlar ve olmayanlar; Türkler ve yabancılar; benim üniversitemdeki öğrenciler ve başka üniversitede okuyanlar, benim masamda yemek yiyenler ve diğer masada yemek yiyenler vs. Bizden olanlar, yani bizim de üyesi olduğumuz gruplar iç grubumuzdur. İç grubumuzu benimseriz. Bizden olmayan, üyesi olmadığımız gruplara da dış grup adı verilir. Dış gruplar benimsenmez. (2018, s. 434)

Sosyal sınıflandırma yoluyla birey, kişisel özelliklerinden ziyade, yer aldığı grubun niteliklerini göz önünde bulundurarak kategorize ettikten sonra, öteki olarak nitelendirdiği grup ve grubun üyeleri ile aralarında sosyal karşılaştırma yapar. Böylece birey hem kendisini ve diğer grup üyelerini hem de grubun özelliklerini karşılaştırma imkânına sahip olur. Birey, kişisel özelliklerinden elde edilen hazdan ziyade, öteki grup ve üyeleri ile sosyal karşılaştırma vasıtasıyla haz alma eğilimindedir (Karayalçın, 2019).

H. Andaç Demirtaş (2003)'a göre Sosyal Kimlik Kuramı'nı dört temel yaklaşım üzerine oturtmak mümkündür. Demirtaş bu yaklaşımları şu şekilde açıklar;

Bireyler, kendilerini üyesi oldukları sosyal grubu dikkate alarak tanımlar ve değerlendirirler, kendilerini sınıflandırır, bu sınıflandırma sonunda da kendilerini koydukları, yerleştirdikleri grupla özdeşleşirler. Bu özdeşleşme sonunda sosyal kimlikleri oluşur. Sosyal çevredeki diğer gruplar, bireye, kendi grubunun konumunu değerlendirmesi için bir temel oluşturur. Üyesi olunan grubun konumu, benzeri diğer gruplarla yapılan sosyal karşılaştırma (içgrup/dış-grup karşılaştırması) sonucu belirlenir. İnsanlar, olumlu bir sosyal kimlik edinmek ve benlik saygılarını yükseltmek için bu sosyal karşılaştırmayı gerçekleştirirken, kendi gruplarını kayırarak algılama ve diğer grubu da küçümseme yönünde bir yanlılık gösterirler, bu sürece içgrup kayırmacılığı adı verilir. Bireyin sosyal kimliğinin, olumlu olup olmaması üyesi olduğu grubun öznel konumuna, yapısına bağlıdır. Grubun toplumsal konumu çok iyi olmasa da, çoğunlukla sosyal kimliğin olumlu olmasını sağlar. (2003, s. 129-130)

Bu bağlamda, sosyal sınıflandırma olarak tanımlanan ilk yaklaşımda; insanlar kendilerini yer aldıkları grup bağlamında nitelendirir ve değerlendirir, bu değerlendirme sonucunda ise bireyler mevcut grup ile özdeşim kurarak sosyal kimlikleri oluşturur. İkinci yaklaşımda sosyal karşılaştırma vardır. Bununla, bireyler yer aldıkları grubun pozisyonunu/konumunu belirler (Turner, 1975). Başka bir deyişle, kişiler dâhil oldukları grubu öteki gruplarla mukayese eder, buna göre nitelendirir ve son olarak kategorize eder. Bir diğer varsayım, kişilerin pozitif bir kimlik elde etme noktasında sosyal

karşılaştırmayı, ait oldukları grubu üstün görecektir. Burada dış gruplar her zaman daha alt pozisyonda yer alır, çünkü benliğin saygınlığı bu şekilde kazanılabilir. Son varsayımda ise pozitif sosyal kimlik kişilerin yer aldıkları grubun özellikleriyle doğrudan bağlantılıdır. Yer alınan grubun pozisyonu öteki gruplarla kıyaslandığında hatırı sayılır derecede altta olursa, sosyal kimlik de doğal olarak negatif biçimde ortaya çıkabilir. Fakat şu da bir gerçek ki, bireyler her zaman pozitif bir sosyal kimlik edinme arzusunda olur. Dolayısıyla bireyler, grubun pozisyonu ne olursa olsun, bu hedefe ulaşma çabasındadır. Bununla birlikte, negatif kimlikler benliği etkilediği için bireyler pozitif kimlik edinimine kadar gayret eder. Bu doğrultuda, negatif kimliğin ıstırabından kurtulmak ve sağlıklı ilişkilere yelken açmak için birey, konumu daha alt seviyede olan gruptan zamanla uzaklaşır ve konum itibarıyla daha iyi yerde bulunan grubun faydalarını kullanmaya çalışır. Hatta insanlar farklı gruplarda (soyut olduklarından dolayı) aynı anda yer alabildikleri için, hangi kimliklerle sıkı bağlar tesis edilirse onların aynı derecede sosyal kimlikleri ortaya çıkar (Bal, 2018).

Sosyal Kimlik Kuramı'nın varsayımlarına baktığımızda karşımıza şu maddeler çıkar; bireyler, tanımlama ve değerlendirme yaparken ait oldukları grubu temel alır. Sonrasında doğal olarak bir sosyal kategorileştirme oluşur ve buna göre insanlar yer aldıkları gruplarla anlamlı bir bağ kurma gayretinde olur. Dolayısıyla bu süreç beraberinde bireye sosyal ortamda sahip olduğu kimliği edinmesini sağlar. Daha önce de ifade edildiği üzere, birey, devamlı olarak, yer aldığı sosyal grubu ile ötekileri (diğer gruplar) bağlamında kıyaslama niyetinde olur. Bu kıyaslamalarda öteki gruplar, bireyin kendi grubunu ve niteliklerini yorumlamasına yardımcı görevindedir. Böylece birey ait olduğu grubun pozisyonunu da tespit etmiş olur. Elvan Dadak ve Nilüfer Demir'in de ifade ettiği üzere bu tür kıyaslamalar, "güçlülük, ten rengi, beceriler gibi belirli davranışlara ve niteliklere yüklenen değerlerle ilişkilidir" (2020, s. 13).

İnsanların hangi koşulda kişisel kimlikleriyle ya da grup üyelikleriyle nitelendirildiği durumuna Sosyal Kimlik Kuramı bireyler ve gruplar arasındaki devamlılık bağlamında bakar. Burada, grup üyeliği insanlara sosyal olaylarda anlam aşılama yardımcı olabilir. Grup üyeliği bağlamında düşünecek olursak, kimlikler insanların kim olduklarını tanımlamalarına ve başkalarıyla nasıl ilişki kurduklarını belirlemelerini sağlar. Dolayısıyla, bireyleri hem kişisel hem de grup temelinde tanımlamak mümkündür. Kişisel anlamda birey diğer insanlarla karşılaştırmaya maruz

kalırken, grup yönünde ise gruplar arası bir karşılaştırma yapılır. Bu sosyal karşılaştırmada amaç, insanların belirli bir grubun ve üyelerinin niteliklerini veya sosyal pozisyonunu belirlemesini sağlamaktır. Örneğin üniversitede çalışan öğretim elemanları ile aynı kurumda çalışan işçiler karşılaştırıldığında, işçiler nispeten daha düşük sosyal statüye sahiptir. Sosyal tanımlamada bireyler genellikle sosyal durumları tarafsız gözlemciler olarak değerlendiremez. Bunun yerine, kim olduklarına ve başkalarıyla nasıl ilişki kurduklarına yönelik algıları, genellikle çevrelerindeki diğer bireylere ve gruplara bakış açılarıyla ilişkilendirilir. Dolayısıyla bireyin sosyal kimliği sosyal kategorileştirme, sosyal karşılaştırma ve sosyal özdeşleşme süreçlerinin sonucunda ortaya çıkar.

Sosyal kimlik, bir bireyin belirli sosyal gruplara ait olma bilgisi ve bu grup üyeliğinin duygusal değeri olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, kişinin kişisel kimliği, benzersiz bireysel niteliklerle ilişkili öz bilgisine atıfta bulunurken, insanların sosyal kimliği, ait oldukları gruplar açısından kim olduklarını gösterir. İnsanlar genellikle ait oldukları grupların olumlu imajını korumayı tercih eder. Sosyal kimlik süreçlerinin bir sonucu olarak, insanlar kendi gruplarının niteliği bağlamında görülebilecek olumlu değer özelliklerini, tutumlarını ve davranışlarını aramaya eğilimlidir. Bu eğilim, onların dış grupların daha düşük özelliklerine odaklanmalarına veya olumlu dış grup özelliklerinin önemini küçümsemelerine de neden olabilir. Fakat yine de bireyler kendi gruplarında bulunan kişilerin pozitif eylemlerini ve dış gruptaki kişilerin de negatif eylemlerini, yine o kişilerin özellikleriyle tanımlamaya çalışır. Benzer şekilde kendi gruplarındaki bireylerin negatif eylemlerini ve dış gruptaki bireylerin de yararlı eylemlerini dış etkenlere dayanarak açıklama gayretinde olurlar. Bu duruma örnek olarak, bir taraftarın Fenerbahçe futbol takımının iç sahada oynadığı maçlardaki başarısızlığını hakem ve zemin şartlarına bağlamasını, ezeli rakip Galatasaray futbol takımının iç saha maçlarındaki başarısızlığını ise kötü oyun ve kalitesiz oyuncu grubu performansına bağlamasını verebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. İRLANDA TARİHİ, KİMLİĞİ VE KÜLTÜRÜ

2.1.1. İngiltere - İrlanda Arasındaki Tarihsel Süreç, İrlanda Kimliği ve Din

Coğrafi konumlarına baktığımızda, İrlanda ve İngiltere birbirine komşu olan ve günümüze kadar hem siyasi hem de ekonomik yönüyle etkileşim içerisinde bulunan ülkelerdir. İki ülke arasındaki etkileşime rağmen, 12. yüzyılla birlikte İngiltere'nin İrlanda üzerinde oluşturmak istediği sömürgeleştirme hedefi uzun bir sürece yayılmış ve bir anlamda İngiltere, İrlanda topraklarında hüküm sürmeye başlamıştır. İngiltere'nin görünen bu amacının altında başka bir mesele vardır. Gerçek şu ki, İngiltere dini anlamda mezhebi Katolik olan İrlanda'yı, Protestanlaştırma hedefindedir. Papa'nın (IV. Adrian-tek İngiliz Papadır) İrlanda'daki dini istismar ve yolsuzluğu bahane ederek yayınladığı fermanı fırsat bilen II. Henry tarafından Richard de Clare önderliğinde bir donanma 1170 yılında İrlanda'ya gönderilmiş ve orası işgal edilmiştir (Baygın, 2019). II. Henry'nin izlediği barışçıl politika neticesinde, İrlanda'daki krallar kendi bölgelerinde yönetimlerine devam etmiştir. 12. ve 13. yüzyıllarda İngilizler, İrlanda'ya yoğun şekilde gelmiş ve 13. yüzyılın ortalarından itibaren İrlanda'daki nüfusun büyük bir kısmını Anglo-Normanlar oluşturmaya başlamıştır. Zamanla İrlandalılar kendi vatanlarında yabancı veya ikinci sınıf konumuna düşmüştür. Yine aynı dönem içerisinde Anglo-Normanlar sinsi politikaları sayesinde İrlandalı, nüfuzlu ailelerin kızları ile evlenmiş ve burada kalıcı olduklarını göstermeye çalışmıştır (Baygın, 2019).

I. Elizabeth dönemine baktığımızda yine ülkedeki İngiliz kontrolü Katolik inancı temelinde bir tehdit olarak görmekteydi. İrlanda'da oluşan başkaldırıları bastırmak ve kraliçenin otoritesini güvence altına almak için 1603 yılında Charles Blount liderliğindeki İngiliz ordusu Kinsale Savaşı'nı başlattı (Baygın, 2019). Savaş sonucunda bozguna uğrayan İrlandalılar ile Mellifont Antlaşması yapıldı. Buna göre, bölgede İngiliz yasaları kabul görmüş, resmi dil İngilizce olmuş ve dahası bölgede Katoliklerin okul açmaları engellenmiştir (Baygın, 2019). Bu savaş İngiliz hâkimiyetini perçinlemiş ve İrlanda İngilizlerin yönetiminde kalmıştır. İrlanda'daki Kont'ların savaş sonrası ülkelerini terk edip Avrupa'ya kaçmalarıyla birlikte oluşan boşluğu İngilizler doldurmuş ve onlar da bu fırsatla birlikte bölgedeki koloni faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır (Baygın, 2019). Ulster

Plantasyonu olarak nitelendirilen, Ulster ve civarındaki bölgeler Protestanlara verilerek, bölgenin İngiltere ve İskoçya'dan göç alabilmesi teşvik edilmiştir (Baygın, 2019). Bunun yanında, Katoliklerin bu bölgelere girişleri de engellenmiştir. Protestanların bölgede çoğalması ve daha fazla toprak sahibi olmaları, İngilizleri hem dini hem de siyasi yönden güçlü yapmıştır. Asıl amaç, elbette İngilizlerin egemenliğini güçlendirmektir. Dolayısıyla İrlanda halkı 16. yüzyıldan itibaren Katolik ve Protestan olmak üzere iki topluluğa bölünmüştür.

Kral I. James döneminde Ulster bölgesi genişletilmiş ve bu bölgeye Anglikanlar ve Presbiteryenler yerleştirilmiştir. İki farklı mezhep, bölünmelere neden olmuş ve bundan istifade eden İngilizler de ayrımcı politikalarına devam etmiştir. Protestanlar her zaman öncelikli grup olmuştur. Bu durum, toplumdaki huzursuzluğun, kargaşanın en önemli nedenidir. Kral I. James'in ölümü ve yerine Katolik olan Kral I. Charles'ın geçmesiyle birlikte uyguladığı yanlış politikalarından dolayı kendisi halktan büyük tepki almış ve ona karşı isyanlar başlamıştır (Baygın, 2019). Ayaklanmalarla birlikte 'İrlanda Konfederasyon Savaşları' denilen savaşlar başlamış ve İrlanda'daki Protestanlar katliama maruz kalmıştır. Ayaklanmaların zamanla yayılması sonucunda İngiltere, İrlanda ve İskoçya'nın yer aldığı, 'Üç Krallık Savaşı' denilen iç savaş başlamıştır (Baygın, 2019). Bu savaşın sebebi görülen Kral I. Charles, 1649 yılında idam edilmiştir. 1690 yılında Protestan Kral III. William'a bağlı kuvvetlerin Katolik Kral II. James'in ordusunu yendiği Boyne Muharebesi İngiliz egemenliğinin dönüm noktası olmuştur.

Özellikle 18. yüzyılın sonlarında yaşanan Fransız Devrimi, İrlandalıların 1790 yılında 'Birleşik İrlandalılar Topluluğu'nu kurmalarında tetikleyici bir hareket olmuştur. 1801 yılındaki 'Büyük Britanya ve İrlanda Birliği Yasası'nın hem öncesindeki dönemde hem de sonrasında Protestan azınlık, İrlanda'daki toprakların büyük bir kısmına egemen olarak hükümet üzerinde önemli bir güce sahip olmuştur (Ado, 2015). 1845 yılında başlayıp 1852 yılına kadar devam eden 'Büyük Kıtık' bir başka adıyla 'İrlanda Patates Kıtığı' da İrlanda tarihinin önemli olaylarından bir tanesidir. Bölgenin siyasi, kültürel iklimi ve demografik yapısı bu süreçte değişim göstermiştir. Bu süreçte halkın çoğunluğu İngilizceyi hâkim dil olarak kabul etmiştir. Nitekim ülkede Britanya'ya bağlılığı destekleyen Birlikçiler ve bağımsızlık arzulayan Milliyetçiler olmak üzere iki farklı grup oluşmuştur (Ado, 2015). Büyük Kıtığın etkisiyle İrlanda ulusal milliyetçilik değerlerine hassasiyet artmış ve sonucunda çoğunluğu Katolik olan halk Protestanlığa mensup

kraliyet yönetimine huzursuzlanmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmeler İrlanda'nın 20. yüzyılda elde ettiği bağımsızlığa zemin hazırlamıştır. İşte bu yüzden İrlanda tarihini ikiye ayırmamız mümkündür; kıtlık öncesi dönem ve kıtlık sonrası dönem. İrlandalılar 1867 yılına kadar gerçekleştirdikleri isyanlarla, İrlanda'yı Birleşik Krallık'tan çıkarmaya çalışmıştır. İrlandalılarla İngilizler arasındaki bu çatışma ve gerilim, 1916 yılına kadar devam etmiş ve bu tarihte İrlanda'nın bağımsızlığını kazanabilmesi için yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan Paskalya Ayaklanması yaşanmıştır.

1919 ile 1921 yılları arasında yaşanan İrlanda Bağımsızlık Savaşı'nda ise amaç, diğer savaşlarda olduğu gibi yine İrlanda'nın bağımsızlığını kazanabilmesiydi. 1921 yılına gelindiğinde İrlanda ve İngiltere, savaşı durdurup yılın sonlarına doğru 'İngiliz-İrlanda Antlaşması' imzalamıştır. Antlaşma sonucunda, özerk bir devlet olan 'Bağımsız İrlanda Cumhuriyeti' kurulmuştur (Ado, 2015). Ayrıca Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık bünyesinde kalmasına karar verilmiş ve antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten 1 yıl sonra 1922 yılında, tıpkı Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya gibi statüsü 'Dominyon' olan İrlanda tam bağımsızlığa kavuşmuştur. Böylece yüzyıllarca devam eden işgalin ardından İngiliz güçleri İrlanda'dan çekilmeye başlamıştır. Bu süreçte güneydeki 26 eyalet isimlerini İrlanda olarak değiştirerek bağımsızlık kazanmış ve 6 eyalet ise Kuzey İrlanda'da kalmıştır. Fakat bu eyaletler, kendi parlamentolarını kurmalarına rağmen, İngiliz hükümetinin himayelerinde kalmıştır.

İrlanda ve İngiltere arasındaki toplumsal çatışmalar 1960'ların sonlarına kadar da devam etmiştir. Bu tarihten sonra artık 'Sorunlar' veya 'Kuzey İrlanda Sorunu' olarak tanımlanan süreç ortaya çıkar. Bahsi geçen süreç de, Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti siyasi partileri arasında 1998 yılında imzalanmış olan ve Protestanlar ile Katolikler arasında 30 yıldır süregelen çatışmayı ve şiddeti sona erdirmeyi amaçlayan 'Belfast Anlaşması'na kadar devam etmiştir (Ado, 2015). İngiliz sömürgeci de tıpkı diğer sömürgeciler gibi aradaki çatışmayı kendi siyasi emelleri adına desteklemiştir. Buradaki amaca baktığımızda ise Protestan çoğunluğun, Birleşik Krallığın bir parçası olarak kalmak istediğini, azınlık konumunda olan Katoliklerin amacının ise İrlanda Cumhuriyeti'nin bir parçası olmak olduğunu ifade edebiliriz.

1500'lü yıllara baktığımızda ise toplumun büyük bir kısmı köylüydü ve İngiliz Midlands'ta Cenevre ve Saksonya'nın eteklerinde kendi kültürleri içerisinde yaşamlarını

sürdürdüler. Dolayısıyla kimlikleri de çevrelerindeki toplumlar tarafından kabul görüyordu. Hangi dine mensup olursa olsunlar ya da kiminle evlenirse evlensinler, kimliği bireyler belirleyemezdi. Modernizm ile birlikte, özellikle yaşanan iki dünya savaşından sonra ve Avrupalıların ulus sonrası kimliğe yönelmesiyle, bireysel kimlik meselesi değişmeye başlamıştır. Avrupa kimliğinin, herhangi bir kimlik gibi, çoklu kimliğin bir bileşeni olabilmesi düşüncesinden hareketle, ulusal kimliğin siyasi bir özneye dönüştüğünü belirtmek mümkündür. Dolayısıyla içeriğinde ulusal, bölgesel, dilsel ve dini kimlik konuları yer alır. Ulusal kimlik, bir yönüyle devletin toplumu disipline ettiği bir araçtır ve ulusal kimlik talebi, farklılıklar stratejisinin de bir mekanizmasıdır (Ado, 2015). İrlanda'nın Avrupa ülkesi olması İrlandalılar bağlamında kimliği karmaşık hale getirir. Çünkü İrlanda, hem İngiltere ile olan ilişkilerinden hem de içerisindeki gerek siyasi gerekse mezhepsel çatışmalardan dolayı zorlu bir tarihsel süreci yaşamıştır (Ado, 2015).

İrlanda halkı hem kendi kökenine hem de kimliğine sahipti. Tarihine baktığımızda, İrlandalıların kökeni yerli halk olarak Galik(Gallerli)'tir ve yaklaşık olarak dokuz bin yıldır insanların İrlanda'da yaşam sürdüklerini görebiliriz (Ado, 2015). İrlanda'da Kral II. Henry tarafından yapılan Ulster Plantasyonu ve beraberinde bölgeye Protestanların gelmesi Protestanlar ve Katolikler olmak üzere etnik grupların ortaya çıkmasına neden oldu (Ado, 2015). Dolayısıyla bu plantasyonla birlikte İngiltere tarafından yalnızca İrlanda arazilerine el konulmamış, aynı zamanda bölgelere Kral II. Henry tarafından İngiliz ve İskoç Protestanlar yerleştirilmiştir. Böylece bölgelerin kontrolünü sağlamak, toplumu köleleştirmek ve demografik yapıyı değiştirmek daha kolay olmuştur (Ado, 2015). Artık İrlandalı Katolikler işçi konumuna gelerek yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, yapılan etnik ayrımın bir sonucudur.

İrlanda kimliği konusuna baktığımızda, kimliğin temelinde etnik köken, kültür, ulus gibi konuları görebiliriz. Katolik ve Protestan topluluklar bağlamında konuya bakacak olursak, bu iki önemli etnik grup kimlik probleminin doğal bir yansımasıdır. Çünkü İrlanda kimliği iki topluluktan oluşur. Bu bağlamda İrlanda'nın kuzeyindeki Katolik bölgede yer alan toplum, İngiliz yönetimini ve hâkimiyetini reddetmiştir (Ado, 2015). İki toplum arasındaki çatışmalar, İngiliz sömürgecilerinin körüklemesiyle birlikte kimlik çatışmasına dönüşmüştür. Dolayısıyla İrlanda kimliği meselesinde, ortak kökenlerin tanınması tartışma konusu değildir (Ado, 2015). Bu konu daha çok siyasetle ilgilidir.

Çünkü ulusal kimlik, bazı ortak kurumları ve topluluğun tüm üyeleri için tek bir hak ve görevi ima eden bir siyasi topluluk duygusunu içerir. Elbette İrlandalılar kendi haklarını savunmak için siyasi hareketleri desteklemiş ve bu kapsamda Kuzey İrlanda'da birçok Katolik ulusçu grup ortaya çıkmıştır (Ado, 2015).

Özellikle 20. yüzyılda İrlanda toplumunda ulusal kültür bakış açısı baskın hale gelmiş ve sonucunda İngiliz sömürgecilere karşı ayaklanmalar artmıştır. Bu dönemde İrlandalı ulusalcılar/milliyetçiler, Gal Birliği'nin (the Gaelic League) üyeleri olarak İrlanda dilini, sporlarını, müziğini, sanatını ve geleneğini kutlamaya başladı (Beatty, 2019). Toplum ve kültür arasındaki yoğun ilişki, İrlanda'nın kültürünü İngiliz komşusundan ayrı tutmasında etkili olmuştur. Tam da bu noktada kimlik meselesinin Kuzey İrlanda'da birlik altında tanımlanmaya karşı oluşan çatışmaların merkezinde olduğunu ifade etmek doğru bir tespit olacaktır. Çünkü ulusalcılar bu tanımlamayı her zaman reddetmiştir. John Barry'e (Aktaran: Ado, 2015, s.17) göre kişinin belirli bir kuruma, yere ve kişilere bağlılığını sağlayan ilişkiler, kişinin kimliğini ve bu bağlılığı paylaşan topluluğa üyeliğini kapsar. Nitekim Protestanların penceresinden bakılacak olursa, onlar kendilerini İngiltere (Protestanların koruyucu devletidir) ile özdeşleştirir. İngiliz Krallığı'na bağlılıklarını belirten Protestanlar, İngiltere'yi anavatanları olarak görür ve Kuzey İrlanda'nın İngiltere'nin bir parçası olduğuna inanır (Ado, 2015). Dolayısıyla Protestan kimliği, gücünü İngiliz sömürgeciliğinden alır. Çünkü Protestanlar, Katolik İrlanda Devleti'nde inançlarının ve kültürlerinin tehlike altında olacağının bilincindedir. İrlandalı Katolikler ise İrlanda dili ve İrlanda Cumhuriyeti bağlamında kendilerini ulusalcı kimlikle nitelendirir.

İrlanda kimliği, İngiliz sömürgeciliğinin bir sonucu olarak etnik gruplar arasındaki din ve siyaset bakımından çatışmalara maruz kalmıştır. Fakat yine de İrlanda halkının dini inançlara olan bağlılığı sadakatlerinden değil, İngilizlerin politikasına karşı siyasi direnişin aracı ve kendi kimliklerinin bir sembolü olmasından ileri gelir (Ado, 2015). Çünkü din, gruplar arası çatışmalar bağlamında, bir kimliktir. Ayrıca İrlanda Katolikliği ile ulusal kimlik arasındaki bağlantı, İngiliz sömürgeciliğine karşı durmak için güçlenmiştir. 19. yüzyılın sonlarında İngilizlerle çatışmalardan dolayı, İrlanda kimliğinin kökeni İrlanda kültürel milliyetçiliğinin kullanımıyla bağlantılıydı (Ado, 2015). İrlanda milliyetçiliğinin gelişmesi de sömürge dönemi öncesinin etnik kimliğine dair fikirlerin

oluşmasına imkân sağlamıştır. 19. yüzyılın sonlarındaki kimlik arayışı, Kelt Uyanışını² ve eşsiz bir halk olma duygusunu ortaya çıkardı. Buradaki amaç İrlanda'nın efsanelerinden ve kahramanlarından yola çıkılarak yeni bir ulusal edebiyat yaratmaktır. Bu hareketin en önemli öncüleri olan William Butler Yeats, James Joyce, George William Russell gibi yazarlar kendi dillerini kullanmak yerine, İngilizce yazmayı tercih etmiştir.

Kimlik, sömürge altında bulunan bir toplumun en çok etkilenen unsuru olduğu için bu bağlamda İngiliz sömürgeciliğinin İrlanda kimliği üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir. Çünkü toplumda baskın kültürün etkisini kullanarak insanların inançlarını veya dini yaşantılarını ortadan kaldırmaya çalışmak sömürgecilik döneminin bir özelliğidir. Hatta bu baskın olma mücadelesi, kolonilerin kültürel olarak boyun eğdirilmeye hazır olma durumlarına dayanır (Ado, 2015). İrlanda'ya baktığımızda ise din ve siyaset arasındaki ilişki çok güçlüydü. Çünkü dini bağımsızlık, siyasi bağımsızlıkla yakından ilgiliydi. Bundan ötürü, İngiliz sömürgeciliği Protestanlığı kullanarak İrlanda'daki Katolik inanç sistemini ortadan kaldırmayı hedefliyordu. Katolikliğin gelişmesi, Katolikler için ulusal ve dini hareketler arasındaki birliğin artırılmasında önemli bir role sahip olmuştur. Bu ulusalcılar/milliyetçiler için önemli bir adım olarak görülür. Çünkü sömürgecilerin gücünün bu şekilde kırılabileceğine inanılıyordu. 'Hristiyan Kardeşler' (Christian Brothers) gibi dini gruplar İrlanda milliyetçiliğinin merkezinde yer alarak, İngiliz sömürgeciliğinin direncini kırmak için mücadele etmiştir (Ado, 2015). Katolik Kilisesi 19. yüzyılda İrlandalıların Protestanlığa geçirilmesi sürecinde yoğun direnç göstererek, buna engel olmaya çalışmıştır. Çünkü İrlanda Katolikliği dini anlamda bir kimliktir ve bu kimlik İngiliz sömürgesi tarafından tehdit altındadır. Bu kimlik, tüm İrlanda halkını sömürgeciliğe karşı savaşmak için bir araya getirmenin ve kilisenin halkın ihtiyaçlarını karşılama becerisinin temelindeki güçlü bir nedendir (Ado, 2015). İrlanda Katolikleri, tüm siyasi kitleleri, yerleşimcileri ve işgalcileri tek bir etnik grup olarak tanımlamıştır. Buradaki amaç, Katolik ve ulusal kimliği bütünleştirmektir. Ulusalcılar, bağımsızlık mücadelesi sürecinde, kilisenin şiddet konusundaki önerilerine uymamıştır. Kilise açısından bakıldığında, bu durum İrlanda

² Kelt Uyanışı veya diğer adıyla İrlanda Edebi Uyanışı, William Butler Yeats, James Joyce, George William Russell gibi yazarların 19.yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında hem geleneksel İrlanda edebi sanatının ve özellikle şiirinin önemini gözler önüne sermek ve toplumu bu konuda farkındalığa ulaştırmak hem de İrlanda kültürünün İngiliz kültüründen farklı değerlendirilmesini ve böylece İrlanda kimliğini ön plana çıkarmak amacıyla ortaya çıkan edebi bir akımdır.

ulusal kimliği için çıkmaz bir durumdu ve dahası sosyal düzende Katolik otoritesine bir tehditti. İrlanda siyasi kimliğinin iki farklı yönü birbirinden ayrılmamıştır. Bu nedenle, İrlanda halkı ulusal ve dini kimliklerini kullanmaya devam etmiştir (Ado, 2015). Çünkü 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başındaki İngiliz sömürgeciliği İrlanda toplumunun Katolik yapısını kuvvetlendiren bir unsurdur.

İrlanda halkı, ulusal kimliğin sınırlamalarına rağmen başkalarıyla/ötekilerle iletişim kurma eğiliminde olmuştur. Elbette bu durum, kilise yönünden ulusal kimliğe bir tehdit olarak tanımlanabilir. Sömürgecilik sonrası milliyetçilikle birlikte, Katolik kimlik İrlanda ulusal kimliğinden ayrılmıştır. 1973 yılında İrlanda'nın Avrupa Birliği'ne katılmasıyla birlikte ülke ekonomik büyüme imkânı elde etmiş ve bu büyüme, İrlandalıların ekonomik sorunlara yönelik kaygılarını da ortadan kaldırmıştır. Bununla birlikte, İrlanda'nın bu evrensel kültürün içerisinde yer alma niyeti tarihsel milliyetçiliğine bir sorun olmuştur. Çünkü ulusalcılık ve Katolikliğin birleşimi olan dar kapsamlı bir ulusal milliyetçilik anlayışı vardı (Ado, 2015). Zaman içerisinde İrlanda'da kilisenin imajının ve gücünün reddedilmesi, din ve İrlanda ulusal kimliği arasındaki ilişkiyi bitirmiştir. Dolayısıyla hem İrlanda kimliğini tanımlamada hem de toplumun kültürel değerlerini belirlemede kilisenin etkisi ortadan kalkmış, bilimin ve aklın üstünlüğü dinin yerini almıştır. Bu yüzden din ile İrlanda'nın ulusal kimliği arasındaki tarihsel ilişkinin İrlanda'nın İngilizlerle karşı karşıya gelmesiyle bağlantılı olduğunu ifade etmek gerekir.

Katoliklik, bölgede dini değerlerini belirli bir dönem yansıtmıştır. Fakat bu dönem, İngiliz sömürgeciliğinin siyasi kontrolü ele almaya çalıştığı dönemin öncesine karşılık gelir (Ado, 2015). Kimliğin iki farklı unsuru olan dini kimlik ve ulusal kimlik arasındaki ilişki, özellikle 19. yüzyılda bu kimliklerin birleşmesi ile çok güçlü bir hale gelmiştir ve hatta 20. yüzyılın başlarında, bağımsızlık mücadelelerinden dolayı, Katoliklik birçok kişinin gözünde İrlandalı olarak tanımlanıyordu (Ado, 2015). Sonrasında Katoliklik siyasetle olan eski ilişkisini kaybetmiş ve Katolik kimliği ile ulusal kimlik arasındaki bağ yok olmuştur (Ado, 2015). İrlanda, İngiliz sömürgeciliğinin boyunduruğu altındayken İngiliz hükümeti bu bölgede siyasi güce sahipken, bölgeye yerleştirilen sözüm ona yeni toprak sahipleri de ekonomik gücü ellerinde tutuyorlardı. Protestanlar da dini güce hâkimlerdi. Dolayısıyla İngiliz sömürgeciliği, İrlanda'nın gelenek, kültür ve kimliğine doğrudan hükmetmiştir (Kiberd, 1995). Bu bağlamda İrlanda kavramı, İngiliz yöneticiler

tarafından, İngiliz tarihinin belirli bir döneminde belirli gereksinimlere yanıt olarak oluşturulmuştur (Ado, 2015).

İrlanda ulusal kimliği İngiliz sömürgeciliğinin etkisiyle bir dönem dini kimlikle bütünleşmiştir ve İrlanda toplumu bu kimlikle sömürgeciliğe karşı birlik olup direniş göstermiştir. Başka bir deyişle, İrlanda'daki sömürgeciliğin insanların dünyayı algılayışı üzerinde büyük etkisi olmuştur. Dolayısıyla toplum 'gerçek' kimliğini bulma sürecinde, genellikle İrlandalıları İngilizlerden farklı kılan belirli bir şeyin kökenini aramaya koyulmuştur. Yıllarca, Katolik veya Protestan olmak, aile hayatı başta olmak üzere eğitim, sağlık ve sosyal refahın merkezinde yer almıştır. Bu yüzden İrlanda'da dini kimlik; toplumsal cinsiyet, sınıf, etnik köken veya cinsel eğilim kadar önemli olmuştur. Katolikler Kuzey İrlanda'da azınlık konumunda olmalarına rağmen adada çoğunluğu oluşturur. Protestan topluluğunun güç kazanabilmesi için azınlık statüsüne koyulduklarını iddia eder. İrlanda'daki Katolikler ve Protestanlar birçok yönden iki farklı, yani bölünmüş sosyal dünyayı oluşturur. Bunlar, ulusal ve bireysel kimliğin temel kavramlarıdır. Bu bilgiler ışığında, İrlandalılığın net bir tanımını vermek zor olsa da, Protestan-Katolik, İrlandalı-İngiliz gibi bir kimlik mozaikine sahip olduğunu belirtmek mümkündür.

İngiliz-İrlanda ilişkisi sorunu, bu sorunun İrlandalı mı yoksa İngiliz bakış açısından mı incelendiğine bağlı olarak iki farklı şekilde sunulabilir; birincisi İngiliz bakış açısıyla 1919 yılından 1921 yılına kadar gerçekleşen İrlanda Bağımsızlık hareketi, çeyrek asır erken gerçekleşmiştir, ikincisi ise İrlanda bakış açısıyla İngiltere, çeyrek yüzyıl önce, İrlanda söz konusu olduğunda demokratik hakları kabul etmekte başarısız olmuştur (MacBride, 1949). İrlanda'da kimlik, merkeze ulusal kimliği olarak oluşturulur. Kimlik kavramı İrlanda'da o kadar özgün bir kavram ki kamusal söylem bağlamında övünç kaynağı olabilecek tek kimlik de yine ulusal kimliktir (Sezen, 2006). Yabancı bir kimlik dayatmasına maruz kalan bir ulus, bu baskın kültür anlayışını reddetmek için öz kimliğini ulusal kimliğine başvurarak koruyabilir. İrlanda kültürünün adada İngiliz kültürü tarafından asimile edilmesinin İrlanda kimliği üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Çünkü İngilizler, İrlandalıları İngilizleştirmek için hem yerel kültürlerinden hem de dillerinden yoksun bırakmaya çalışmıştır. Nitekim İrlanda 12. yüzyıldan beri kolonisi olduğu İngilizlerin hem kültürel hem de politik bastırmalarına maruz kalmıştır. İngilizlerin adada yayılmacı politikaları asimilasyon sürecini hızlandırmıştır. İngiliz egemenliğine karşı oluşabilecek direnci kırabilmek için İngiliz dili, dini ve değerleri uygulamaya

sokulmuştur. İngilizleştirme politikası tüm hızıyla devam ederken İrlanda yerel diliyle konuşanlar ve Katolik inanışını destekleyenler sert şekilde cezalandırılarak geçmişle bağlantıları koparılmaya çalışılmıştır. İrlandalıların İngilizleştirilme sürecinde yaşadıkları en büyük şok İrlanda yerel dillerinden kopuşları olmuştur (Sezen, 2006). Çünkü dil, kimliğin temel aracıdır ve bu dil bireyi toplumla, geçmişi de gelecekle birbirine bağlar. Bir ulusun kendi dilini kaybetmesi veya ondan koparılması da ulusal kimliğini kaybetmesi anlamına gelir (Sezen, 2006). İngiliz etkisiyle birlikte İrlanda dili günlük hayattan koparılmış ve yerini İngilizce almıştır. İrlanda dilinde konuşmak yasaklanmış ve topluma okullarda eğitim İngilizce ile verilmiştir. Dilin değişmesiyle birlikte geleneksel İrlanda kültürü de yavaşça yok olmaya başlamıştır (Sezen, 2006). İrlandalıların geleneksel kutlamaları, davranışları, eğlenceleri bundan nasibini almıştır. İngilizleşmeye karşı olan İrlandalılar ise İngilizler tarafından inatçı ya da dik başlı olarak nitelendirilmiştir. İrlandalıların din, dil ve kültürlerinin, İngiliz kültürü baskısıyla İrlanda'yı yeniden yapılandırma adı altında, değersizleştirilmesi yalnızca İrlanda kimliğinde büyük bir kayba yol açmamış aynı zamanda İrlandalıların azınlık konumuna düşmelerine de sebep olmuştur (Sezen, 2006). İrlanda kültürünün arka plana atılması ise sistematik asimilasyon ve ötekileştirme sürecidir ve bu durum baskın İngiliz grupların yararına olmuştur. İrlandalıların öteki olarak sınıflandırılması ise İngiliz kimliğinin İrlanda kimliği üzerindeki üstünlüğünü pekiştirmek içindir. Dahası İrlandalılığı kötüleme yaklaşımı sömürgeci İngiliz söyleminin bir yansımasıdır ve bu da yine İrlandalıları öteki konumuna koyar (Sezen, 2006). İrlandalı ulusalcılar ise İrlanda'nın kültürel bağımsızlığının yok olmasından endişe duyuyorlardı. Çünkü İrlanda'nın İngilizce konuşan ve İngilizlerin kültürüne sahip olan bir ulus olmasından korkuyorlardı. Bundan dolayı İrlandalılar 1880'li yıllarda İrlanda kültürel değerleri bağlamında toplanmayı amaçladı. Burada merkezi güç konumunda olan İngiliz kimliğine kültürel bir başkaldırı vardı. Nitekim İrlandalılar kültürel hegemonyaya üstün gelmenin ancak kendi kültürlerine sahip çıkmakla ve onu muhafaza etmekle olabileceği ayırdına varmıştı. Bunun için de İrlandalılar asıl adı Gaelic Athletic Association (Gal Atletizm Derneği) olan kuruluşu oluşturdu. Böylece İrlanda kültürünü yansıtan İrlanda futbolu başta olmak üzere sportif faaliyetler, eğlenceler düzenlenerek kültürün korunması amaçlandı (Sezen, 2006). Bu kuruluş, geniş kitlelere İrlanda kültürünü yansıtmada başarılı olmuştur.

1893 yılında ise hem İrlanda dilini canlandırmak ve muhafaza etmek hem de kültürel değerleri korumak için İngilizce’de ‘Gaelic League’ olarak adlandırılan grup kuruldu. Bu grup eski İrlanda tarihini, geleneklerini ve İrlanda metinlerini inceleyerek İrlanda yerel dilini hem korumayı hem de kullanıma sokmayı amaçlamıştır. Aslında amaç İrlandalıların, geçmişle kopan bağlarını kuvvetlendirerek İrlandalılıklarıyla gurur duymalarını sağlamak ve bu bağlamda modern bir İrlanda inşa etmektir (Sezen, 2006).

İrlanda ulusal kimliğinin korunması için özellikle 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında İrlandalı edebi düşünür ve yazarlar, eserlerinde hem kültürel hem de politik bağımsızlık noktasında mücadele etmiştir. Buradaki amaç elbette canlanan İrlanda ulusal bilincinin temsilcisi olmaktır. İrlandalı yazarlar bu ulusal bilinci geniş kitlelere ulaştırabilmek için ulusal edebiyatı kullanmıştır. Örneğin, William Butler Yeats ülkesi ve toplumu için İrlanda dilini ve İrlanda halkının şiir ve dramada eski saga kültürünü yeniden canlandırarak yeni bir kültürel kimlik oluşturmaya çalışmıştır (Sezen, 2006). Eserlerinde İrlanda kökenli kahramanların hikâyelerine yer vermiştir. Bir ulusun oluşumunda edebiyat mutlak bir araçtır ve Yeats de edebiyat olmadan ulusun, ulus olmadan da edebiyatın olamayacağını vurgulamıştır.

Günümüz İrlanda kurgusunda göç önemli bir temadır ve Toibin başta olmak üzere birçok İrlandalı çağdaş yazar bu konuda eserler ortaya çıkarmıştır. Bu eserler aynı zamanda geçmişin sesi ve İrlanda tarihinin yeniden ifade ediliş şeklidir. Özellikle sömürge sonrası İrlanda’daki göç üzerine çalışmalara bakıldığında, bu göçün doğası siyasi bir dayanaktan ziyade ekonomik ve kültürel bir dayanağa bağlıydı. Çünkü İrlanda ahlaki baskı yeri ve taşra bölgesi olarak görülüyordu (Vaupel, 2012). Bu bağlamda, yapılan göçler kimi zaman gönüllü hareket olarak tanımlanabiliyordu. Dahası edebi metinlere baktığımızda göç deneyimi kimlik sorunlarını yansıtmaya çalışmıştır. Göçte evinden uzaklaşma eylemi insan deneyiminin merkezinde olduğu için kilit bir konudur. Bu eylemle birlikte diaspora topluluğu da ortaya çıkabilir. İrlandalıların örneğinde olduğu gibi kontrol edemedikleri zorunluluklar nedeniyle kendi kültürlerinden ayrılmak zorunda kalarak Amerika’ya göç etmeleri ve zamanla orada güçlü bir topluluk oluşturmaları bu konuyu pekiştirir. Kıtık, işsizlik, savaş gibi koşullar altında ülkeyi terk etmek zorunda kalanlar, genellikle sevdikleri birinin ölümüne benzer derin bir kişisel kayıp duygusu yaşar. İrlanda’dan Amerika’ya göç etmeyi planlayan aile üyelerine ölüm için kasvetli bir hazırlığa benzeyen ‘Amerikan uyanışı’ düzenlemek adettendi (Kilduff & Corley, 1999).

Fakat İrlanda halkı, kendi kültüründen çıkan birinin başka bir kültürel ortamda başarı elde ettiğini gördüğünde, kendilerinin nasıl başarılı olabileceği konusunda fikirleri değişebilir. Bu bağlamda modern İrlanda dönüşümünün belirleyici anlarından biri, genç yaşta Amerikan Başkanı olan John F. Kennedy'nin 1963 yılında İrlanda'ya geldiği sırada havaalanında İrlandalı lider Eamonn de Valera tarafından karşılandığı esnada yaşanmıştır. Şehirli, entelektüel İrlandalı-Amerikalı Kennedy ile Katolikliğe dayalı geleneksel, kırsal bir İrlanda'nın savunucusu olan de Valera arasındaki zıtlık açıkça ortaya çıkmıştı (Kilduff & Corley, 1999).

İrlanda tarihine bakıldığında Colm Toibin dışında göç (gerek içeriye dönük gerekse dışarıya dönük) ve bu bağlamda kimliğe yönelik esintiler sunan eserler ortaya çıkarmış James Joyce, Brian Moore, John McGahern, Dermot Hogan Anne Enright, Nuala O'Connor, Paula McGrath, Roisin O'Donnell, Mary Morrissy, Edna O'Brien, Mary Ann Sadlier (İrlandalı-Amerikalı olsa da) gibi yazarlar bulunur. Tıpkı Colm Toibin'de olduğu gibi, Edna O'Brien'in *The Light of Evening* (Akşamın Karanlığı) (2006) adlı eserinde de İrlanda'yı terk eden ve daha sonra İrlanda'ya dönen göçmenler için 'evin (anavatanın)' doğası ve konumu ile İrlandalılık üzerine çelişkilere ve müphemliğe sürükleyen tartışmalara yer verilmiştir. Mary Ann Sadlier Katolik, göçmen ve vatanını seven biri olarak romanlar yazan üretken bir İrlandalı-Amerikalıdır. Kendisi Kuzey Amerika'ya göç etmiş ve orada evlenmiştir. 1850 yılında kaleme aldığı *The Blakes and Flanagans: A Tale, Illustrative of Irish Life in the United States* ve 1861 yılındaki *Bessy Conway; Or, The Irish Girl in America* gibi önemli eserlerinde Sadlier hem İrlanda göçüyle birlikte İrlandalıların Amerika'daki yaşam serüvenlerinden hem de İrlanda tarihindeki önemli konulardan bahsetmiştir. Bu eserlerde Sadlier, göç eyleminin tehlikeleri ve İrlandalı kadınların içinde bulunduğu kötü durumu tasvir ederek onların iş ve yaşamlarındaki kaygılar üzerine yoğunlaşmıştır. İlk romanda Sadlier, hem kocalarının hem de kilisenin sınırlandırmalarına uymak zorunda olan İrlandalı kadınların çıkmazlarını sunar. Kendisi de bu kısıtlamalar altında yaşayan Sadlier, hemcinslerine herhangi bir çözüm sunmamış, bunun yerine süreçteki kendi hayal kırıklıklarını dile getirerek, yalnızca kötü durumları anlatabilmiştir. Sadlier, bir sonraki romanı *Bessy Conway*'de İrlandalı kadınların göçmen yaşamına dair daha da karanlık bir görüntü ortaya koymuştur. Ancak bu romanda, kadınlar için Katolik yaşamının ikilikleri, bizzat Bessy karakteri aracılığıyla kişileştirilmiştir.

2.1.2. İrlanda - Amerika İlişkileri

Elbette İngilizlerin istilas, modern zamanların kitlesel İrlanda göçlerine tek başına neden olmamıştır, ancak İrlanda siyasi olarak geri planda kalmasına rağmen, göçe büyük ölçüde İrlanda'daki ekonomik ve sosyal gelişmeler sebep olmuştur (Miller, 1985). Özellikle sömürge dönemine baktığımızda İrlanda'dan Amerika'ya göç edenlerin büyük bir kısmı Ulster eyaleti bölgesindedir. Yine Amerika'ya 1820 ile 1860 yılları arasında yaklaşık 2 milyon İrlandalı göç etmiştir ve bunların büyük bir çoğunluğu da o dönemlerde yaşanan Büyük Kıtık'tan sonra göç etmiştir. Göç edenlerin büyük bir kısmı Amerika'daki İrlandalıların yer aldığı bölgelere giderek topluluk içinde yer almıştır. 18. yüzyılda ve 19. yüzyılın başlarında İrlanda'dan ayrılan Katolikler, çoğunlukla sanayi ve ulaşım devrimlerinde göçmen tarım işçileri veya emekçiler olarak İngiltere'ye gitmiştir (McCaffrey, 2004). Bu dönemlerde Amerika'ya, İngiltere'ye kıyasla, daha az sayıda insan göç etmiştir. Gidenlerin de bir kısmı mahkûm veya hizmetlilerdi. Bu insanlar, dini değerler konusunda bilgili olmadıkları için inançlarına yeterince bağlı değildi ve bu yüzden gittikleri yerlerde Katolikliğin olmadığı bölgelere yerleşerek Protestan olmayı tercih etmiştir (Miller, 1985). Deyim yerindeyse Kıtık, ayırım yapmaksızın İrlandalı erkekleri, kadınları, yoksulları hatta toprağı olmayanları göç hareketine mecbur bırakıyordu. Bu durum yalnızca İrlanda kültürel aile yapısını değiştirmekle kalmayıp, aynı zamanda birçok kişinin tek başına bir yaşam tarzını benimsemesine neden olmuştur. Çünkü oldukça az sayıda insan evlenip çocuk yetiştirmeyi göze alabiliyordu. Bu durumun doğal sonucu olarak, birçok İrlandalının aile değerlerine bağlılığı azalmış ve sonraki süreçte Amerika'ya daha rahat göç edebilmiştir. Dolayısıyla zaman içerisinde İrlanda topraklarında bulunan İrlandalı sayısı, göç edenlerin gittikleri yerlerde oluşturdukları İrlandalı grupların nüfuslarından daha az olmuştur. Örneğin, günümüzde Amerika'daki İrlandalıların sayısı yaklaşık olarak 80 milyon civarına ulaşmıştır. Bununla birlikte İrlanda nüfusu günümüzde 5 milyon civarındadır. Göçün kaçınılmaz etkisini, göç edilen yerdeki İrlandalıların nüfusuyla açıkça görebiliriz.

Özellikle 1840'lı yıllarda Amerika'ya birçok İrlandalı göç etmiştir. Çünkü nüfus artışıyla birlikte tarım dışı istihdamın oldukça düşük seviyede kalması, mezhepsel çatışmalar gibi faktörler insanları Amerika'da yeni bir hayat bulma arayışına itti. Katolik toplumunun kişilik özellikleri ve tarımsal bilgi eksikliğinden dolayı İrlandalı göçmenlerin

büyük bir çoğunluğu Amerika'daki şehirlerin kırsal kesimlerine yöneldi. Böylece Amerika'daki işgücünün en düşük seviyelerinde çalışmaya başlayan İrlandalı erkekler, hem kanallar kazıp, kömür, bakır, altın ve gümüş gibi maden işlerinde çalıştı, hem de ahırları temizleyip, inşaat işleriyle uğraştı (McCaffrey, 2004). 1845-1852 yılları arasında İrlanda'da yaşanan Büyük Kıtık ile beraber yoksulluk ve açlıkla pençeleşen İrlandalı Katoliklerin Amerika'ya göçünde artış meydana geldi. Elbette Kıtık sonrası İrlanda'nın durumunda iyileşmeler de meydana geldi. Ulusal anlamda okullar kuruldu, gençlere okuma yazma öğretildi ve özellikle nüfusun azalmasıyla birlikte arazinin işlenebilme ve verimli kullanılabilme durumu arttı (McCaffrey, 2004). Her ne kadar ekonomik ve sosyal anlamda yaşam standartları yükselse de bu durum göçlerin önüne geçemedi. Lawrence McCaffrey'nin deyişiyle "aileler çocuklarının çoğunu göç için yetiştirdi" (2004, s. 3). Dolayısıyla bu durum İrlanda için bir kayıp ve Amerika için de bir kazanç olmuştur. Çünkü Amerika'ya koşullu giden İrlandalılar göç ettikleri yeri hem benimsiyor hem de sorumluluklarını yerine getiriyorlardı. Zamanla çoğunluğu kadınlardan oluşmaya başlayan göçmenler için artık bu hareket alışılmış ve olağan karşılanıyordu. Çünkü aile öğretileri de bu düşünceye dayanıyordu. Elbette bir gün aile üyelerinden birisi veya bazıları deyim yerindeyse bu harekete katılıyordu.

Katolik göçmenlerin çoğunluğu ilk zamanlar Amerika'da umduklarını bulamamıştı ve hayal kırıklığına uğramıştı. Çünkü daha önceleri Amerika'ya göç etmiş olan İngilizler, yeni göçmenlerin gelişinden hoşnut değillerdi. Cehaletleri, çok içki içmeleri, kavgaları, yoksullukları ve aileleri yapıları toplumun sosyal dengesini bozuyordu (McCaffrey, 2004). Başka bir deyişle, Katolik karşıtlığı İngiltere'den Amerika'ya taşınmıştı (Miller, 1985). Bu bağlamda Katoliklik İrlandalılar için Amerika'da sıkı sıkıya bağlanacakları manevi bir atmosfer oluşturmuştur. Sonucunda İrlandalılar toplumda öteki konumunda yer almış hem de toplumun genelinden soyutlanmıştır. Her ne kadar İrlandalılar toplumdan soyutlansalar da, oluşturdukları gruplar göç edilen bölgede deyim yerindeyse bir İrlanda köyü işlevi görüyordu.

İrlandalı Daniel O'Connell (1775-1847), sahip olduğu dini ve milliyetçi duygularla Katoliklere siyasi hakların verilmesi için ülke genelinde toplantılar düzenledi. 1823 yılında da Richard Lalor Sheil ile birlikte Katolik Birliği'ni kurdu. Yaptığı çalışmalar İrlandalı Amerikalılar tarafından da biliniyordu. Fakat İrlandalı Amerikalılar, O'Connell'in İrlanda milliyetçiliğinin baskı altında olan tüm toplumların huzurunu

savunduğu yönündeki düşüncesine inanmıyorlardı. Nitekim İrlandalı Amerikalılar O'Connell'in İngiltere ile birliği sona erdirmeye çabalarını da desteklemiyorlardı. Çünkü onun Amerikan iç meselelerine karıştığını düşünüyorlardı. Amerika'da yaşayan İrlandalı Amerikalılar kendilerini beyaz olarak görüyordu (McCaffrey, 2004). Bu bağlamda İrlandalı Katolikler, hem Yahudiler, Afrikalı Amerikalılar hem de İtalyanlar, İspanyol Amerikalılar gibi dini inançlarını paylaşan diğer etnik gruplara karşı kibirli ve duyarsızdı (McCaffrey, 2004).

Katoliklik hem İrlanda'da hem de Amerika'da İrlanda kimliğinin özü ve temsilcisi haline geldi. Bu durum özellikle 19. yüzyılda, İrlandalıları Amerika'daki Katolik anlayışında baskın hale getirdi (Morris, 1997). İrlandalı göçmenler yoksul olmalarına rağmen kilise, okul, hastane, yetimhane gibi yerler inşa edip tıpkı İrlanda'da olduğu gibi zeki ve yetenekli gençleri kiliseye gönderdi (Levine, 2004). Dolayısıyla 19. yüzyılın sonlarına doğru, birçok İrlandalı göçmen okuma ve yazma yeteneğine sahipti. Bunun yanı sıra, doğu ve güney Avrupa'dan nispeten dezavantajlı konumda olan göçmenlerin Amerika'ya gelişi, pek çok İrlandalıyı vasıfsız işçi konumundan vasıflı işçiliğe yükseltti ve pek çoğu orta sınıfa girdi (McCaffrey, 2004).

Dönem şartları göz önüne alındığında eğitim imkânı bakımından cinsiyet farklılıkları da vardı. Genellikle hizmetçilerin kızları, erkeklerden daha iyi eğitim alma eğilimindeydi (Nolan, 1998). Fakat yine de ülkenin büyük bir kısmında İrlandalı Amerikalılar hala bağınaz ve yobaz olarak değerlendiriliyordu (McCaffrey, 2004). Bu durumun doğal sonucu olarak, özellikle Amerika'nın doğusunda İrlandalıları tarafından Katolik alt kültürü oluşmaya başladı. Amerika'ya İrlandalı politikacılar önemli şekilde katkı sunmuştur. Örneğin, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarındaki üç İrlandalı politikacı New York'tan George Washington Plunkett, Boston'dan Michael Lomasney ve Chicago'dan Johnny Powers, İrlandalı Amerikan siyasi tekniklerini temsil ediyorlardı (McCaffrey, 2004). Yardıma ve bakıma muhtaç, işsiz insanlara yardım ediyorlardı. Elbette çabaları İrlandalıları sınırlı değildi, yanı sıra Yahudiler, İtalyanlar, Polonyalılar ve Almanlar için de oradaydılar ve onlar için de mücadele ediyorlardı (McCaffrey, 2004). Ayrıca İrlandalıları, Amerikalı İrlandalıları ile iletişim halinde kalmaya devam etmiştir. Fakat bu iletişim hali özellikle 1950'li ve 1960'lı yıllarda Amerika'da bulunan İrlanda toplumundaki ve dönemin İrlanda'sındaki siyasi, ekonomik politika değişikliklerinden zarara uğramıştır (Daly, 2002). İrlandalı Amerikalılar, İrlanda'daki İrlandalıları kıyasla

İngiltere'den daha fazla nefret ediyordu. Bu öfkeleri İrlanda'daki tarihsel süreçlerden kaynaklanıyordu. Tarihe bakacak olursak İrlandalı Amerikalıların maddi desteği olmasaydı, İrlandalıların mücadelelerinde başarılı olabilmeleri neredeyse imkânsızdı (Morris, 1997). Yanı sıra, İrlandalı Amerikalılar, İrlanda'daki milliyetçiliği teşvik etmek ve mali yönden desteklemekle birlikte, Amerika'nın dış politikasını İngiliz karşıtı boyutlara taşımaya da çalıştı.

İrlandalı Amerikalılar, 1919 ile 1921 yılları arasında gerçekleşen İrlanda Bağımsızlık Savaşı'nda İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nu maddi yönden desteklemiş ve böylece İrlanda 26 eyalet ile hâkimiyet elde etmiştir. Bununla birlikte, İrlanda milliyetçiliği İrlanda'yı olduğu kadar Amerika'yı da etkilemiştir. Birinci Dünya Savaşı, Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı gibi gelişmeler İrlandalıların göçünü İngiltere'ye doğru kaydırmıştı. Bu durum İrlanda ile Amerika arasındaki bağları zayıflatmış ve daha sonrasında İrlandalı Amerikalılar, Amerika'nın geleceğine, anavatanları olan İrlanda'nın aksine, daha çok yoğunlaşmıştır (McCaffrey, 2004). Aynı zamanda Bağımsız İrlanda Devleti liderleri özellikle sosyal yaşamı sınırlandırarak, deyim yerindeyse fanusun içerisinde yaşamak istercesine, İrlanda'nın tutucu bir şekilde Katolik ve dış dünyadan izole kalmasında ısrar ederek değişimi de reddetmiştir (Nolan, 1998). Buna ek olarak, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İrlandalı Amerikalılar ekonomik hareketliliğe devam etmiş olmalarına rağmen Katolik kültürlerini de sıkı bir şekilde koruyabilmiştir. Diğer Amerikalılar gibi İrlandalılar da Büyük Buhran (1929-1939) döneminde zorluk çekti, ancak birçoğu öğretmen, hemşire, polis olarak çalıştığından, diğer gruplardan daha iyi yaşam sürdü (McCaffrey, 2004). Tıpkı Buhran döneminde olduğu gibi vatana sadakat ve bağlılık duygusuyla yönelmeleri, onları İkinci Dünya Savaşı'nda da güçlü kılmıştı. Çünkü yaşanan tüm zorluklar insanları milli şuur bilinciyle bir şemsiyenin altında topluyordu. Buna ek olarak Amerikancılığa olan düşkünlüklerini de böylece açıkça görülmüyordu. Bu durum savaş dönemlerindeki İrlandalı imajını yükseltmekle kalmamış aynı zamanda farklılığını da belirginleştirmişti. Orduda görev alan İrlandalılar, toplumun diğer üyeleriyle (Amerikalılarla) hem tanışmış hem de kaynaşmıştır. Sonucunda işbirliği yapabilmelerine imkân doğmuştur.

İrlanda'nın bağımsızlığından sonra İrlandalılar, devamlı şekilde Amerika'nın maddi ve manevi desteğini almaya çalıştı. Ancak Amerika, müttefiklerinden İngiltere'nin iç meselelerine karışmayı reddediyordu. Dolayısıyla 1960'ların sonlarına doğru Amerika,

Kuzey İrlanda'daki hem bölünme sorununa hem de yaşanan olaylara temelde kayıtsız kaldı. Bununla birlikte, Amerika bağlamında değerlendirecek olursak, İngiltere'nin birinci ve ikinci dünya savaşlarında Amerika'ya müttefik olmasından dolayı İrlandalı Amerikalıların İngiliz düşmanlığı da büyük ölçüde azalmıştı (McCaffrey, 2004).

1960 yılındaki başkanlık seçimlerinde John F. Kennedy (ilk Katolik Amerikan başkanı) ile birlikte Katolik karşıtlığı toplumda yeniden patlak verdi, ancak Kennedy'nin Katoliklerin, Yahudilerin ve Afrika kökenli Amerikalıların çoğunluğunun desteğini alması seçimi kazanmasında önemli rol oynamıştır (McCaffrey, 2004). Bu durum toplumdaki diğer etnik, dini gruplara, değerlere, fikirlere karşı grupların farkındalık düzeylerini ve hassasiyetlerini yükseltti.

İrlandalı Amerikalılar artık dini kimlik yerine kültürel kimlik arayışında olmuştur. Çünkü sosyal olarak bütünleşen, bu hayatın her alanında ön plana çıkan, kiliseden baskısından rahatsız olan ve hatta din adamlarının patlak veren olaylarından bıkan, tiksinen İrlandalı Amerikalılar için artık din yerine kültürel kimlik arayışı kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu doğrultuda onlar İrlanda tarihini araştırarak, İrlanda edebiyatı okuyarak, İrlanda oyunları ve filmleri izleyerek, İrlanda müziği dinleyerek, aile soy ağaçlarını araştırarak İrlanda'yı ziyaret ederek emellerine ulaşmak istemiştir (McCaffrey, 2004). Elbette bu dönemlerde İrlanda Katolikliği ve Amerikan Katolikliği arasında benzerlikler vardı. Ancak Amerikan Katolikleri çoğulcu bir ulusta yaşadıklarından dolayı, onların rahipleri, İrlanda'ya göre dini bir gündemi belirleme konusunda daha temkinli olmak zorundaydı (McCaffrey, 2004). Fakat yine de şu gerçeği ifade etmek gerekir ki, inançlarını eleştirenler için bile, Katoliklik hala mevcuttur. İrlandalı Amerikalılar geçmişe kıyasla İrlanda hakkında daha çok bilgiye sahiptir, ancak bu durum kimlik arayışlarında yüzeysel bir nitelik olarak kalmıştır. İrlandalıların Amerika'ya gerçekleştirdikleri göçler Amerika'nın kültüründe büyük bir öneme sahiptir. İrlandalı Amerikalılar, Amerikan kültürüne ve sportif faaliyetlerine katkıda bulunmuştur. Örneğin, Cadılar Bayramı'nın eski Kelt festivali Samhain'den türediği düşünülmektedir. Bu festival de İrlandalı göçmenler tarafından topluma tanıtılmıştır. Yine daha önce ifade ettiğimiz gibi, Amerika-İrlanda ilişkisini gözler önüne seren bir başka husus da birçok Amerikan başkanının İrlanda kökenine sahip olması veya bağlantısının olmasıdır. Amerika'nın 7. başkanı Andrew Jakson, 35. başkanı John F. Kennedy, 40. başkanı Ronald Reagan, 43. başkanı George W. Bush, 44. başkanı Barack Obama ve mevcut başkanı Joe

Biden aile üyeleri bakımından İrlanda kökenine sahiptir. Dini inanışlarına baktığımızda ise Kennedy ve Biden Katolik, diğer başkanlar ise Protestandır. Amerika-İrlanda ilişkileri bağlamında göç kritik bir unsurdur. Özellikle İrlanda'nın 1990'lı yıllardaki ekonomik gelişimi, göç hareketini azaltmakla kalmayıp göçün yönünü tersine çevirmiştir. Dolayısıyla sosyal, ekonomik ve siyasal anlamda ciddi bir iç göç yaşanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2.3. BROOKLYN ESERİNDE KİMLİK VE GÖÇ

2.3.1. Colm Toibin'in Hayatı ve Eserleri

20. yüzyıl İrlandalı önemli yazarlardan biri olan Colm Toibin, 30 Mayıs 1955 tarihinde İrlanda'nın Wexford bölgesinde küçük bir kasaba olan ve Brooklyn eserine konu olan Enniscorthy'de dünyaya geldi. Toibin'in annesi Brid muhasebeci ve babası Michael da öğretmendi. Bu yüzden hem eğitime hem de okuryazarlığa çok değer veren ve bu değerleri çocuklarına aşılamayı hedefleyen insanlardı. Dolayısıyla Toibin'in eğitilmiş bir aile ortamında yetiştiğini söylemek mümkündür.

Erken yaşlarında okumayı öğrenmek için mücadele eden Toibin onlu yaşlarının ortalarında babasını beyin anevrizmasından kaybetti. Bu noktada ailesi, orta öğrenimini tamamlaması için onu Wexford'da buluna St. Peter's College adlı bir yatılı okula gönderdi. Bu sıralarda çok daha iyi bir öğrenci ve yazar haline dönüşen Toibin, eğitim hayatını Dublin'de yer alan University College'da sürdürdü. 1975 yılına geldiğimizde ise Tarih ve İngilizce alanında lisans derecesi aldı. Mezuniyetinin ardından Barselona'da geçirdiği 3 yıllık süre zarfında hem İngilizce öğretti hem de 1990 yılında yayımlanan ilk iki kitabı *The South (Güney)* ve *Homage to Barcelona*'yı yazdı.

Yazar Toibin için rahiplik bir çıkış noktasıydı fakat bunun yerine University College'da okumayı tercih etti. Daha sonra gittiği İspanya'da kendini ifade etme özgürlüğüne sahip oldu. Tıpkı ilk kurgu eseri olan *The South* (1990)'ta Wexford'lu bir çiftçinin karısının Kaliforniya'da yeni bir hayata başlamak için ailesini terk etmesinin izini sürdüğü gibi, *Brooklyn* (2009)'de de aynı temayı işlemiş ve İrlanda'nın karanlık yaşamlarından Amerikan yaşamının parlak vaatlerine kaçıışı konu edinir. Romanlarında sürgün temasını işleyen Toibin, hemen hemen hepsinin ev (anavatan) fikirlerinden rahatsız olan ve bir şekilde yalnız yaşayan insanlarla ilgili olduğunu vurgular. Toibin kurgusal eserlerinde, İrlanda toplumunun tasviri, sürgünde yaşam mücadelesi, Katolikliğin etkileri/mirası, yaratıcılık süreci, kişisel kimliğin yanı sıra erkeklik, babalık ve eşcinsel kimliğin korunması ve özellikle kaybolma/yok olma sorunu ile yüzleşmek durumunda olan kişisel kimlik gibi birçok farklı temayı araştırma ve irdeleme

hedefindedir. ‘Wexford’ romanları olarak bilinen iki önemli eseri *The Heather Blazing* (1992) ve *The Blackwater Lightship (Deniz Fenerindeki Işık)* (1999)’de Toibin doğduğu kasaba olan Enniscorthy’yi, İrlanda tarihi ve babasının ölümüyle beraber, anlatı malzemesi olarak kullanır. Diğer önemli iki romanı olan *The Story of the Night* (1996) ve *The Master (Üstad)* (2004)’da eşcinsel bir kimlikle mücadele etmek zorunda olan ve çoğunlukla olay örgüsünün İrlanda dışında geçtiği, bir başka deyişle, yurtdışında yaşamak zorunda kalan karakterle ilgili hayat hikâyeleri yer alır. Her bir eserde olay örgüsü bu karakter etrafında şekillenir. *The Master* (2004) eseri, Henry James’in hayatındaki bölümlerin kurgusal bir açıklaması mahiyetindedir. Dahası, yazarın ilk romanı olan *The South* (1990) eseri biraz önce bahsettiğimiz her iki çalışmanın da içeriğini bünyesinde taşır. Bu eser, *The Heather Blazing* (1992) eseriyle birlikte Wexford’daki Protestan ve Katolik miraslarının bir ikilemesi olarak değerlendirilir. Ayrıca bu iki eser, tıpkı *Brooklyn* (2009) gibi, yurtdışında yaşamının serüvenlerini içeren romanlar olarak gruplandırılabilir. Toibin’in bir diğer eseri olan *The Tastement of Mary (Meryem’in Tanıklığı)* (2012), İsa’nın annesi Meryem’in bakış açısıyla yazılan bir romandır ve Meryem’in yaşlılığında oğlunun hayatını ve onun bir Mesih olduğu iddialarını içerir. Eser, İsa’nın çarmıha gerilmesi ve sonrasındaki sürece annesi Meryem’in kurgusal bakış açısından yürek burkan bir izlenim sunar. Meryem’in yaşam mücadelesi, çarmıha gerilme eylemini takip eden aylarda, İsa’nın destekçilerinin onun yaşamı ve ölümü hakkında hikâyeler yazmak için bilgi alma noktasında annesini sorgularken yazılmıştır. Meryem kendi kederi ve pişmanlıklarıyla uzlaşmaya çalışırken, oğlunun yaptıklarından dolayı öldürülme korkusuyla yaşamaya devam eder. İlginç olan şu ki, Meryem, İsa’nın destekçilerinin, onun dünyayı kurtarmak için öldüğüne inandıklarını öğrendiğinde, onlara dünyanın kurban edilmeye değmeyeceğine inandığını söylemiştir.

Toibin, bir başka eseri *Nora Webster* (2014)’da başkahraman Nora Webster’in kocası Maurice’in ölümünden üç yıl sonraki yaşamını konu edinir. Bu eser, tarihi bir edebi roman niteliğindedir. Romanın olay örgüsü 1960’ların sonlarında İrlanda’nın Wexford kasabasında geçer. Bu dönemin kırsal İrlanda’sında yaşayan Nora, kocasının yakın zamanda ölümüyle sersemlemiş ve çocukları için güçlü bir dış görünüşe sahip olma mücadelesi veren bir kadın figürü olarak karşımıza çıkar. İşsiz, uzun süredir çalışmayan Nora, henüz kırk yaşında olmasına rağmen, bir dul olmuş ve ailesini geçindirebilmek için mücadele etmek zorunda kalmıştır. Hikâyenin yıkıcı tarafı ise Nora’nın merhum kocası

Maurice'e duyduğu özlemdir. Dolayısıyla bu eser, hayatının aşkı olmadan nasıl yaşayacağını araştıran bir kadının dulluk ve keder üzerine güçlü bir çalışmasıdır. Tıpkı *Brooklyn* (2009)'deki gibi bu eserde de ailedeki bir ölümle hayat yeniden başlar. Ancak Eilis Lacey'nin (*Brooklyn* eserindeki başkahraman) kaybıyla yeniden onaylandığı yerde, aynı zamanda güçlü ve zeki bir kadın olan Nora Webster, kendisiyle daha acı verici, özel bir konuşma yoluyla yeni bir güç bulmak zorunda kalır. Toibin, ölümün sürgünden daha büyük bir yas olduğunu ifade etmeye çalışır. Bu eserde ilginç bir tespit ortaya çıkar. İrlanda'da sadece Nora adında bir kişi vardır ve o da James Joyce'un karısı ve bu esere ilham kaynağı olan Nora Barnacle'dır. Dolayısıyla adından da anlaşılacağı üzere, eser okuyucuya İrlanda hakkında ve hatta daha geniş açıdan bakıldığında, çağdaş bir İrlandalı yazarın, eserleri İrlanda edebi yaşamının her alanına nüfuz eden Joyce ile ilişkisi hakkında bilgiler sunar.

Toibin'in bir diğer eseri ise *The Magician (Sihirbaz)* (2021)'dir. Bu eserde 20. yüzyılın önemli yazar ve düşünürlerinden biri olan Thomas Mann'ın hayatından bahsedilir. Romanın başlangıç sahnesi 20. yüzyılın başında, daha çocuk olan Thomas Mann'ın muhafazakâr bir babayla ve Brezilyalı bir anneyle görgü kurallarına bağlı küçük bir Alman kasabasında yaşadığı zamanlardır. Genç Mann, sanatsal özlemlerini babasından ve eşcinsel arzularını da herkesten gizler. Toibin, derinlemesine araştırılmış ve olağanüstü hayal ürünü bu romanında, Münih'in en zengin, en kültürlü Yahudi ailelerinden birinden genç bir kadınla evlenen ve altı çocuk babası olarak romancı Thomas Mann'ın hayatına sahne olmuştur. Mann, İtalya'da bir tatildeyken kumsalda gördüğü erkeği arzular ve daha sonra Venedik'te Ölüm hikâyesini yazar. Zamanının en başarılı romancısı, edebiyatta Nobel Ödülü sahibi, özel hayatı gizli kalan bir halk adamıdır. Kendisinden küçümsediği Hitler'in kınanmasına öncülük etmesi beklenir. Bohem yaşam tarzının ve Nazi karşıtı hareketin liderleri olan en büyük kızı ve oğlu, sevgililerini paylaşır. Siyasi iktidarın değişmesiyle Almanya'dan İsviçre'ye oradan Fransa'ya ve nihayetinde Amerika'ya kaçır, önce Princeton'da sonra Los Angeles'ta yaşar. Eserde, Mann cinselliğiyle mücadele etmiş, üretken bir romancı olmuş ve ardından iki dünya savaşının karmaşık ve yıkıcı politikalarında kendini kaybetmiştir.

Daha önce Stanford, Manchester, Austin'deki Texas ve Princeton gibi üniversitelerde dersler vermiş olan Toibin, günümüzde ise Columbia Üniversitesi'nde İngilizce ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde ders verip, hâlihazırda Liverpool

Üniversitesi'nin rektörü olarak görev yapmaktadır. Başarılı bir roman ve kısa öykü yazarı, denemeci, gazeteci ve edebiyat eleştirmeni olan Toibin, son zamanlarda tüm çabasını özellikle kurgu üzerine yoğunlaştırmıştır.

2.3.2. *Brooklyn* Romanı

Colm Toibin'in *Brooklyn* romanı, 1950'lerde İrlanda'nın Enniscorthy şehrinden Amerika'nın Brooklyn şehrine göç eden Eilis Lacey adında genç bir kadının hayatını konu edinir. Eilis, yaşlı annesi ve hem toplum tarafından sevilen hem de kendine güvenen bir kadın olan kardeşi Rose ile birlikte Enniscorthy'de yaşar. Babalarının ölümünden sonra aileyi geçindirmek için 3 abisi İngiltere'ye gitmek durumunda kalmıştır. Kasabada bir ofiste çalışan kardeşi Rose'un aksine, Eilis'in muhasebeci olmak için aldığı eğitime rağmen bir işi yoktur. Eilis, Enniscorthy'de alanıyla alakalı bir iş bulamadığı için, Miss Kelly adında kendini beğenmiş kadının bakkalında çalışmaya mecbur kalır. Hemen hemen her Pazar günü, Pazar ayinlerinden dolayı yoğun olan dükkânda, Eilis kasada çalışırken Miss Kelly'nin müşterileriyle konuştuğu anlara denk gelir. Genellikle bu zamanlarda Miss Kelly, her bir müşterinin sosyal konumlarına göre davranış sergiler. Eilis, akşam yemeklerinde, annesine ve kardeşi Rose'a gününü anlatır, Miss Kelly'yi taklit eder ve onları güldürür. Annesi ve Rose, bu izlenimleri özellikle komik bulur çünkü onlar, bir keresinde Rose dükkâna gittiğinde onu küçük düşürdüğü için Miss Kelly'den hoşlanmıyorlardı. Bu nedenle Rose, Eilis'in o dükkânda çalışmasından hoşlanmazdı. Rose, İrlandalı fakat Brooklyn'de yaşayan ve o sıralar Enniscorthy'ye tatile gelen Peder Flood adında bir rahiple Eilis'in Amerika'ya göç edebilmesi ve orada iş bulabilmesi için görüşür ve onu eve davet eder. Bu durum hem annesinde hem de Eilis'te şok etkisi yaratır. Çünkü genç bir kadın olan Eilis bu zamana kadar hiç evden ayrılmamıştır. Peder Flood ve Rose, Eilis'in Peder Flood'ın cemaatinin olduğu bölgede yaşayacağı ve çalışacağı Brooklyn'e gitmeye hazırlanması noktasında ona yardımcı olmak için birlikte çalışır.

Eilis, ayrılmasına yakın günlerde, çoğunlukla arkadaşı Nancy ile vakit geçirir. Nancy de kasabanın en gözde bekâr erkeği olan George Sheridan ile ilişkisinin başlangıç aşamasındadır. Hatta Eilis, Nancy'nin George'u görebilmesi için yerel bir dans etkinliğinde Nancy'ye eşlik eder. Nancy ve George dans ederken, Eilis, onu küçümseyen Jim Farrell'in (George'un arkadaşı) yanında garip bir şekilde oturur. Neyse ki, Amerika'ya gitmeye hazırlandığı için bunların hiçbirisi Eilis adına gerçekten önemli

değildir. Bu ayrılışla ilgili Eilis'in çekinceleri de vardır. Bir gece Rose, Eilis'e bavulunu toplamasına yardım eder ve mücevherlerini ona vermekte ısrarcı olur ve Eilis o sırada ayrılanın kendisinin değil, Rose olması gerektiğini anlar. Çünkü Eilis'e göre Rose Amerika'ya gitse daha iyi iş çıkarırdı.

Eilis, kardeşinin Brooklyn'e gitmesini ayarlayarak bir fedakârlık yaptığını anlar, çünkü bu durum, kardeşinin anneleriyle yaşamaya devam etmesi gerekeceği ve bu nedenle de asla evlenmeyeceği anlamına gelir. Ayrılmasının önemini anlayan Eilis, hiç gitmek istemediğini itiraf edebilmeyi diler, ancak bunun hem annesini hem de ona bu fırsatı vermek için elinden gelen her şeyi yapmaya çalışan kardeşi Rose'u üzeceğinin farkındadır. Bu yüzden korkuları, endişeleri hakkında hiçbir şey söylememeye karar verir.

Eilis, Enniscorthy'den ayrılır ve İngiltere'ye çalışmaya giden erkek kardeşlerinden Jack, Liverpool'da onu karşılar. Burada Amerika'ya giden gemiye binmeden önce günü birlikte geçirirler. Birbirleriyle hasret giderirken, Jack, Birmingham'da çalışmak için evden ilk ayrıldığında oldukça üzgün hissettiğini itiraf eder, fakat ilginç olan şu ki, bundan Enniscorthy'deki ailesine yazdığı hiçbir mektubunda bahsetmemiştir. Neyse ki, Jack'in yaşadığı bu durum kısa sürede geçmiştir. Eilis bunu daha sonra okyanus ötesine yapacağı yolculuğun gemisinde, üçüncü sınıf kabinine yerleştiğinde düşünür ve Brooklyn'de memleket hasreti yaşadığı zaman kendisine yardım edecek kimsenin olmayacağını fark eder. Eilis, bunları düşünürken kabine Georgina adında bir kadın girer. Zarif ama bir o kadar da küstah olan Georgina, birçok transatlantik yolculuğuna çıkmıştır ve bu yüzden fırtınadan dolayı dalgalı denizde zor geçecek yolculuğun ilk akşamın öncesinde üçüncü bölümden birinci sınıf dinlenme salonuna nasıl gizlice girileceğini bildiğini ve oraya birlikte gidebileceklerini söyler. Ancak Eilis kibarca üçüncü sınıf odalarda kalacağını ifade eder. O gece, Eilis'i odasında deniz tutarken, Georgina ise birinci sınıf bölümünde kalır. Geminin üçüncü sınıf bölümünde yan yana bulunan odaların ortak banyo ve tuvaletleri vardır. Yan odadaki komşuları gemi yolculuğunu daha önce deneyimlemiş olmalı ki, gece öncesi banyo ve tuvalet bölümünün kapısını kilitlediklerinden dolayı Eilis, kabinin her yerine ve koridora kusar. Ertesi gün, Georgina odaya geri döner ve Eilis'e gemideki birçok kişinin hasta olduğunu, birkaç gün daha sürecek korkunç bir fırtına olduğunu, kendilerini kusmaktan alıkoymak için

yapabilecekleri bir şey olmadığını, ancak rahatsızlığın sonunda azalacağını ifade eder. Eilis'in yapması gereken tek şey beklemektir.

Brooklyn'e vardıklarında Eilis, Peder Flood'ın bölgesindeki Mrs. Kehoe adlı İrlandalı bir kadına ait eve yerleşir. Ev, İrlanda'nın küçük bir temsili gibidir. Ev arkadaşları arasında Miss McAdam ve Sheila Heffernan adında iki İrlandalı yaşlı kadın ile birlikte Diana ve Patty adında iki genç kadın ve evin bodrumundaki odada yaşayan ve nadiren konuşan Miss Keegan adında bir kadın vardır. İlk zamanlar özellikle Peder Flood'ın Bartocci isimli bir mağazada bulduğu işin yoğunluğu, satış bölümünde çalışması ve sürekli mutlu görünmek için çaba sarfetme gerekliliği Eilis'i anavatanını düşünmekten alıkoyar.

Eilis, annesi, Rose ve Jack'ten mektuplar alır. Onları birer birer okur ve sonrasında Jack'in evden ilk ayrıldığında hissettiği duyguları kendisine anlattığı anları hatırlayarak memleket özlemi yaşadığının farkına varır ve Jack'e mektup yazmayı düşünür. Ancak nihayetinde Eilis, Jack'in yardım edemeyecek kadar uzakta olduğunun bilincindedir. Bu özlem duygusundan ve kederinden hiçbir aile üyesine bahsetmemeye karar verir. Çünkü Eilis onları endişelendirmek istemez. Kendini yalnız ve hayattan kopuk hisseden Eilis, iş yerinde üzüntüsünü saklamaya çalışır. Ancak Miss Fortini durumu fark eder ve Eilis'in daha önce İrlanda dışına çıkmadığı için ailesini ve evini özlediğini öğrenir. Daha sonra Miss Fortini Peder Flood ve mağaza sahibinin kızı Miss Bartocci'yi arar. Bayan Bartocci, babası Mr. Bartocci ile konuştuktan sonra Eilis'in eve gidebileceğini söyler. Bu olaydan sonra Peder Flood, Bartocciilerin mağazasına gelir, Eilis ile konuşur ve üzgün olmasının anlaşılabilir olduğunu, herkesin vatan hasreti yaşadığını ancak dikkatini dağıtırsa, bu duyguların geçeceğine dair Eilis'e güven verir. Peder Flood daha sonra Eilis'i Brooklyn Üniversitesi'nde akşam verilen kursa kaydettirir ve Eilis burada sertifikalı bir muhasebeci olmak için gerekli dersleri alır. Bu süreçle birlikte, Eilis'in memleket hasreti azalmaya başlar.

Peder Flood bulunduğu kilisede dansların da yer aldığı ve çoğunlukla İrlandalıların katıldığı etkinliklere ev sahipliği yapmaya başlar ve Eilis'in bunlara katılmaktan başka seçeneği yoktur. Bunların ilkinde Miss McAdam ve Sheila ile birlikte katıldıktan sonra, ikincisi için hasta numarası yapar. Üçüncü etkinliğin olduğu gün, Mrs. Kehoe, Eilis'ten evde hemen hemen herkesin sevmediği yeni kiracı Dolores'i yanına almasını ister.

Dolores'in maddi durumu iyi değildir ve sefil birisidir. Kirasının bir kısmını ödeyebilmek için Mrs. Kehoe'ye temizlik işlerinde yardım eder. Eilis, Dolores ile birlikte gitmeyi kabul eder, ancak Tony adındaki İtalyan, genç bir adam Eilis'e dans etmeyi teklif edince o da Dolores'i yalnız başına bırakır. Eilis ve Tony, bütün gece dans eder ve sonra Eilis'in kaldığı evine doğru yürür. Ayrılmadan önce, bir sonraki hafta yapılacak olan dans gösterisinden önce akşam yemeğinde buluşma planı üzerinde anlaşır.

Eilis ve Tony arasında ilişkisi ilerlemeye başlar. Eilis'in aksine, Tony duygularını ifade etmeye açık ve isteklidir. Eilis'e ondan ne kadar hoşlandığını hevesle söylemeye devam eder. İlişkileri ilerledikçe Eilis, kardeşi Rose'a Tony hakkında özel mektuplar yazarak onun sorularına yanıt verir, ancak Rose'a Tony'nin bir tesisatçı olduğunu söylemekten kaçınır. Bu arada, yaşadığı ilişkiyi annesinden bir sır olarak saklar. Eilis Tony'ye ne kadar âşık olsa da, Tony'nin onu sevdiğini söylemeye başlaması ve ondan çocuk sahibi olma isteği Eilis'i oldukça telaşlandırır. İlk başta Eilis bu duygulara karşılık vermez, ancak sonunda çocuk sahibi olmaktan bahsetmeye hazır olmasa da, Tony'yi sevdiğini söyler.

Eilis Brooklyn'deki ikinci yılının sonuna yaklaşırken, Rose'un uykusunda öldüğü haberini alır. Evi aradığında annesi, Rose'un sır gibi sakladığı bir kalp rahatsızlığı olduğunu anlatır. Sonraki günlerde Eilis, annesine destek olmak için eve dönmesi gerektiğini bildiği halde, Brooklyn'deki hayatını bırakmak istemediği için duyguları karmaşık bir hal alır. Bu sıralarda Eilis, Tony'yi, Mrs. Kehoe'nun bir süre sonra Eilis'in geçmesine izin verdiği ve evdeki en iyi oda olarak nitelendirdiği bodrumdaki yatak odasına gizlice sokar. Çünkü Eilis, yalnız olamayacak kadar üzgündür ve gece sonunda Tony ile cinsel birliktelik yaşar. Daha sonra, Eilis, Mrs. Kehoe'nun onları duyduğunu ve kendisinden kaçmaya başlayan Peder Flood'a söylemiş olabileceğini düşünür. Eilis, işleri yoluna koymak için, Peder Flood'u ziyaret eder ve ona annesini ziyaret etmek için eve gitmek istediğini söyler. Peder Flood, Eilis'i affettiğini ima edercesine, Miss Fortini'nin Eilis'e bir ay izin vermesi için onu ikna eder.

Eilis, Tony'ye İrlanda'ya döneceğini söylediğinde, Tony ona evlenme teklif eder ve bunu gizlice yapabileceklerini hatta Eilis Amerika'ya döndüğünde gerçek bir düğün töreni düzenleyebileceklerini ısrarla söyler. Eilis, ilk başta tereddüt ederek bunu kabul eder ve ayrılmadan hemen önce planı uygularlar. Eilis, İrlanda'ya vardığında annesine

Tony ve Amerika hayatından bahsetmez. Bunun yerine, Rose öldükten sonra taziyelerini ileten birçok kişiye teşekkür kartları yazmak için annesine yardım eder. Daha sonra, birkaç hafta içinde George ile evlenecek olan Nancy, düğününe katılmak için Brooklyn'e dönüşünü geciktirir ve bunda bir sakınca olmayacağını düşünür. Düğün yaklaşırken Eilis, çoğunlukla Nancy, George ve Jim ile vakit geçirmeye başlar. Jim ile Eilis arasındaki ilişki, ilk başta, arkadaşça ve masumdur, ancak kısa sürede duygusal bir ilişki hissetmeye başlarlar ve Eilis bir gece dans ettikten sonra Jim'i öper. Sonuç olarak, şehirde Eilis'in Jim'le evlenme olasılığı gündem olur. Fakat kimse Eilis'in Amerika'daki Tony ile evli olduğunu bilmez. Düğün gerçekleşir ama yine de Eilis Amerika'ya dönüş bileti almayı erteler.

Miss Kelly onu dükkânına çağırır ve Amerika'daki Mrs. Kehoe'nun kuzeni olduğunu ve iletişim halinde olduklarını, onun kendisine Amerika'da olup bitenler hakkında sürekli haber aktardığını söyler. Miss Kelly, Mrs. Kehoe'ya, Eilis'in Jim ile görüşmeye başladığı haberini paylaşır. Bu haber sonrası, Miss Kelly, Mrs. Kehoe'nun ona Tony'den bahsettiğini ima eder. Bundan dolayı telaşlanan Eilis marketten aceleyle çıkar, Brooklyn'e dönüş bileti alır ve annesine Amerika'da evli olduğunu söyler. Eilis, ertesi sabah Jim'in kapısına Amerika'ya gitmekten başka çaresi olmadığını anlatan bir mektup bırakır ve tekrar Amerika'ya doğru yola çıkar.

2.3.3. Brooklyn'de Kimlik Kavramının Yansıması

Brooklyn, özünde sadece göçü konu edinen değil, aynı zamanda kimliği karakterler üzerinden anlatan bir roman olarak karşımıza çıkar. Burada özellikle İrlandalı karakterlerin, anavatanlarında ve göç edilen toplumda yaşadıkları olaylar üzerinden hem göçün birey ve toplum üzerindeki etkilerine hem de göç sonucunda sahip oldukları kimlik aidiyetlerindeki problemlere vurgu yapılır. Dolayısıyla bu eserde hem kimlik hem de göç meselesi birbirine bağlı ve birbirini doğrudan etkileyen önemli kavramlardır.

Romanlarda aslına uygun bir değerlendirme yapmak için zorunluluk bulunmamakla birlikte, yazarlar gündelik yaşamda kesin bir karşılığı olmasa bile, kimi olayları tasvir etmek için hayal güçlerini kullanır (Jacobs, 2011). Bununla birlikte, roman kurgusal kalsa bile her zaman gerçeklikten faydalanılır. Örneğin, geçmişteki önemli olayları okuyucuya yansıtmaya teşebbüsü olduğu için, yazma eylemi ile meydana gelen olaylar arasında

mutlaka bir bağlantı vardır. Örneğin, İrlanda edebi eserlerinde geçmişin yansımaları genellikle kederli ve kasvetli şekilde yer alır. Toibin de bu eserinde yalnızlığı, melankoliyi ve kederi hem ustaca hem de yaratıcılık sürecinde benimsediği tarafsızlık anlayışıyla yansıtır (İnan, 2012). Bu hususlar dikkate alınarak eserde yer alan karakterler üzerinden kimlikler analiz edilmiştir.

2.3.3.1. Cinsel Kimlik

Cinsel kimlik, bireyin kişiliğinde yer alan diğer kimliklerde olduğu gibi kendi kimliğini nasıl gördüğü ve algıladığıyla alakalıdır. Cinsel kimlikte bir birey kendisini doğuştan sahip olduğu cinsiyetiyle tanımlayabilir. Bunun dışında farklı şekilde de tanımlayabilir. Örneğin, bir birey kimlik tanımlaması yaparken kendisini erkek, kadın ya da her ikisinin karşımı şeklinde nitelendirebilir. Dolayısıyla bireyin kendisini cinsel bir kimlikle özdeşleştirmesi, doğuştan gelen cinsiyetle olabileceği gibi farklı bir kimlikle de olabilir. Cinsel kimlik, cinselliğin çeşitli boyutları olan fiziksel, biyolojik, psikolojik ve sosyal süreçlerin etkileşimi sonucunda gelişir.

Esere baktığımızda, başkahraman Eilis'in deneyimleri roman boyunca kimlik değişiminin ve göçün bu süreç üzerindeki etkisinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Özellikle İrlanda diline baktığımızda 'eile' kavramı 'öteki' anlamına gelir. Yanı sıra İrlanda ismi de bu kavramdan gelir. Toibin'in başkahramanın ismini 'eile' kavramından hareketle 'Eilis' olarak belirlemesi oldukça anlamlıdır. Çünkü Eilis gerek Amerika'da İrlandalı olması gerekse İrlanda'da orta alt sınıf bir ailede Katolik olarak yetişmesinden dolayı bulunduğu toplumlarda hep 'öteki' konumunda kalır. İrlandalılar, memleketlerini terk ederek hem iş hem de daha iyi bir yaşam elde etmek için Amerika'ya ve İngiltere'ye göç etmiştir. Böylece öncelikle İngiltere'de daha sonra da Amerika'da tıpkı Yahudi, İtalyan, renkli insanlar gibi alt sınıf olarak tanımlandılar (İnan, 2012). Elbette göçün de Eilis'in olgunlaşması veya kimlik algısında yaşanan değişimde önemli bir yeri vardır. Yeni bir yerin tuhaflığını Brooklyn'de yaşayan Eilis, zaman ve mekânda yerinden edilerek bir melankoli ve depresyon duygusuna da boğulur (İnan, 2012). Dahası, Eilis yer ve insanlara bağlanma sürecinde daha çok bir kopukluk yaşar. Eilis, göç eyleminde isteksizdir ve yeni çevresine yerleştiği kadar, hem kendisini baltalamış hem de yerinden etmiştir. Her zaman kendini ifade etmekten kaçınan Eilis dürüstlük, doğruluk ve şeffaflık değerlerinden de uzaklaşır. Eilis'in açıkçası bir sesi ve bir değeri yoktur. Dolayısıyla

Eilis, hem özel hem de toplumsal alanlarda kadınların güçlenmesine ilişkin normatif anlatılara aykırı bir şekilde susturulmasına izin verir (Raghinaru, 2018).

Kahramanın yabancı bir şehirdeki yalnızlığı o kadar canlı bir şekilde resmedilmiş ki, Eilis iki dünya arasında sıkışıp kalmış göçmen deneyimini temsil konumundadır. Bununla birlikte, Eilis'in muhatap olduğu farklı karakterlerle etkileşimi ve bulunduğu ortamlarda kendisine yönelik yaklaşımlar, zihnindeki kimlik buhranlarını etkiler. Bir başka ifadeyle, genç bir kadın olarak Eilis'in sırtına yüklenen beklentiler ve sorumluluklar, onun bir birey olarak olgunlaşmasında belirgin bir şekilde önemlidir. Sadece Eilis üzerinden değil, ayrıca diğer karakterler üzerinden de Toibin öz kimliği yorumlama çabası içinde olmuştur. Öz-kimlik, bireyin kendisini nasıl tanımladığı ile alakalı bir durumdur (Oyserman, Elmore, & Smith, 2012). Yani öz-kimlik, bireyin kendisini yansıttığına inandığı belirli özellikler, nitelikler hakkındaki algısıdır. Bundan ötürü bir birey, kişisel kimliğini oluşturan birçok fiziksel niteliklere, içsel özelliklere, sosyal rollere ve dış bağlantılara sahiptir. Dilek İnan (2012), İrlanda'da o dönem zenginlere ve din adamlarına karşı farklı bir yaklaşımın olduğunu ve onların toplumda daha değerli olduklarını, dolayısıyla İrlanda'nın bölünmüş olduğunu belirtir. Eilis, Enniscorthy'de Miss Kelly'nin dükkânında özellikle Pazar günleri tezgâhtar olarak çalıştığı dönemde onun insanlara farklı gözle baktığını, her bireyin farklı konuma, statüye ve bunların getirdiği farklı kimliğe sahip olduğunu gözlemleyebilmiştir;

Eilis, eğitim gördüğü günlerde, dükkâna her müşteri gelişinde, Miss Kelly'nin farklı bir tavır takındığını fark etti. Kimi zaman hiçbir şey söylemiyor, sadece çenesini sıkıyor, dükkânında o müşterinin varlığına dayanamıyor ve sabırsızlıkla gitmesini bekliyormuş gibi bir havayla tezgâhın arkasında duruyordu. Bazılarına soğukça gülümsüyor, hoş görürmüş gibi suratsız bir ifadeyle inceliyor ve parayı büyük bir lütuf yapıyormuşçasına alıyordu. Bir de dostça ve adlarını söyleyerek karşıladığı müşteriler vardı. Bunların çoğunun dükkânda hesabı vardı ve böylece elden ele para geçmiyor, sağlıkla ilgili sorular, hava durumu üzerine sohbetler, jambonun, domuz pastırmasının ya da İrlanda ekmeğinden kuş üzümlü ekmeğe bütün ekmeğin çeşitlerinin niteliğine ilişkin yorumlar arasında, miktar hesap defterine yazılıyordu. (2009, s. 10)

Eilis'in kendini gerçekleştirme ve bir tür bağımsızlık elde etme arzusunun peşinden koşması- bu iki durum dönemin kadınları için olağandışı özlemleri ifade eder- umut dolu bir geleceği aradığını gösterir. İrlanda'da 1950'li yıllar kitlesel göç, kronik işsizlik, maddi yoksulluk dönemi idi. Ancak bu yıllarda, göç etmeyen İrlandalı kadınlar yavaş ama kalıcı bir değişim yaşamıştır (Clear, 2013). Nitekim kadınlardan beklenen davranışlar; olgunluk çağına geldiğinde evlenmek, çocuk büyütmek ve evin iç işlerini yönetmekti. Toplumun

erkeğe yüklediği sorumluluk ise çalışmak ve evi geçindirmektir. Romanın başladığı ve tamamlandığı yer olan Enniscorthy 1950’li yıllarda iş olanaklarının gençler için oldukça kısıtlı olduğu bir yerdi (İnan, 2012). Dolayısıyla İrlanda’da sınırlı iş olanaklarından dolayı erkekler başta İngiltere olmak üzere farklı yerlere göç etmek durumunda kalıyordu. Toibin bu durumu şu ifadelerle dile getirir;

Annelerinin (Eilis ve Rose’un anneleri) emekli maaşı az olduğu için, Davis Fabrikası’nın ofisinde çalışan Rose’a bağımlıydılar. Rose’un maaşı, ailenin ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü karşılıyordu. Ara sıra İngiltere’deki oğlanlardan (Eilis’in ağabeyleri) da ek bir şeyler geliyordu. ...Eilis, Enniscorthy’de kimseye iş olmadığını farkındaydı. (2009, s. 11-12)

Eilis, Miss Kelly’nin yanındayken iş arkadaşı Mary ile birlikte varlıkları sorgulanmayan insanlardı. Çünkü onlar, Miss Kelly’e göre daha aşağı bir konuma sahipti. Ayrıca dükkâna gelen müşteriler arasında erkek varsa mutlaka önce kadın müşterilerin talepleri dinlenirdi. Toibin bunu, Katedral’deki pazar ayininden işyerine dönen Miss Kelly karakterini tasvir ettiği ifadelerle açıkça gösterir;

Miss Kelly, dükkâna geldiğinde Eilis’e ne selam verdi ne de gülümsedi. Huysuzca yan kapıya gitti ve Eilis’le Mary’ye beklemelerini emretti. ...bir adam benim sıram diye bağırdı. Şimdi çok meşgulüz, sıranın sana gelmesini beklemelisin. İyi de sıra benimdi ama bu kadına benden önce bakıldı, dedi adam. Adamın elinde bir alışveriş listesi vardı. Miss Kelly, seninle şimdi Eilis ilgilenecek ama Bayan Murphy’den sonra, dedi. (2009, s. 13)

Athenaeum’da George’un arkadaşı Jim Farrel’in Nancy’den hoşlanmadığını zanneden Eilis karakteri üzerinden Toibin, “sanırım Jim, George’un Nancy’den daha soylu birisiyle birlikte olması gerektiğini düşünüyor” (2009, s. 21) ifadesiyle bireyler arasında sınıf farkı olduğunu ve kaçınılmaz şekilde aynı sınıftan bireylerle evlenmeleri gerektiğini ima eder. Bunu destekleyici düşünceyi Paul Ricoeur’de görebiliriz. Ricoeur’ün öncüsü olduğu anlatısal kimlik çalışmaları, bireylerin hayatlarını anlamlandırma, kendilerini cinsiyet, kültür, etnisite veya sınıfa ait bireyler olarak tanıma ve tanımlama biçimlerinden yola çıkar (Özkan, 2013). Dolayısıyla bireyin kim olduğu sorusuna verdiği yanıt, yine o bireyin ne gibi davranışlarda bulunacağını da ortaya çıkarır. Tarihin ‘olmuş’u ile kurguların ‘olmuş olabileceği’ arasındaki örtüşme, Ricoeur’ün anlatı kimliği kavramının temelini oluşturur. Kurgu, benliğin çeşitli yönlerini sunar ve okuyucunun, anlatıların sağladığı iç görümlere dayanarak sonuçlar çıkarmasını ve karar vermesini kolaylaştırır (Ricoeur, 2010).

Athenaeum'daki dans gösterileri kızlar için bir sahne gibiydi. Evlenecekleri erkeklere kendilerini tanıtmaya imkânına sahip oluyorlardı. Eilis'in arkadaşı Nancy ise daha bir hafta önce buluştuğu George Sheridan ile tekrar buluşacak ve doyasıya dans edeceklerdi. Evlenmek toplumda kadının sorumluluklarından biriydi. İrlanda'da evlilik üzerine umutları olanlar bile Amerika'da 'sevgi ve özgürlük' aramaya yönelmiştir (Miller, 1980). Bununla birlikte, kızların varlıklı erkeklerle evlenme talepleri toplumda kabul görme niyetlerini de barındırıyordu.

Mesele sadece George Sheridan'ın yakışıklılığı ve bir arabası olması değildi. Pazar Meydanı'nda çok iyi iş yapan bir mekân da işletiyordu; bu, annesinin ölümünden sonra tamamen ona miras kalacak olan bir işti. Buttle'in Barley-Fed Bacon'da tezgâh arkasında çalışan Nancy için George Sheridan ile çıkmanın uyanmak istemeyeceği bir rüya olduğunu düşündü Eilis. (2009, s. 17-18)

Toibin'in evlerinden/vatanlarından uzakta yaşayan insanlar üzerine yazıyor olması, İrlanda tarihinde göçün popülerlik kazanan ve bu tarihi yönlendiren konulardan biri olduğu düşüncesine ikna olmamızı sağlar. Toibin de eserde 1950'lerin başlarında Eilis Lacey'nin Enniscorthy'den Brooklyn'e gönülsüz göçünü konu edinmiş ve özellikle Eilis üzerinden öznenin hem vatanında hem de yurtdışında alt üst olması, kültürel bölünme gibi konuları işlemiştir. Dahası iki farklı kültür arasında sıkışan Eilis'in kimlik bunalımı hem İrlanda'da hem de Amerika'da yaşadığı çevresiyle yakından ilgilidir. Doğal olarak Eilis'in Amerika'ya gitmesi kimliğinde müphemliğe neden olur. Memleketini kaybetmek, Eilis'in benlik duygusunu yerinden eder. Fakat yeni toplulukta gezinerek benliğini yeniden inşa etmesi için mücadelede bulunması gerekir. Çünkü benlik algısı zayıf olan bireyler, kim olduklarını, ne düşündüklerini, kendi görüşlerinin ne olduğunu veya hangi dini benimsemeleri gerektiğini bilmiyormuş gibi bir duyguyla hareket eder (Flury & Ickes, 2007).

Peder Flood'ın Brooklyn'de yeni iş vaadi ve "Brooklyn'in bazı kesimleri tıpkı İrlanda gibi. İrlandalı dolu. Kilisemin çevresinde pek çok yardım derneği var. İrlanda'dakinden bile fazla. Ve çalışmak isteyen herkese iş var" (Toibin, 2009, s. 24) ifadesi Eilis'e iki fırsat sunuyordu. Hem İrlandalılarla (cemaat) birlikte kalacak hem de aynı iş gücüyle daha fazla para kazanacaktı. Nereden bakılırsa bakılsın büyük bir fırsattı. Ama bu göç hem Eilis'in aile üyelerini derinden etkilemiş hem de başkahramanın gerçeklikten kopmasına, hayalet figür haline gelmesine ve kendi kimliğini sorgulamasına neden olur. Çünkü İrlanda toplumunda aile terimi, üyelerinin sarsılmaz ve karşılıklı sevgi

bağlarıyla birleştiği bir huzur ve koşulsuz sevgi yeri olarak belirtilir (Carregal-Romero, 2012). Eilis'in, Brooklyn'e gerçekleştirdiği göçün hemen ardından yaşadığı ruhsal bunalım sadece Enniscorthy'deki ailesinden değil, aynı zamanda yerinden edilmişlik duygusundan da kaynaklanıyordu. Burada İrlanda tam olarak olumsuz yönleriyle resmedilmemiştir. Anavatan 3 farklı şekilde gösterilmiştir. Bunlardan ilki, İrlanda'nın kasvetli, olanaklardan yoksun bir yer olması. Burayı Peder Flood'ın Brooklyn'i ve cemaatinin olduğu bölgeyle kıyaslarsak, idealize edilmiş İrlanda'nın Brooklyn'deki bölge olduğunu anlayabiliriz (O'Connell, 2013). İkincisi Eilis Brooklyn'deyken ve memleket hasretine düştüğü dönemde kendisi için yeniden ideal bir İrlanda hayal eder. Burada Eilis'in geride bıraktığı topraklara özlemi vardır. Bu özlemin en dokunaklı hali ise Noel arifesinde, kilise salonunda, 1920'lerin göçmenleri olan, zamanında Amerika'da yolları ve köprüleri inşa etmiş, ancak şimdi bu topraklarda beş parasız ve evsiz olan İrlandalıları Noel yemeği verdiğinde hissettikleridir (Almeida, 2001). Üçüncüsü ise Eilis kardeşi Rose'un ani ölümüyle eve döndüğünde resmedilir. Fakat bu dönüşünde Eilis artık iş sahibi, kısmeti açık ve orta sınıf bir İrlandalı edasına sahiptir. Bir başka deyişle, İrlanda, Amerika'da geçirdiği iki yılın ardından Eilis'in Amerika'sı olmuştur (McIlvanney, 2009). Ayrıca İrlanda'ya ait anılarını devamlı şekilde hayal ettiği için Eilis Brooklyn'deki çevresinden kopuk, izole bir figür haline dönüşür;

Burada hiç kimseydi. Sorun sadece arkadaşlarının ya da ailesinin olmaması değildi; bu odada, işe giderken geçtiği sokaklarda, mağazada bir hayaletti. Hiçbir şey, bir anlam ifade etmiyordu. ...Burada onun parçası olan bir şey yoktu... Yapabileceği hiçbir şey yoktu. Sanki bir yerlerde kilitli kalmıştı. (2009, s. 69-70)

Eilis'in anavatanına ve hatta dış dünyaya olan ilgisini kaybettiğini söyleyebiliriz. İlginç olan şu ki, İrlanda tasvirleri roman boyunca karşımıza çıkarken, Eilis'in yeni ortamı olan New York'un sokakları ve binaları hakkında herhangi bir betimleme göremiyoruz. Ayrıca göçün gerçekleştiği ilk zamanlar bu olayın trajik etkisiyle birlikte, Eilis'in kendi yeni gerçekliğine henüz alışamadığı veya anlam veremediği açıkça görülür. Çünkü Toibin daha çok benlik ve toplum arasındaki çatışmaya odaklanıyordu (Carregal-Romero, 2012).

En küçük ayrıntılar bile aklında kalmıştı. Bilerek başka bir şey düşünmeye çalıştığında ya da zihnini boş bıraktığında günün olayları hemen geri geliyordu. Her gün olup bitenler üzerinde düşünüp taşınmak hafızasına yerleştirip sisteminden çıkarmak üzere bir güne daha ihtiyaç duyuyordu, böylece gece uyanmayacak ya da rüyaları, yaşananların görüntüleriyle, bildiği şeylerle hiç ilgisi olmayan renk patlamaları veya insan kalabalıkları sahneleriyle dolmayacaktı. (2009, s. 71)

Büyüleyici ve esrarengiz bir şehir olan Brooklyn'e yapılan göç Eilis'in kimliğinin dönüşümünde ilk adımdır ve bu göç sırasında Eilis'in yaptığı gemi yolculuğu ise karakterin Enniscorthy'nin bunaltıcı ve boğucu ortamından bağımsızlığının simgesi olur. Özellikle Amerika'ya göçün kadın karakter üzerinden anlatılması olay örgüsünü ilginç kılar. Çünkü 20. yüzyılda bu eylem daha çok erkekler tarafından üstlenilir ve otobiyografik yazında doğal olarak erkekler temsil edilirdi (Puschmann-Nalenz, 2014). Romanda gelenekten yola çıkılarak toplumda erkeklerin yaşadıkları olaylar kadın karakter üzerinden işlenmiştir. Bahsedilen göçün temeline baktığımızda ise 20. yüzyılın ilk dönemlerinde İrlanda'da yaşayan insanların büyük bir kısmı için sosyal ve ekonomik koşulların zor olduğunu ve 1922 yılında elde edilen bağımsızlıktan sonra bile bu durumun iyileşme sürecine girmediğini gerekçe olarak gösterebiliriz (Carregal-Romero, 2018). O dönemlerde, özellikle İrlanda için konuşmak gerekirse, İrlandalı kadınlar için göç, hayatlarında sıradanlaşan bir kelime ve olguydu. Her ne kadar bağımsızlığın, göç algısını kıracağı veya hayatı idame ettirmek için çalışma zorunluluğunu ortadan kaldıracağı umulsa da tam tersi ortaya çıktı. Bağımsızlığa rağmen kadın istihdamı belirgin bir şekilde durgunlaştı. Bu durum da kadın göçünü temelde tetikledi. Ancak bağımsızlık döneminden sonraki düşük evlilik oranları da genç kadınları bu göçe sürükleyen bir diğer faktördü. Ulusalçı gruplar kadınların asıl yerlerinin vatanları/evleri olduğunu savunsalar da, kadın göçü bu düşünceyle çelişir. Breda Gray, kadın göçünün altında yatan gerekçeleri şu şekilde açıklamıştır; “en azından 1950'lere kadar, kadın göçü, ulusal üreme stokunun kaybı, kadınların 'saflığına' yönelik bir tehdit ve potansiyel olarak ulusal ve dini kimliklerinin baltalanması olarak çeşitli şekillerde oluşturulmuştur” (2003, s. 2).

20. yüzyıl ortalarındaki İrlanda'da genç kadınları göçe zorlayan bazı etkenler vardı. Bunlar sırasıyla ailevi görev ve sorumluluklar, evlenme ihtimallerinin ciddi derecede düşük olması ve yoksulluk olarak sıralanabilir. Dolayısıyla İrlanda'nın içinde bulunduğu durum hem İngiltere'ye göçü hem de kıtalararası göçü zorunlu hale getirmiştir. Her ne kadar kadınların asıl yeri evleri olsa da, birçok İrlandalı ebeveyn onlu yaşların ortalarında olan kızlarını, geride bıraktıkları evlerini geçindirebilmeleri umuduyla, yabancı ülkelere göndermeye devam etmiştir (Carregal-Romero, 2018). Tüm bu etkenlere ek olarak, İrlanda toplumunun ahlaki yönden son derece tutucu olması birçok kadının göçe zorlanmasına neden olmuştur. İrlandalı kadınların 20. yüzyıl boyunca göçü, aynı zamanda kadınların cinselliklerinin ve evlilik dışı hamileliğin düzene sokulmasına da bir

tepkiydi (Gray, 2003). Elbette göç ile birlikte İrlandalı kadınları kimlik yoksunluğu, aidiyetsizlik, toplum dışı kalma veya ahlaki yönden bozulma gibi olası tehlikeler beklemekteydi. Bu konuda toplum, kadınların fikirlerini göz ardı etmiş ve endişelerine, kaygılarına kulak kabartmamıştır. Kadını çevreleyen bu toplumsal sessizlik, Toibin'in romanında gözlemci ama kısıtlanmış/baskılanmış olan başkahraman Eilis etrafında belirgin bir şekilde yansıtılmıştır. Eilis, tamamen hareketsiz ve çevresi tarafından sıkıştırılmış gibi görünen ve onun adına göçüne karar verilen, Amerikalı İtalyan erkek arkadaşı Tony tarafından evliliğe ikna edilen biriydi (Raghinaru, 2018). Böylece roman boyunca Eilis'e sessizlik hâkim oldu.

2.3.3.2. Bireysel, Dini ve Milli Kimlik

Bireysel kimlik, bireyin kendisi hakkındaki özelliklerine ve yer aldığı toplumdaki pozisyonuna dair hem toplumsal hem de duygusal algılanışına yani onun kim olduğuna atıfta bulunur. Fakat bu algılanış biçimi ötekilerle (etrafındakilerle) ve gruplarla girdiği karşılıklı etkileşimle gerçekleşebilir. Bireyin toplumsallaşmasıyla birlikte kendisinde bulunan kimliklerin sayısı da bu doğrultuda artar. Nitekim bu kimliklerden birisi de dini kimliktir. Dini öğretilere bağlılığın yoğun şekilde görüldüğü toplumlarda inançlı bireyler dini kimliklerini ön plana çıkarır. Bu kimlik, merkezine dini değerleri aldığı için bireyler her zaman 'iyi'ye ulaşma peşinde olur. Elbette bu durum, kimlik sorununu da beraberinde getirir. Çünkü 'iyi' olma düşüncesi bireyin hayatında kötünün kimliğe yakışmayacağı algısına neden olur. Milli kimlik ise kolektif kimliğin bir türüdür ve hem tarihsel hem de kültürel yönüyle ortaya çıkan psikolojik bir aidiyet duygusunu içerisinde barındırır. Özellikle Fransız Devrimi ve sonrasında yoğun şekilde kullanılmaya başlanan bu kimlik türü, vatan, kültür, tarihi hafıza gibi ortak değerlerin birleşimiyle gelişebilir. Dolayısıyla milli kimlik, belirli bir ulusa yönelik tanınma temelinde farklılık ve aidiyet duygularını pekiştirir.

Toibin, göç üzerine yazdığı bu romanını İrlandalıların yabancı düşmanlığına ve göçmen ebeveynlerin doğurduğu çocuklara vatandaşlık verilmesi hakkını ortadan kaldıran 2004 İrlanda Vatandaşlık Referandumu'na bir tepki olarak yazmaya başladığını şu şekilde ifade eder; "Brooklyn'i yazma amacım tamamen politik. Göç ile ilgili görüşlerimde kendimi yalnız hissettiğim zamanlar oldu" (2009). Dolayısıyla Toibin, eserinde kahramanın 1950'lerin ahlakçı İrlanda toplumunda düzgün bir gelecek ve bir

aile hayatı oluşturmama durumunu, ırkçı çağdaş İrlanda'daki birçok göçmenin mücadelesiyle çarpıcı bir şekilde karşılaştırır.

Eilis'in ailevi rolü kendi iradesini ortaya koyma noktasında büyük bir engel olmuştur ve Eilis kendi istekleri noktasında sessiz kalır. Çünkü İrlanda Katolik çekirdek ailesi, tarihsel olarak, İrlanda ulusunu ve İrlandalılık kavramını sabit ve istikrarlı bir kimlik açısından tanımlamak için devlet ve kilise tarafından şekillendirilen bir yapı olarak işlev görür (Ladrón, 2015). Böylelikle ailevi sorumluluklar bireysel kimlik yansımaları üzerinde derin izler bırakır. Ailenin ölüm, göç ve bastırılan/konuşulmayan duygusal hayatı romanın temel unsurlarındandır ve Eilis'in aileden edindiği sessizlik deneyimi de hayatının önemli noktalarında aldığı kararları etkiler. Eilis'in duygularını bastırması ve sessizliği, babasının ölümü ve üç erkek kardeşinin İngiltere'ye göçünün neden olduğu aile sessizliğinin dinamiklerinden etkilenir (Carregal-Romero, 2018). Başka bir deyişle, Eilis pasif bir gözlemcidir ve başkalarının onun yerine hayatını değiştirecek kararlar almasından memnundur; "...kardeşinin en ince ayrıntısına kadar ayarladığı Eilis'in gidişi, Rose'un evlenemeyeceği anlamına geliyordu. Eilis, Rose'un, onun gidişini kolaylaştırarak, kendisinin bu evden gitmesine ve kendi eviyle kendi ailesine sahip olmasına yönelik bütün gerçek fırsatlardan vazgeçtiğini fark etti" (2009, s. 31).

Üç erkek kardeşin İngiltere'de yaşamak zorunda olması, iki kız kardeş ve annelerinin aileyi göç sebebiyle kaybetmelerinin acısını katlanmaya zorlandıklarını da gözler önüne serer. Toibin, yazılarında kadın figürünü tıpkı Eilis'in isimsiz annesinde olduğu gibi kayıp veya daha aşağı konumda kullanır (Hagan, 2012). Çünkü burada kabul edilmiş gerçekleşmiştir. Fakat aile her zaman bir sosyal sistem içerisinde birliğin en temel sembolü olarak dursa da (Ladrón, 2015), İrlandalıların göçü, bize sosyal ve kişisel olarak sessizliklerin hâkim olduğunu gösteriyor.

...Becerebilirse (Eilis), onları (kardeşi Rose ve annesi) Amerika'ya gitmeyi ve evden ilk kez ayrılmayı ipte çektiğine inandıracaktı. Bir an için bile onlara neler hissettiğine dair en küçük bir ipucu bile vermemeye ve gerekirse onlardan ayrılana kadar kendinden bile gizleyeceğine söz verdi. Evde yeterince, belki farkında olduğundan bile fazla hüznü olduğunu düşünüyordu. Kederi daha da çoğaltmamak için elinden geleni yapmaya çalışacaktı. Gidişinden önceki günlerde ve gideceği sabah yapması gereken, gülümsemektir. Böylece, onu gülümserken anımsayacaklardı. (2009, s. 33)

Eilis, Brooklyn'e gidecek olan gemiye binmeden önce Dublin'den Liverpool'a seyahat gerçekleştirmiş ve orada dokunaklı bir durumla karşılaşmıştır. "Sabah erken saatlerde

gemi Liverpool'a vardığında, Eilis'in bavullarını İrlandalı bir hamal taşıdı" (Toibin, 2009, s. 34). İngiltere'de bile İrlandalı bireyler ancak düşük pozisyonlarda çalışma imkânına sahip olabiliyorlardı ve ilginç olan şu ki, kendileri de bu durumu kabullenmiş ve duyarsızlaşmışlardır. Aynı kimliği taşıyan karşı cins bireylere de statü uygulayarak tepeden bakıyor ve soylu gibi davranma çabası içine giriyorlardı. Bunu yapabildikleri yer elbette kendi toprakları değildi.

Eilis kendisini, Rose'un takınamabileceği bir tavırla adama teşekkür ederken buldu. Sıcak ve özel bir tarz, aynı zamanda da biraz uzaktı ama çekingen de değildi, kendinden tamamen emin bir kadının kullanacağı bir tarzdı bu. Kasabada ya da ailesinden birisinin veya arkadaşlarının onu görebileceği bir yerde asla yapamayacağı bir şeydi. (2009, s. 34)

Kardeşi Jack'in İngiltere'de yaşadığı zorluklar, Eilis'in Brooklyn'de yaşayacaklarıyla karşılaştırılamasa da, İrlandalı kimliğinin yanında işçi alt kimliğinin olmasından kaynaklanıyordu. Hem İrlandalı hem de işçi olması ona bir değer kazandırmıyordu. Jack'in deyimiyle; "işini yaparsan bunu takdir ediyorlar. Bütün dertleri bu, çoğunun. Sokaklarda sana biraz bağıyorlar ama bu sadece cumartesi geceleri oluyor. Aldırmıyoruz. ...Kural, onlara bağırarak karşılık vermemek, hiçbir şey olmuyormuş gibi davranmak" (2009, s. 36).

Amerika'ya gemi yolculuğu başladığında Toibin, "Gemi denize açıldıktan sonra üçüncü sınıf yolcularına servis edilecek akşam yemeğine kadar giysilerini değiştirip değiştirmemesi ya da ne yapması gerektiğini merak ediyordu" (2009, s. 39) ilginç bir imada bulunarak Eilis'in alt kamaralarda yer aldığını ve alt sınıf bir kimlikle orada bulunduğunu ifade ediyordu. Gemide tanıştığı İngiliz Georgina ile aynı dar kamarada kalıyorlardı ve anlaşılan o da Eilis gibi göç etmekten başka seçeneği olmayan biriydi. Fakat aklında birinci sınıf insanlar tarafından gemide o mevkideki salona davet edilme hayali vardı. Çünkü onlar birinci mevki yolcularıydı ve en iyi manzara da onların. Georgina birinci mevkie geçmenin bir yolunu biliyordu ve yaptıklarının-gemi yolculuklarına alıştığından ötürü- ihlal olduğu düşüncesini umursamıyordu. Gemi limana yanaşmadan önce Georgina, Eilis'in İrlandalı görüntüsünden uzaklaşmasını ve sahip olduğu bavul gibi nesnelerin de İrlandalı havasından uzak olması gerektiğini ima edercesine "Çok fazla İrlandalı. İrlandalıları durduruyorlar" (Toibin, 2009, s. 52) ifadesini kullanarak İrlandalı kimliğin Amerikalılar arasında alt konumda olduğunu belirtiyordu.

Yolculuğun sonunda yaptıkları makyaj ise kimliklerini gizleme çabasından başka bir şey değildi.

İyi, özgürlerin ve cesurların ülkesine girmek üzeresin. Ve bu damgayı pasaportuna nasıl vurdurduğunu bilmiyorum. ...Georgina, Eilis'i alt yatağa oturttu, yüzünü ışığa çevirip gözlerini kapattırdı. Yirmi dakika boyunca yavaş yavaş çalıştı. Önce yüzünü kremledi, sonra allık, rimel ve göz kalemi sürdü. ...Eilis daha büyük ve daha güzel görünüyordu. Tanımadığı, belki bir daha hiç görmeyeceği insanların arasına böyle görünerek karışmanın daha kolay olacağını düşündü. (2009, s. 52)

Eilis, Brooklyn'e vardığında, Peder Flood onu, Mrs. Kehoe'nin yanına İrlanda evi'ne (Toibin, 2009, s. 55) yerleştirmiştir. Mrs. Kehoe de İrlandalıydı ve tipik bir İrlandalı olarak dini kimliğinin sorumluluklarını yerine getiriyordu. Bu evde Mrs. Kehoe, İrlandalı ya da İrlandalı göçmenlerin soyundan gelen kadınlarla birlikte yaşamaktaydı. Brooklyn'de yer alan bu İrlanda evinde, güya dindar ve kendini beğenmiş Mrs. Kehoe, katı kadın terbiyesi standartlarının ve sözde "İrlandalı görgü kurallarının" koruyucusu olarak hareket etmekteydi (Carregal-Romero, 2018). Bunun en güzel örneğini yazar bir akşam yemeğinde Mrs. Kehoe için, kızların nasıl davranması gerektiğini açıkça ifade etmiştir;

O (Mrs.Kehoe), kızların kendi aralarında konuşmalarından ya da hiçbir şey bilmediği konular hakkında tartışmalarından hoşlanmazdı ve erkek arkadaşlarından bahsetmeyi de asla teşvik etmezdi. Daha çok kıyafetlerle, ayakkabılarla ve bunların nereden, ne fiyata ve yılın hangi vaktinde alındığıyla ilgilenirdi. ... Mrs. Kehoe, Eilis'e Pazar günleri sabah ayinine gittiğini söyledi. ...Her akşam yemekten önce, ciddi yüzlerle ayakta durup el ele tutuşarak, Mrs. Kehoe'nun öncülüğünde yemek duası ediyorlardı. (2009, s. 55-56)

Mrs. Kehoe'nin evindeki kiracılara yemekleri daha çok İrlanda mutfağından yapıyor olması, onlarda rahatsızlık uyandırır da kimse pek sesini çıkaramıyordu. Buna ek olarak, hemen hemen her kiracının İrlanda ile bir şekilde bağlantısı vardı ve hepsi de Amerika'da daha alt pozisyonlarda (sekreter gibi) çalışıyorlardı. İrlandalı olsalar da uzakta, birlikte yaşamakta oldukça güçlük çeken bir grubun üyeleriydiler. Mrs. Kehoe'nin evinde bir düzen vardı ve herkes yaşamak için bu düzene uymak zorundaydı. Başka bir ifadeyle, Amerikan İrlandalı olarak iş kurallarından önce yaşam kurallarını benimsemeleri gerekiyordu.

Eilis eve yazdığı bir başka mektupta, Mrs Kehoe'nun evindeki çamaşır yıkama sistemini anlattı. Eilis, annesiyle Rose'a, Mrs Kehoe'nun çok fazla kuralı olmadığını yazdı ama bu şartların arasında, konuk kabul edilmemesi, etrafta kirli çatal bıçak, fincan ya da tabak bırakılmaması ve konutta hiç çamaşır yıkanmaması da bulunuyordu. Her pazartesi, yakın bir mahalleden bir İtalyan

kadınla kızı gelip çamaşırları alıyorlardı. Her kiracının bir torbası vardı ve buna, içinde neler olduğu yazılı bir liste iliştiliriliyordu. Çarşambaları çamaşırlar yıkanmış olarak geri geliyor, Mrs Kehoe torbanın altındaki ücreti ödüyor, sonra da bu parayı, kiracı işten geldiğinde ondan alıyordu. Kiracılar temiz giysilerini, dolaplarında asılı ya da şifonyer çekmecelerinde katlanmış bir halde buluyorlardı. Yataklarda temiz çarşaf ve yeni havlular da oluyordu. Eilis, İtalyan kadının her şeyi güzelce ütlediğini ve gömlekleriyle elbiselerini kolaladığını ve bunun çok hoşuna gittiğini yazmıştı. (2009, s. 58-59)

Eilis, Brooklyn'deyken İrlanda diaspora³ topluluğunun himayesindeydi. Bu topluluk, hem dar görüşlülük hem de kadın saygınlığı gibi normlarla nitelendiriliyordu. Böyle bir topluluk yaşamı, genç ve evli olmayan kadınların deneyimleri üzerinde büyük bir etkiye sahipti. Her ne kadar içinde bulundukları topluluk bireylere hem kimlik hem de güvenlik duygusunu sağlasa da, bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine ve doğal olarak özerklik/bağımsızlık duygularını yaşamalarına engel oluyordu. Eilis'in dini kimliğinin ön plana çıktığı anı, Peder Flood'ın kilisede kimsesizlere yardım teklifiyle gözler önüne serilir.

Kasım sonunda Peder Flood'dan resmi bir mektup aldı; Noel Günü'nde kilisede çalışıp gidecek başka yeri olmayan insanlara yemek servisi yaparak kendisine yardım edip etmeyeceğini soruyordu. Adam, bunun Eilis için büyük fedakârlık olduğunu bildiğini söylüyordu. Eilis de hemen ona bir yanıt yazıp işe gitmediği sürece, Noel gecesi de dahil Noel döneminde, kendisine ihtiyaç duyulduğu her an uygun olacağını belirtti. Mrs. Kehoe'ya Noel'de evde olmayacağını, Peder Flood'ın yanında çalışacağını söyledi. (2009, s. 84-85)

Göç kendi içerisinde bireysel özgürlüğü barındırsa da, göç eden İrlandalı kadınların büyük bir kısmının hem ülkelerinin normları hem de bulundukları ülkedeki Katolik Kilisesi'nin psikolojik baskılarıyla cinsel kimlikleri etki altına alınmış ve kişisel gelişimleri engellenmiştir. Protestan Amerikalılar, Katolikliğe şüpheli yaklaştıkları için İrlandalı Katolikleri toplumdan dışlamıştır. Eserde İrlanda toplumu yazar tarafından açık bir şekilde baskıcı olarak gösterilmese de, Eilis gibi genç kadınlara baskıcı tavırların yer aldığı belirli normlar görülür.

Peki, hepsi İrlandalı mı? Evet, hepsi de İrlandalı erkek döküntüleri. ...kimisinin (Peder Flood'un Kilisesi'nde Noel Yemeği için çalışan kadınlar) hafif bir Amerikan aksanı vardı ama hepsi de İrlanda kökenliydi. Çoğu sadece sabahın bu saatleri için burada olduklarını söyledi. Sonra eve gidip ailelerini doyuracaklardı. ...bir saat boyunca insanlar bize hindiler, jambonlar, fırınlanmış patatesler getirecek. Ve yapmamız gereken şey, sebzeleri pişirip hazır hale

³ 'Diaspora' kavramı, bir toplumun veya dini inancın üyelerinin uzun yıllar anavatanlarından koparak başka yerlerde azınlık grup olarak yaşamaları anlamına gelir. Bu kavram, hem kopma eylemini hem de kopup azınlık olarak yaşayan kişileri ifade eder. Bu çalışmada ise Amerika'ya göç eden İrlandalı Katoliklerin, bulundukları bölgelerde oluşturdukları gruplara atıfta bulunmak amacıyla kullanılmıştır.

getirmek...ayrıca İrlanda yemekleri var. Bilirsin, doğru dürüst iç malzemesi, fırında patates ve iyice kaynamış Brüksel lahanası. (2009, s. 88-89)

Anlatıcı gözünden baktığımızda, Eilis için önemli olan bir diğer kişi Peder Flood'dır. Kendisi Eilis'in göçüne yardımcı olmakla kalmayıp aynı zamanda ona tezgâhtarlık işini de sağlamıştır. Bunlara ek olarak, Eilis'i, Brooklyn Üniversitesi'nde gece muhasebe derslerine kayıt yaptıran da Peder Flood'dır. Yazar, burada rahibi yardımsever biri olarak nitelendirmekle birlikte, Eilis'in hayatı üzerinde ciddi şekilde kontrol sahibi biri olarak gösterir. Yukarıda ifade edildiği gibi Kilise'deki Noel yemeği etkinliğinde Eilis, kendisini yardım etme mecburiyetinde hisseder. Tüm bu desteklerden ötürü minnettar olan Eilis, Peder Flood'a neden bu kadar cömert olduğunu sormaktan kendini alamamıştır. Peder Flood'ın "Brooklyn'de İrlandalı kızlara ihtiyacımız var" (Toibin, 2009, s. 81) cevabı ise fedakâr şekilde yaptığı eylemlerin doğallığına biraz olsun kararsızlık bulutlarını yüklemiştir. Eilis, buradaki nezaketi ve fedakârlığı kabul ederken, bir yandan kültürler arasındaki değişimin nesnesi olarak konumlandırılır (Bracken, 2010). Başka bir ifadeyle, Eilis'ten diasporada yaşayan biri olarak İrlanda Katolik geçmişinin kalıplarına uyum sağlaması beklenir (Carregal-Romero, 2018). Kilise'deki Noel yemeğinde Eilis, gördüğü manzara karşısında kendisini tıpkı İrlanda'da gibi hissediyor ve İrlandalıların gemi yolculuğundaki gibi alt sınıf konumlarda olduklarını düşünüyordu. Çünkü Amerika'da İrlandalıların büyük bir kısmı öfkeli, baş belası alkolikler hatta açgözlü olarak tasvir edilirdi. Nitekim Eilis Kilise'deki buluşmada yoksul, bedbaht, kimsesiz ve üstelik alkolik İrlandalıları görünce yazar onun his ve düşüncelerine şu şekilde tercüman olur;

İlk başta adamlar Eilis'e kılıksız göründüler ve büyük çoğunluğu kötü kokuyordu. Oturup biralarını içerek çorba ya da yemek beklerken, Eilis bu kadar fazla olmalarına inanamıyordu. Bazıları çok yoksul görünüşlü ve çok yaşlıydı ama gençlerin bile dişleri çürüktü. Çökmüş bir halleri vardı. Çorba geldiğinde bile, çoğu hâlâ sigara içiyordu. Eilis, onlara nazik davranmak için elinden geleni yapıyordu. Gelgelelim birbirleriyle konuşmaya ya da masadan masaya merhabalaşmaya veya alçak sesle hararetli sohbetlere başladıklarında, Eilis onların değişmeye başladıklarını sezdi. İlk başta ona, Enniscorthy'deki köprüde oturan, Arnold's Cross ya da Slaney Nehri'ndeki Louse Kıyısı'nda toplanan veya kasaba lokalinde oturan yahut çok içen erkekleri anımsatmışlardı. (2009, s. 91-92)

Miss Keegan'ın Mrs. Kehoe'nin evinden ayrılıp Long Island'daki kardeşi ve karısının yanına taşınması olayı Eilis içinde bir şüphe uyandırıyor. Bir erkek tarafından eve gelirken iki defa takip edildiği ve bunun utanç kaynağı olduğu dolayısıyla Mrs. Kehoe

tarafından evden kovulduğu belirtiliyordu. Eilis, gerçek olup olmadığı noktasında emin olamıyordu. Belki de ev içindeki oda mücadelesinin bir sonucu olarak bu hikâye Miss McAdam tarafından uydurulmuştu. Peder Flood'ın hayır işleri konusunda Sullivan's Harp ve Shamrock Orkestrası ile anlaşması Mrs. Kehoe'de rahatsızlık uyandırır da İrlanda ezgilerinin yer alıyor olması İrlandalıların bir araya gelmesi için fırsat oluyordu. Hem orada İrlandalı kızlar, İtalyan ve İrlandalı erkeklerle buluşma flört imkânına sahip olacaktı.

Eilis'in çalıştığı Bartocci'de siyah tenli kadınlar için farklı yaklaşımlar hedefleniyordu. Bartocci'nin dükkânı bir temsil görevini üstleniyordu. Burası hem sınıf ve ırk ilişkilerindeki değişimi gözler önüne seren bir yer görevini yerine getiriyor hem de 1950'li yılların Amerika'sının hem tarihi hem de kültürel yönlerini yeniden tasvir etmek, renkli insanların tüketim algılarını cezbetmek için naylon çoraplar gibi nesnelerin başvurulduğu bir mağaza olmuştur (İnan, 2012). Brooklyn'de etnik kimlik sorunu olduğu açıktı. Ayrımcılık sadece İrlandalıları değil aynı zamanda Yahudilere, İtalyanlara ve siyahilere de yapılıyordu (Alzughabi, 2015). Bir bireyin dini, ailevi, çevresel ve eğitimsel topluluklar aracılığıyla kültürel geleneklere ve değerlere bilinçli bir şekilde dâhil olması, ona olumlu bir etnik kimliği aşılar. Bununla birlikte bireyler genellikle ırkları ve etnik kökenleri nedeniyle başkalarından gördükleri olumsuz davranışlar yoluyla etnik kimliği filtrelemek durumunda kalabilir. Diğerleri, örneğin beyaz Amerikalılar, etnik ve ırksal kimliklerini davranışları, değerleri, inançları ve varsayımları aracılığıyla çoğunlukla bilinçsiz bir şekilde ortaya koyar. Onlara göre etnik köken genellikle görünmezdir, çünkü toplumsal normlar onların ırk, etnik ve kültürel çerçeveleri, değerleri ve öncelikleri etrafında inşa edilir (Chávez & Guido-DiBrito, 1999). Siyah tenli kadınları, sözüm ona, mağazaya çekmek için Amerikalılar mücadele ediyordu;

Siyah insanlar Brooklyn' taşıyor, her gün daha fazlası geliyor. ...siyah kadın müşterileri mağazamızda hoş tutacağız. Ve naylon çoraplarla başlayacağız. ...siyah kadınlar kırmızı çoraplar istiyor ve biz onları satıyoruz. Siz ikiniz (Miss Delano ve Eilis), bu mağazaya gelen herkese nazik olacaksınız, ister siyah, ister beyaz. (2009, s. 114-115)

Eilis, kurs hocasının önerdiği kitapları almak için gittiği Manhattan'da tıpkı Brooklyn'deki gibi umduğunu bulamadı. Ne beklediğini de bilmiyordu. Siyah müşteriler konusunda Mrs. Kehoe'nin evinde yaşanan gerilim kavgaya dönüşmüştü. Çünkü Miss McAdam dâhil siyahileri isteyen pek kimse yoktu. Azınlık statüsüne sahip insanlar, farklı

bir etnik yapıya sahiptir ve bu, toplumda pek arzu edilmeyen bir durumdur (Chávez & Guido-DiBrito, 1999). Ayrıca Eilis'in eski odasına gelen Dolores de evde hoşnutsuzluk uyandırıyor. Bakımsız ve kötü görünen Dolores bir utanç kaynağıydı. Bu yüzden ne aynı masada yemek yemek ne de beraber kilisedeki buluşmalara gitmek istiyorlardı.

Eilis, kızın hali karşısında şoka girdi. Erkek ceketine benzeyen ucuz bir deri ceket, fırfırlı bir beyaz gömlek, beyaz etek ve neredeyse siyah külotlu çorap giymişti. Çilleri ve parlak saçları, kırmızı rujunu cart gösteriyordu. Onu Enniscorthy'de kurulan panayırda bir at tüccarının karısına benzetti. (2009, s. 128)

Tony ile tanıştıktan ve ilişkilerini ilerlettikten sonra Eilis ikilem yaşıyordu. Çünkü Tony'nin söylemlerinde gerçekliği bulamıyordu. Tony'nin “annem, İrlandalı kızların İtalyan kızları gibi olmadıklarını söyledi. Ağırbaşlılar. ...Ve aileni tanıyabileceklerini düşünmemeleri için, İrlandalı bir kız olduğunu söylemek zorunda kaldım” (Toibin, 2009, s. 139) ifadesiyle şaşkına dönen Eilis, anlattığı çoğu şeyin asılsız çıkma ihtimaline kendisini hazırlıyordu. Mrs. Kehoe Tony'nin, İrlanda terbiyesiyle yetişmiş olabileceğini düşünerek, hem İrlanda'yı hem de İrlandalıları temsil ettiğini zannediyordu. Tony İtalyan olmasına rağmen Amerika'daki İrlandalılarda hoş bir İrlanda esintisi bırakmıştır. Toibin, İtalyan karakter Tony üzerinden Amerika'da İtalyanların onun İtalyan olduğunu öğrenmelerinden sonra yaptırdıkları işin parasını ödeme noktasında daha cimri davrandıklarını ifade ediyordu. Buna ek olarak aynı durumun İrlandalılarda da geçerli olduğunu ima ediyordu.

(Tony) iş için evlerine gittiği insanları yaşlarına ve kökenlerine bağlı olarak tesisatlarında karşılaştıkları sorunları nasıl anlattıklarını aktarırken hep neşeliydi. Brooklyn'deki bütün bina yöneticilerinin cimri olduğunu ve İtalyan yöneticilerin, onun da İtalyan olduğunu keşfedince daha da cimrileştiğini anlattı. (İrlandalılar) Onlar tam bir eli sıkı. Felaket cimriler, şu İrlandalılar. (2009, s. 143-144)

Toplumda insanların hangi işte çalıştıkları önemli bir yer işgal ediyordu. Eilis, kardeşi Rose'a yazdığı mektuplarda bu konudan bahsetmese de Rose bir mektubunda Tony'nin mesleğini sormuştu. Meslekler insanların kimliklerinde belirleyici bir roldeydi. Dolayısıyla Eilis karakteri için bu durum ifade edilmesi güç bir hal almıştır;

Rose, yanıtında Tony'nin ne iş yaptığını sordu. Eilis, mektubunda bunu özellikle yazmamıştı. Çünkü Rose'un, Eilis'in büro işi yapan, bir bankada ya da sigorta şirketinde çalışan birisiyle çıkmasını umduğunu biliyordu (Eilis). Yanıtında, Tony'nin tesisatçı olduğunu bir paragrafın ortasına gizlemeye çalıştı. ...Eilis, Rose'un, bir tesisatçının neye benzediğine ve nasıl konuştuğuna dair hiçbir fikri olmadığını biliyordu. Eilis (Rose'a), Brooklyn'de Enniscorthy'de olduğu gibi, insanların kişiliğini işlerine bakarak tahmin etmenin o kadar kolay olmadığını yazmaya karar verdi. (2009, s. 145)

Eilis, hem Tony hem de kariyer hedefleri arasında bir ilişki kurma çabasına girmiştir. Fakat kız kardeşinin ani ölümüyle birlikte Amerika'daki rutini bozulunca geçmişle yüzleşmek zorunda kalır. Rose'un cenazesinin olduğu gün, tabutun orada kardeşleriyle tıpkı babalarının cenazesindeki gibi giyinip katedrale götürüldüğünü hayal ederken zihni bir kez daha İrlanda'ya gider (Toibin, 2009).

Romanın geneline baktığımızda Rose'un temel farkı, Eilis ile olan dayanışmasında değil, toplumsal cinsiyete dayalı özelliklerin dağılımında yatar. Eilis Amerika'da geçirdiği zamanı bir rüya olarak görmeye başlasa da İrlanda'daki hayatı da gerçek gibi görünmüyordu. Kendisini Rose'un hayaleti gibi hissediyor, boş bırakılmış bir yeri işgal ediyormuş gibi hissediyordu. Dolayısıyla her iki yere de yabancı durumdaydı. Eilis'i doğduğu yerden ve öz kimliğinden kopma noktasına getiren bir göç etkisi vardı. Bu etki sonucunda, Eilis'in aidiyet duygusu olmadan artık kim olduğunu bilmesi mümkün değildir. "Biri Brooklyn'de iki soğuk kışa ve birçok zor güne karşı savaşmış ve orada âşık olmuş, diğeri ise annesinin kızı olan, herkesin tanıdığı ya da tanıdığını sandığı Eilis olan iki insanmış gibi hissetmesine tuhaf bir şekilde neden oldu" (2009, s. 226). Bu ikiliğe Dilek İnan gibi iki farklı pencereden bakabiliriz. Ona göre Eilis'in parçalı kimliğinde biri Brooklyn'de zorluklarla mücadele eden ve orada evlenen, diğeri ise annesinin sorumlu kızı olarak tanımlanmıştır (İnan, 2012). İşte bu parçalanmış/bölünmüş kimlik ise, göç deneyimi ve bu deneyimin yaşattığı travmatik etkinin sonucudur (Román-Sotelo, 2020). Söz gelimi Eilis, Amerika'da geçirdiği zamanının 'bir tür fantezi, evde geçirdiği zamanla uyuşamayacağı bir şey' haline geldiğini fark ederek iki kişi algısına kapılır (Stoddard, 2012). Muhafazakâr bir toplumda kadın kimliğiyle Eilis'e asla fikrini söyleme fırsatı verilmemiştir. Önce ailesine yük olmadığı için 'zorunlu' göçü daha sonra eş olarak 'zorunlu' ayrılışı kendi dünyasının fikirlerini karşılamamıştır. Buna ek olarak, romanın sonunda Eilis'in geleceğiyle ilgili bir belirsizlik duygusu ortaya çıkmış ve bu nedenle roman, Eilis'in önce yeni bir gerçeklik ve nihayetinde kendisi tarafından temsil edilen yabancı olanla sürekli mücadelesini konu edinmiştir.

Yurtdışındaki İrlandalı göçmenlerin sosyal iletişimleri, sosyal bir zorlama aracı görevindedir ve bu durum onların hareket alanlarını çerçeveler. Dolayısıyla romanda geçen kadın figürü, girdiği yeni toplumdaki konumunu şekillendiren baskıya kaçınılmaz şekilde maruz kalır (Río, 2016). En önemlisi de 'ev'in anlamı diaspora kimliğiyle beraber değişime uğrar, artık ne anavatanı ona evdir ne de göç ettiği yer (Raghinaru, 2018). Eilis

karakteri özelinde baktığımızda, yazar sessizliği bir strateji olarak kullanmış ve diaspora toplumunun ahlaki kodlarından ve değerlerinden karakterin sıyrılabilmesini sağlamıştır. Bunun en belirgin örneği dans salonunda yaşanmıştır. İrlandalı kadınların İrlandalı erkeklerle dans etmesinin umulduğu dans salonunda Eilis, Tony adında bir İtalyan ile dans etmiş ve hatta onunla duygusal ilişki yaşamıştır, “ilk parçada onunla dans ettikten ve müzik durduktan sonra, genç adam adının Tony olduğunu söyledi. ...Bilmen gereken bir şey var. Ben İrlandalı değilim. İrlandalıya benzemiyorsun. Yani İrlandalılıkla hiç ilgim yok. ...Peki nerelisin. Brooklyn’denim ama annemle babam İtalya’dan” (2009, s. 132-136).

İlişkilerinin ilk zamanlarında ise, oda arkadaşlarının ırkçı tavırlarının farkında olan Eilis, Tony konusunda kendini koruma güdüsünün sağladığı sessizliği sürdürdü. Sonrasında, Eilis arkadaşını Mrs. Kehoe ile tanıştırdığında, Tony İrlandalı gibi davranması gerektiğinin farkındaydı ve Tony’nin oyunu gerçekten işe yaramıştı. Çünkü Mrs. Kehoe, Tony’yi “eski moda İrlanda tavırlarıyla” (Toibin, 2009, s. 140) Eilis için uygun bir talip olarak görecektir. Burada Toibin, İrlandalı olmanın anlamına dair sabit fikirlerin tutarsızlıklarını göstermiştir. İrlandalılık, hem ‘yerin özgüllüğü’ hem de o yere ait olmanın gerektirdiği ahlaki kurallarla ilişkili olarak tanımlanır. Ahlaki ve kültürel alanlarda, bu yerleşmişliğe Kilise’nin toplumsal denetimi eşlik ederek yerel kimliği dar görüşlü ya da taşralı zihniyetlerle ilişkilendirir (Stoddard, 2012). Ayrıca Mrs. Kehoe karakterinin ön yargılarını alaya almayı ihmal etmemiştir. Eilis, Tony kendisine açıldıktan sonra ona karşı mesafeli davranmış ve sevgi nesnesini kabullenememiştir. Çünkü Tony’nin ifadeleri onda İrlanda’da yaşamayı umduğu duyguları anımsatır.

Eilis Tony’nin ailesiyle tanışırken Amerika’daki ilginç durumla yüzleşir. Tony ve ailesi İtalyan ve tıpkı onun gibi göç etmişlerdi. Fakat buna ek olarak, Tony’nin küçük kardeşi Frank’in “biz İrlandalıları sevmeyiz. ...Onların kalabalık bir çetesi Maurizio (Tony’nin diğer kardeşi)’yu dövdü, yaralarına dikiş atıldı. Polislerin de hepsi İrlandalıydı ve hiçbir şey yapmadılar” (Toibin, 2009, s. 154) ifadeleriyle etnik kimlikler özelinde bir genellemenin oluştuğunu açıkça görebiliriz. Toibin Amerika’da İrlandalılara olan yaklaşımı göstermek istemiştir. İrlandalılar, okuma-yazma bilmeyen, açgözlü, ortalığı karıştırmak isteyen öfkeli, baş belası alkolikler olarak nitelenirdi (Alzughabi, 2015). Katolikleri dışlama da vurgulanmıştır. Dolayısıyla dini kimlikler de ötekileştirmenin farklı bir boyutuydu. Bunun en belirgin örneği, ikisi de Katolik olan İtalyan tesisatçı Tony

ile Eilis evlendiğinde görülür. Dini inançları nedeniyle temelde toplumun geri kalanından dışlanmış gibiydiler ve Protestan bir aileden biriyle evlenebilmeleri söz konusu bile değildi. Tony ve kardeşlerinin sahip oldukları meslekler ve bu meslekleri Eilis’e söyleme şekilleri onların toplumda daha alt statüde olduklarını kabullendiklerini gösteriyordu; “Tony bir sokak tesisatçısı, diyen Maurice kendisi araba tamircisi olduğu için otomobilleri, kamyonları ve motosikletleri bozulduğunda onu çağırdıklarını, Laurence’ın da yakında marangoz olacağını, yani insanların iskemleleri ya da masaları bozulunca onu arayacaklarını açıkladı” (2009, s. 156).

Brooklyn’deyken Eilis zamanla İrlanda hakkında fazla düşünmemeye başlar ve dolayısıyla geçmişe bağlılığı zayıflar. Fakat yeniye olan bağlılığındaki eksikliği ona bir kararsızlık ve belirsizlik duygusu yükler. Dolayısıyla bu noktada belirgin olarak içgüdüleriyle hareket eder. Eilis, gerçeklikle tekrar güçlü bir bağ kurabilmek için “olabildiğince her şeyin bir parçası olmak istedi” (Toibin, 2009, s. 173). Bu yüzden bir uyum sürecine girer ve giderek görünüşünü ve alışkanlıklarını değiştirir. Dodgers’ın beysbol maçı esnasında “O da ilk kez bira istedi ve hardalı ve ketçabı Tony ve Frank’in yaptığı gibi sosisli sandviçin yanında denemeye çalıştı” (Toibin, 2009, s. 173). Zaman zaman kendini gerçekleştirmekten mutlu olan Eilis, Peder Flood’a yine Noel’de yardım edeceği gerçeğiyle Tony’nin annesinin birlikte vakit geçirme ve yemek yeme tekliflerinden sıyrılabilirdi. Hissettikleri ve yansıttıkları arasında farklılıklar vardı ve Eilis bu durumu açıklamaktan ziyade bastırmaktan memnun görünüyordu.

Özveriyle bir iyilik (Noel’de Peder Flood’a Kilise’de yardım etme niyeti) yaptığını sanmalarından biraz suçluluk duyuyordu çünkü bir gece önce akşam yemeğiyle sonlanacak upuzun bir günü küçük dairede Tony ve ailesiyle geçirmektense, kilisede çalışmaktan mutlu olacağını biliyordu. Onları seviyordu ama bazen de onlarla birlikte yediği bir öğlen ya da akşam yemeğinin ardından, yalnız kalmanın zevkinin, yemekten daha büyük olduğunu hissediyordu. (2009, s. 174)

Eilis’in kederi ve buna eklenen sosyal baskılar, ailesinden uzakta geçirdiği zamana karşı bakış açısını değiştirmesine neden oldu. Aslında Eilis ailesi tarafından manipüle ediliyordu. Eilis’in ahlaki anlamda yurtdışındaki hayatını bozması ve İrlanda’daki yalnız yaşayan annesine bakma zorunluluğu bir toplum baskısıydı. Bu tarz ailevi davranışlar İrlanda’nın tipik kırsal yaşantısının bir özelliğiydi. Çünkü o zamanlar kızlardan birinin ailenin yanında kalıp, bakıma ihtiyacı olan ebeveynine bakması gerekliliği vardı (Beale, 1986). Dolayısıyla, kardeşi Rose’un trajik ölümü ahlaki anlamda ikilemde olan Eilis’i bir

tercih yapmaya zorlar. Burada söz konusu tercih unsurları, Enniscorthy'deki annesine yönelik ailevi sorumluluklar ve Brooklyn'deki geleceği olmuştur.

Roman boyunca ikilemiyle yüzleşen Eilis, tipik olarak kararsızlığı özelinde tanımlanır. İrlanda gibi ataerkil toplumların olduğu yerlerde aile kavramı geleneksel olarak heteronormatif aşk ilişkilerinin nihai ve en yüksek amacı olarak tasarlanan evlilik kurumu içinde yer alır (Carregal-Romero, 2012). Amerika'daki İrlanda diasporasının kadınlar konusunda katı kuralları olmasına rağmen, Eilis bir bakıma İtalyan Tony ile çıkmış ve hatta daha ileri giderek Mrs. Kehoe'nin evinin kendisine ait yatak odasında evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşayarak, ait olduğu toplumun beklentilerine karşı gelir ve direnir. Eilis karakteri sessiz gibi görünse de altında yatan farklı bir gerçeklik vardır. Başkalarının beklentilerinden bağımsız olarak, kendisine özerklik tanıyan genç bir kadındır, "...günah çıkarmaya gitmesi ve Tony'yi de götürmesi gerektiğini biliyordu. Eilis, günah çıkarmaya gittiğinde ve rahibe yaptıklarını anlattığında bile, kimseye daha yarım saat önce ağladıklarını söyleyemeyeceğinin bilincindeydi" (2009, s. 197).

Esere bakıldığında, karakterlerin dönem, mekân ve kişisel tarihlerine bağlı olduklarını görebiliriz. Eilis özelinde düşünülürse, karakterler zengin bir iç yaşama sahiptir, ancak toplumsal faktörler onların kararlarını ve öz imajlarını onarılması mümkün olmayacak biçimde etkiler (Carregal-Romero, 2018). Eilis annesini ziyaret etmek için Enniscorthy'ye gitmeden önce Tony tarafından Amerika'ya dönmesini zorunlu hale getirmek için onu gizlice evlenmeye ikna eder. Eilis sürekli olarak başkaları tarafından manipüle edilen biri olsa da, onun Tony'ye olan derinden bağlılığı, cinsel deneyimsizliği ve hamile kalma korkusu görmezden gelinemez bir gerçektir. Bununla birlikte, İrlandalı bir kızın İtalyan bir erkekle ilişkisi olması alışılmadık bir durumdu ve Eilis bir daha asla Tony ile evlenmeyi kabul etmez, bu durum Eilis'in güçlü bir kendilik algısına sahip olmadığını, ancak başkalarının onun hakkında ne düşündüğüne dair güçlü bir algıya sahip olduğunu gösteren bir karardır (İnan, 2012). Nitekim Eilis, İtalyan papaza günah çıkarmaya gittiğinde aralarında geçen diyalog, henüz kendisine ifade edemediği duyguların habercisiydi. Rahibin "onunla evlenmek istiyor musun?" (Toibin, 2009, s. 198) sorusuna verdiği kaçamak ve tereddütlü cevaplar, günah çıkarma eylemine de helal getiriyordu.

Onların yaptıkları gayri ahlaki eylem, küçük İrlanda’da (Mrs. Kehoe’nun evinde) katı kuralların uygulanmasına, bodrum kattaki odanın Mrs. Kehoe tarafından kilitli tutulmasına ve Eilis’in ortamda yokmuşçasına davranış sergilemelerine neden olur. Bir kadının o dönemde bireysel bağımsızlığının dini ve ailevi yükümlülükler aracılığıyla baltalandığını görüyoruz. Ayrıca sadece kardeşine yazdığı mektuplarda bahsettiği sevgilisi Tony’nin, mektupların annesi tarafından okunması durumunda fark edilmesi ihtimali Eilis için ayrı bir ahlaksızlık olarak kaygı vericiydi. Peder Flood, Eilis’e Mrs. Kehoe’nun yanında kalması konusunda dini kimliğiyle baskı uyguluyor ve “artık böyle İrlanda evlerinden çok fazla kalmadı” (Toibin, 2009, s. 202) diyerek ulusal kimliğinin bilincinde hareket etmesini ima ediyordu. Evlilik, Eilis için, evlilik öncesi gerçekleştirdikleri cinsel ilişkilerinin acı günahını telafi etmenin, olası hamilelik ve gayri meşru annelik tehlikesini yok etmenin bir yolu olarak görünüyordu. Dolayısıyla Eilis’i hızlı bir evliliğe iten sebep sadece Tony’nin ikna kabiliyeti değil, aynı zamanda dönemin cinsel ahlakı olmuştur. Aynı durum Enniscorthy’ye döndüğü zamanlarda yaşanmış ve onu kaybetme korkusu yaşayan Jim, tıpkı Brooklyn’de Tony’nin yaptığı gibi, ona evlenme teklifinde bulunmuştur. Amerikan esintilerinin görünüşünü cezbedici hale getirdiği Eilis, aynı olayı farklı mekânda bir kez daha yaşamıştır. Bu tek bedende iki role sahip insan gibi hissetmesine sebep oluyordu; “eğer geri dönmek zorundaysan, o zaman belki sen gitmeden önce nişanlanabiliriz. Seni bu defa kaybedersem, nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum ama...” (Toibin, 2009, s. 251). Eilis bir dereceye kadar değişir, İrlanda’ya döndüğünde eylemlerine ve sorumluluk almaya hala o kadar uzaktır ki, bulunduğu noktada ahlaki bir ikilem yaşamaz, sözüm ona iki eşliliği bile düşünür (Raghinaru, 2018).

Enniscorthy’e dönüşünde kendisini annesine uzak hissetmişti, “annesini Eilis’e Amerika’daki hayatı, hatta eve dönüş yolculuğu hakkında tek bir soru bile sormamıştı” (2009, s. 212). Annesinin hem Amerika hayatı hem de kişisel yaşamı hakkında hiçbir ilgisinin olmaması, Eilis’in Enniscorthy’de kalmasını istemesinden ibarettir. Farklı bir pencereden baktığımızda hem anne hem de kızı birbirilerine karşı dürüst olmama konusunda benzerlik gösteriyordu. Sırlar ve engellerle dolu iç yaşamın, açıklanması mümkün görünmeyen duygular ve söylenmemiş kişisel çıkarlarla perçinlendiği bir aile yapısı görüyoruz. Eilis, annesinin baskın hislerine maruz kalarak Tony hakkında daha çok sessizliğe gömülüyor ve annesine onu anlatmaktan kaçınıyordu. Çünkü annenin sessiz ifadeleri bir anlamda Eilis’i bir çıkmazın içine sokmuştu. Tabi ki Tony konusunda Eilis’in

sessizliğini sadece buraya bağlayamayız. Bir başka nedeni ise sosyal hassasiyet ve Enniscorthy’de kendi görünümüyle alakalı olan düşünceye ayak uydurma arzusudur. Ruhsal buhran ve zorlanmayla birlikte Eilis, “kendisini biri Brooklyn’de iki soğuk kışa ve zor günlere karşı savaşmış ve orada âşık olmuş, diğeri ise herkesin tanıdığı veya tanıdığını zannettiği annesinin kızı gibi iki insanmış gibi hissetti” (2009, s. 226).

Doğal olarak hem annesinin kızı hem de Tony’nin eşi gibi iki farklı ailevi rolleri, bir araya getirilmesi veya aynı kültürde bulunması imkânsız olan rollerdir. Kültürel olarak yetiştirilmesi Eilis’in kendisini öncelikle ailevi rolleriyle görmesini sağlamıştır. Buradaki öz algı, bir yönüyle onun özgürlüğünü kısıtlayan ahlaki zorunluluklara atıfta bulunur. Eilis, Enniscorthy’ye döndüğünde artık hem kasabadakiler hem de annesi tarafından bir Amerikalı gibi değerlendiriliyordu.

...Kasabada dolaşırken ve Pazar günü on bir ayinine annesiyle gittiği zaman, insanlar Eilis’in giysilerini, zevkli saç kesimini ve yanık tenini konuşuyorlardı. ...Yapmamız gereken şey, sabah elbiseleri ve paltoyu terziye vermek. Uygun ölçüye gelince, senin yeni Amerikalı vücuduna uyunca, farklı görünecekler. (2009, s. 220-221)

Kardeşi Rose’un ölümünden sonra Brooklyn’den Enniscorthy’ye dönmesi ve orada geçirdiği uzun bir dönem içerisinde Jim Farrell ile tutkulu bir ilişki yaşaması, arkasında gizlenmiş ve Eilis’in kendisine de itiraf edemediği bir niyeti barındırıyordu. Jim’in Eilis’e karşı olan açıklığı ve kasabada birlikte bir geleceklerinin olma ihtimali, Eilis’i ciddi olarak İrlanda’da kalmayı düşünmeye sevk etmiştir. Elbette Eilis’in annesi için evlenmeleri ve kızının vatanında, kendi yanında kalması mükemmel bir haberdir, fakat süreç Eilis için sancılı geçer. Çünkü vatanında yaşayan kimsenin bilmediği ama kendi benliğinde onunla yaşayan ve Brooklyn’de evlendiği Tony vardı. Zaman geçtikçe Brooklyn’deki evliliğinden bahsetmek Eilis için neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Çünkü anlaşılamama, hayal kırıklığı ve ahlaki yargılama ihtimali bu durumu daha da güçleştirir.

Eilis ve annesi, Rose’un taziyesine gelenlere hatıra kartı hazırlıyordu. Üç farklı kart düzeni hazırlamışlardı ve hepsi de farklı meslek ve farklı statüdeki insanlara gönderiliyordu. Kartları yazarken her birinin içeriğini çeşitlendiriyor ve o kişilere uygun ifadeler kullanmaya çalışıyorlardı. Eilis, Enniscorthy’de annesinin yanında kardeşi Rose’un hayaleti gibiydi. Çünkü annesi ona zaman zaman Rose’a davrandığı gibi

davranıyor ve devamlı olarak Eilis'e ondan bahsediyordu. Annesi Rose olmadan eksikti ve Eilis, Rose'un yokluğunda annesi ile arasında bağ kuramadığının farkına varıyordu.

Eilis'in arkadaşı Nancy'nin varlıklı George ile birlikte olması Ennsicorthy'de şaşkınlık yaratıyordu. Çünkü George varlıklı bir ailenin evladı iken, Nancy sıradan bir ailenin üyesiydi. Toplum onları yakıştırmıyordu, çünkü farklı statülere sahiplerdi. Ayrıca Jim'in Eilis Brooklyn'e gitmeden önce ona kaba davranması da bir varlığı olmayan aile üyesi olmasına dayanıyordu. Fakat dönüşündeki cazibesi Amerika ile alakalıydı.

Kasabadaki herkes, George'un, ağabeyleri hayatlarında hiç rugby oynamamış olan Nancy ile çıkmasına şaşırılmış ve bunu kızın güzelliğiyle görgülü olmasına bağlamıştı. Ve Eilis, Jim'in ona açıkça kaba davrandığı iki yıl öncesini hatırladı, bunu kendisinin kasabada herhangi bir şeye sahip olmayan aileden gelmesine bağlamıştı. Şimdi Amerika'dan gelmişti ve beraberinde cazibeye benzer bir şey getirdiğine inanıyordu. (2009, s. 236)

Eilis, Tony'nin mektupları görünce artık ona ve Brooklyn'e yabancılaştığını hissediyordu. Enniscorthy'ye döndüğünde yaşadığı yabancılık duygusunu, Brooklyn ve içindekiler için yaşamaya başlamıştı.

İki zarfa, onun el yazmasına baktı, kapıyı kapadı ve odada durup onunla ilgili her şeyin çok uzak görünmesinin ne kadar tuhaf olduğunu düşündü. Sadece bu da değil, Brooklyn'de olan her şey, nerdeyse yok oluyor gibiydi. ...söz gelimi Mrs Kehoe'nun evindeki odası, sınavları, Brooklyn Üniversitesi'nden eve dönerken bindiği tramvay, dans salonu, Tony'nin annesi, babası ve üç kardeşiyle birlikte yaşadığı daire ve Bartocci'deki işi. (2009, s. 240)

Eilis, kardeşi Rose'un çalışmış olduğu fabrikada geçici bir muhasebe işi bulduğunda, iki ülkede de evlilik ve çocuk bakımı sınırlı seçeneklerini düşünmeye başlar. Aslında hem Tony hem de Jim, kendi evlilik ve kariyer planlarına Eilis'i uydurmak isteyen saf genç erkeklerdir. Başka bir ifadeyle, cinsiyet rolleri her iki ulusta da özgür seçimi sınırlar. Bir rüyanın parçası gibi görünen bir Amerikalıyla evli fakat aynı zamanda İrlandalı bir adama âşık olan Eilis, benlik ve yerle ilgili çelişkiler ağına yakalanır. Alıştığı şeylerden vazgeçme fikri ona garip ve ürkütücü gelirken, bir yandan da “neye karar verirse versin, yaptıklarının ya da şimdi yapabileceklerinin sonuçlarından kaçınmanın bir yolu olmayacağını düşünüyordu” (2009, s. 246). Bu noktada Toibin'in olay örgüsü Eilis için tercihlerini/seçimlerini açıklığa kavuşturur.

Eilis, Nancy ve George'un düğün merasimlerinde hayallerinden bir türlü kurtulamıyordu. Tony, Jim ve annesi gibi etkin insanların hayatını mahvetme korkusu onda derin suçluluk duygusu uyandırıyor. Tony'ye karşı olan mesafe ve zaman

soğukluğu sevgisizlik hissine sebep oluyordu. Toibin, Eilis'in benliğini ve Tony'ye olan yeni normalini açıklamaya çalışırken şu ifadelere yer verir;

Ve Tony, Jim, annesi üçünü birden sadece zarar verebileceği insanlar olarak görüyordu. Aydınlık ve açıklıkla kuşatılmış, masum insanlardı. Kendisi (Eilis), karanlık ve güvenilmez, onların çevresinde dönüyordu. ...Tony sevmediğinden emin olduğunu duyumsadı. Tony, bir süre önce şiddetle sarsılarak uyandığı bir rüyanın parçası gibi görünüyordu ve bu uyanık dönemde bir zamanlar çok somut olan varlığı, artık bir şekilden ya da özden yoksundu. (2009, s. 246)

Şu durumda hangi fırsat ile karşılaşırsa karşılaşsın Eilis artık bağımsızlığını, hâlihazırda varlığı 'sadece gölge olan' (2009, s. 247) Tony ile evlendiği zaman tehlikeye sokmuştur. Annesi, Tony ve Jim onun için masumken, kendisi karanlık ve belirsizdir (Stoddard, 2012). Tony'den boşanma fikri aklına gelir fakat 1950'li yılların dar görüşlü Enniscorthy'sinde Katolikler için boşanmak neredeyse imkânsız ve rezil bir şey olarak görülüyordu (İnan, 2012; Stoddard, 2012). Bu durum romandaki "Kasabada tanıdığı tek boşanmış insanlar Elizabeth Taylor ve belki başka birkaç film yıldızıydı" (Toibin, 2009, s. 245) ifadesiyle açıkça belirtilmiştir. Eilis için yüzleşeceği Amerika kimliği son derecede tedirgin edici boyuttadır. Enniscorthy'ye oradaki yaşamının bilgisi ulaşırsa korkularıyla yüzleşecek ve gizledikleri gün yüzüne çıkacaktır. Fakat Eilis kendisi statüye önem veriyor ve ilginçtir ki Jim ona yönelik evli kadın algısını göremiyordu.

Jim'in iyi biri olduğunu biliyordu, ayrıca pek çok bakımdan zeki ve akıllıydı. Kasabadaki konumundan hoşlanıyordu ve saygın bir pub işletmek, saygın bir aileden gelmek onun için önemliydi. ...Jim'in kendine ve dünyaya yönelik algısı, evli bir kadınla daha da kötüsü ona (Jim'e) veya hiç kimseye evli olduğunu söylememiş bir kadınla zaman geçirme olasılığını kapsamıyordu. (2009, s. 251-252)

İrlandalıların güya koruyucusu olarak hareket eden, Eilis'in eski işvereni Miss Kelly, onun yaşadığı çifte hayatı bildiğini ima ederek, Brooklyn'deki Mrs. Kehoe'yu tanıdığını ve onun kuzeni olduğunu ifade eder. Kimsenin haberi olmadığını düşündüğü Brookyn hayatı Miss Kelly'nin kirli düşüncelerinin esiri olmuştu. Miss Kelly, Eilis'e "çoğu insanı kandırabilirsin ama beni kandıramazsın" (2009, s. 255) diyerek, ahlaksızlığa karşı galip geldiğini düşünür. Miss Kelly'nin bu durumdan haberdar olmasının nedeni Brooklyn'de Eilis'in evinde kiracı olarak kaldığı Mrs. Kehoe'nun kuzeni olmasıdır ve bu farkındalık, Tony ile olan evliliği kasabada ortaya çıkarsa Eilis'i dehşet verici bir duruma düşürür. Brooklyn ve Enniscorthy arasındaki mesafeye rağmen, Eilis, Enniscorthy'deyken hem Mrs. Kehoe hem de Miss Kelly karakterleri vasıtasıyla İrlanda Katolik ahlakının ulus ötesi gözetiminden kaçamamıştır. Başka bir deyişle,

Enniscorthy'deki İrlanda ile Brooklyn'deki İrlanda arasındaki ulus ötesi bağlantılar, fazlasıyla sıkı ve belki de boğan bağlara dönüşmüştür. Dolayısıyla Eilis'in Enniscorthy'den ve patlak vermesi muhtemel skandaldan kaçmaktan başka çaresi yoktur. Burada, *Brooklyn* eserinin son sahnesi ön plana çıkar. Çünkü son sahnede, Eilis'in annesine Amerika'da evli olduğunu ve oraya geri dönmesi gerektiğini söylediği bir itiraf bulunur. Kendisinin bile tam olarak kabullenemediği ve onu beklediğini umduğu Tony'e olan sevgisinden emin olamasa da, Eilis'in yüzleşmek ve benliğine yapışan zehri atmak zorunda olduğu bir durumla hem ahlaki hem de toplumsal baskının acımasızlığını sırtlamak zorunda kaldığını ifade etmek gerekir. Annesi, her ne kadar Eilis'in Brooklyn yaşamını ve gidiş ve dönüş yolculuğunu hiç merak etmese ve kızının yaşadığı sıkıntıları hissedemese de, kendisinde varlığından haberdar olmadığı bastırılmış ıstırabını, Eilis'in itirafının ardına şu ifadelerle döküyor; “daha fazla konuşursam, ağlayacağım” (2009, s. 259). Eilis Amerika'ya yola çıkarken, oraya vardığında nasıl bir durumla karşılaşacağını bilemez. Eilis, annesinden ve Enniscorthy'den zorunlu kopuşun, ayrılığın “onun için giderek daha fazla anlam ifade edeceği” (2009, s. 262) önündeki yılları hayal ediyordu.

İrlanda topluluğunun gözünde dürüst olmayan davranışları ve Amerika'daki yabancılık durumu, Eilis'i hem vatanında hem de göç ettiği Brooklyn'de, ne Amerikan topluluğunun ne de İrlanda'daki kendi ailesinin bir üyesi yapıyordu, daha ziyade onu, yerinden edilmiş bir özne haline getiriyordu (Morales-Ladrón, 2014). Buradaki ayrılışın temelinde memleketi Enniscorthy'nin sosyal geleneklerine ters düşmemek düşüncesi yatıyordu. Ayrılıştaki bir korku ve endişe duyguları ön plana çıktı. Çünkü belirsizlik ve kaygı toplum gözünde Eilis'i hiçliğe sürükleyebilirdi. Dolayısıyla Toibin bu sonu kasıtlı bir şekilde hazırlayarak, o dönem İrlanda'da kadınların yaşamlarının sürekli olarak sosyal dışlanma tehdidiyle sınırlandırıldığını gözler önüne sermeye çalışmıştır (Carregal-Romero, 2018).

Eilis'in Brooklyn'e gerçekleştirdiği ilk göçü Enniscorthy'deki imkânsızlıklardan kaynaklanıyordu. Buna benzer şekilde, ikinci göç de Eilis'in damgalanmasına ve marjinalleşmesine neden olabilecek cinsel skandalın doğasında yer alan tehlikeden kaynaklanıyordu. Her iki durumda da Eilis göçe isteksiz ve gönülsüz şekilde hem maruz hem de mecbur kalır. Onun göçü, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra küçük bir İrlanda kasabасыndaki umutsuzluktan kaçmak isteyen İrlandalı işçi sınıfı için ortak hareketi ve New York'a sürgün deneyimini ifade eder (Raghinaru, 2018). Toibin aslında Eilis

karakteri yardımıyla göçün altındaki başarısızlığı kurtuluş olarak dramatize etmeye çalışır. Nasıl ki İrlandalı kadınların toplumdaki göç konusunu temel alan tartışmalarda varlığı önemsenmiyorsa, benzer şekilde romandaki Eilis'in kendisi ve kadın kimliği başkalarıyla etkileşimi söz konusu olduğunda önemsenmiyordu. Kendi ihtiyaçları ve deneyimleri hakkında neredeyse hiç soru sorulmadığı için kadın figürü, yokluğu kabullenmek zorunda bırakılmıştır. Dolayısıyla deneyimleri, sessizliğiyle şekillendirilmiş bir Eilis karakteriyle karşı karşıya kalıyoruz (Carregal-Romero, 2018). Eilis'in hayatındaki seçeneklerini azaltan dış koşullar karşısındaki güvensizliğini, kararsızlığını ve vazgeçişlerini birçok olayda görüyoruz. Ataerkil bir kültürün, rahibin ve otoriter annenin elindeki kadını edilgenlikle birlikte, Eilis'in hayatının gidişatını belirleyen kararlara katılma konusundaki çekingenliği konumunun tekinsizliğine bir tepki olarak görülebilir (Raghinaru, 2018). Amerika'ya seyahati onun için ayarlandığında, ailesine göçmenlik konusundaki endişelerini söylemek istediğinde, Tony ile olan ilişkisinde, özellikle İrlanda'ya dönüşünden sonra yazdığı mektuplarda ve Jim'le flört ettiği dönemde Amerika'daki medeni durumu hakkında sessiz kalır. Eilis, hayatındaki önemli dönüm noktalarında sessizlik yoluyla iletişim kurmuştur (Raghinaru, 2018). Ayrıca romanda, İrlanda toplumundaki sınırlı toplumsal cinsiyet, cinsellik ve aile kurgularının kısıtlamalarını etkili bir şekilde gözlemleyebiliyoruz. Eilis, döneminin ahlaki standartlarına göre, kadın terbiyesi normlarına meydan okuyan bir günahkâr durumundadır. Bu meydan okuma, Eilis'i ciddi şekilde kısıtlayan ataerkil topluma ve onun baskıcı kontrolüne karşı koymadır. Her ne kadar Eilis annesini Tony ve Jim konusunda aldatmış da, kendisinin Brooklyn'e gerçekleştirdiği ilk göç ve orada Tony ile yaptığı ilk evliliği bize Eilis'in etrafındakilerin isteklerini ve kararlarını kabul etmek zorunda bırakıldığını gösterir. Bu kabul ediş, onun hayatında geri dönüşü olmayan etkiler bırakır. Eilis, Enniscorthy'ye Rose'un ölüm haberinden sonra döndüğünde, başkalarına karşı ahlaki yükümlülükleriyle sınırlandırılanlar dışındaki yeni olasılıkları keşfetme zorunluluğu nedeniyle gizli bir yaşam sürer (Carregal-Romero, 2018). Eilis'in Tony'yle olan ilişkisi konusunda sessiz kalması veya Brooklyn yaşamını tamamen gizlemesi, annesinin beklentilerini karşılamaya çalışan, itaatkâr bir kız çocuğu rolüne uyduğunu gösterir. Sonuç olarak ailevi görevi, toplumsal saygınlık sorunları ve suçunu sert bir şekilde yargılayacak bir toplumda insana yakışır bir yaşam kurmanın imkânsızlığı nedeniyle, kocasına karşı üstün gelmiştir.

Sonuç olarak, Eilis hareket nereye olursa olsun göçle birlikte tüm geçmişiyle (ailesi ve Enniscorthy’den kendisiyle gelen benliğiyle) adeta iletişimini kaybetmiş ve ruhsal bir ölüme gitmiştir. Öte yandan, geçmişiyle alakalı kurmaya çalıştığı hayaller de onun çevresinden kopuk bir insan olmasına neden olmuştur. Brooklyn’de İrlandalı ve özellikle dini kimliğini taşımak zorunda olduğu Peder Flood’ın topluluğu ve Mrs. Kehoe’nun evi ona kimlik bunalımları yaşatmış ve bu bunalımlardan kurtulamayan Eilis gayri ahlaki eylemlere başvurmuştur. Boyunduruğu altında olduğu İrlanda değerleri ve dini kalıplar, Brooklyn’de Eilis’in hem alt sınıf bir işçi olmasına hem de toplumdan soyutlanmasına zemin hazırlamıştır. Çünkü göçmenlerin (İrlandalı veya İtalyan) çalışabilecekleri alan sadece hizmet sektörüydü. Bir başka ifadeyle, İrlanda kimliği Eilis’in toplumdan dışlanmasına neden olan önemli bir etkidir. Hem dini hem de milli kimliğin Eilis’te oluşturduğu tahribat, kendisini tanımlama noktasında toplumsal algılanışına zarar vermiştir.

2.3.4. Brooklyn’de Göçün Yansıması

Araştırmaya konu olan bir diğer kavram da göçtür. Göç kavramına baktığımızda mekân olarak yer değiştirme anlamına gelir ve bireyin psikolojisi başta olmak üzere kimliği, toplumdaki statüsü, yaşam motivasyonları gibi birçok konuyu doğrudan etkilediği görülebilir. Paul White’ın deyiimiyle göç insanın deneyimleyebileceği çok önemli “bir coğrafi hareket”tir (1995, s. 1). Göçte yer ve ev düşünceleri insanların hayatlarını inşa ettikleri iki önemli yapıdır. Keith Jacobs’a (2011) göre ise kritik bir süreç olan göç, bu eylemi gerçekleştirenler üzerinde dramatik etkilere sahiptir. Hem terk edilen hem de yerleşilen yer, insanın psikolojik haliyle birlikte topluma yönelik bakış açısını etkiler. Catherine Ward ve İrene Styles, “Lost and Found: Reinvention of the Self Following Migration” adlı makalelerinde göç sürecinin bireyde sebep olacağı korkutucu etkilerden şu şekilde bahsetmişlerdir; “anavatanı terk etmenin ve ardından gelen göç sürecinin etkisi göz korkutucu olabilir... bir birey... aile, arkadaşlıklar (sosyal ve iş), dil, kültürel miras ve tanıdık çevre kaybını yaşayabilir ve bu kayıplar kişinin kimliğini olumsuz etkileyebilir” (2003, s. 350).

İrlanda’nın göçle özel bir bağı bulunur. Akhtar’ın ‘karmaşık bir psikososyal süreç’ (2018, s. 3) olarak tanımladığı göç, 18. yüzyıldan itibaren İrlandalıların tarihinde yer almıştır. Günlük yaşamı ansızın bozan bir deneyim olan göçü, alışılmış gerçeklik

algılarını bozan travma ile ilişkilendirmek mümkündür. Özellikle ‘Büyük Kıtık’ veya diğer adıyla ‘İrlanda Patates Kıtığı’yla beraber, 19. yüzyıl ortalarında kitlesel açlık, hastalık ve yoğun göç dönemleri başlamıştır. Bu dönemde Amerika’ya milyonlarca İrlandalı göç etmiştir. İrlanda hemen hemen her dönem göç verse de, edebi yazın bu konuya daha çok 20. yüzyılın ortalarından itibaren önem vermeye başlamıştır. Günümüz İrlanda kurgusunda göç önemli bir temadır ve Toibin başta olmak üzere birçok İrlandalı çağdaş yazar bu konuda eserler ortaya çıkarır. Bu eserler aynı zamanda geçmişin sesi ve İrlanda tarihinin yeniden ifade ediliş şeklidir.

Bu eserlerden biri olan *Brooklyn*, göç eylemini temsil eder ve göç 1950’lerin İrlanda’sında nasıl yaşandıysa kurgu olarak karakterler üzerinden anlatılır. O dönem İrlanda’dan ayrılmak kimsenin isteyeceği bir şey değildi. Dolayısıyla göç temasının geç ortaya çıkmasını bu gerekçeye bağlayabiliriz. Göç ve onun utanç verici etkisi eserde açıkça görülür. Çalışmak ve geçim sağlamak için Birmingham’a göç etmek zorunda kalan Eilis’in 3 erkek kardeşi vardı ve bu kardeşlerden biri olan Jack’ten zar zor bahsedilmesi de bu utancı gösterir. “Eilis, Jack hakkında bir şeyler söylemeyi gerçekten çok isterdi, fakat bunun annesini üzeceğini biliyordu. Jack’ten bir mektup bile gelse, annesi sessizce ortalıkta dolaşıyordu” (2009, s. 16).

Böylesi bir hareket çarpıcı biçimde ekonomik, politik, sosyal veya kültürel koşullardaki bir dizi çarpıklık veya gerilim sonucu ortaya çıkarken, hareketlilikte bir sınırlılık söz konusudur. Çünkü bu hareketi yönlendiren bir yapısal güç ve bu harekete katılan bireylerin yer seçimlerini sınırlandıran kontrol mekanizması vardır. Dolayısıyla göç hareketi, yer ve göç deneyimleri bağlamında bireyleri dönüşüm sürecine sokar. Tabi bu dönüşüm sadece göç edenlerle sınırlı kalmaz, ayrıca göç edenlerle iletişim kuran ve hatta göçün neden olduğu sosyal, politik ve ekonomik değişimlerden dolayı olarak etkilenenler dâhil olmak üzere birçok bireyi de etkiler.

Göç nesiller boyunca İrlanda bilincinin merkezinde yer almıştır (Duffy, 1995). Bundan dolayı İrlandalı yazarların büyük bir kısmı ya geçici ya da daimi göçmenlerdi. Doğal olarak göç süreçlerini ve etkilerini eserlerinde yansıtmışlardır. Göçün İrlanda toplumunda derinlere kök salmış olması, bu eylemin bir şekilde İrlanda’daki yaşamın edebi temsillerinde veya İrlanda toplumundaki bazı sosyal sorunların edebi ifadelerinde yansıtılması beklenebilir.

Kadınların 1950’li ve 1960’lı yıllarda İrlanda’yı birçok nedenden dolayı terk ettiği bilinir. Fakat bu nedenlerin en önemlisi, genel olarak İrlanda’da sosyo-ekonomik durumun kötü olmasıdır. Bu yüzden çekingen genç bir kadın olan Eilis Lacey, Enniscorthy’deki alt orta sınıf değerlere ve düşük beklentilere bağlılığı vurgular. Eserde derin yüklü İrlanda tarihi, Lacey ailesinin bilincinin bir parçası olmasa da, Eilis’in yaşamını çevreleyen sokakların isimlerinde açıkça görülür. Örneğin, özgün isimleriyle ifade etmek gerekirse Friary Street, Church Street ve Castle Street, Pazar Meydanı’ndaki mağazalara ve Eilis gibi genç kadınların gelecekteki kocalarıyla tanışmak için danslara katıldığı Athenaeum’a çıkar. Saint Aiden Katedrali, kasabaya ve Slaney Nehri’ne bakan bir nöbetçi/karakol gibi görünür.

İrlanda eserde modası geçmiş ve eski, geleneksel bir toplum olarak görülür. Eilis karakterinin Enniscorthy’de bakkal dükkânı işleten Miss Kelly için çalışmasını incelediğimizde Miss Kelly’nin İrlanda’yı Amerika’nın eşitlikçiliğine karşıt olarak canlandığını düşünebiliriz. Çünkü Miss Kelly dükkâna gelen müşterilerine, onların sosyal statülerini temel alarak davranıyordu. Eilis, İrlandalıların kaderindeki yaşamı model aldığı için, kendisine biçilen, tanımlanan varlığı kabul eder. Çünkü eserde İrlanda gelenekle yoğun bir ilişki içindedir.

Brooklyn romanında, özellikle 1950’li yıllarda kadın göçmenlerin Amerika’ya daha iyi yaşam koşulları bulma konusunda kalkıştıkları başarısız girişimlerine şahitlik ediyoruz. Toibin, göçün tarihsel gerçekliğini edebiyat aracılığıyla temsil etmeye çalışmıştır. Özellikle Eilis’in Amerika’ya gerçekleştirdiği zorunlu göçün koşullarını, 19. yüzyılın ortalarında İrlandalı göçmenlerin koşullarıyla benzer göstererek Büyük Kıtık göçmenlerini hem onurlandırmış hem de onlara atıfta bulunmuştur. Göçün tarihsel figürlerini temsil eden karakterler romanda sergilenmiştir. Örneğin, Peder Flood, yurtdışındaki fırsatları, potansiyel işgücünü belirterek Eilis’i göç etmek için teşvik etmeye çalışan göçmen danışmanlarını akıllara getirir. Aynı şekilde, Georgina, ki o da Eilis’in Amerika’ya yaptığı seyahatte yol arkadaşıdır, anavatanına gidip gelmeye alışmış ve Eilis’e ilk yolculuğunda yardımcı olan deneyimli göçmeni temsil eder.

Sömürgecilik sonrası birçok romanda olduğu gibi *Brooklyn*’de de, romanın başkahramanının göç ettiği yer, dünyanın yeni süper gücü olan Amerika’dır (Mardorossian, 2002). Toibin, Eilis ana karakteri üzerinden anavatanı İrlanda’yı ve göç

sonrası gittiği Amerika'yı birbirine zıt iki yer olarak gösterir. Eserdeki İrlanda aile beklentileriyle ilişkiliyken, Amerika ise özgürlükle bağlantılıdır. Eilis, Amerika'yı arzusunun ve modernliğin yeri olarak hayal ediyordu. Dolayısıyla İrlanda'dan taşınmadan önce, Eilis Amerika'daki yaşamla ilgili düşünceleri benimsemişti ve bunlar zihninde o kadar yer etmişti ki onlara inanmaya başlamıştı. Fakat şu da bir gerçek ki, idealize edilen Amerika ile yaşanan gerçek deneyim birbirinden tamamen farklıdır.

Toibin, Amerika'ya göçün hüsrانlarını ortaya çıkaran ve henüz on iki yaşındayken, hatta babasını yakın zamanda kaybetmişken, evde duyduğu gerçek bir hikâyeye dayanan romanı *Brooklyn*'i yayınlamıştır. Toibin'in eserlerinde baba figürü düz veya eksik karaktere bürünür (Carregal-Romero, 2012). Daha çok annelerin ikincil plana atıldığı anlayışa tepki olarak anne figürüne *Mothers and Sons* (2006), kısa öykülerin yer aldığı eser, gibi bazı eserlerinde önem vermiştir. Göç süreci bireyler için duygusal bir deneyim olduğu için, çoğu zaman birçok birey ve aile özelinde kriz olarak tanımlanabilecek olan unsurlar ifade edilir (Duffy, 1995).

Colm Toibin, İrlanda Denizi kıyı şeridinin yakınında olan ve hatta yakın zamanda demir çatılı ve tarlaların üzerinden denize bakan büyük pencereci ahşap kaplı bir ev inşa ettiği Wexford kasabasında büyümüştür. Bu ev, çocukluğunu geçirdiği ve *Brooklyn* eserinin büyük bir kısmında bahsedilen Enniscorthy'den mesafe olarak çok da uzakta değildir. Toibin, eserin kurgusunda sık sık Enniscorthy ve Wexford manzaralarından bahsetmesine rağmen, eşcinsel bir birey ve arzulu bir sanatçı olarak, özellikle 1950'lerin hapsedilmiş İrlanda sosyal atmosferinde, burada oluşan geleneksel beklentilerin ağırlarını, sınırlarını aşma çabasındadır.

İrlanda toplumuna baktığımızda, Patrick Duffy'e göre (1995), göçleri 4 aşamada ifade etmek mümkündür. Bunlardan birincisi, 19. yüzyılda kıtlık öncesi ve sonrası olmak üzere milyonların Yeni Dünya'ya göçü, ikincisi İskoçya'ya ve İngiltere'ye yapılan mevsimlik göç, üçüncüsü 1940'lı ve 1950'li yıllarda yoğun şekilde İngiltere'ye yapılan göç ve sonuncusu ise son yıllardaki göçlerdir. Dolayısıyla İrlanda toplumu için 150 yıldan fazla süredir sürekli olarak dışa göç verdiğini ifade etmek doğru bir tespit olacaktır.

Buna benzer toplumlarda anavatana güçlü bir bağlılık söz konusudur. Özellikle göç bağlamında anavatan, kişinin uzaklaştığı yerdir ancak sembolik önemi, yeni deneyimlerin karşılaştırılabileceği bir zemin sağlaması bakımından varlığını korur (Jacobs, 2011).

Çünkü göç hareketi istekli olunmayan ama kaçınılmaz görünen bir eylemdir. Bu örneği eserde hem Eilis'in erkek kardeşlerinin İngiltere'ye hem de Eilis'in kendisinin Amerika'ya yaptıkları göçlerde açıkça görebiliyoruz. 1950'li yıllardaki şiddetli ekonomik zorluklar göçü zorunlu kıldığı için, dönemin göçlerinde yoksulluk ve geçim kaygısı iki önemli göç sebebi olarak değerlendirilir (Duffy, 1995).

İrlanda göçü kırsalda yaşayan sözüm ona 'geri' kalmış insanları, batı dünyasındaki gelişmiş ekonomi toplumlarına götürmüştür. Eserde de görüldüğü üzere Eilis'in babası öldükten sonra 3 erkek kardeşi de İngiltere'ye çalışmaya gitmek durumunda kalmıştır. Eilis ve cana yakın kardeşi Rose, yaşlı annelerinin yanında durmuşlardır. Eilis, meslek okulunda eğitim almış ve muhasebe öğrenmiştir fakat Enniscorthy'de herhangi bir iş bulamamıştır. Daha sonra, Miss Kelly'nin Pazar Meydanı'ndaki dükkânında 'Pazar günü tezgâhtar' olarak yarı zamanlı bir iş bulmuş, özellikle burada alçakgönüllülük ve haksız ayrımlar gibi konularda ciddi tecrübelerle sahip olmuştur. Çünkü Miss Kelly zenginlere ve din adamlarına hizmet ediyordu, ancak Pazar Ayini'nden sonra alışveriş yapan halka ekmek satmaz veya bir dakikasını bile ayırmazdı. Eilis, Buttle's Barley-Fed Bacon'da tezgâh arkasında çalışan arkadaşı Nancy ile Athenaeum'da bir dansa gider ve burada Nancy, George ile tanışır ve babasının Rafter Caddesi'nde bir barı olan Jim Farrell, Eilis'i etkilemeye çalışır. Bir noktada Eilis'in kaderi burada belirlenmiş görünür; daimi yeri olan Enniscorthy'deki yaşamı (evlilik, çocuklar, Kilise). Bununla birlikte, Toibin'in 1950'ler İrlanda'sına dair görüşü keskin, sert ve fakat belirleyici değildir. Dolayısıyla Eilis bir çıkış/kaçış yolu bulmuştur. Burada kırsaldaki durgun yaşamdan şehirde hızlı akan yaşama doğru bir kaçış vardır (Duffy, 1995).

Yaşlanan annesine bakmak için evde kalan bekâr bir kız olarak kaderini kabullenen Rose, Enniscorthy'de doğan ve o sıralarda Amerika'dan kısa bir ziyarete gelen ve aynı zamanda rahip olan Peder Flood'u çaya davet eder. Burada İrlanda ve Amerikan aksanının karmaşıklığıyla konuşan Peder Flood, "Brooklyn'in bazı kısımları İrlanda gibidir. Oralar, İrlandalılarla doludur. Parish (papaz yönetimindeki bölge) çevresinde, İrlanda'dakinden bile daha fazla sayıda yaşam merkezi var. Ve çalışmak isteyen herkes için iş var" (2009, s. 24) ifadesiyle Eilis'i Brooklyn'de çalışma olasılığıyla heyecanlandırır. Göçte anavatan (ev), edebiyatla uğraşan tüm yazarlara, öznelarının duygusal tepkilerini dile getirmek, kimliğin farklı yönlerinin göçle nasıl dönüştürüldüğünü ifade etmek için sembolik bir alan sağlar (Jacobs, 2011). Gerçekten de,

Peder Flood, Brooklyn’i İrlanda’nın idealize edilmiş, tamamen gerçekleştirilmiş bir şekli olarak yani dindar ve müreffeh bir yer olarak tasvir eder. Çünkü Peder Flood göç ettiği Amerika’da bölgesinde toplumun dini lideri olarak görev almıştır (Alzughabi, 2015). Bununla birlikte, şehirlerde çok sayıda Katolik kilisesi ve manastırı bulunduğu için, İrlandalı göçmenler kırsal bölgelere gitmemişlerdir. Bu da toplumun yoksul kesimlerinden oluşan ve şehrin ana bölgelerinde yer alan küçük İrlanda topluluklarının oluşmasına yol açmıştır. Buna ek olarak Brooklyn, özellikle gençler için büyük fırsatların olduğu yer olarak tanımlanır (İnan, 2012). Aslında İrlanda göçü, burada kırsaldan kente göçü mükemmel şekilde tasvir eder. Bununla birlikte, Eilis üzerinden göç edenlerin büyük bir kısmının da göç edecekleri yer konusunda önceden temas halinde olduklarını görebiliriz. Toibin, İrlandalı göçmenlerin Amerika’da karşı karşıya kaldıkları kültürel ve sosyal mücadelelerin yanı sıra bu zorlukları azaltma, kendilerine bir hayat kurma ve birçoğu bugün hala hayatta olan anlamlı topluluklar ve sosyal çevreler inşa etme yollarını göstermeye çalışır (Alzughabi, 2015). Eilis, bu noktada, Amerikan bireyciliği ile birleştirilmiş uyumlu bir İrlanda topluluğunun paradoks ağına çekilmiştir.

Eilis’in Brooklyn’e taşınması, boyun eğmekten özgürleşmeye doğru bir hareketti. Bu hareket sadece İrlandalı olmaktan hem İrlandalı hem de Amerikalı olmaya doğru bir kimlik kaymasını da beraberinde getirmişti. Bu düşünceden hareketle, Amerika için farklı diasporik hareketlere ev sahipliği yaptığını ifade edebiliriz. Fakat bu durum farklı bir ayrımcılığı da beraberinde getirmiştir. Sistemik ayrımcılık Amerika’ya gelen neredeyse tüm göçmenlere yapılmış ve bazı gruplar da bu ayrımcılığı diğerlerinden daha kötü yaşamıştır. Eilis, İtalyanlara, siyahilere, Yahudilere ve alt sınıf İrlandalılarına yönelik birçok biçimde ayrımcılık yapıldığını görür. Brooklyn, Toibin’in anlatımıyla her gün değişen ve gelişen bir şehirdi; “yeni insanlar geliyor ve bunlar Yahudi, İrlandalı, Polonyalı, hatta siyah olabiliyor. ...Herkes aynı şekilde davranıyoruz” (Toibin, 2009, s. 61-62). Orada sadece İrlandalılar değil aynı zamanda Tony gibi İtalyanlar, Yahudi kurs hocası Rosenblum ve siyahi insanlar gibi farklı gruplar da bulunmaktaydı. Buradaki ‘diaspora’ kavramı, bir ulus ile ona bağlı yurtdışındaki topluluklar arasındaki ilişkiyi sorgular (McWilliams, 2013). Eilis, yaşadığı İrlanda, ardından üç erkek kardeşinin çalışmak için gittiği Birmingham’daki İrlanda diaspora topluluğu ve son olarak Brooklyn’deki İrlandalı diaspora topluluğu gibi farklı İrlanda esintilerini keşfederek bir diaspora bilinci geliştirmiştir. İrlandalı bir kadın olarak hem bu diasporalarla hem de

İrlandalılık'la özdeşleşmiştir. Eilis, Amerika'daki birçok diaspora topluluklarıyla ilişki içinde olmuştur. İtalyan Amerikalı Tony ile duygusal ilişkisi, kurstaki Yahudi hocasının eğitimlerine katılması, Bartocci'de kökenlerine bakılmaksızın tüm çalışanlarla bir arada olması Eilis'in topluluklarla uyumlu bir ilişki kurduğunu gösterir. Dolayısıyla Eilis'in göç deneyimi, farklı diaspora topluluklarıyla etkileşime girmesine ve bu topluluklar aracılığıyla İrlandalı-Amerikalı olarak kendi kimliğini oluşturmaya imkan sağlamıştır.

Göç hareketi bireyin benlik duygusu ve çevresindekilerle olan ilişkilerini yeniden kavrama ya da yeniden değerlendirme noktasında 'katalizör' görevini yerine getirir (Jacobs, 2011). Bu demek oluyor ki, göç bireyin hayatındaki kimliği, sosyal konumu, yaşantısı, sorumlulukları gibi birçok şeyi etkileyerek farklı bir oluşuma neden olur. Salman Akhtar'ın ifadesiyle göç "karmaşık bir psikososyal süreçtir" (2018, s. 3) ve bu süreç içerisinde bireyin kendi ülkesinden başka bir ülkeye gerçekleştirdiği göç eylemi, o bireyin kimliğinde ciddi etkilere neden olur. Göçmen ifadesi de 20. yüzyılın en önemli kavramlarından biridir. Dolayısıyla olağan karşılanması gereken göç, aslında bir norm haline gelmiş ve kimlik, aidiyet ve ev/vatan kavramlarının derinlemesine yeniden müzakere edilmesiyle etkisini göstermiştir (Frank, 2008). Bu da demek oluyor ki, göç, alışılmış çevreden öngörülemezliğe doğru ansızın yapılan değişikliklerle sonuçlanır. Bu yüzden göç hem insanları hem de onların zihniyetlerini değiştirir (White, 1995).

Göç meselesinde ev kavramı, bireylerin duygusal tepkilerini dile getirmede ve kimliğin farklı yönlerinin göçle nasıl dönüştürüldüğünü ifade etmede kullanılır (Jacobs, 2011). Göçle birlikte kendi toplumundan uzaklaşmak zorunda kalan bireyler, hedef topluma farklı bir gözle bakar. Özellikle iki ülke arasındaki kültürel benzerlikler bireylerin kendilerini göçmen gibi hissetmelerinin önüne geçemez. Amerika'ya göç eden bir İrlandalı orada hayali bir göçmendir. Bu tarz göçmenlerin de göçle beraber önemli derecede kayıpları olur. İlginç olan şu ki, genelde göç meselesine Doğu'dan Batı'ya yapılan hareket olarak bakılır ve etkileri bu yönde incelenir. Fakat batıdan doğuya yapılan göçlerde de benzer zorluklar yaşanır. Akhtar'a (2018) göre göçün 4 koşul ve sebebi bulunur. Bunlar; göçün geçici mi yoksa kalıcı mı olacağı, kişinin göç etme isteği/zorunluluğu, kişinin anavatanını ilerleyen dönemde ziyaret edip edemeyeceği gerçeği ve son olarak ülkesinden ayrılma nedenleridir. Belirtilen bu koşullar, bireylerin yeni çevreye uyumunu da doğrudan etkiler.

Eilis, İrlanda'yı unutma ve Atlantik ötesinde zenginlik ve mutluluk arama planına çabuk kapılmıştır. Fakat ailenin varlığı kalmak için çekici bir güçken, donukluk ve sıkıcılık göçün itici gücü olmuştur; şehirde özgürlüğün çekiciliği söz konusuysa, bilinmeyen korkusunun iticiliği vardı. Bununla birlikte, göçe karar verme süreci hiçbir zaman siyah ve beyaz kadar keskin olmamıştır. Eilis'in New York'a orta sınıf bir nevi köle yolculuğu, bir rahatsızlık ve deniz tutması denemesi, bir tür yeniden doğuş ayini gibidir, ancak Liverpool'dan yola çıkmadan önce kardeşi Jack'in verdiği "zaman ve sabır salyangozu Amerika'ya götürdü" (2009, s. 35) tavsiyesiyle cesaretlenmiştir. İngiltere'de çalışmak için bulunan Jack'in bu ifadesi temelde Amerika'yı yüceltir. Çünkü hemen hemen tüm İrlandalılar için varış noktası olan Amerika hem fırsatlar ülkesi hem de üstünlük efsanesidir (İnan, 2012). Bu ifadelerden yola çıkarak Toibin'in Eilis Lacey karakteri özelinde İrlandalıların 20. yüzyılın ortalarında Amerika'daki mutluluk arayışını gözler önüne serdiğini ifade etmek mümkündür. Toibin'in "İngiltere'de yaşayan kasabalı insanlar Enniscorthy'yi özlerken, Amerika'ya giden hiç kimse evini özlemedi. Aksine mutlu ve gururluydular. Bunun doğru olup olmadığını merak etmişti (Eilis)" (2009, s. 26) ifadesi de Amerika'ya olan dönemin yaklaşımını gözler önüne serer.

Fakat Amerika, diaspora grupları için sınırlandırılmış bir yerdir. Çünkü Amerika'da bu gruplar topluluk olarak sınırlandırılır. Sonucunda ise bilinçli bir dışlanma meydana gelir. Eilis Amerika'ya göç ettiğinde Peder Flood'ın himayelerinde/kontrolünde olan bir gruba ve çoğunlukla seçkin İrlandalıların yaşadığı bir cemaate yerleşmiştir. Çünkü İrlandalılar, Katolik inançlarından dolayı Amerikan toplumundan dışlanmışlardır (Alzughaihi, 2015). Nüfusun çoğunluğunu oluşturan Protestan Amerikalılar, Katolikliğe ve onun inanç ve değerlerine karşı şüpheyi yaklaşıyorlardı. Örneğin, tespihler, Azizlere, heykellere ve Meryem'e saygı, Protestan teolojisinin doğrudan ihlali olduğu için sorunlu ve endişe kaynağı olarak kabul edilirdi.

Amerika'da göçmen gruplar da birbirilerini dışlayabiliyordu. Örneğin, Tony'nin en küçük kardeşi Frank, Eilis onlara yemeğe geldiğinde, ailesini kastederek "İrlandalıları sevmediğini" (Toibin, 2009, s. 154) belirtmişti. Aynı şekilde İrlandalı olmayan insanları da Mrs. Kehoe, İrlandalı kızları almaya gelen İtalyan erkekleri ifadesiyle kendi diaspora topluluklarından dışlıyordu.

Öte yandan, Liam McIlvanney (2009), göçün İrlandalıları için bir utanç kaynağı hatta üzerine konuşulacak zor bir mesele olduğunu ifade eder. Çünkü 1950’li yıllarda çoğu İngiltere’ye gitmek üzere yüzbinlerce insan İrlanda’yı terk etmiştir. Keith Jacobs’a (2011) göre göç birçok çocuğun kendi başına karar veremeyeceği bir eylemdir. Tıpkı bu ifadede belirtildiği gibi, Eilis ve onun gibiler için Amerika’ya göç kendi başlarına karar verebilecekleri bir eylem değildir. Fakat Peder Flood’ın önerisi olması ve geçmişteki ayrılıkların acısını (Babasının ölümü ve 3 erkek kardeşinin çalışmak için İngiltere’ye gitmesi) tekrar açığa çıkarmamak için Eilis’in annesi ve kardeşi Rose sessizliğe gömülmüş, gündelik yaşamlarına devam etmişlerdir. İrlanda halkının kendi ülkelerinde karşılaştığı genel yoksulluk ve bunun başta İngiltere’ye veya Amerika’ya göç üzerindeki etkisi dönemin en belirgin zorunluluğu olmuştur. Bu durum aslında kendi zamanının bir kadını açısından Eilis için iki esrarengiz özlemi içinde barındırır. Yazarın İrlandalı göçmenle ilişkilendirilen geleneksel klişeleri tersine çevirme çabasında; yabancı ötekinin yerinden edilmesi, kültürel bölünme, öznenin yurt içinde ve dışında yer değiştirmesi ve yabancılaştırıcı büyüme ve uyanış deneyimi gibi temaları araştırma amacı vardır;

Eilis, Dublin’de, Amerika’da çalışmanın gemiyle İngiltere’ye gitmekten farklı bir şey olduğunu bilincindeydi. Amerika çok daha uzak ve sistemleriyle, tarzıyla tamamen yabancı olabilirdi, ama neredeyse bunu dengeleyen bir çekiciliği vardı. ...Birmingham’da, Liverpool’da, Coventry’de ya da hatta Londra’da bir dükkânda çalışmak bile, bununla karşılaştırıldığında son derece sıkıcı olabilirdi. (2009, s. 33)

Edebiyatta göçün popülerliği insan varoluşunun gerçeklerinin bir yansımasıdır ve bu yüzden göç, edebi bir gerekliliktir. Üst anlatıya şüpheli yaklaşan, evrensel karşı olan ve deneyimlerin çokluğunu ve göreliliğini vurgulayan postmodernizmde göçün etkisi yoğundur. Özellikle parçalanma, yer değiştirme ve yabancılaşma çok yaygın temalardır. Dahası, edebi bir tema olarak göçün en yaygın kullanımlarından biri aslında ölüm metaforudur. Göçün ölüm ile eşit görülmesi sadece edebi bir araç olmasından ibaret değildir. Bu durum sadece bireysel kaybın göstergesi değil, aynı zamanda bütün bir topluluğun göç ve sürgüne karşı tutumunun da bir göstergesidir. Bu konuyu destekler nitelikte düşüncelere sahip olan Paul White’ın şu ifadeleri oldukça çarpıcıdır;

Belirli gruplar ve toplumlar için göçün normal yaşam yolu olarak kabul edildiği yerlerde ‘göçmen kültürleri’ mevcut olsa da, göç genellikle yerinden edilme ve bireyin hem eski normlardan hem de yeni bağlamlardan olası yabancılaşması ile ilgilidir. Göç, değişimle ve kimlikle ilgilidir. Göç, hareket/taşınma ile ilgilidir. (1995, s. 6)

Gerçekleştirilen göçlerde göç eden bireyler genellikle ve öncelikle değişmeyi bekler. Dahası, bu göçmenler değişmeyen düzenden de kaçmayı umar. Dolayısıyla geri dönüş eylemini gerçekleştirdiklerinde umduklarını bulamazlar. Göç literatürüne baktığımızda, ister gerçekleşmiş olsun ister hayali kalsın, sonunda mutlaka dönüş fikrine umut bağlanmıştır. White’ın deyiimiyle geri dönmek “gerçekten geri gelmek olabilir ama aynı zamanda yeniden başlamak; aramak ama aynı zamanda kaybetmek de olabilir” (1995, s. 14). Bunun yanında göç sonrası bireyin kendi geçmişine ve vatanına dönmesi beklenen umudu vermeyebilir. Çünkü koşullar, sınırlar ve kimlikler her anlamda değişime uğramıştır. Eserde Eilis’in Amerika’dan İrlanda’ya dönüşü ve sonrasında Enniscorthy’e duyduğu yakınlık bir çelişkiyi ve Said’in deyiimiyle yersiz, yurtsuz oluşunu gösterir. Çünkü Eilis zaman ve mekân bağlamında Brooklyn’in uzaklığını yaşarken, onun için Brooklyn’in sıcaklığı, Bartocci dükkânının sıkıcı atölyesi, Miss Keohe’nun evindeki odası ve hatta Tony (Amerika’daki sevgilisi) neredeyse uzak bir anıdan ibaret olmuştur (İnan, 2012). Dolayısıyla Enniscorthy ya da Brooklyn hangi ortamda bulunursa bulunsun Eilis, bulunduğu yeri gerçek ve uzak olan yeri de hayale dönüştürür. Fakat hiçbir zaman göçün sarsıcı etkisinden kurtulamaz. Nitekim her iki yer de ona yabancı haldedir. Camelia Raghinaru’nun da (2018, s. 52) ifade ettiği üzere Amerika’yı ve daha sonra İrlanda’yı bir rüyanın sisiyle çevrili olarak görmesi ve sık sık rüya gibi bir duruma hapsolmuş gibi davranması da Eilis’in yabancılaştmasına bir işaret.

Rose’un Eilis’i Peder Flood’la - ki o da New York’tan İrlanda’ya kısa bir tatil için gelmiştir- tanıştırmasının tek nedeni, kız kardeşinin Amerika’ya seyahat etmek ve iş bulmak için gerekli bağlantıları yapabilmesidir. İrlandalılar varlıklı olmadıkları sürece veya Amerika’da yaşayan, onları maddi olarak destekleyebilecek hatta iş, barınma imkânı sağlayabilecek arkadaş ve ailelerden oluşan hâlihazırda kurulmuş bir sosyal çevreleri olmadıkça, Amerika’ya göç edebilmeleri imkânsız bir durumdur (Alzughaibi, 2015). Bu durum Amerika’da birbirlerine sıkı sıkıya bağlı İrlanda toplulukları oluşturulmasında önemli bir etkidir. Çünkü İrlandalı göçmenler çoğunlukla diğer İrlandalı göçmenlerle (hemşerileriyle) topluluklar oluşturma ve birlikte yaşama eğilimine girmişlerdir. Bu bilgi ışığında Peder Flood, iş ve eğitim de dâhil olmak üzere sayısız fırsatın temsili noktasında önemli bir figürdür. Dünyanın birçok bölgesinde insanlar ekonomik zorluklardan dolayı vatanlarından göç etmek zorunda kalırken, İrlanda’da bu durum genellikle onların kimlik politikaları ile ilişkileri bağlamında ortaya çıkar. 1950’li yıllara baktığımızda ise İrlandalı

göçmenlerin büyük bir kısmı, özellikle İrlanda'daki zayıf ekonomik durum nedeniyle Amerika'ya gelmiştir. Eilis, belirsizlik yüklü göçün korkularını İrlanda'dayken yaşamaya başlamış ve bu sürecin onun için ayarlandığının ayırdına varmıştır;

...bu odayı, kardeşini, bu sahneyi, sanki uzak bir yerlerden anımsama ihtiyacı duyacağını hissetti. Uzayıp giden sessizlikte, Amerika'ya gitmesinin, bir şekilde, üstü kapalı bir biçimde ayarlandığının farkına vardı. Peder Flood'ın, Rose tarafından adamın bunu ayarlayabileceğini bildiği için eve davet edildiğine inanıyordu. ...Eilis Amerika'ya gitmeyi hiç düşünmemişti. (2009, s. 25)

Özellikle 20. yüzyıl göç anlamında çok önemli hareketliliğe ve yer değişikliklerine sahne olmuştur. Yaşanan iki dünya savaşı, onlarca bölgesel savaş, totaliter rejimlerin ortaya çıkması göç dalgalarının oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir (Frank, 2008). 19. yüzyılın sonlarından günümüze kadar yaşanan teknolojik gelişmeler ışığında ulaşım ve iletişim inanılmaz boyutlara ulaştı. Bu yüzden etkileri herkesin görebileceği boyuttaydı. Dünya aynı anda hem hızlanıyor hem de küçülüyor; somut ve soyut sınırlar bulanıklaşıyor ve geçirgenleşiyor; eski ulus-devletler çökerken yerine yenileri ortaya çıkıyor; küresel olan, yerele nüfuz ederken, yerel olan küresele dağılıyor ve insan kimliğinin üretimi yeni koordinatlarla oluşturuluyordu (Frank, 2008). Teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki yoğun etkisinin yanında, edebiyatın da önemli bir etkisi olmuştur.

Birey gündelik yaşamında kendisini cinsiyet, yaş, aile statüsü, ekonomik, dini, kültürel ve etnik gibi farklı kimlik pencerelerinden tanımlayabilir ve gruplarla ilişkilendirebilir. Göç eylemi de bireyin kişiliğini ve psikolojik benliğini oluşturan kimliğin bu yönlerinin sorgulanmasıyla doğrudan ilişkilidir. White'ın "göçmenler, daha çantalarını toplayıp ayrılmadan çok önce kendi toplulukları içinde etkin bir şekilde 'kaybolmuş' olabilir ve elbette 'uyum sağlayamamak' göçün birincil nedeni olabilir" (1995, s. 2) ifadesinden hareketle, göçe maruz kalanların anavatanlarında toplumdan soyut kaldıklarını söyleyebiliriz.

Eilis, iki dünya arasında sıkışıp kalmış ve hatta Amerika tarafından sunulan fırsatlar, sonunda ataerkil İrlanda toplumunun ona yüklediği ahlaki sorumluluklara maruz kalarak erozyona uğramıştır. Toibin'in, üçüncü tekil şahıs samimi anlatıcısından türetilen, tarafsız, her şeyi bilen bir sesle anlatılan romanı, her iki ülkedeki statü ile ilgilidir. Bu durumun temsili ise bir İrlanda kasabasında, arkasında rahatlık ve hapsedilmeyi bırakan ve fakat Brooklyn'de huzursuzluk ve özgürlük keşfeden, aynı zamanda orada satıcı olarak çalışan, Brooklyn Üniversitesi'nde kendini geliştirme fırsatı yakalayan ve Tony adındaki

bir İtalyan Amerikalı tesisatçıya duyduğu aşkına bağlılığını yerine getiren genç kadın Eilis Lacey olmuştur. Toibin, Eilis üzerinden göçü İngiltere ve Amerika özelinde sorunsallaştırıyor ve okuyucunun zihninde şu ifadelerle soru işaretleri bırakıyordu;

Kasabadan (Enniscorthy'den) İngiltere'ye giden kızlarla oğlanlar az paraya sıradan işler bulurlarken, Amerika'ya gidenler zengin olabiliyorlardı. Kasabadan İngiltere'ye giden insanlar Enniscorthy'i özlerken, Amerika'ya giden kimsenin evini özlemediği inancına nasıl kapıldığını da düşünmeye başladı (Eilis). O insanlar Amerika'da mutlu ve gururluydular. Bunun gerçek olup olmadığını merak ediyordu. (2009, s. 26)

Bu ifadeler Eilis'in İngiltere ile Amerika'ya yapılan göçleri kıyasladığını ve ilkine gidenlerin sıradan işçi olarak kaldığını, diğerine gidenlerin ise orada mutlu, huzurlu olabileceğini ve hatta zenginleşebileceğini gösteriyordu (Stoddard, 2012).

Göç eylemini gerçekleştirenler hem bireysel hem de grup olarak yeniliklere açık hale gelir. Başka bir deyişle, kimliğin bireysel, sosyal ve grup yönü göç aracılığıyla dönüşüme maruz kalır. Bu açık olma hali bireylere kendilik algılarını ve öz imgelerini yeniden sorgulamalarına imkân sağlar. Böylece bireyde bulunan çoklu kimliklerin öğeleri yeniden tanımlanabilir. Etnik kimlik penceresinden bakıldığında, göçten önce kendi etnik kimliği hakkında sabit bir fikri olmasa da göçmenler, göç edilen yerde kendilerini tanımlayan ve hatta 'öteki' şeklinde sınırlandıran etnik bir farkındalığa maruz kalabilirler (White, 1995). İrlandalı göçmenler de Amerika'da mevcut etnik gruplara katıldılar ve Amerika'ya geçişlerini kolaylaştırmak için bu gruplara ihtiyaç duydular.

Amerika, göçmenlerin yurtlarıyla bir bağ kurarken, kendilerini orada bütünleşmiş hissettikleri için bir hareketlilik yeri olarak görünebilir, fakat Amerika'ya göç etmek dışlanma duygusuna sebep olan bir deneyimdir. Eilis'in Brooklyn'de İrlanda cemaatine yerleşmesi ona Amerika'da İrlanda'yı bulmasını sağlamıştır. Bu durum göç öncesi Amerika'yı özgürlük yeri olarak algılamasıyla çelişir, çünkü İrlanda gelenekleri ile bir kez daha karşı karşıya kalır. Peder Flood'ın Eilis'e söylemiş olduğu "Brooklyn'in bazı yerleri İrlanda gibidir. Oralarda İrlandalı doludur" (Toibin, 2009, s. 24) cümlesi Brooklyn'in küçük bir İrlanda olarak tanımlandığını vurgular. Dolayısıyla Brooklyn ve İrlanda benzer yerler olarak kabul edilebilir, çünkü Eilis'in geride bırakacağını düşündüğü İrlanda ve geleneği, Brooklyn'de ve Mrs. Kehoe'nun evinde mevcuttur. Mrs. Kehoe bu evde İrlanda otoritesini temsil eder. Çünkü kendisi de bir İrlandalıdır. Sorumluluğu altında olan İrlandalı kadınların eve erkek getirmemek ve uygun konuları

konusmak gibi bunlara benzer katı kurallara uymasını sağlayarak İrlanda otoritesini Brooklyn’de oluşturunuyordu. Söz gelimi, Mrs. Kehoe İrlanda’daki Miss Kelly’nin Amerika’daki karşılığı gibi kadın terbiyesinin katı standartlarının ve İrlanda görgü kurallarının koruyucusu olmuştur (Carregal-Romero, 2018).

Toplumsal cinsiyet rolleri de göçten etkilenir. Öncelikle toplumsal cinsiyet, kültürel ve sosyal olarak belirlenen cinsiyet rollerine karşılık gelen bir kavramdır. Toplumlar için davranış, rol ve tutum temelinde kadınlık ve erkeklik olmak üzere iki farklı toplumsal cinsiyet boyutu bulunur. Bu iki boyut, birbirinden net bir şekilde ayrılmıştır. Dolayısıyla, toplumlar, bireylerden cinsiyetlerine yüklenen davranış değerlerini ve kurallarını sergilemelerini bekler. Bu demek oluyor ki, toplum biyolojik cinsiyete göre bireylere bir dizi davranış biçimleri sunar ve roller temelinde bireyleri bu davranışları uygulamaya zorlar. Bu roller bireylerin davranış kalıplarını, sorumluluklarını, paylaşım düzenlerini, kaynaklara ve ayrıcalıklara erişimlerini de belirler.

Toplumların büyük bir kısmında ev içindeki ve ev dışındaki işlerde cinsiyetlere göre bir görev dağılımı vardır (Vatandaş, 2011). Kadınların hamile kalıp çocuk doğurması ve çocuklarını yetiştirmesi, ev işlerini düzenlemesi gibi eylemler, onların bu işleri içselleştirdiklerini gösterir. Benzer durum erkeklerin ev dışı etkinliklerinde de görülür. Bunun temel kaynağı ise erkeğin fiziksel kuvvetinin baskın, ruhunun savaşçı, güçlü ve cesur görülmesidir. Çünkü bir ulus, milliyetçilik bağlamında bir aileye benzetilmekte ve bu ailede erkek ve kadının ataerkil sistemin özdeşleştirmiş olduğu rolleri oynaması beklenir (McClintock, 1991). Bir yönüyle kadınlar, erkekleri bekleyen konumunda yer alarak ağırbaşlılığı ve sessizliği temsil eder. Fakat göçle birlikte toplumsal cinsiyetlerini bir kenara bırakmak durumunda kalan bireyler, zorunlu olarak yaşam mücadelesine girer. Patates Kıtlığından sonra erkeklere kıyasla daha fazla kadın İrlanda’dan göç etti, çünkü kadınların evlenme veya ücretli iş bulma fırsatları daha azdı. Sonuç olarak, kadınlar İrlanda’nın ataerkil kültürü tarafından ikincil bir sosyal konuma yerleştirildi (Flanagan, 2015). Örneğin; babalarını kaybeden ve ailelerini geçindirmek için göç etmek zorunda kalan ve sözüm ona evlenme çağına gelen ve kendilerinden yuva kurup evlat yetiştirmesi, aile bütünlüğünü sağlaması beklenen ve fakat ekonomik koşullardan dolayı göç edip çalışmaktan başka çaresi olmayan kadın bireyler, bir baba figürünün sırtına yükleyebileceği tüm sorumlulukları almış olur. Dolayısıyla bu süreçte aileler özellikle göçün trajik etkisiyle, kısa süreli veya uzun soluklu bir parçalanma

sürecine girer. Çünkü istihdam, gelir ve tüketim gibi yaygın kalıpların değişimi ekonomik durumu da doğal olarak değiştirir (White, 1995). Göçle birlikte girilen toplumda anavatanındaki yaşamın öğelerini yeniden oluşturma, göç edilen toplumla kısmen veya tamamen bütünleşme ve hem anavatanından hem de göç edilen toplumdan bağımsız olarak yeni bir kimlik oluşturma gibi farklı değişiklikler söz konusu olur. Kimlikte yaşanabilecek bu gibi değişiklikler sabit bir düzlemde meydana gelmez. Dolayısıyla göç edenlerin büyük bir kısmında kararsızlık/ikilem hâkim olur. White, bu kararsızlıkları/ikilemleri şu şekilde dile getirir;

Geçmişe ve şimdiye karşı kararsızlık: İşlerin ‘o zaman’ mı yoksa ‘şimdi’ mi daha iyi olduğu konusunda. Geleceğe yönelik kararsızlık: Bir ‘geri dönüş efsanesini’ korumak mı yoksa daha fazla beklenen hareketin inşa edilmeden yeni bir proje tasarlamak mı? ‘Ev sahibi’ topluma karşı kararsızlık: saygı, hoşlanmama veya belirsizlik duyguları. Davranış standartlarına karşı kararsızlık: eskiye tutunmak mı yoksa onu atmak mı, yeniyi her gün bağlı kalırken sembolik olaylar aracılığıyla uzlaşmak mı? (1995, s. 3-4)

Bu kararsızlıkta verilen tercihler, sadece bireylerle alakalı değil, aynı zamanda bireylerin kendilerini içerisinde buldukları durumların sınırlarıyla da alakalıdır. White (1995) göçün sadece bireyler ve mekânlarla ilgili değil bunlara ek olarak zamanla da ilgili olduğunu belirtir. Dolayısıyla ilk göç edenlerle sonradan göç edenlerin karşılaştıkları durumlar aynı değildir. Çünkü geçmiş zamanlarda yapılan göç, ister aynı kökenlerden gelen insanlardan olsun, isterse daha sonra gelenlerin deneyimlerini etkileyecek siyasi, sosyal, ekonomik koşullar açısından olsun, bir şekilde kabul koşullarını değiştirmiş olacaktır (White, 1995). Zaman içinde göç eden birey veya grupların kimlikleri değişir. Çünkü göç edilen toplumda yaşanan deneyimler kimlik evrimini doğrudan etkiler. Paul Carter (1992) göçü, her birey kendi yaşamında bir yolculuk kavramı oluşturduğu için, evrensel deneyime sahip bir serüven olarak değerlendirir. Bir başka deyişle, birey evinde/vatanında olsa bile bir göçmendir. Çünkü birey orada da kendisini yabancı olarak değerlendirir.

Dönemin İrlanda’sında bazı kadınlar da Dublin gibi büyük şehirlere göç etmiş ve ailelerinden uzakta yaşam sürmüşlerdir. Bu, kültürün bir bütün olarak kadınları o zamanki diğer Avrupa kültürlerinin çoğundan daha bağımsız gördüğü anlamına geliyordu (Alzughaibi, 2015). Eilis’in sorumluluklarından anlaşılacağı üzere, İrlandalı yazar Toibin, eserde temel olarak, özgürlükler diyarı olan Amerika’yı açık, davetkâr ama verilen sözlerin yerine getirilmesinde titizlik gösterilmesi gereken bir yer olarak sunar.

Peder Flood, Eilis'e kefil olan, kalacak yer, genel ve maddi refahını sağlama güvencesi veren resmi bir mektup yazdı. ...Mektupta, aynı adresteki merkez mağazalarında Eilis'e kalıcı bir iş öneriyor ve muhasebe becerileriyle genel deneyiminden söz ediyorlardı. Mektup, Laura Fortini tarafından imzalanmıştı; el yazısının okunaklılığı ve güzelliği, Eilis'in dikkatini çekti. Mektup kâğıdı, açık mavi rengiyle, antetin üzerindeki kabartma bina çizimiyle, daha önce gördüğü bu türde her şeyden çok daha ciddi, daha pahalı, daha vaatkâr duruyordu. (2009, s. 27)

İrlandalı başkahraman Eilis, Amerika'yı, hayallerinin gerçekleştiği, ama aynı zamanda sonradan hayal kırıklığına uğradığı büyük beklentilerin ülkesi olarak görmekte birlikte, orada aşk ve kaybın farkına varır. Eilis Brooklyn'de kendini hiç kimse gibi hissederken, aynı zamanda İrlanda'da kendisinden beklenen sorumluluk sahibi kız rolünden de kopuktur (Raghinaru, 2018). Burada açığa çıkan aşk ve evlilik konuları Eilis'in tutarsız davranışlarını yansıtırken, topluma yabancılaşma ve sonrasında ise iletişim kopukluklarını gözler önüne serer. Benzer durum Eilis'in Brooklyn'e seyahati öncesinde de abisi Jack'e memleketine dönüp dönmeyeceğini sorduğunda gün yüzüne çıkar.

Ah, benim için orada hiçbir şey yok. İlk birkaç ay buralarda yolumu bulamadım. Deli gibi eve dönmek istiyordum. Eve dönmek için her şeyi yapabilirdim. Ama artık alıştım. Maaşımı ve özgürlüğümü seviyorum. ...Eilis, Jack'in kendisini ne kadar yalnız hissetmiş olabileceğini düşündü. Eilis, aynı şeyi kendisinin yaşaması durumunda yalnız olacağının farkındaydı ve Brooklyn'e vardığında, başına gelebilecek her şeye, hissedeceği bütün duygulara hazır olmayı umuyordu. (2009, s. 38-40)

Brooklyn'e yapılan gemi yolculuğunda, tecrübesiz olan Eilis birçok zorlukla karşılaşmıştır. Eilis ilk gece üçüncü sınıf yemek salonunda çok az insanın olması detayını kaçırarak, yemeğini yemiş ve gece boyu fırtınada gel-git olayına maruz kalan geminin en alt kısmında tüm yediklerini kusmuş ve üstüne üstlük yan kamaradaki iki Amerikalı kadınla ortak kullandıkları lavabonun gasp edilmesinden dolayı temizlenme imkânına sahip olamamıştır. Göç, beraberinde zorlukları ve tecrübeyi erken getirmişti. Gemi yolculuğundaki her gecenin sabahında yeni bir kadın olarak uyanıyorlardı. Çünkü gece yaşanan gel-git olayları bünyelerini yıpratıyordu. Gemi Liverpool'dan ayrıldıktan sonra onlara tek iyi gelen şey duşta sıcak suyun altında geçirdikleri zamandı (Toibin, 2009).

Eilis, iki ülkede birçok hayatı değiştiren hilelerle karşılaşır. Bu da İrlandalı göçmenlerin göç ettikleri topluma kolayca uyum sağlayamadıklarını gözler önüne serer. (Duffy, 1995). İrlanda'ya geri dönmek, vatanlarından göç etmek zorunda kalan İrlandalıların vazgeçilmez bir tutkusudur. Dolayısıyla Eilis'in eylemleri, yazarın İrlandalı

ve İrlandalı Amerikalı olmanın ne anlama geldiğine dair hissini aktarma amacındadır. Yazar, ayrıca, bu genç kadının seyahatleri ve denemeleri aracılığıyla ‘ev’ ve ‘uzak’ kavramlarının belirsiz ve değişken terimler olduğunu gösterir. Bu anlatımla birlikte, Toibin ana vatanından uzaklaşmış, ancak hafızada ve kurguda oraya geri dönmüştür. Hem ‘ev’ hem de ‘sürgün’ tekinsiz hale gelir ve Eilis, hem Enniscorthy’e hem de Brooklyn’e pek uymaz. Eilis, sürgündeki hayatının geri kalanının tanıdık olmayan durumlarla bir mücadele olacağından korkmasına rağmen, anlatının başlangıcından itibaren, mağazadaki işlerinin rutinini, sanki onu kendinden koparmak için tasarlanmış anlatıların gibi yeniden anlatır. Oradaki konumundan ne kadar az memnun olduğunu kendisinden ve ailesinden saklamak için bakkaldaki verimli performansını dramatize eder. Eilis’in kendisini sunma şekli, bir kendini gizleme biçimidir (Raghinaru, 2018).

Çoğu İrlandalı göçmen gibi, Eilis de her zaman geri dönmeyi planlıyor ve belki de bu arzu, göç ettiği topluma tam bir bağlılık göstermesini engelliyordu (Duffy, 1995). Nitekim Eilis’in Brooklyn’deyken annesi, Rose ve Jack’ten aldığı mektuplar vardı. Eilis, her mektubun nasıl yazılabileceği konusunda hayal gücünü kullanarak memleketine dönüyordu. Her ne kadar bedeni Brooklyn’de olsa da, ruhu Enniscorthy’deydi;

Mektuplar, Eilis’e çok az şey anlatıyordu; neredeyse kişisel hiçbir şey yoktu ve hiçbir şey, yazanın kendi tarzı gibi değildi. Yine de onları tekrar tekrar okurken bir an için nerede olduğunu unuttu ve gözlerinin önüne annesi geldi. Mutfakta Basildon Bond bloknotunu ve zarflarını önüne almış, hiçbir sözcüğün karalanmadığı düzgün bir mektup yazmaya koyuluyordu. Rose’un, işten getirdiği bir kâğıda yazmak için yemek odasına gidebileceğini, annesininkinden daha uzun, daha şık bir zarf kullandığını düşündü. Eilis, Rose’un mektubunu bitirince girişteki masaya koyduğunu, annesinin sabah her iki mektubu da çantasına koyup Amerika için özel pullar almaya postaneye gittiğini hayal etti. Jack’in mektubunu nerede yazdığını gözlerinin önüne getiremedi. Diğer ikisinden daha kısaydı. Neredeyse çekingen bir tarzı vardı. Sanki çok fazla şeyi yazıya dökmek istemiyordu. (2009, s. 68-69)

Eilis’e karşı annesi, kardeşi Rose ve Jack hayatlarında hep sınırlı yaklaşmışlardır. Duygularını açık bir şekilde ifade etmek yerine aile ilişkilerinde sessizliği tercih etmişlerdir. Bu da aile geleneklerinin bir parçasıydı. Çünkü anne veya baba figürleri duygusal diyalogları aile üyeleriyle gerçekleştirmeyi hayatın olağan akışına aykırı görüyorlardı. Burada ‘geleneksel’ aileler işlevsiz durumdadır ve aile üyeleri arasındaki ilişkiler duygusal mesafe, pişmanlık ve güvensizlik nedeniyle gerginleşir (Carregal-Romero, 2012). Nitekim Eilis’in Amerika’daki hayatını annesine anlatmak yerine sessizliği tercih etmesi, Rose’un kendisi göç etmek yerine kardeşini bu eyleme teşvik

etmesi ve planını kardeşiyle paylaşmaması, Jack'in çalışmak için göç ettiği İngiltere'deki zorluklardan hiçbir aile üyesine bahsetmemesi, aile ilişkilerinin duygusal boyutta gizlendiğini gösterir. Dahası, Eilis'i kaybetme fikrinin varlığı bile evde bir boşluk oluşturmaya rağmen Eilis'in gidişinden önceki günler tam bir sessizlik içinde geçmiştir (Román-Sotelo, 2020). Buna rağmen Eilis, her fırsatta aile bireylerinin İrlanda'daki sahnelerini zihninde canlandırarak olayların özünü anlamaya çalışmıştır.

Peder Flood'un yardımıyla Eilis Brooklyn'de bir eve yerleşmiş ve daha sonra bir mağazada tezgâhtar olarak işe başlamıştır. Çünkü çoğu İrlandalı kadın ve erkeğin yaptığı iş, şehir hayatına uygundu. Onlar asgari becerilere sahip oldukları için çoğunlukla ev hizmetlisi, fabrika işçisi, sekreter, hemşire ve öğretmen gibi işler bulmuşlardır (O'Hara, 2002). Fakat Eilis yine de ilk başta idealize edilmiş bir karşı-imgeyi, bir hayal gücünün İrlanda'sını yeniden inşa ederek memleket hasreti çekmiştir. Toibin'in vurgulamaya çalıştığı bir diğer İrlandalıların yaşadığı göçmenlik teması, göçmenlerin genel olarak sistematik ayrımcılık nedeniyle toplumdan izole edilme biçimleridir (Alzughaibi, 2015). Eilis ve diğer göçmenler, doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli ayrımcılık biçimleriyle karşılaşır. Toibin, göçmenlerin çocuklarının federal hükümet tarafından kendilerinden alınmasını şu cümlelerle ifade eder; “bazen mahkeme, çocukların okuldan atıldıkları veya sorun çıkardıkları veya ebeveynleri ile olan sorunları nedeniyle bakıma alınmalarını, yetimhanelere veya sanayi okullarına veya koruyucu ailelere yerleştirilmesine karar veriyordu” (2009, s. 70).

Tarafsız gözle bakıldığında Eilis'in anavatanı, aile terbiyesi ve hapsedilme konusunda birbirini dışlayan durumlar sunar. Böylece Eilis kendi çelişkili geleceğini de şekillendirmiş olur. Bedenen Brooklyn'de olsa da aklı Enniscorthy'deydi;

...bir diner'da tezgâha oturup menüye bakarken, uyandığında hayal meyal hatırladığı bir başka rüyadan sahneler gözünün önüne geldi. Sakin bir günde, durgun bir denizin üzerinde, tipik bir balon gibi uçuyordu. Aşağıda Cush Gap kayalıklarını ve Ballyconnigar'ın yumuşak kumlarını görebiliyordu. Rüzgâr onu Monageer'e, sonra Vinegar Tepesi'ne ve Enniscorthy'ye uçuruyordu. Rüyasının anısına o kadar daldı ki tezgâhın arkasındaki garson ona iyi olup olmadığını sordu. (2009, s. 71)

İrlanda'dan göç eden kadınların çoğunluğu çiftçilerin veya işçilerin kızlarıydı ve büyük bir kısmı da okulu bırakmıştı. Bu kadınlar için yoksulluk temel bir etkeni, ancak bu, o kadınlar veya aileleri için göç kararını hiçbir zaman kolaylaştırmadı (Delaney, 2005). Eilis, alışamadığı göçün etkisiyle aile, vatan hasreti çekiyordu ve dolayısıyla Brooklyn'de

mutluzdu. Bağlılık duygusu gelişmediği için kimlik bunalımı da yaşıyordu. Kimlik bunalımı sonucunda birey, kim olduğunun bilincinde olmaz ve dahası ait olduğu ve ulaşmak istediği yerin de farkında olmaz (Erikson, 1968). Bunalımın merkezinde olan birey, kendisini gündelik yaşamdan soyutlar, çalıştığı işyerinde veya herhangi bir ortamda kendisinden beklenen eylemleri yerine getiremeyebilir. Eilis içinde yaşadığı Amerikan toplumunun tarihsel süreçlerine yabancıydı ve kendisini bir yere ait hissedemediği için tutarlı bir kimlik duygusu benimseyemiyordu. Bağlılık duygusu hem kültürel hem de dini değerlerin sabit kalması ve bireyin bunların devamlı bilincinde olması durumunda gelişebilir. Başka bir deyişle, içinde bulunulan toplumun tarihi deneyimleri, kültürel mirası ve dini kimlik gibi niteliklerinin sabit olması bireyin bağlılık duygusunu geliştirmesine olumlu katkı sağlar. Eilis'in çalıştığı Bartocci'de mutsuzluğu açıkça görülebiliyordu. Durumdan haberdar olan Peder Flood'ın mağazaya gelmesiyle Eilis ile aralarında vatan hasretini ve göçün kaçınılmaz etkisini gün yüzüne çıkaran bir diyalog gerçekleşti; “neden böyle hissettiğini biliyor musun diye sordu Peder Flood. ...Yurt özlemi çekiyorsun hepsi bu. Herkesin başına gelir ama geçer. Bazı insanlarda çabuk geçer. Ve kural, konuşacak birisini bulmak ve boş kalmamaktır” (2009, s. 78).

İrlanda'dan kadınların kıtlık sonrası göçü, toplumlarında kendilerine verilen kölelik rolünü ve onu savunan ataerkil değerleri reddetmektir (Flanagan, 2015). Bekâr kadınların göçünü, kültürlerinin ve onun altında yatan ataerkilliğin reddi olarak görebiliriz. İrlanda'dan uzaklara gerçekleşen göç durumunda, ayrılanların geçmişlerinin yeniden inşası, akraba ve topluluk ağlarının Amerika'ya göçe yardım etmedeki rolü önemli unsurlardır. Söz gelimi, İrlanda ile olan bağlar sadece işlevsel değil aynı zamanda duygusal boyuttadır. Bunların yanı sıra, dini farkındalıklar da göç üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Din, itici bir güç olarak görülür. 1950'li yıllarda İrlanda'daki kiliselerde okunan popüler bir ‘Göçmenler için Dua’ vardı ve bu dua, ailelere, göçmenlere İrlanda Katolikleri olarak görevlerini hatırlatma etkisine sahipti (Duffy, 1995).

Eilis, Brooklyn Üniversitesi'nde başladığı akşam kurslarında öğretmenlerin aksanlarına ve nereli olduklarına dikkat ediyor ve özellikle katılımcıların hangi ırktan olduklarını tahmin etmeye çalışıyordu. Bir dersten sonra, “belki (Mr. Rosenblum'ın) hangi kitaptan okuduğunu sorsak iyi olur diyen genç adam, bir an kaygılı göründü. Kitaptan okuduğunu sanmıyorum, dedi Eilis. İngiliz misin? Hayır, İrlandalı. Ah, İrlandalı dedi genç adam ve başını sallayıp gülümsedi” (2009, s. 83-84) ifadesi İrlandalı

göçmenlerin Katolik olmalarından ötürü tıpkı diğer göçmenler gibi ayrımcılığa maruz kaldıklarını gösterir. Bu durum, onların sosyal grup olarak güçlü bir şekilde birleşmelerine zemin hazırlamıştır. Hal böyle iken, kapalı bir topluma dönüşmeleri onlarda bir denetim mekanizmasının oluşmasına neden olmuştur. Özellikle Amerika'daki göçmen İrlandalı kızların Mrs. Kehoe'nun evinde belirli kurallara uymak zorunda olmaları veya Peder Flood'ın bölgesinde kilisedeki yardım gecelerinde görev almaları bu denetimin belirgin örnekleridir. Brooklyn, Eilis'i, Peder Flood, onu kilise salonunda "artık İrlandalılara", yani "tünelleri, köprüleri ve otoyolları inşa eden" (2009, s. 88) adamlara Noel yemeği hazırlaması için görevlendirdiğinde, kendisini ideal bir İrlandalı olarak sunar. Eilis'e babasını hatırlatan bir adam onun elini tutup İrlandaca, "eğer benimsen, kalbimin hazinesi" (2009, s. 94) şarkısını söylediğinde, sanki kaybettiği İrlanda sihirli bir şekilde canlandırılmış ya da tamamen fark edilmiş gibi hissetmiştir. İki yer arasındaki mesafeye rağmen, Eilis, burada hem Mrs. Kehoe hem de Miss Kelly tarafından İrlanda Katolik ahlakının sınır ötesi gözetiminden kaçamamıştır (Carregal-Romero, 2018). Bu İrlanda atmosferinin yeniden oluşması, korunmama duygusunu hafifletmiştir, fakat aynı zamanda grubun doğal üyeleri Amerikan toplumuyla tam bir birleşmeden de mahrum kalmıştır. Esasında gerçek İrlanda, Brooklyn'den binlerce kilometre uzakta, uzun bir hayal gücü sıçraması olarak yer almıştır. İrlanda'daki işçi sınıfının doğal üyesi bir karakter olarak Eilis, Amerika'yı duygusal kayıpların potansiyel kazançlarla dengelendiği bir yer olarak somutlaştırır (Raghinaru, 2018). Bu, göçün sürgün ve travma ile yakından bağlantılı olduğu gerçeğini gözler önüne serer ve yerinden edilme hissi, henüz yerinden edilmiş ötekiler için hem yakınmaya hem de empatiye imkan sağlar. Vatan ile kurulan bağlar çoğu zaman yüzeysel görünse de birçok göçmenin göç edilen topluma tam olarak uyum sağlamasını engellemiştir (Duffy, 1995).

Mrs. Kehoe'nun Batı İrlandalı ağzı sıkı Miss Keegan evden ayrıldıktan sonra bodrum kattaki odayı Eilis'e verme çabası Eilis'te huzursuzluk uyandırıyor. Çünkü ortada yapılan bir adaletsizlik vardı. Mrs. Kehoe'nun evdeki diğer kiracıları kastederek "onların hiçbirine aldırış etme. İkimizin de onların yüzünden uykusuz bir gece geçirmesine hiç gerek yok" (2009, s. 104) cümlesi Eilis'e ayrı bir yaklaşımın olduğunu gösteriyordu ve evin içinde yaşanan bu küçük göç tıpkı Eilis'in Enniscorthy'den Brooklyn'e yaptığı çaresiz göçü resmediyordu. Bunlara ek olarak Mrs. Kehoe, Eilis'i

kendisine bağımlı hale getirmeye çalışıyordu ya da Eilis'in sezdiği kadarıyla iyiliğin karşılığını isteyecekti;

Ev sahibesinin son cümlesinin, Eilis ile kendisinin, diğer kiracılardan ayrı durduğuna ve bu işi birlikte tasarladıklarını sezdirmeye hazır olduklarına dair bir kesin düşünce taşıdığı apaçıktı. Eilis, bunun Mrs. Kehoe adına berbat bir haddini bilmezlik olduğunu düşündü. Ama aynı zamanda ona, en son gelene evin en iyi odasını verme kararı, sadece Patty, Diana, Miss McAdam ve Sheila Heffernan ile arasında sorun yaşanmasına yol açmayacaktı, Mrs Kehoe zaman içinde yaptığı iyiliğin karşılığını istemekte kendini özgür hissedecekti. (2009, s. 104)

Eilis, vatan hasretini bastırmak için ev düşüncesini aklından atmaya çabalıyordu. Nitekim bunalım hissini yenerek yeni hayatında dostluk ve sevgi de buluyordu. Çünkü geçmişinin onu andan koparmasını istemiyordu. Brooklyn'de yer alan Bartocci'deki işine, üniversitedeki akşam kursuna odaklanıyor ve bazen de Tony ile buluşmanın heyecanını duymayı arzuluyordu. Fakat ilişkilerde tecrübesiz olan Eilis için erkek arkadaşını kontrol etmek oldukça zordur, samimi ve içten hem fiziki hem de duygusal birliktelik Eilis'i bir çıkmaza da sürüklemiştir (İnan, 2012). 1950'lerin neşeli, laik bir rahibi olan Peder Flood, Eilis'i Brooklyn Üniversitesi'nde muhasebe derslerine kaydettirerek onun İrlandalı şeyleri bir kenara bırakarak aslında İrlandalı bir Amerikalı olarak kimliğini yaratmasına imkân sağlamıştır. Brooklyn'in soğuk kış günleri karşısında şoka uğramasına rağmen Eilis evindeki sıcacık odayı sever. Bu da bize Amerika'nın aşırı uçlar ülkesi olduğunu gösterir. Dahası Eilis, Amerika'da hiyerarşilerin olduğunu ve Amerika'nın birçok bölgesinde Yahudi, İtalyan ve İrlandalı göçmenlerin olduğunu farkına varır (İnan, 2012). Yahudi hocasından (Mr. Rosenblum) soykırımı ilk duyduğunda dünya görüşü yavaşça genişlemeye başlamıştır. Bensonhurst'lü ve 'İrlandalı kızlar'dan hoşlanan genç bir tesisatçı olan ve gerçek adı Antonio Giuseppe Fiorello, yani Tony ile tanıştığında İrlanda, Eilis için ufkun çok ötesine kaymıştır.

Eilis, Tony ile olan samimiyetinin ilerlemesiyle birlikte ona "sıla hasreti çektiğini, Peder Flood'ın onu meşgul etmek için kursa yazdırdığını ve akşamları okula gitmekten ne kadar mutlu olduğunu ya da evden ayrıldığından beri, olabileceği kadar mutlu olduğunu" (Toibin, 2009, s. 142) ifade ediyordu. Fakat kendisini tam olarak Tony'ye bırakamıyordu. Onun gizemini koruduğunu hissediyordu. Eilis, İrlanda toplumunun göç edenler arasındaki belirgin farkını yansıtıyordu. Çünkü kendisi İrlanda'da belirli bir iş birikimine sahipti ve muhasebe alanında bilgi sahibiydi. Dolayısıyla Eilis, İrlanda

toplumdaki belirgin değişimi de resmediyordu. Yeni g edenler eskilere göre daha yüksek eğitime sahipti (Duffy, 1995).

Fiorello Eilis'i 'Singin' in the Rain'i izlemeye, ardından dört erkek kardeşiyle Ebbets Field'a ve daha sonra kendi bedensel öz bilincini aştığı Coney Island'a götürerek Amerikan yaşam tarzına uyum sağlamasını ve bu toplumda asimile olmasını ilerletir. Tony, Eilis ile evlenmek, Dodgers hayranlarından oluşan bir ekip (aile-hayal ettikleri çocuklar) kurmak ve kardeşleriyle birlikte, hepsinin yaşamayı planladığı Long Island'da bir arsa oluşturmak istiyordu. Fakat Eilis bu duruma direnir, ancak kalbi zayıf olan kız kardeşinin aniden ölüm haberini aldıktan sonra Tony'nin isteklerine boyun eğmek zorunda kalır.

Onu sevdiğini söylemesi ve bir yanıt beklemesi Eilis'i korkutmuş, içinde, bunun yaşayacağı tek hayat, evden uzak geçirilecek bir hayat olduğunu kabul etmesi gerektiği hissini uyandırmıştı. Suskunluk içinde yürüyüp Mrs. Kehoe'nun evine vardıklarında, Eilis ona neredeyse resmi bir şekilde, gece için teşekkür etti ve gözlerine bakmamaya çalışarak iyi geceler dileyip içeri girdi. (2009, s. 149)

Eilis, Rose'un ölümüyle artık gerçek bir gle yüzleşmişti. Daha önce de ifade edildiği üzere, edebi bir tema olarak gn en yaygın kullanımlarından biri aslında ölüm metaforudur (White, 1995). Gn lm ile eşit görülmesi sadece edebi bir araç olmasından ibaret değildir. Kardeşi kimseye söylemediği hastalığıyla kendi göçünü hızlandırırken hayatın doğallığına zarar getirmek istemiyordu. Fakat babaları gibi Rose'un cennete yaptığı g, annesi ve Eilis başta olmak üzere aile fertleri için, sosyal şartların dışında gerçekleşen bir durumdu ve kabullenilmesi oldukça zordu. Eilis, "artık bir daha onu asla göremeyeceğim" (2009, s. 180) ifadesiyle bu gn, kendisinin gerçekleştirdiğinden daha gerçek ve farklı olduğunun ayırdına varmıştı. Tüm bunlara ek olarak, 1950'li yıllarda Amerika'ya g İrlandalıları için son derece çetrefilli boyuttaydı ve bu yüzden genellikle gler yasadışı yollarla yapılıyordu (Duffy, 1995). Gler sonucunda yerleşik İrlanda-Amerikan topluluğu tarafından yeni gelenlere yönelik emek sömürüsü ortaya çıkıyordu. Bu İrlandalıları için yeni topluma uyum sağlama problemi, tıpkı eskilerde olduğu gibi, baş göstermiş ve sonucunda yasadışı statüleri daha da kötüleşmiştir.

Daha sonra Eilis, abisi Jack'in İrlanda'dan gönderdiği mektubu okuduktan sonra, annesini teselli etmek için ve fakat kısa bir süreliğine İrlanda'ya dönmeyi planlar. Hatta Amerika'yı kastederek "neden buraya geldim ki?" (2009, s. 179) cümlesini kurarak bir

noktada Eilis kendi kendine, sanki Amerika'ya göçü Rose'un ölümüne neden olmuş gibi sorgulamaya ve kendisini suçlamaya başlar. Eilis Amerika'ya asimile olma noktasına gelse de vataniyle özdeşleşmesi devam ettiği ve bir gün geri dönme umudu olduğu için duygularını kontrol edebilmiştir.

Eilis, Jack'in yazdığı mektubu Tony'ye verdiğinde Tony dizeleri okudukça onu kaybetme korkusuyla yüzleşmişti. Eilis, Peder Flood veya Mrs. Kehoe yerine Tony'ye gidebileceğini biliyordu. Çünkü onun için Tony daha öncelikliydi ve bunu hissediyordu. Fakat Tony kaybetme korkusuyla tekrar bir göçün olmasına hazırlıklı değildi.

Eilis, Tony'nin annesinin mektubunu açarken yalnız olmaması gerektiğini ima ettiğinde, yanında olup onu avutmak istediğini mi kastettiğinden emin olamadı. ...Eilis, onun mektuptan huzursuz ya da belki de kendisi kadar altüst olduğunu veya her iki duygunun da tuhaf bir karışımını hissettiğini biliyordu. ...Tony şimdi her şey için ağlıyordu. Ölen Rose için, yalnız kalan annesi için, gitmesi gereken Eilis için ve terk edilecek kendisi için. (2009, s. 191-193)

Belki de aşırıya kaçma eyleminin doğasında evi, yurdu uzaklar için terk etmenin ölümcül sonuçları vardır. Enniscorthy'ye döndüğünde, yakınlık ve sorumluluk ilmeği Eilis'in boynuna dolanmıştır. Ancak eve yaptığı bu ziyaret ona neden ayrıldığını hatırlatmış ve gördüğü manzarada hiçbir şey değişmemişti, her şey aynıydı. Fakat onun algısında değişiklik olduğu kesindi. Doğal olarak annesine Amerikan evliliğini anlatamazdı, bu yüzden gerçekliği kaybolmaya başlamıştı. Annesi için endişeli ve kaygılı olan, bunun yanında kardeşleri tarafından kalması noktasında yoğun baskı altında olan Eilis, dönüşünü ertelemeye karar verir. Tony ile olan Amerikan romantizminin haberi, ifşa olmakla tehdit eden ve her şeye burnunu sokan ahlak bekçisi Miss Kelly'ye ulaşır ve sonrasında Miss Kelly, Eilis'i "adamin dediği gibi, dünya çok küçük bir yer" diye uyarır (2009, s. 255). Eilis, kaderini ne yazık ki kabul eder ve İrlanda'sını sonsuza dek yitirmiş ve Amerikan rüyasını sınırlandıran Enniscorthy'yi terk eder. Burada eve bağlılık hala önemlidir ve eve dönmenin gizli arzusu devam eder ama sonuç Eilis'in arzuladığı gibi değildir.

Miss Kelly'nin Brooklyn hayatından kesitleri öğrenmiş olması Eilis'i zorunlu göçe maruz bırakmıştı. Günlerce gidiş biletinin tarihini belirlemekte, anne ve çevresinin etkisiyle, kararsız kalan Eilis, bu ani bilgiyle birlikte Enniscorthy'yi terk etmekten ve göç etmekten başka çaresi olmadığını farkına varır. Toibin'in genç İrlandalı kadın temsili, Amerikan deneyimleriyle masumiyetinin ortadan kalktığını göstermiştir. Yeni yazarlar

arasında sıklıkla kullanılan temalardan biri hem İrlanda'da hem de göç edilen toplumda yer değiştirme fikridir (Duffy, 1995). Böylece Eilis bir daha eve/memleketine gidemeyeceğini ve aslında artık evin ne anlama geldiğine dair gerçek bir duygudan yoksun olduğunun farkına varır. Burada modern iletişim yöntemleri, göç edenler için mesafenin etkisini azaltmıştır. Bu durum, yeni göç edenlerin İrlanda'daki ve kendi bölgelerindeki olaylarla önceki göç edenlerden çok daha fazla etkileşim kurabilmeleri anlamına geliyordu (Duffy, 1995).

Jim, Eilis'in Amerikan evliliğini asla anlamayacak ve Tony de Jim'i asla bilmeyecekti, bu yüzden evlilikleri başka bir aldatmacaya dayanacaktı. Eilis, Jim ile İrlanda Denizi'nde romantik bir gezide çekilmiş fotoğraflarını Tony'den saklamıştır. "Gelecekte bir zaman onlara bakıp yakında ne olacağını hatırlayacağını, ona garip, puslu bir rüya gibi görüneceklerini düşünüyordu" (2009, s. 261). Artık Eilis uzaklardaydı ve bir evi yoktu. Burada Toibin'e göre İrlanda ve Amerika, radikal ve uyarıcı değişimlerden geçen hem gerçek yerler hem de hayali konumlardır. Bu cümle Toibin hakkında can alıcı bir çıkarımı gözler önüne serer; Colm Toibin için İrlandalı olmak, evinizde veya uzakta olduğunuz yerden asla memnun olmamak anlamına gelir. Eilis Lacey, Enniscorthy'den Brooklyn'e, oradan tekrar Enniscorthy'ye ve sonra yine Brooklyn'e geri döner, hepsi kendisinin kim olabileceğini ve nereye ait olduğunu araştırmaya yöneliktir. Fakat Eilis sonunda kendini hiçbir yerde bulamaz. Bu süreçte İrlanda'daki kasabası zihninde bir hapsedilme yerinden kayıp bir cennete doğru hareket ederken, İrlanda'ya kısa dönüşü sırasında kaçmayı umduğu evlilik yükümlülüklerini yerine getirmekte ve bu sırada da Amerika da bireysel fırsatlar ülkesinden bir hapis yerine dönüşür. Dolayısıyla Eilis bir daha evine geri gidemez. Toibin, burada bir okyanus geçişi yoluyla aşkınlık ve kurtuluş için fazla umut beslemez. Uzaktan görülen, deneyimlenen İrlanda ya da Amerika, ulaşılmaz bir hayal ülkesi olmaya devam eder.

Eserde hem İrlanda hem de Amerika vatan/ev anlamına gelebileceği için, Eilis ikisi arasında seçim yapamaz ve ikisi arasında sıkışıp kalır. Çünkü Eilis için hiçbiri tam anlamıyla vatan/ev değildir. Burada ev ve aile kavramı, kişinin kendi koşullarıyla olduğu kadar dış koşullarla bağlantılı olarak gelişebilecek bir yapıdadır (Carregal-Romero, 2012). Bunun nedeni olarak Eilis'in mekânsal aidiyet duygusunu kaybettiğini söyleyebiliriz. Önce İrlanda ile daha sonra Amerika ile bağları kopmuştur. İki yer de ona belirli zamanlarda tanıdık ve yabancı gelmiştir. Örneğin, Amerika'dayken anavatanı ona

yabancı iken, İrlanda'daki ailesini Rose'un ölümünden sonra ziyaret ettiğinde Amerika'yı yabancı ve uzak hissetmiştir. Kendisinin öznelliğini yaşamak yerine, evde kalabilme ihtimaline karşılık Amerika için ayrılma görevini yerine getirerek kendisinin kopyasını oluşturur. Eilis, hayatının geri kalanını yabancıyla mücadele içerisinde geçirmekten korkuyordu ve hatta bu mücadelenin bir kısmının, döndüğünde kız kardeşi Rose'un zamansız ölümünün yol açtığı evinin yabancılığı ile olacağının farkında değildi (Stoddard, 2012). Söz gelimi, öteki (yer), her zaman Eilis için yabancı olarak resmedilmiştir. Dolayısıyla göç aynı anda iki farklı yerde yabancı olmak şeklinde tanımlanırken, kendi içerisinde duygusal güçlüğü ve kopukluğu barındırır (İnan, 2012). Eilis'in göç hareketi, kimliğini bozguna uğratmıştır. Amerika'ya yaptığı göç onu, seçim yapmakta zorlandığı iki dünya arasında parçalamıştır. Brooklyn'de özgürlüğü elde etmeyi ve İrlanda geleneğinden kurtulmayı uman Eilis için Amerika İrlanda'yı hatırlatmış ve anavatanında kaçmak istediği şeyle Amerika'da yüzleşmiştir. Dolayısıyla Eilis'in İrlanda'dan Amerika'ya yaptığı göçü çelişkilerle dolu bir serüven olarak nitelendirebiliriz. Çünkü Amerika'daki hayatı bir yönüyle, İrlanda'da yaşayacağı görev dolu hayatı yansıtır.

İki ülke arasında gidip gelirken Eilis, kendini aramak yerine kendinden kaçmıştır. Eilis'in göçü ilginç bir şekilde durağandır. Çünkü bu göç onu ne istediği ne de beklediği yere götürmüştür. Dahası Toibin, romanın son sahnesinde Eilis'i, ev ve sürgün arasında sıkışık halde bırakarak onun her iki yerden de mahrum kaldığını göstermeyi amaçlar (İnan, 2012). Son sahnede gemi Eilis'i Amerika'ya götürmeden önce roman son bulmuştur. Bu göç, içerisinde kimlik arayışını ve özgürlüğü barındırıyordu, fakat Shaun O'Connell'ın deyimiyle Eilis umduğunu hiçbir teşebbüsünde elde edememiştir;

Colm Toibin için İrlandalı olmak, evinizde/vatanınızda veya uzakta olduğunuz yerden asla memnun olmamak anlamına gelir. Eilis Lacey, Enniscorthy'den Brooklyn'e, tekrar Enniscorthy'ye ve tekrar Brooklyn'e geri döner, hepsi kim olabileceğini ve nereye ait olduğunu araştırıyordu ve sonunda kendini hiçbir yerde bulamaz. (2013, s. 10)

Eilis için göç İrlanda'da olması beklenenden başka biri olmak için bir fırsattı. Amerika'ya giderek değişmişti. Fakat bu kimliğindeki karmaşık bir değişimdi. Brooklyn'e vardktan sonra, Eilis hala kendisini hem sadece İrlandalı hissediyor hem de bir yabancı olarak görüyordu. Bu da vatan hasreti çektiği için açıkça görülebiliyordu;

Burada hiç kimseydi. Sorun sadece arkadaşlarının ya da ailesinin olmaması değildi; bu odada, işe giderken geçtiği sokaklarda, mağazada bir hayaletti. Hiçbir şey, bir anlam ifade etmiyordu. ...Burada onun parçası olan bir şey yoktu... Yapabileceği hiçbir şey yoktu. Sanki bir yerlerde kilitli kalmıştı. (2009, s. 69-70)

Eilis Brooklyn’de bir zombi gibidir; kendisini yalnızca Enniscorthy’de gerçek hissedebileceğine inanır, ancak bu durum hayal gücüne ve belleğe aittir, yani aslında gerçek değildir (Stoddard, 2012). Eilis, İrlandalı olarak kalmaktan zamanla İrlandalı-Amerikalı bir hayat yaşamaya evrilmiş ve Brooklyn’de İrlandalıların semtinde yaşamasına rağmen, Amerikan yaşam tarzına yakın hale gelmiştir. Çünkü kendisi içinde yaşadığı toplumun etkisiyle asimile sürecine girmiştir. Örneğin, Brooklyn Üniversitesi’nde aldığı kurs, Coney Adası’nı ziyaret edişi ve sinemaya ve beyzbol maçlarına gitmesi onda Amerikan esintilerini hissettiriyordu. Ayrıca İrlanda’ya döndüğünde hem annesine hem de arkadaşlarına Amerikalılaştırmış biri olarak görünmesi yaşam ve giyim tarzının değiştiğini gösteriyordu. Eilis’in kimlik dönüşümü henüz tamamlanmamış, bir başka deyişle iki kültür arasında bölünmüş ve dolayısıyla kendisinin çift benliği oluşmuştur. Eilis Amerika’ya adapte olmasına ve kimliği göç ettiği toplumun etkisinde olmasına rağmen, diaspora bilinci kendisini tam olarak İrlandalı şeklinde tanımlamasını imkansızlaştırır. Bunun altında Amerika’da yaşadığı gerçeği yatar. Eilis’in benliğindeki her şey onun iki ülke arasında sıkışıp kaldığını, kendisini ne tek bir ülkeyle tanımlayabildiğini ne de ikisini birden kucaklayabileceğini gösterir. Bu yüzden Eilis her ülke için ayrı bir benliğe bölünmüştür. Bu oluşan ikilik, göçünün daha çok bir sürgün olduğunu ima eder. Çünkü Eilis devamlı olarak içinde olmadığı bir ülkeden ve kendi benliğinden kopuktur. Bunun doğal sonucu olarak, çoğul olan kimliğini açıkça kavrayamamıştır. Eilis’in İrlandalı olan parçası ile Amerikalı olan yönünü birleştirememesi, kendi gelişimini engellemiştir. Eilis, göç etmeden önce sessiz ve geri döndüğünde özgürleşmiş Amerikan benliği güçlkle ortaya çıkmış ve fakat hala sesi olmayan bir kadındır.

SONUÇ

Bu çalışmada 20. yüzyılın önemli İrlandalı düşünür ve yazarlarından biri olan Colm Toibin'in *Brooklyn* romanı esas alınarak 1950'li yılların İrlanda'sından Amerika'ya yapılan zorunlu göç ve beraberinde oluşan kimlik bunalımları, kimlik sorunları eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle kimlik, kimliğin etimolojisi, kimlik oluşumu, kimlik türleri, benlik gibi kavramlardan bahsedilerek tanımlamalar yapılmıştır. Nitekim bunların neticesinde kimliğin cinsiyet, ırk, din, ulus gibi unsurları olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar da bir kişinin sahip olabileceği özelliklerdir ve onu ötekilerden ayırt etmede kullanılır. Yanı sıra, kimlik bireyin hem zihnini hem de duygularını etkisi altına aldığı için ona çeşitli anlamların yüklenmesine sebep olur. Başka bir deyişle, bireyin hayatını anlamlandıran kimliğin özellikleri birbiriyle bağlantılıdır. Bu özelliklerden birinin değişmesi, bireyin duygularını etkiler ve dolayısıyla kendisine yönelik algısı da değişime uğrar. Nitekim kimliğin diğer yönleri de bu değişimden nasibini alır. Bir bireyin sadece tek bir kimliğinin olma ihtimali yoktur. Çünkü evinde baba olan birisinin işyerinde müdür olması, Müslüman veya Hristiyan olması, bir takımın taraftarı olması pekâlâ mümkündür. Bu kimliklerin oluşumu ise sosyal ve kültürel çevre tarafından gerçekleştirilir. Bir başka deyişle, yer aldığı her ortam bireye bir kimlik yükler. Bireyin sadece doğumuyla beraber sahip olduğu değil, aynı zamanda sonradan edindiği kimliklerin tamamı kurgusaldır. Çünkü tanımlamaya konu olan her bir nitelik insan ürünüdür.

Esere konu olan İrlanda tarihi hem kimlik hem de göç bağlamında ele alınmıştır. Özellikle 12. yüzyılla birlikte İngiltere'nin İrlanda topraklarında sömürgecilik faaliyetlerine başlaması İrlanda tarihi için sancılı dönemlerin başlangıcı olmuştur. İrlanda halkının dini değerlerden uzaklaşması gerekçesine sığınan İngilizler hem siyasi hem de dini olarak ülkeye müdahale etmişlerdir. Bunun neticesinde hem yerli halkın sahip olduğu Katolik inancı hem de sonraki süreçte buralara yerleş(tiril)en İngilizlerin Protestan inancı dini ayrımın fitini ateşlemiş ve bununla birlikte kimlik mücadelesi baş göstermiştir. Nitekim adada yüzyıllardır devam eden kimlik mücadelesi günümüzde etkisini yitirmemiştir. Dini mücadelelerden sonuç alamayan İngilizler, zamanla şiddete başvurmuş ve İrlandalılar üzerinde egemen olmaya çalışmışlardır. Dolayısıyla bu bölgede yaşanan siyasi anlaşmazlıkların temelinde mezhepsel ayrımlar olduğu bir gerçektir.

İrlandalı Katolikler çoğu zaman isyanlarla İngiliz egemenliğine başkaldırmışlardır. İngilizlerin bu bölgelere Protestanları yerleştirmeleri ve Katoliklerin sahip olduğu arazileri onlara teslim etmeleri bir bastırma politikasıydı. İrlanda'nın tarihsel süreç içerisinde İngiltere ile yaşamış olduğu ayrı bir devlet olma mücadelesi, sömürgecilik sonrası ilk dönemlerde etkisini yeteri kadar göstermemiştir. Her ne kadar İngiliz hâkimiyetinden kurtulmuş ve ekonomik olarak iyi bir seviyeye gelse de, İrlanda kendi toplumunda yer alan sömürgeciliğin kalıntılarını ortadan kaldıramamıştır.

Küreselleşme ve endüstri sonrası ekonomiden kaynaklanan hızlı değişimlerin toplumsal sonuçları İrlanda'da görülür. 1950'li yıllarda İrlandalı erkekler başta olmak üzere kadınların da ailelerini geçindirebilmek, bireysel bağımsızlıklarını kazanabilmek ve kendilerini gerçekleştirebilmek için kalkıştıkları zorunlu göçler İngiltere ve Amerika gibi sanayileşmenin yoğun şekilde görüldüğü ve refah seviyesinin İrlanda'ya kıyasla yüksek olduğu ülkelere ve okyanus ötesine yapılmıştır. Benzer durum İrlanda tarihine baktığımızda 'Büyük Kıtık', diğer adıyla 'İrlanda Patates Kıtılığı' (1845-1852) döneminde yaşanmış ve toplumun büyük bir kesimi açlık ve hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Devamında ise insanların göç etmekten başka çareleri kalmamıştır. Romanın başkahramanı Eilis'in Amerika'ya tipik bir göçmen olarak yaptığı yolculuk, hem karakteri hem de önceki İrlandalı göçmen anlatılarının ortak özellikleri bağlamında gelişen bir hikâyedir. Bu bağlamda İrlandalı göçmen romanının 19. yüzyıl gelenekleri çerçevesinde, Amerika'da ölümcül ahlaki tehlike altında olan genç kadın üzerinden yorumlandığını belirtebiliriz. Dolayısıyla Eilis üzerinden İrlandalı kadınların İrlanda'dan ayrıldıktan sonra Katolik inançlarının da sorgusu yapılmış ve inancını yitirmiş, ahlaki erdemlerin kaybından sık sık mustarip olan bu kadınların inancı için bir tehlike ortaya çıkmıştır. Bir bireye, topluluğa veya aileye mensup olma diye tanımlanan aidiyet duygusu inanç ekseninde yerinden edilmiştir. Bundan ötürü Amerika'ya yapılan yolculuk; yeni bir ev kurma, yeni iş bulma, eve mektup gönderme ve yalnızlığı kalabalık içerisinde deneyimlemeyi içerir.

Brooklyn eserinde eleştirel bir inceleme yapılarak kimlik arayışı ve göç sorunu mercek altına alınmıştır. Bu kapsamda, ilk olarak yazarın hayatı ve çalışmaları hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra, kimlik tanımı, kimlik çatışması ve göç kavramlarına değinilmiştir. Toibin'in eserde karakterler üzerinden göstermeye çalıştığı kimlik belirsizlikleri incelenerek, arada kalmışlık, göç ve ortaya çıkardığı sorunlar ele alınmıştır.

Aslında bir bireyin evini/vatanını nasıl bulacağı bu romanda merkezi bir sorudur ve dolayısıyla bu, kimlikle yakından bağlantılıdır. İrlanda gelenekleriyle vatan toprağında yaşamayı umut eden Eilis karakteri temelinde zorunlu ve çaresiz kalınan göçle birlikte ortaya çıkan kimlik belirsizliğindeki birçok nokta tespit edilerek eserlerden alıntılarla desteklenmiştir. Burada aidiyet, ulusal ve ulus ötesi kimlikler arasındaki gerilimlerin karmaşık bir anlayışı üzerine kuruludur.

Dini kimlikleri bağlamında Eilis ve diğer karakterler yaşamları boyunca kontrol altında tutulmuş ve bu kimliklere uygun yaşamları zorunlu kılınmıştır. Gerek İrlanda'daki yaşamıyla Eilis gerekse Amerika'da Mrs. Kehoe'nun evindeki Eilis ve diğer İrlandalı kızlar hem dini kimliklerine hem de ulusal kimliklerine uygun şekilde Amerika'daki İrlanda diasporasında hareket etmek durumundaydılar. Seçeneklerin inanç bağlamında sınırlandırıldığı bir ortamda, İrlandalı birey olarak Eilis, ritüelleri gerçekleştiriyor, toplumun görünen normlarına uyum sağladığı imajını yansıtıyor (Peder Flood'ın kilisedeki etkinliklerde yardım taleplerini geri çevirmiyor) fakat öte yandan ahlaki değerlerin sınırlarını zorlama noktasında bir ıstırap hissetmiyordu (Tony ile cinsel birliktelikleri).

Kadın kimliğine yüklenen değerler de Eilis'i hem İrlanda'da hem de Amerika'da arka plana atmıştır. Nitekim İrlanda'da kasiyer olarak çalışması, kardeşi Rose gibi eve ekmek getirmesi, ne hissettiğinin önemsenmemesi (ve dahi sorulmaması), sessizliği temsil etmesi ve en önemlisi de kendi hayal dünyasında göç etmek bir yana dursun (çünkü göç eylemini hayal dahi edemediğini Amerika fikri ortaya çıkınca kendisine itiraf etmiştir) hayatı boyunca evi olarak göreceğini düşündüğü yerden koparılması ve bu durumun onun için hem korkutucu hem de kafa karıştırıcı bir deneyim olması Eilis'in temsili bir figür olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öte yandan dönemin İrlanda toplumunda erkeğin sırtında olan sorumluluklar çelişkili bir şekilde Eilis karakteri temelinde kadın figürünün üzerine yüklenmiştir. Nitekim hem Rose'un hem Eilis'in hem de diğer İrlandalı kızların çalışmaları da onlara atfedilen sınırlardan birisidir. Elbette o dönem kadının sorumluluğu ev işleriyle uğraşmak ve çocuk büyötmektir fakat bu sınır bilinçli şekilde genişletilmiştir. Eilis, hem bireysel hem de dini ve ulusal kimlik noktasında natamamlığı sürekli hissetmiştir. Adından da anlaşılacağı üzere Eilis, İrlanda kökenli ve öteki anlamına gelen 'eile' kavramından hareketle bulunduğu toplumda 'öteki' konumunda yer almıştır. Esasında, Eilis memleketinden uzaklaşarak kendi geçmişine, çevresine,

toplumuna ve inancına da bir yönüyle yabancılaşmıştır. Eilis, zamanla bulunduğu topluluk içinde ilişkiler kurarak, Brooklyn'i tanıyarak ve orada tanınmaya başlayarak, kendisine yabancı bir şehirde ikinci bir ev yaratır. Amerika'dan İrlanda'ya döndüğünde ise bu sefer benzer durum Amerika için yaşanmıştır. Ancak bu iki yer arasında seçim yapmak zorunda kaldığında ikiye bölünür, kendisini iki ayrı insan gibi hisseder. Bu, Eilis'in romanda asla tam olarak çözemediği bir sorudur ve sebebi kişisel kimlik bağlamında kendi sorununu çözümleyemediği gerçeğidir.

Romanın büyük bir kısmında Eilis umutsuzca vatan hasreti çekmiş, kendini bir yere ait hissedememiştir. Birçok sömürgecilik sonrası romanda olduğu gibi *Brooklyn*'de de, göç edilen yer sanayisi gelişmiş ülkelerden biri olan Amerika'dır. Başkahraman Eilis'in hayatı, Amerika'daki İrlandalı göçmenlerin deneyimlerini örnekler. Sömürgecilik sonrası romanların büyük bir kısmında ana temalar göç, kimlik, ev/vatan, uzaklaşma, yerinden/yurdundan edilme, alışamama gibi kavramlar üzerine olmuştur. Böylece sömürgecilik sonrası kimlik bunalımına da vurgu yapılmıştır. Yabancı ülkede değişmeyen İrlandalı kimliği, Amerikalı olmak için çok uğraşılsa da büyük bir vatan hasreti duygusuna kapılan İrlandalılar eserde tasvir edilir. Çünkü bireyin göç ettiği yer ile uyum sağlayamaması onda kimlik bunalımının tetikleyicisi olur. Göç edilen yerin kimlikte oluşturduğu ikilik incelenerek, Eilis tekrar İrlanda'ya dönmek durumunda kaldığında içinde yaşadığı yabancılaşma belirtilmiştir. Ve ilginçtir ki, Eilis nereye giderse gitsin göç veya sürgün hareketi, onu önceki yere ve içerisindeki insanlara, varlıklara ve hatta duygulara yabancılaştırmıştır.

20. yüzyılda yaşanan sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler hem bireyin hem de toplumun refah düzeyini artırmış, ancak bu ilerlemeler bireyin bir girdabın içerisinde yalnızlaşmasına ve sonucunda yabancılaşmasına sebep olmuştur. Bu yabancılaşma kişinin yalnızca kendisine yabancılaşmasıyla sınırlı kalmamıştır. Dahası kişinin hem çevresine hem de topluma yabancılaşmasına zemin hazırlamıştır. Bu yüzden yabancılaşma, benlik bütünlüğünün yoksunluğu sonrasında yaşanan belirsizliğe atıfta bulunan bir kavram olarak değerlendirilir. Yabancılaşan, yerinden edilen ve hatta kimliğini sorgulayan her birey bunlara uygun cevaplar bulmak için mücadele etmek durumunda kalmıştır. Eilis de katı geleneklerin çevrelediği ortama uyum sağlama zorunluluğundayken, iç düşünceleri ve dış eylemleri arasında sürekli bir endişeyle karşı karşıya kalır.

Günümüz İrlanda edebiyatında göç önemli bir temadır ve Toibin başta olmak üzere birçok İrlandalı çağdaş yazar bu konuda eserler ortaya çıkarmıştır. Bu eserler aynı zamanda geçmişin sesi ve İrlanda tarihinin yeniden ifade ediliş şeklidir. Göç meselelerinde de öz kimliği çevreleyen istikrarsızlık duygusuna vurgu yapılır. Buradan hareketle, gerçekleşen olaylar üzerinden başkahraman Eilis'in kimlik değişimine roman boyunca şahitlik ediyoruz. Göçün de Eilis'in olgunlaşması veya kimlik algısında yaşanan değişimde önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte, Eilis'in muhatap olduğu farklı karakterlerle etkileşimi ve bulunduğu ortamlarda kendisine yönelik yaklaşımlar, zihnindeki kimlik buhranlarına önemli etki etmiştir. Bir başka ifadeyle, genç bir kadın olarak Eilis'in sırtına yüklenen sorumluluklar, Eilis'in bir insan olarak olgunlaşmasında belirgin bir şekilde önemlidir. Sadece Eilis üzerinden değil diğer karakterler üzerinden de Toibin öz kimliği yorumlama çabası içinde olmuştur. Eilis'in kendini gerçekleştirme ve bir tür bağımsızlık elde etme arzusunun peşinden koşması cesareti kırılmış olsa da umut dolu bir geleceği aradığını gösterir.

Toibin'in evlerinden/vatanlarından uzakta yaşayan insanlar üzerine yazıyor olması, İrlanda tarihinde göçün popülerlik kazanan ve bu tarihi yönlendiren konulardan biri olduğu düşüncesine ikna olmamızı sağlar. Eilis'in ev arayışı, sessizce ayrılmayı kabul ettiği anda başlar ve bu da yazarın İrlanda halkının parlayan Amerika görüşünü göstermesi için bir fırsat oluşturur. Bireyin geçmişteki kimliği ile şimdiki benliği, geçmişteki vatani ve şimdiki vatani arasındaki boşluğu doldurmada hafıza önemli bir rol oynar. Eilis, ister Enniscorthy'de ister Brooklyn'de olsun, sürekli olarak öteki yere özlem duymuş ve onun için ne anlama geldiklerini anlamlandırmaya çalışmıştır. Eilis'in kim olduğu, evinin nerede olduğu ve gerçekte ne istediği sorusunu çözebilmesinin tek yolu da hafızadır. Eilis'in kimliği çevresiyle yakından ilgilidir. Bu yüzden Amerika'ya gerçekleştirdiği göç onu kimlik bağlamında son derece tutarsız hale getirir. Katolik inancın gereksinimlerini yerine getirmesi beklenen Eilis, görünüşte Katoliktir ve Tony ile yaşadığı cinsel birliktelik onun dini değerleri arka planda tuttuğunu gösterir. Memleketini kaybetmek, Eilis'in benlik duygusunu kökünden söker ve yeni topluluğunda gezinerek onu yeniden inşa etmek için mücadele etmesi gerekir. Eilis'in bunu sıklıkla yaptığı yollardan biri, en çok hayran olduğu kardeşi Rose'u taklit etmesidir. Roman boyunca Eilis'in eksikliğini hissettiği şey, çevresinden etkilenmeyen, en çok neye değer verdiğinin farkında olabilen ve seçimlerini buna göre yapabilen bir benlik duygusudur. Tıpkı

ev/vatan sorunu gibi, Eilis'in kimlik duygusu da romanın sonunda hala çözülmemiş durumdadır.

İki farklı kültürün ve yaşamın merkezi olan ve gereksinimleri de birbirinden farklı olan İrlanda ve Amerika toplumlarının kimlik ve göç üzerindeki etkilerini eser özelinde incelediğimizde, göçün tarihsel gerçekliğinin edebiyat aracılığıyla resmedildiğini görebiliriz. Toibin, Eilis'in Amerika'ya gerçekleştirdiği zorunlu göçün koşullarını, 19. yüzyılın ortalarında İrlandalı göçmenlerin koşullarıyla benzer göstererek Büyük Kıtık göçmenlerini hem onurlandırmış hem de onlara atıfta bulunmuştur. 1950'lerin bir kadın göçmeni olarak Eilis, kuşkusuz cinsiyeti nedeniyle bazı sınırlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Eilis ve kardeşi Rose, yaşlanan annelerinin bakımından, erkek kardeşlerinin yapmadığı şekilde, kendilerini sorumlu hissetmiş ve bu da geleceklerini etkilemiştir. Dönemin İrlandalı kadınlarının birbirlerini teşvik ettikleri ve karşılaştıkları zorluklarla daha iyi başa çıkmalarına yardımcı olacak bağlantılar kurdukları da eserde açıkça gösterilmiştir. Örneğin, Rose'dan Georgina'ya, Mrs. Kehoe'dan Miss Fortini'ye hatta Patty'ye kadar birçok kadın Eilis'in iyiliğini ve Amerika'da yeni bir hayat kurmasına yardım etmeyi istiyordu. Dolayısıyla kadınların birbirleriyle olan ilişki biçimleri, birbirlerini kucaklama, birbirine destek olma üzerinedir.

Sonuç olarak, Toibin, Eilis ana karakteri üzerinden anavatanı İrlanda'yı ve göç sonrası gittiği Amerika'yı birbirine zıt iki yer olarak gösterir. Eserdeki İrlanda aile beklentileriyle ilişkiliyken, Amerika ise özgürlükle bağlantılıdır. Eilis'in Brooklyn'de İrlanda cemaatine yerleşmesi ona Amerika'da İrlanda'yı bulmasını sağlamıştır. Amerika'dayken anavatanı ona yabancı iken, İrlanda'daki ailesini Rose'un ölümünden sonra ziyaret ettiğinde Amerika'yı yabancı ve uzak hissetmiştir. Söz gelimi, öteki (yer), her zaman Eilis için yabancı olarak resmedilmiştir ve kavramlar ters yüz edilmiştir. Eilis'in göç hareketi, kimliğini de bozguna uğratmıştır. Amerika'ya yaptığı göç onu, seçim yapmakta zorlandığı iki dünya arasında parçalamıştır. Brooklyn'de özgürlüğü elde etmeyi ve İrlanda geleneğinden kurtulmayı uman Eilis için Amerika İrlanda'yı hatırlatmış ve anavatanında kaçmak istediği şeyle Amerika'da cemaat bölgesinde veya diaspora topluluğunda yüzleşmiştir. Dolayısıyla Eilis'in İrlanda'dan Amerika'ya yaptığı göçü, kişisel çelişkiler ve psikolojik hesaplaşmalardan ötürü, çelişkili, paradoksal ve belirsizliklerle kaplı bir serüven olarak nitelendirebiliriz. Çünkü Eilis'in Amerika'daki hayatı, bir yönüyle, İrlanda'da yaşayacağı görev dolu hayatı yansıtır.

KAYNAKÇA

- (2020, 12 4). Online Etymology Dictionary: <https://www.etymonline.com/> adresinden alındı
- Abrams, D., & Hogg, M. (1988). Comments on the motivational status of self-esteem in social identity and intergroup discrimination. *European Journal of Social Psychology*, 18(4), 317-334.
- Ado, H. I. (2015). Irish Identity in Seamus Heaney's Selected Poems. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akhtar, S. (2018). *Göç ve Kimlik: Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm*. (S. Ayhan, Çev.) İstanbul: Sfenks Kitap.
- Alcoff, L. M. (2003). Identities: Modern and Postmodern. L. M. Alcoff, & E. Mendieta (Dü) içinde, *Identities: Race, Class, Gender, and Nationality* (s. 1-8). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Almeida, L. D. (2001). *Irish Immigrants in New York City, 1945-1995*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Alzughaybi, F. (2015). Irish Immigration To America: An Analysis of The Social And Economic Issues Irish Immigrants Experienced As Conveyed Through Toibin's Book Brooklyn. *American Research Journal of English and Literature*, 1-6.
- Andersen, S., Sarıbay, A., & Thorpe, J. (2008). Simple Kidness Can Go A Long Way: Relationships, Social Identity and Engagement. *Social Psychology*, 39(1), 59-69.
- Ashforth, B. E., & Mael, F. (1989). Social Identity Theory and The Organization. *The Academy of Management Review*, 14(1), 20-39.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (A. Tekin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 213-220.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik VE Giydirilmiş Kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Atasever, G. (2009). Doğu-Batı İlişkileri Bağlamında Oryantalizm. *Yüksek Lisans Tezi*. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, H. (2004). Modern Kimlikte Öznenin Ölümü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 117.
- Bal, F. (2018). Sosyal Grup Yanlılığının Cinsiyet Farklılığına Göre Belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 11(58), 432-447.

- Barry, J. (2003). National identities, historical narratives and patron states in Northern Ireland. A. Linklater, & M. Waller (Dü) içinde, *Political Loyalty and the Nation-State* (s. 189-205). London: Routledge.
- Barth, F. (2001). *Etnik gruplar ve sınırları: Kültürel farklılığın toplumsal organizasyonu*. (S. G. Ayhan Kaya, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bauman, Z. (2001). *Parçalanmış Hayat*. (İ. Türkmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baygın, A. (2019). İrlanda-İngiltere İlişkileri (1845-1852). *Yüksek Lisans Tezi*. Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beale, J. (1986). Maidens and Myths: Women in Rural Life. J. Beale içinde, *Women in Ireland: Voices of Change* (s. 20-40). London: Red Globe Press London.
- Beatty, A. (2019). The Gaelic League and The Spatial Logics of Irish Nationalism. *Irish Historical Studies*, 43(1), 55.
- Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşina Kitaplar.
- Bracken, C. (2010). Review of Brooklyn. *Estudios Irlandeses*, 166-167.
- Brown, R. (2000). Social Identity Theory: Past Achievements, Current Problems and Future Challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30(6), 745-778.
- Brubaker, R., & Cooper, F. (2000). Beyond "Identity". *Theory and Society*, 29(1), 1-47.
- Bullingham, L., & Vasconcelos, A. (2012). The Presentation of Self in the Online World: Goffman and the Study of Online Identities. *Journal of Information Science*, 39(1), 1-12.
- Butler, J. (1993). *Bodies That Matter*. New York: Routledge.
- Calhoun, C. (1998). The Politics of Identity and Recognition. C. Calhoun içinde, *Critical Social Theory: Culture, History and Challenge of Difference* (s. 364). Wiley-Blackwell.
- Carregal-Romero, J. (2012). Colm Toibin and Post-Nationalist Ireland: Redefining Family Through Alterity. *Estudios Irlandeses*(7), 1-9.
- Carregal-Romero, J. (2018). The Irish Female Migrant, Silence and Family Duty. *Études irlandaises*, 2(43), 129 - 141. doi:<https://doi.org/10.4000/etudesirlandaises.5785>
- Carter, P. (1992). *Living in a new country : history, travelling and language*. London: Faber.
- Chambers, I. (1995). *Göç, Kültür ve Kimlik*. (İ. Türkmen, & M. Beşikçi, Çev.) London: Routledge.

- Chávez, A., & Guido-DiBrito, F. (1999). Racial and Ethnic Identity and Development. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 39-47. doi:https://doi.org/10.1002/ace.8405
- Clear, C. (2013). Woman's Life magazine and women's lives in Ireland in the 1950s. *Saothar*, 38, 73-81.
- Coşkun, Z. (2019). Oryantalizm, Edward Said ve Sanat Tarihinde Değişimler. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 216-247.
- Dadak, E., & Demir, N. (2020). Sosyal Kimlik Kuramı Bağlamında Bireylerin Kimlik Tanımlamaları: Kocaeli Kafkas Kültür Derneği Örnekleme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 11-23.
- Dalbay, S. (2018). "Kimlik" ve "Toplumsal Kimlik" Kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(31), 161-176.
- Daly, M. E. (2002). Nationalism, Sentiment, and Economics: Relations Between Ireland and Irish America in the Postwar Years. *Éire-Ireland*, 37(1&2), 74-91. doi:https://doi.org/10.1353/eir.2002.0005
- Davis, T. C. (2003). The Irish and their Nation: A Survey of Recent Attitudes. *The Global Review of Ethnopolitics*, 2(2), 17-36.
- Delaney, E. (2005). Transnationalism, networks and emigration from post-war Ireland. *Immigrants and Minorities*, 23(2-3), 425-446.
- Demirhan, D. Ç. (2019). Göçmenlere Yönelik Kimlik Politikaları: Kuramsal Boyutları ve Sınırlılıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 98-108.
- Demirtaş, H. (2003). Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. *İletişim: Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 123-144.
- Devlin, P. (2003). *All of Us There*. United Kingdom: Virago Press.
- Doosje, B., Spears, R., & Ellemers, N. (2002). Social identity as both cause and effect: The development of group identification in response to anticipated and actual changes in the intergroup status hierarchy. *British Journal of Social Psychology*, 41(1), 57-76.
- Douzinas, C. (2002). Identity, Recognition, Rights or What Can Hegel Teach Us about Human Rights? *Journal of Law and Society*(29(3)), 379-405. doi:http://www.jstor.org/stable/4150539
- Duffy, P. (1995). Literary Reflections on Irish Migration in the Nineteenth and Twentieth Centuries. R. King, J. Connell, & P. White içinde, *Writing Across Worlds, Literature and Migration* (s. 284). London and New York: Routledge.
- Eren, G. (2011). Edward Said: Yersiz Yurtsuz Bir Kimlik Arasındaki Sürgün. *İ.Ü. Şarkiyat Mecmuası*, 2(19), 39-49.

- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. (E. H. Erikson, Dü.) London: w.w.Norton & Company.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity and The Life Cycle*. New York: NY: WW Norton.
- Erkan, M. (2010). Kimlik Krizinden Kriz Kimliğine: Doris Lessing'in Altın Defter'inde Kimlikler Geçidi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(4), 43-57.
- Ertürk, Y. D. (2013). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınevi.
- Fearon, J. D. (1999). *What is identity? (As we now use the word?)*. Aralık 2, 2020 tarihinde California: Stanford University: <https://web.stanford.edu/group/fearon-research/cgi-bin/wordpress/wp-content/uploads/2013/10/What-is-Identity-as-we-now-use-the-word-.pdf> adresinden alındı
- Flanagan, M. S. (2015). Irish Women's Immigration to the United States After the Potato Famine, 1860-1900. *Senior Theses*. doi:<https://doi.org/10.33015/dominican.edu/2015.HIST.ST.01>
- Flury, J., & Ickes, W. (2007). Having a Weak Versus Strong Sense of Self: The Sense of Self Scale. *Self and Identity*, 6(4), 281-303.
- Frank, S. (2008). Prolegomena: Toward a Literature. G. Grass, M. Kundera, S. Rushdie, & J. Kjørstad içinde, *Migration and Literature* (s. 235). New York: Palgrave Macmillan.
- Freud, S. (1989). *The Ego and The Id*. (J. Strachey, Dü., & J. Riviere, Çev.) London: W.W. Norton & Company.
- Gleason, P. (1983). Identifying Identity: A Semantic History. *The Journal of American History*, 69(4), 910-931.
- Goffman, E. (2014). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. (B. Cezar, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Göka, E., & Beyazyüz, M. (2005). Yeni Dünya Düzeninin Kimlik Siyaseti: Psikolojik Bir Bakış Denemesi. *Türkiye Günlüğü*, 17-18.
- Gray, B. (2003). *Women and the Irish Diaspora*. London and New York: Routledge.
- Hachey, T. E., & McCaffrey, L. J. (2010). *The Irish Experience Since 1800: A Concise History*. New York: Routledge.
- Hagan, E. A. (2012). Colm Tóibín's "As Though" Reality in "Mothers and Sons", "Brooklyn", and "The Empty Family". *New Hibernia Review / Iris Éireannach Nua*, 16(1). <https://www.jstor.org/stable/23266638> adresinden alındı
- Hall, S. (1989). Cultural Identity and Diaspora. *Framework : The Journal of Cinema and Media*, 36, 222-237.

- Harwood, J. (2020). Social Identity Theory. *The International Encyclopedia of Media Psychology*, 1-7. doi:10.1002/9781119011071.iemp0153
- Hegel, F. G. (1986). *Tinin Görüngübilimi*. (A. Yardımlı, Çev.) İstanbul: İdea Yayınları.
- Hogg, M., & Abrams, D. (1988). *Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes*. Taylor & Frances/Routledge.
- Hogg, M., & Abrams, D. (1998). Prospects for Research in Group Processes and Intergroup Relations. *Group Processes & Intergroup Relations*, 1(1), 7-20.
- Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley: CA: University of California Press.
- Hortaçsu, N. (2012). *En Güzel Psikoloji Sosyal Psikoloji*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Ignatiev, N. (1995). *How the Irish Became White*. New York: Routledge.
- İnan, D. (2012). Colm Toibin's Brooklyn: Caught Between Home And Exile. *Philologist, Journal of Language, Literary and Cultural Studies*, 96-104.
- J.Burke, P., & Stets, J. E. (2009). *Identity Theory*. New York: Oxford University Press.
- Jacobs, K. (2011). Journeying South: the contribution of contemporary Australian literature for migration research. D. Glenn, E. Bouvet, & S. Floriani içinde, *Imagining Home: Migrants and the Search for a New Belonging* (s. 139-156). Kent Town: Wakefield Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2002). *Yeni İnsan ve İnsanlar* (10.Baskı b.). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karayalçın, C. (2019). Bir Sosyal Kimlik Olarak Meslek Kimliği Üzerine Bankacılık Sektöründe Pazarlama Açısından Nitel Bir Araştırma. *International Journal of Labour Life and Social Policy*, 2(1), 43-57.
- Kartarı, A. (2014). *Kültür, Farklılık ve İletişim;Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Dayanakları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Katlan, D. (2019). Amin Maalouf'un Ölümcül Kimlikler ve Edward W. Said'in Yersiz Yurtsuz Eserlerinde Kimlik Arayışı. *Yüksek Lisans Tezi*, 1. Erzurum: Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mart 3, 2022 tarihinde alındı
- Kavut, S. (2018). Erving Goffman'ın Benlik Sunumu Kuramı Bağlamında Sosyal Medyada Kimlik İnşası: Instagram Üzerine Bir Araştırma. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*(1), 1-12.
- Kaya, T. (2017). Facebook as the Space of Selfillusion. (E. Doğan, & E. Geçgin, Dü) *Current Debates in Public Relations, Cultural & Media Studies*, 9, 71-83.
- Kaya, Y. (2007). Kimlikler Yeniden Dağıtılırken: Milli Kimlikler. Y. Kaya (Dü.) içinde, *Kürenin Halleri* (s. 193-210). İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- Kennedy, L. (2013). *Ulster Since 1600: Politics, Economy, and Society*. Oxford: Oxford University Press.

- Kiberd, D. (1995). *Inventing Ireland: The Literature of a Modern Nation*. London: Vintage Books.
- Kilduff, M., & Corley, K. (1999). The Diaspora Effect: The Influence of Exiles on Their Cultures of Origin. *Management*, 2(1), 1-12.
- Krzyzanowski, M., & Wodak, R. (2008). Multiple Identities, Migration and Belonging: 'Voices of Migrants'. C. Caldas-Coulthard, & R. Ledema içinde, *Identity Trouble* (s. 95-119). London: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9780230593329_6
- Ladrón, M. M. (2015). Home and Family: Irish Short Narratives of Dysfunction in James Joyce and Colm Tóibín. *Literatures in English: New Frontiers in Research*, 253-269.
- Lentin, R. (2000). Racialising the other, racialising the 'us': Emerging Irish identities as processes of racialisation. R. Lentin (Dü.) içinde, *Emerging Irish Identities* (s. 8-20). Dublin: Trinity College Dublin.
- Levine, R. A. (2004). Assimilating Immigrants: Why America Can and France Cannot. *Rand-Initiated Research*, 1-19.
- Lloyd, D. (1985). "Pap for the Dispossessed": Seamus Heaney and the Poetics of Identity . *On Humanism and the University II: The Institutions of Humanism*, 319-342.
- Maalouf, A. (2006). *Ölümcül Kimlikler*. (A. Bora, Çev.) İstanbul: YKY Yayınları.
- MacBride, H. E. (1949). Anglo-Irish Relations. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs)*, 25(3), 257-273. <http://www.jstor.org/stable/3016665> adresinden alındı
- Maillot, A. (2005). *New Sinn Féin Irish Republicanism in the Twenty-First Century*. New York: Routledge.
- Mardorossian, C. M. (2002). From Literature of Exile to Migrant Literature. *Modern Language Studies*, 32(2), 15-33.
- McCaffrey, L. (2004). Ireland and Irish America: Connections and Disconnections. *U.S. Catholic Historian*, 22(3), 1-18. <https://www.jstor.org/stable/25154917> adresinden alındı
- McClintock, A. (1991). "No Longer in a Future Heaven": Women and Nationalism in South Africa. *Transition*(51), 104-123.
- McIlvanney, L. (2009, 06 25). The Coldest Place on Earth. *London Review of Books*, 31(12). 05 19, 2022 tarihinde London Review of Books: <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v31/n12/liam-mcilvanney/the-coldest-place-on-earth> adresinden alındı
- McWilliams, E. (2013). *Women and Exile in Contemporary Irish Fiction*. New York: Palgrave Macmillan.

- Mead, G. H. (2017). *Zihin, Benlik ve Toplum*. (Y. Erdem, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Meeus, J., Duriez, B., Vanbeselaere, N., & Boen, F. (2010). The role of national identity representation in the relation between in-group identification and out-group derogation: Ethnic versus civic representation. *British Journal of Social Psychology*, 49(2), 305-320.
- Miller, K. A. (1980). Emigrants and Exiles: Irish Cultures and Irish Emigration to North America. *Irish Historical Studies*, 22(86), 97-125.
- Miller, K. A. (1985). *Emigrants and Exiles: Ireland and the Irish Exodus to North America*. New York: Oxford University Press.
- Mollaer, F. (2014). *Kimlik Politikaları; Özdeşlik, Tanınma ve Farklılık*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Morales-Ladrón, M. (2014). Demystifying stereotypes of the Irish migrant young woman in Colm Tóibín's Brooklyn. *Revista Canaria de ESTUDIOS INGLESES*, 173-184.
- Morgan, B. (1999). Developing the Modern Concept of the Self: The Trial of Meister Eckhart. *Telos*, 56-80.
- Morris, C. R. (1997). *American Catholic: The Saints and Sinners Who Built America's Most Powerful Church*. New York: Times Books.
- Morva, O. (2014). Erving Goffman'ın Dramaturjik Yaklaşımı ve Dijital Ortamda Kimlik Tasarımı: Sosyal Paylaşım Ağı Facebook Üzerine Bir İnceleme. S. Çakır içinde, *Medya ve Tasarım* (s. 231-253). İstanbul: Urzeni Yayıncılık.
- Moulin, D. (2013, Kasım 8-10). Negotiating and Constructing Religious Identities. *REA Annual Meeting*.
- Nolan, J. (1998). Education and Women's Mobility in Ireland and Irish America, 1880-1920: A Preliminary Look. *New Hibernia Review / Iris Eireannach Nua*, 2(3), 78-88. <https://www.jstor.org/stable/20557532> adresinden alındı
- O'Connell, S. (2013). Home and Away: Imagining Ireland Imagining America. *New England Journal of Public Policy*, 1-11.
- O'Hara, M. (2002). *Irish immigrants, 1840-1920*. Mankato, Minnesota: Blue Earth Books.
- Oppong, S. H. (2013). Religion and Identity. *American International Journal of Contemporary Research*, 3(6), 10-16.
- Oralgül, E. D. (2016). Judith Butler'ın Kimlik ve Siyaset Anlayışı. *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 9(1), 47-62.
- Oyserman, D., Elmore, K., & Smith, G. (2012). Self, Self-Concept and Identity. J. Tangney, & M. Leary (Dü) içinde, *The Handbook of Self and Identity* (s. 69-104). New York: NY: Guilford Press.

- Özkan, B. (2013). Paul Ricoeur'de Kimliğe ve Kimliğin Anlamlarına Hermeneutik-Psikanalitik Bir Yaklaşım. *TC. Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 115-131.
- Pamuk, A. (2019). *Kimlik ve Tarih-Kimliğin İnşasında Tarihin Kullanımı*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Parekh, B. (2009). Logic of Identity. *Politics Philosophy & Economics*(8), 267-284. doi:10.1177/1470594X09105387
- Parekh, B. (2014). Kimliğin Mantığı. F. Mollaer içinde, *Kimlik Politikaları, Tanınma, Özdeşlik ve Farklılık* (S. Aksoy, Çev., s. 53-76). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Pieterse, J. N. (2004). Ethnicities and multiculturalisms: Politics of boundaries. T. J. S. May içinde, *Ethnicity, Nationalism, and Minority Rights* (s. 27-49). Cambridge: Cambridge University Press.
- Puschmann-Nalenz, B. (2014). The Paradoxes of Gendered Narratives:Colm Tóibín's Recent Fictions. *International Journal of English Studies*, 161-176.
- Raghinaru, C. (2018). Recessive Action in Colm Toibin's Brooklyn. *Text Matters*, 8(8), 43-54. doi:10.1515/texmat-2018-0003
- Riceour, P. (2010). *Oneself as Another*. (H. Hünler, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Ricoeur, P. (1996). From Metaphysics to Moral Philosophy. *Philosophy Today*, 40(4), 443-458.
- Río, M. A. (2016). On Both Sides of the Atlantic: Migration, Gender, and Society in Contemporary Irish Literature. *Journal of Research in Gender Studies*, 6(2), 83-89.
- Román-Sotelo, A. (2020). A struggle with the unfamiliar": Irish Migration and Identity in Colm Tóibín's Brooklyn. *Thresholds and Ways Forward in English Studies*, 158-166.
- Said, E. (1979). *Orientalism*. London: Penguin.
- Sarup, M. (1996). *Identity, Culture, and The Post Modern World*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Sezen, S. (2006). Irishness and Identity Politics in Nuala Ni Dhomhnaill's Poetry. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Smith, A. D. (1991). *National Identity*. London: Penguin Books.
- State, P. F. (2009). *A Brief History of Ireland*. New York: Facts On File.
- Stern, D. N. (1985). *The Interpersonal World Of The Infant (A View from Psychoanalysis and Developmental Psychology)*. London: Routledge.

- Stoddard, E. W. (2012). Home and Belonging among Irish Migrants: Transnational versus Placed Identities in The Light of Evening and Brooklyn: A Novel. *Éire-Ireland*, 47(1-2), 147-171. doi:10.1353/eir.2012.0006
- Stryker, S., & Burke, P. (2000). The Past, Present, and Future of an Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284-297.
- Stryker, S., & Serpe, R. T. (1982). Commitment, Identity Salience, and Role Behavior: Theory and Research Example. W. I. Knowles içinde, *Personality, Roles, and Social Behavior* (s. 199-218). New York: Springer-Verlag.
- Şimşek, S. (2002). Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri. *Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 29-39.
- Tajfel, H. (1978). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. Academic Press.
- Tajfel, H. (1979). Individuals and groups in social psychology. *British Journal of Social and Clinical Psychology*(18), 183-190.
- Tajfel, H. (1982). *Social Identity and Intergroup Relations*. Cambridge University Press.
- Tajfel, H., & Turner, J. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. J. Williams, & S. Worchel içinde, *The Social Psychology of Intergroup Relations* (s. 33-47). Monterey: CA: Brooks/Cole.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1985). *Psychology of intergroup relations*. Chicago: Nelson-Hall Publishers.
- Tamer, M. G. (2014). Kİmlik/lerin Seyrine Bir Keşif. *Folklor/Edebiyat*, 20(77), 83-99.
- Taylor, C. (1989). *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Harvard University Press.
- Toibin, C. (2009, Haziran). An Interview with Colm Tóibín. (P. Morton, Röportaj Yapan)
- Toibin, C. (2009). *Brooklyn*. New York: Scribner.
- Trepte, S. (2006). Social Identity Theory. J. Bryant, & P. Vorderer içinde, *Psychology of Entertainment* (s. 255-272). New York: NY: Lawrence Erlbaum Associates.
- Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 5, 5-34.
- Turner, J. C., Brown, R., & Tajfel, H. (1979). Social Comparison and group interest in ingroup favouritism. *European Journal of Social Psychology*, 9(2), 187-204.
- Türkkan, Z. (2011). Kimliğin Oluşumunda ve Korunmasında Dinin Rolü. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 7. Ankara.

- Vatandaş, C. (2003). Psiko-Sosyal Bir Kavram Olarak Kimliğin Kimliği. *Avrupa Günlüğü*(4), 241-254.
- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Journal of Sociological Studies*, 0(25), 29-56.
- Vaupel, A. (2012). Exile, Migration and 'The Other' in Contemporary Irish Writing. W. Huber, S. Mayer, & J. Novak (Dü) içinde, *Ireland in/and Europe: Cross-Currents and Exchanges* (Cilt 4, s. 161-172). Bergstraße: WVT Wissenschaftlicher Verlag Trier.
- Verkuyten, . (2007). Ethnic in-group favoritism among minority and majority groups: Testing the self-esteem hypothesis among preadolescents. *Journal of Applied Social Psychology*, 37(3), 486-500.
- Ward , C., & Styles , I. (2003). Lost and Found: Reinvention of the Self Following Migration. *Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 349-367.
- Weir, A. (2009). Who are we? : Modern identities between Taylor and Foucault. *Philosophy & Social Criticism*(35), 533-553. doi:<https://doi.org/10.1177/0191453709103426>
- West, C. (1990). The New Cultural Politics of Difference. *The Humanities as Social Technology*(53), 93-109. doi:<https://doi.org/10.2307/778917>
- Whelan, I. (2005). *The Bible War in Ireland: The "Second Reformation" and the Polarization of Protestant-Catholic Relations, 1800-1840 (History of Ireland & the Irish Diaspora)*. Madison: University of Wisconsin Press.
- White, P. (1995). Geography, Literature And Migration. R. King, J. Connell, & P. White içinde, *Writing Across Wolrds, Literature and Migration* (s. 284). London and New York: Routledge.
- White, T. J. (2010). The Impact of British Colonialism on Irish Catholicism and National Identity: Repression, Reemergence, and Divergence. *Études irlandaises*, 35(1), 21-37.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Muhammet Cihat BASATOĞRUL
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	2022